Printed at
THE "SRI RAMA" PRESS
Madras—1960.

పీఠిక

లక్ష్మీనరసింహావతార మను ఈపురాణకథను ప్రబంధముగా వ్రాసి నతఁడు కవిత్రయములోని ఎఱ్ఱయ. రామాయణారణ్యపర్వశేష హరివంశము లితని యితర కృతులు. వీనిలో రామాయణము నామావశిష్టము. ఆనందరంగరాట్ఛందము ఎఱ్ఱాప్రెగడ రామాయణమును సంక్షేపరామాయణ మని వ్యవహరించుచు అందలి కొన్ని పద్యములను ఉదాహరించుచున్నది. ఈ సంక్షేపరామాయణము మూల మేదో తెలియదు. కాని నేఁడు కొందఱు పరిశోధకులు ఇందలి పద్యమ్ములు చాల భాస్కరరామాయణములో కలిసిపోయె నని గాలించి పయికిఁ దీయుచున్నారు. నిజము నిలుకడమీఁదఁ దెలియును.

ఊరు - తీరు

ఎఱ్ఱాప్రెగడ యూరు పాకనాటిలో గుడ్లూరు. ఇందు నీలకంఠుని దేవళము కలదు. విప్రనారాయణచరిత్ర రచించిన మల్లయ 'ఎఱ్ఱయ చెదలువాడనిలయుఁ' డని చెప్పెను. (1-13. వి ప్ర.) దాన ఎఱ్ఱయ గుడ్లూరు వదలి చెదలువాడను నివాసముగాఁ జేసికొనె నని ఊహింపవలయును. ఇతని తల్లి పోతమ్మ. తండ్రి సూరన్న. ఇతనిది శ్రీవత్సగోత్రము. ఆపస్తంబ సూత్రము. ఇతఁడు శివభాగవతుఁడు. లక్ష్మీనరసింహావతారమును బట్టి [2]ఎఱ్ఱయవంశవృక్ష మిట్లు నాటుకొనె నని చెప్పవచ్చును.

భీమన

బొల్లన		పోలమ [భార్య]
ఎఱపోతన్న		పేరమ [భార్య][3]
బొల్లన, పోలన, జన్నన	సూరన	పోతమ [భార్య]
	ఎఱ్ఱాప్రెగడ	

1. చూ. ఆరణ్య. 7-469. 2. 1-15. లక్ష్మీనరసింహావతార పీఠిక. 3. ప్రేకమ అని శ్రీ వీరేశలింగముగారి పాఠము.

కాలము

ఇతఁడు హరివంశమును వేమభూపాలునకు అంకిత మిచ్చెను. వేమభూపాలుఁడు ప్రోలయ వేమారెడ్డి. ఇతఁడు అనవేమారెడ్డి తండ్రి. ఇతఁడు ప్రతాపరుద్రుని ప్రభుత్వకాలమున ఒక సేనానాయకుఁడు. ప్రతాపరుద్రుఁడు చెఱపట్టఁబడి కొంపోఁబడిన క్రీ.శ. 1320 మొదలుకొని 1349 వఱకు ఇతఁడు రాజ్యము చేసెను. కావున ఎఱ్ఱాప్రెగడ ఆనాఁటివాఁడు. అనఁగా ఇప్పటికి సుమారు ఆఱునూర్ల సంవత్సరముల క్రిందటివాఁడు.[1] హరివంశ పీఠిక చూచునది.

గురువు-తండ్రి-తాత

ఎఱ్ఱయ గురువు శ్రీశంకరస్వామి[2]. ఇతఁడు కామకోటి మొదలగు పీఠములకు చెందిన ఆచార్యుఁడు కాఁడు. మఱి నిత్య శివరాత్రివ్రతపరుఁడగు శైవాచార్యుఁడు.[3] ఈయన శైవాచార్యుఁడు కాఁడనియు శృంగేరిపీఠపు శంకరాచార్యు లనియుఁ గొందఱు వ్రాసిరి. ఇఁక ఎఱ్ఱన తండ్రి సూరన ఆరాధ్యుఁడు[4]. ఇఁక ఎఱ్ఱన శంభుదాసుఁడు. అటులయినను విష్ణువిద్వేషి కాఁడు విష్ణుభక్తుఁడు[5]. ఎఱ్ఱన తాత ఎఱ పోతన

1. శ్రీ వీరేశలింగముగారి కవుల చరిత్ర చూ. 2. చూ. లక్ష్మీ. 1-13. పీఠిక 3. ఉ. యామము లెన్మిదింట నియతాకృతిఁ బ్రత్యహముఁ శివార్చనా, ధామత యొప్ప నిత్య శివరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని. లక్ష్మీ. 1-11 పీ. బసవపురాణమును సంస్కృతీకరించిన శంకరారాధ్యుఁ డెవరో తెలిసికొనవలెను. 4. శా. ప్రాజ్ఞప్రస్తుత భవ్య భోగవిభవ స్ఫారాత్ముఁ డారాధ్య వర్యుండు...లక్ష్మీ. 1-25. పీ. 5. క...శంభుదాసుం డనఁగాఁ, బరఁగిన గోవిందగుణా, దరసంభృత పావనస్య ధన్యుఁడ వెందున్. లక్ష్మీ. 1-18. పీ.

'కబ్బము లల్లుట నీకు వెన్నతోఁ బెట్టినవిద్య[1]. ఆరణ్యపర్వ శేషము పూరించి ప్రబంధపరమేశ్వరుఁడ వైతివి[2]. బహుపురాణ ములును ధర్మశాస్త్రమును ఎఱిఁగినవాఁడవు' అని ఎఱ్ఱనతో ననెను.[3] వేమ భూపాలుఁడు సకలభాషాకవిత్వ విశారదుఁడవు అని ఎఱ్ఱయను ప్రశంసించెను[4]. ఇఁక ఎఱ్ఱన తన్నుగుఱించి "సకల లోకైక విదితుఁ డయిన నన్నయభట్టమహా కవీంద్ర సరస సారస్వతాంశ ప్రశస్తి దన్నుఁ జెందుటయు' అని తాను జెప్పు కొనియెను[5]. విద్యా బల మింతగా నున్నను ఎఱ్ఱయ వినయ మునఁ గాళిదాసును మించినవాఁడు.

వ. 'కతిపయమాత్రాక్షర పరిగ్రహ జనితం బయిన నైసర్గిక చాపలంబు కతం బున' (లక్ష్మీ. 1-11.)

ఇతని సౌజన్యము ముని మూర్ధన్యము, ఒజ్జల కితఁ డడి గఱ్ఱ,[6]. సచ్చరితుఁడు. నిత్య సౌమ్య మతి. ధీరోత్తముఁడు[7]. ధర్మైక తత్పరుఁడు. శివ చిత్తుఁడు[8]. తన దైవమునకు దుష్టుని గాలి ఎక్కడ తగులునో యని వీవనతో విసరఁగలవాఁడు.

ఉ. ఎక్కడి దెద్దు భూతియును నెమ్ములు పాములు భిక్ష జీవనం
బొక్కటి కట్టఁ జీరయును నుండఁగ నిల్లును లేదు నిక్కువం

---

1. క...ప్రబంధరచనా । ప్రావీణ్యము నీకు సహజ పరిణత సిద్ధం । బై వెలసినయది. లక్ష్మీ. 1-20. పీ. 2. లక్ష్మీ. 1-17. పీ. 3. సరస బహు పురాణ ధర్మశాస్త్రకథావిస్తరవేదివి. లక్ష్మీ. 1-19. 4. హరి. పూ. 1-37. 5. ఆరణ్య. 7-469. 6. క. గురు భజన పరాయణుండు...వినయోదయ భరితుఁడు. (లక్ష్మీ. 1-18. పీ.) 7. హరి. పూ. 1-37. 8. ...ధర్మైక తత్పరుఁడు .....శివపదాబ్జ సంతత ధ్యాన సంసక్త చిత్తుఁడు. ఆరణ్య.7-469.

విక్రమునం దపస్విజను నేఁచిన సర్వుఁడు నేమి యంచుఁ దా
నొక్కని శర్వునిం బిలుచునోల్లఁడు దైత్యుఁ డనాదరంబునన్.

లక్ష్మీ. 1-124.

రచనకు బీజము

ఏన్నో ఒక మహాప్రబంధము వ్రాయవలయు నను కుతూహలము ఎఱ్ఱనకు ఉత్కటమాయెను. ఒక క్షణము సమాహితచిత్తుఁడై కూరుచుండెను. అప్పుడు తాత ఎఱపోతసూరి భావమున ఆవిర్భవించి 'నాయనా నీవు ప్రబంధపరమేశ్వరుఁ డనఁగా ఆరణ్యపర్వశేషమును నిర్వహించితివి. ఇపుడు నా ప్రియదైవమగు అహోబలేశ నరసింహావతారమును స్తుతింపుము' అని ఆదేశించెను. ఎఱ్ఱన పులకించెను. అతని మనసు వికసించెను. అతని కనులు విచ్చెను. అతఁడు అద్భుతానందరస మూర్తియాయెను. 'ఇది యీశ్వర శాసనము. నా తాత ప్రాచీన మునులవంటివాఁడు. నీవు నా పేరివాఁడ వని న న్నెపుడును ఆదరించుచుండును. ఆ మహాత్ముఁడును ఉభయకవిత్వప్రౌఢుఁడగు నా తండ్రియు విష్ణుప్రశంసచే పవిత్రమైన నా ప్రబంధమువలన సంతోషింతురుగాక' అని అనుకొనెను. ఈ లక్ష్మీనరసింహావతారరచన కుపక్రమించెను.

ప్రబంధమా లేక పురాణమా ?

ఎఱ్ఱయ యీ లక్ష్మీనరసింహావతారమును ప్రబంధమనియు[1]. కావ్యమనియు[2]. విశేషించి విజ్ఞానవాఙ్మయ మనియు[3].

1. ఇట్టు మహాప్రబంధ కల్పనా కుతూహలాయత్తం బగు లక్ష్మీ. పీఠిక. 1-14. 'అతిర్థం బెఱిఁగింపుమాకుఁ బరమోదాత్త ప్రబంధోక్తులన్.' 1-5. 2. శ్రీకర కావ్యరూపకన్. లక్ష్మీ. పీ. 1-28. 3. ఈ విజ్ఞానాత్మ వాఙ్మయం బన్న. లక్ష్మీ. పీ. 1-26. మొదలగునవి. చూ.

వ్యవహరించెను. మఱియు ఈ ప్రబంధమునందు.....'అనుచు ననేక విధంబులఁ బ్రహ్లాదుండు విజ్ఞానపరవశుండై పలుకుచున్న పలుకులు' 5-73

'తన తనిగాలిసోఁకునఁ జాలఁ జిగురొత్తు
చతుర మనోజ్ఞ విజ్ఞాన లతలు.' 5-157

'పురుషాకారముతోడ నున్న శిఖరమో పుంస్త్వంబు లేదో యటే
తరువో పుత్తడిరూపొ చిత్రము చైతన్యంబు శూన్యం బొకో
ఐరసత్వంబుల ప్రోవొ నిశ్చల కళావిజ్ఞాన సర్వస్వమో.' 1-11.

అని యితఁడు విజ్ఞానశబ్దమును శ్రీ, కల్యాణ శబ్దములతో పాటు ఇనుమిక్కిలిగా వాడెను. ఈ విజ్ఞానము భక్తిప్రధానమయినది[2]. ఇందు నాలుగైదాశ్వాసములు జ్ఞానభక్తి భరితములు. కాఁగా ఈతఁడు ఉపయోగించిన ఈ జ్ఞాన విజ్ఞానశబ్దములు పరమేశ్వరోద్దిష్టములు; ఆ పరమేశ్వరుఁడు ఈప్రబంధమున నామరూపములు కల నరసింహస్వామి.

దీనికి మూలము

ఈ లక్ష్మీనరసింహావతారమునకు మూలము బ్రహ్మాండాది పురాణములు.

వ. 'మహర్షులు...అఖిల పురాణేతిహాసంబులు పరిపాటి వినుచుండి [1]బ్రహ్మాండపురాణంబునఁ దీర్ఘ భాగశ్రవణంబు సేయు సమయంబున'
కథారంభ. 1-1.

వ. 'బ్రహ్మాండాది పురాణోక్తంబయిన శ్రీ నృసింహావతారం బను పురాణంబుఁ దెనుఁగుబాసఁ బ్రకటింపవలయును.' చూ. లక్ష్మీ. 1-27. పీ.

---

1. చూ. హరివంశము. 2. ప్రసన్నభక్తి నయ వాఙ్మయం. లక్ష్మీ. 1-16.

కాని బ్రహ్మాండపురాణములో ఈ కథ అల్పాల్పము. పెద్దన దేవ ప్రసిద్ధే

క. వినుడు పెద్దలచే మును, వినఁ బలరఁ దరఁగరంబ విన్నవిధంబున్[1]
మానసమున నున్న తెఱఁగు, గానుపుగా నన్ని క్రమముఁ గథన మొనర్తున్.
చూ. లక్ష్మీ. 1-24. కథారంభ.

అని చెప్పించెను. కావునఁ గొంత కల్పించినటులు మన మూహింపవలసియున్నది. ఆ కొంతలో ఈ క్రిందికొంత చేరదు. ఏలనఁగా ఇందలి నాలవ యాశ్వాసమును, ఐదవ యాశ్వాసములో కొంతపాలును విష్ణుపురాణమునందలి నృసింహావతార విషయక ప్రశ్న ప్రతివచనములకు ఆంధ్రీకరణము. ఇది భారతాంధ్రీకరణమువంటిదే. ఉదా.

కథ్యతాం భవతా వత్స సారభూతం సుభాషితం,
కాలే నైతావతా యత్తే సదోద్యుక్తేన శిక్షితమ్.
శ్రూయతాం తాత వక్ష్యామి సారభూతం తవాజ్ఞయా,
సమాహితమనా భూత్వా యన్మే చేత స్యవస్థితమ్.
అనాది మధ్యాంత మజ మవృద్ధి క్షయ మచ్యుతం,
ప్రణతోఽస్మ్యంతసంతానం సర్వ కారణ కారణమ్.
1. అంశ. 17. సర్గ. 13, 14, 15.

ఉ. "పాడఁగ నింతకాలము బాయక యొజ్జలయొద్దనుండి నీ
చే పఠియించి తని యేర్పడఁ బ్రస్ఫుటితార్థ సారమై
తీపులు వీనులం గురియు దివ్య సుభాషిత రత్న మొక్కటు
ద్ఘాటిత ధీ విజృంభణ విధేయత యొప్ప నుపన్యసింపుమా.

---

1. ఆ. భాగవతము తెలిసి పలుకుట చిత్రంబు, శూలికైనఁ దమ్మిచూలికైన
విబుధ జనులవలన విన్నంత గన్నంత, తెలియవచ్చినంత తేటపఱతు.
భాగ. 1-19.

క. అనుటయుఁ బ్రహ్లాదుం డీ, ట్లనియెను నీ యాన తిచ్చి నట్టిద యర్థ్యా
వినిపించెద నా మది మెచ్చిన యర్థం బవధరింపు చిత్తప్రీతిన్.

సీ. ఆదియు మధ్యంబు నంత్యంబు నెవ్వాని కరయ లేవని చెప్పు నాగమములు
పొడముటయును లేక పొదలుటయును లేక తరుగుటయును లేక తనరు నెవ్వఁ
డెవ్వనివలన నీ యింతయు సంభవస్థాన సమాహార దశలఁ జెందుఁ
గారణంబుల కెల్ల కారణంబై యెవ్వఁ డుపగత కారణుండై వెలుంగు

ఆ. సత్త్వమహానుభావు నచ్యుతు నవికారు, నమిత తేజు విష్ణు నాదిదేవు
నాశ్రయించి నాఁడ నధిప యింతయ కాక, యితరమైన యర్థ మెఱుఁగ నేను"

... ... 4. ఆ. 5, 6, 7.

విద్యాబుద్ధి రవిద్యాయా మజ్ఞానా త్తాత జాయతే,
బాలోఽగ్నిం కిం న ఖద్యోత మసురేశ్వర మన్యతే?
తత్కర్మ యన్న బంధాయ సా విద్యా యా విముక్తయే,
ఆయాసా యాపరం కర్మ విద్యాఽన్యా శిల్పనైపుణమ్.
తదేత దవగ మ్యాహ మసారం సార ముత్తమం,
నిశామయ మహాభాగ ప్రణిపత్య బ్రవీమి తే.
న చింతయతి కో రాజ్యం కో ధనం నాభివాంఛతి?
తథాపి భావ మే వైత దుభయం ప్రాప్యతే నరైః.
సర్వ ఏవ మహాభాగ మహత్త్వం ప్రతి సోద్యమాః,
తథాపి పుంసాం భాగ్యాని నోద్యమా భూతిహేతవః.
జడానా మవివేకానా మశూరాణా మపి ప్రభో,
భాగ్య భోజ్యాని రాజ్యాని సం త్యనీతిమతా మపి.
తస్మా ద్యతేత పుణ్యేషు య ఇచ్ఛే న్మహతీం శ్రియం,
యతితవ్యం సమత్వే చ నిర్వాణ మపి చేచ్ఛతా.

... ... 1. అం. 19. సర్గ. 40-46.

క. మిడుఁగు అని తలఁచు బాలుఁడు
మిడుఁగుఱుఁబుర్వుఁ గని మేన మిడికెడుజనుఁడున్

బోధకుఁడు దగు ప్రో వింకయుఁ
జడనిధిగాఁ జూచు నవ్వుల జాఱవి తెలిసెన్.

వ. అట్లగుటం జేసి.

క. వెదవిద్య లెల్లచూచు శవ, ముదమునఁగలె వాత్స్యబంధ ముదుపునదియ యొ
క్కటియువిద్య యట్టివిద్యలు, గొడఁగ పనియు మంచిదని విధూతకలంకా.
4-161.

క. ఇది యంతయుఁ దగఁ గనుఁగొని, మది నిస్సారంపువిద్య మరఁక బంధ
చ్ఛేదఁజేయు శాస్త్రవిద్యకు నొపవఁదొడఁగి నాఁడ చదుగ నుద్యమ మెట్లున్.
4-162.

సీ. ఉద్యోగముల కెల్ల నొకవృసె ఫలసిద్ధి యెవ్వాఁడు తొలుమేన నెంతచేసె
నంతియు వానికి నబ్బు సిబ్బాముసఁ శ్రీలు విద్యలు నెల్లమేలు నాత్మఁ
గోరనివాఁడును గోరి యొపినయంత నుత్సహింపనివాఁడు నొకఁడు గలఁడె
కూరక లేక యాధారము లేక యే తెలివియు లేక యే తెఱఁగు లేక

గీ. యూరకుండెడు నీచుల కొడవ్రు గరిమ
వారివెరవున నెయ్యది వచ్చుఁ జెపుమ
యయిన నుద్యోగి గావలె నంద్రు బుధులు
భాగ్య మిట్టిది యని కానఁబడదుగాన. 1-163.

క. కావున ముక్తికి యత్నము, గావింపఁగవలయు సమత గల్గుటఁ గోరం
గావలయు నెప్పుడును స,ద్భావంబున సమతయెవ్విధంబం(దే)నిన్. 1-164.

ఇందు మొదటి మూఁడాశ్వాసములలోని వర్ణనాదులలో ఇతరానుకరణము లేనిచో అవి స్వకపోల కల్పితములు. మఱియు గోపాల నారాయణ అండుకో బొంబాయి. ప్రకటించిన నరసింహపురాణమునకును దీనికిని పొత్తు లేదు.

వాస్తవ కథ

హిరణ్యకశిపుఁడు మహాపరాక్రమము గల రాజు. ఇంద్రుఁడును మఱియొక బలశాలి. ఇతఁడు ఇలావృతవర్షమునకు రాజు. ఇలావృతమునకు స్వర్గమని పేరు. ఇలావృతవర్షము నందలివారికి దేవతలని పేరు. హిరణ్యకశిపుఁడు ఇంద్రునితో

పోరి స్వర్గమును ఆక్రమించుకొనెను. దేవతలతనికి భీతి చెంది మనుష్యవేషములతో తిరుగఁదొడఁగిరి. అపుడు భారతవాసులను మనుష్యులని వేరు. వారు మనువుప్రజలు. పూర్వకాలమున మనుష్యశబ్దార్థ మిప్పటివలె ఇంత వ్యాపకము కాదు.

హిరణ్యకశిపుఁడు విష్ణుపద కాలికుఁడు. ఈ విష్ణువు వామన విష్ణువునకు వెనుకటివాఁడు. ఇలావృతమునకును ఉత్తరమున నున్న క్షీరోదతీరభూములకు (?) ఇతఁ డేలిక.

ప్రహ్లాదునకును తండ్రికిని పడలేదు. హిరణ్యకశిపుఁడు కొడుకు నెంతయో హింసించెను. ప్రహ్లాదుఁడు విష్ణువు నాశ్రయించెను. తుద కెట్టులో ఈతండ్రి కొడుకులనడుమ సద్భావము ఏర్పడెను. హిరణ్యకశిపుఁడు అనుతాపము చెంది ప్రహ్లాదునెడల వాత్సల్యము పూనెను. ధర్మజ్ఞుఁడగు ప్రహ్లాదుఁడు తండ్రిని పరమభక్తితోఁ జూడ మొదలిడెను. నృసింహుఁ డేల హిరణ్యకశిపును వధించెనో విష్ణుపురాణము చెప్పదు. నృసింహుఁడు స్తంభమును బద్దలు కొట్టుకొని ఆవిర్భవించుటయు విష్ణుపురాణమున లేదు.

---

1. ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే విష్ణు స్తత్ర మైత్రేయ పశ్యతః,
స చాపి పున రాగమ్య వవందే చరణౌ పితుః.
తం పితా మూర్ధ్న్యుపాఘ్రాయ పరిష్వజ్య చ పీడితం,
జీవసీత్యాహ వత్సేతి బాష్పార్ద్రనయనో ద్విజ.
ప్రీతిమాం శ్చాభవ త్తస్మి న్ననుతాపీ మహాసురః.
గురుపిత్రో శ్చకారైవం శుశ్రూషాం సోఽపి ధర్మవిత్.
పిత ర్యుపరతిం నీతే నరసింహస్వరూపిణా,
విష్ణునా సోఽపి దైత్యానాం మైత్రేయాఽభూత్పతి స్తతః,
విష్ణు. 1. అంశ

మృగయావిహారమున హిరణ్యకశిపుని ఒక సింహము చీల్చివైచియుండును. ఇతఁడు విష్ణువిద్వేషి కావున ఆవిష్ణువే సింహరూపమున హిరణ్యకశిపుని చంపెనని కల్పన చేసియుండును, అని వాస్తవవాదులు అందురు. ఇది అధునాతనుల దృష్టి. ఇఁక మన గ్రంథమునందలి

కథాశరీరము - రసము

మొదటి మూఁడాశ్వాసముల కథాశరీరము భిన్నరసములయు భావములయు ఉపయాస్త్రములచే సుళ్లు తిరిగెను. ఏ రసమునకును నిలుకడ లేదు. పిదప శ్రీనృసింహారౌద్రమున కంగముగా అంకురించిన ప్రహ్లాదుని భక్తి మాత్రము హిరణ్యకశిపు ద్వేషాదులచే పల్లవించి పుష్పించి ఫలించెను. ఆ భక్తి జ్ఞానసమకత్కమై వెలసెను. కావున నీ ప్రబంధము కలగాపులగమై పురాణమని పేరు పొందెను.

ఈ కథకు బ్రహ్మమానస పుత్రుల శాపము బీజము. హిరణ్యకశిపు వధ కార్యము. భగవంతుఁ డీ శాపమును

'శత్రుండు నిరంతరంబు ను(మ)స్తకంబైన హృదయంబునం దస్మదీయ సాదృశ్యంబు తనకుఁ గావలయుటం దలంచుటఁ దత్ప్రకారంబు సాయుజ్య సంపత్కారణంబు.' 1-101.

అని విశేషించెను. దీని కనుగుణముగా ఎఱ్ఱయ హిరణ్యకశిపుని చిత్రింపలేదు. హిరణ్యకశిపుఁడు 'ఏను జగము లెల్ల నేలువాఁడ. విష్ణుఁ డనఁగఁగలఁడె వేఱొకండు? నేనే పరమేశ్వరుఁడను' అని యీ మొదలుగా ననును. వాత్సల్యమే లేని అతని హృదయము భయాదులచే భ్రమర కీట న్యాయముగా భాగవతమునందలి కంసాదుల హృదయమువలె భగవంతునికి గూఁడు కాలేదు.

మున్మొదటి——

"ఊహింపఁగాఁ గార్య మొకటి యేమేనియుఁ
కలుగు నూరక వీర లలుగవారె" 1-93

అని మాత్ర మనును.

నిధన సమయమునందును హిరణ్యకశిపుఁడు జయుఁడని పాఠకు
లకు జ్ఞప్తి కలుగదు. శాపమునకు భగవంతుఁడు చెప్పిన ప్రతి
ఫలము ఇంచుకయును ముట్టదు. భగవంతుఁడు ప్రహ్లాదునితో
నీతండ్రికి ఉత్తమలోకప్రాప్తి యగునని మాత్రము చెప్పెను.

ఇందు కరుణ వీర రౌద్రాద్భుత శృంగార రసములు
ఉన్నను ఈ ప్రబంధము వర్ణనీయుఁడగు నరసింహమూర్తి వలె
శృంగార 'వీర కరుణాద్భుతానేకరస నికర సంకుల ప్రకార దుర్ని
రూపోపస్థానమై' యున్నది. ([illegible]) పౌరాణికమగు నీకథ కథ
పాళముగా నడపుచో నటులు కాక తప్పదు. దానఁజేసియే
గద్యమునం దెఱ్ఱయ 'లక్ష్మీనరసింహావతారం బను పురాణకథ
యందు' అని వ్రాసెను. చెదలువాడ మల్లన అప్పకవి మొద
లగువారు ఈ లక్ష్మీనరసింహావతార మను ప్రబంధమును
నృసింహ పురాణమనియే వాడిరి. ఈ పేరిలో సౌలభ్య మున్నది
కదా. తండ్రి పెట్టుకొన్న పేరుకు పొడ్డుపెట్టి, లోకులే బొడ్డు
కోసి, పెట్టు పొట్టి పేరులు మన మెఱఁగినవే. మఱియు భీమన
నృసింహపురాణ మొకటి కల దని వినికి.

'భీమన నృసింహాపురాణమున'

క. మానవ నాథుఁడు గంగా, స్నానానంతరము సకలదానములు మహా
దీను లగువిప్రకోటికి, నేనా దయతోడ నిచ్చి శివు సేవించెన్. 3-252

సీ. నరనాథ యతని దానమ్ములచేత స
నాథకాములు గానివారు లేరు 3-362

సీ. ఈశాన్య దిశాప్రాగ్దేశము నను వింత
గనుకట్టు సీసము కంబములను 3-56
(ఆ. కం. పండి)

అన్. కింద. హరిభక్తి నారసింహపురాణ మొకటి యున్నది.

అష్టరస వాదియా ?

ఉ. ఆడుదు రప్సరస్సు లలితాభినయంబున దేవకామినుల్
పాడుదు రింద్ర సేవలకుఁ బాడుచు సేయఁగ వేడ్కఁ గిన్నరుల్
కూడి సమగ్ర తత్త్వరసగోష్ఠి సుఖింతురు యోగిబృందముల్
క్రీడ నొనర్తు రష్టరస కీర్తన భంగిఁ బ్రపన్ను లయ్యెడన్. 1-61

అను వైకుంఠ వర్ణనలో అష్టరస ప్రసక్తియే కలదుగాన, ఇతఁ డష్టరసవాది యని యనుచో ఈ ప్రమాణము దుర్బలము. ఏలనఁగా ఈ ప్రపన్నులది భక్తి కావున ఇది ప్రకరణానుగతము.

శాంతరసము లే దని యెవరు ననరు. మహాభారతము శాంతరసప్రధాన మగు మహాకావ్యము. దానిఁ గొంత తెలిఁగించిన ఎఱ్ఱయ అష్టరసవాది యనుట అతని తల్లి గొడ్రాలని యనుట. శాంతము, రసము కాదను పక్షము రూపకములలో. శాంతియు కాక ఇట 'ఇష్టరస' అని పాఠాంతరము. ఈ పాఠమే సాధు పాఠము. నా. నృ. పురాణము 1-48.

పోతన

సంస్కృత భాగవతమున ప్రహ్లాదకథ ప్రసిద్ధము. పోతన వలన ఆంధ్రలోకమున సుప్రసిద్ధము. మొన్నమొన్నటివఱకు తెలుఁగునాట బాలుర కంఠఱకును కంఠస్థము. స్త్రీలు చల్లచిలుకుచునో మెల్ల యలుకుచునో యీకథను కోయిలల కుగ్గుపెట్టుదురు. ఆంధ్రభాగవతమునకు మాతృక యగు సంస్కృతభాగవతములోని విజ్ఞానవాక్యములకును, విష్ణుపురాణమునకును పోలికకలదు. విష్ణుపురాణము భాగవతమునకు మూలము కదా.

ఎఱ్ఱయ పద్యములు కొన్ని పోతన పోఁతలోఁ బడి పద్మముల వలె విప్పారెను.

ఆ. కడిచినపుడు నిద్ర గూరినయప్పుడు, మేలుకొనినయపుడు మెలఁగినపుడు.
విష్ణుకీర్తనంబు విష్ణుచింతయు గాని. పలుకఁ డొండు బుద్ధిఁ దలఁపఁ డొండు.
లక్ష్మీ. 3-151.

శా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచున్ భాషించుచున్ హాసలీ
లాసన్నిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచున్ లక్షించుచున్ సంతత
శ్రీనారాయణ పాదపద్మయుగళీ చింతామృతాస్వాద సం
ధానుండై మఱచెన్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వమున్ భూవరా.
భాగ. 7-123

ఉ. ఊషర బీజముల్ భసితహోమ్యఘృతంబులు షండ కన్యకా
న్వేషణముల్ పయోధిగత వృష్టికతుల్ మృగతృష్ణికాంబుగం
డూషలు మర్కటానన కఠోరిత చంద్రిక లేకమూక స
ద్భాషలు విష్ణుమంగళకథావిముఖాత్ముల కష్టజన్మముల్. లక్ష్మీ. 5-24

శా. అంధేందూదయముల్ మహాబధిర శంఖారావముల్ మూక సద్
గ్రంథాఖ్యాపనముల్ నపుంసక వధూకాంక్షల్ కృతఘ్నావళీ
బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్ క్రోడ సద్
గంధంబుల్ హరిభక్తివర్జితుల రిక్త వ్యర్థ సంసారముల్ భాగ. 7-168.

సీ. వాసుదేవుని పాద వనరుహంబుల భక్తి
తగవను తండ్రియుఁ దండ్రి గాఁడు
వేదచోదితమైన విష్ణుధర్మమునకుఁ
గోపించు గురుఁడును గురుఁడుగాఁడు
భవదుఃఖములు మాన్పఁ బ్రభుఁడైన హరిసేవ
నెడలించు హితుఁడును హితుఁడుగాఁడు
వరయోగమతమగు వైష్ణవజ్ఞానంబు
వదలిన చదువును జదువుగాదు

గీ. కేశవాకారలీలలు గీలుకొని మ
నము బొందని తలఁపులు తలఁపు గాదు
మాధవస్తోత్ర ఘన సుధా మధుర రుచులఁ
జిలుక కుండెడు జిహ్వాగ్రము జిహ్వ గాదు. లక్ష్మీ. 5-22.

నిషేధరూపమగు ఈయన్వయము పోతనపోతలో అర్థాంతరసంక్రమితవాచ్యధ్వనియై రూపలక్షణమూర్తిని ధరించి యిట్లు వెలువడెను:—

సీ. కమలాక్షు నర్చించు కరములు కరములు
శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకునిఁ జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు
శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము శిరము
విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీనులు
మధువైరిఁ దవిలిన మనము మనము
భగవంతు వలగొను పదములు పదములు
పురుషోత్తముని మీఁది బుద్ధి బుద్ధి

తే. దేవదేవునిఁ జింతించు దినము దినము
చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించు చదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడి గురుఁడు గురుఁడు
తండ్రి హరిఁ జేరు మనియెడి తండ్రి తండ్రి. భాగ. 7-169.

ఇట్టి వ్యంగ్యరచనకును ఎఱ్ఱనయే పోతనకు త్రోవ చూపెను.

క. హరిభక్తుల తపము తపము
హరిభక్తుల జపము జపము'...... లక్ష్మీ. 2-33.

ఉ. ఆడఁగబోయినప్పు డసురాత్మజుఁ డంబుజనాభు నవ్యయుం
జూడుద మాదిదేవు పదపంకజ పూజలు సేసి భక్తిమై
నాడుద మచ్యుతైక శరణాగతులం గని కర్మబంధముల్
వీడుద మంచుఁ బల్కుఁ గడు విస్మయ మందఁగఁ దోడిబాలకుల్.

లక్ష్మీ. 3-149.

క. ఆడుదము మనము హరిపేరిట, పాడుదము మెప్రొద్దు విష్ణు భద్రయశంబుల్
వీడుదము దనుజసంగతి. గూడుదము ముకుందు భక్త కోటిన్ సూటిన్.
భాగ. 7-148.

వ. ...హిరణ్యకశిపు ప్రహ్లాదసంవాదము నిగ్రహానుగ్రహ చేష్టా వ్యతికర విషయ
సంరంభదుర్వారగర్వాదంభ భీషణాభిరుక్ష సంస్థాపనము ..లక్ష్మీ. 3-32.

వ. ...ప్రహ్లాద హిరణ్యకశిపు రంజన భంజన నిమిత్తాంతరంగ జేగీయ
మాన కరుణా వీర రస సంయుతుండును...— భాగ. 7-285.

సీ...ఆ. అంబుజోదర ధ్యానత, త్పరత యొకటికాని బాలకుండు... ..
లక్ష్మీ. 3-147.

సీ. ...గీ. అంబుజోదర దివ్య పాదారవింద
చింతనామృతపాన విశేషమత్త
చిత్తము................. భాగ. 7-124, 154

ఇట్టివి ఇంకను పెక్కు ఉదాహరణీయములు కలవు. వీనివలన ఎఱ్ఱన్న పోతన్నకు అన్నయని తెల్లము.

భావుకత

ఇందలి క్షీరసముద్రము వైకుంఠము భగవానుఁడు వసంతము పానగోష్ఠి నరసింహమూర్తి మన కనుల వ్రేలుదురు. ఎఱ్ఱయ భావనావిహంగము నడుమనడుమ మూలాధారము నుండి సహస్రారమునకును, భూమినుండి స్వర్గమునకును ఎగురుటయు ఆవర్ణనములం దెడనెడ మనము కనుఁగొనఁగలము. ఎఱ్ఱయ జన్మతః కవి. భావుకత అతనికి పరివేషము. అతని కవితా శయ్య పుష్పగుంభితము. హృదయము రసప్రస్రవణము. ఈ పాట వినుఁడు.

ఉ. పొందవు దుఃఖముల్ భయము పొందదు పొందదు దైన్య మెమ్మెయిన్
బొందవు తీవ్రదుర్దశలు పొందఁ బ్రియంబులు పొందు సంపదల్
పొందు సమగ్ర సౌఖ్యములు పొందు సమున్నత కీర్తు లెందు గో
వింద పదారవింద పదవీ పరిణద్ధ గరిష్ఠ చిత్తులన్. 2-31

పద్య మెంత అప్రయత్నముగా నడచునో.

క. సనకుఁడు సనందనుండును, సనత్కుమారుఁడు సనత్సుజాతుండనఁగా
   మునివరులు వనజభవు నందను లేతెంచిరి ముకుంద దర్శనవాంఛన్. 2-82

శ్రావ్యమున కనుకూలముగా ఛందస్సు ఎటులు పరుగిడునో?

మత్త. రండు పోదము లెండు వేగమ ప్రస్ఫురత్కులిశాయుధా
      ఖండ ఖేలన హేలి భీతి నగ ప్రజాభయ దాయితా
      చండ చండ తరంగ సంభ్రమ సంప్రవర్ధిత వార్ధికిన్
      ఖండదీక్షదళాత్త మందిర భూమికిన్ మహినేమికిన్. 2-145

ఎత్తి చూపుటకుఁగాని, ప్రయత్నించి తెలిసికొనుటకుఁగాని పని యుండనంతగా ఇతని కవిత్వమునం దెచటఁ జూచినను సౌంద ర్యము తరంగితమగుచుండును.

తరంగములు లేచిపడుచు,నురుఁగుల కాంతి ప్రసరించుచు, పగడపుఁదీఁగలు అటు ఇటు కొట్టుకొనుచుండ—బడబాగ్ని తోడి సముద్రుఁడు చేతులాడించుచు, అట్టహాసము చేయుచు, జడలు విదిర్చుచు ఫాలనేత్రముతో తాండవించుచుండు శివుని వలె నటనికిఁ గనుపట్టును. 1-34. హిరణ్యకశిపుఁడు నీట నిల్చి చేయును గ్రతపమునకు కమలి, కమలిని కన్ను మూసెనఁట. అతని వెచ్చ యూరుపులకు నీ రిగుర్చఁగా మాఱుటగా మంచు నీరుకురిసె నఁట. అతని తపము తెఱఁ గంతయు నిదుర లేక సరసి నల్లఁ గల్వల కన్నులతో చూచుచున్న దఁట. 2-21. దిగ్దంతుల దంత ములు ఊడఁబెఱికి బ్రహ్మాండ మను వాద్యమును వాయించుచు ముక్తాప్రాలంబములు కల రా కాశశాంకుఁ డను ఛత్రము తాల్చి మేరుసింహాసన మెక్కఁజూచుచున్నాఁ డఁట హిరణ్యకశిపుఁడు! 2-4. మలయపవనుఁడు వేసఁగికి కలఁగి తలఁగిపోనేరక తాల వృంతములలో తల దాఁచికొనె నఁట 3-69.

పెద్ద ఉత్ప్రేక్షను అతిశయోక్తిని పెద్దగాఁ జెప్పుదురు. స్వభావోక్తిమాత్రము తక్కువ తిన్నదా? చూడుఁడు, వేసవిలో

పగళు లెలతోఁటనీడలు బాఁతి యయ్యెఁ
బగళులును రేలు తరుగాలి బాఁతి యయ్యె
రేలు వెన్నెలబయళులు ప్రియము లయ్యె
రేలుఁబగళులు నిద్రలుఁ బ్రియము లయ్యె. 3-73.

ఇప్పటి ప్రభుత్వమున నిషిద్ధమైన పానగోష్ఠిని పట్టుకొందము. ఒక సుందరిచేతి పానపాత్రమునఁ బడి చందమామ గడగడలాడుచున్నాఁడు. ఎందుల కందురా, వినుఁడు. ఆసుందరి మోమునందమునకు కన్నపెట్టిన దొంగ కాఁడా ఆ మామ? ఇపుడు పట్టుపడ్డాఁడు. ఇఁక వడవడ వడఁక కేమి చేయును? 3-97. ఇఁక వెన్నెలలోనికి పోదమా? అది రాత్రి యను తలఁపు పుట్టనీక, తమ మను మాట విననీక, అవ్యక్త యను శంక నంకురింపనీక అంతకరణమునకు బ్రహ్మానందముగా నుండలేదా? 3-91. ఇఁక బ్రహ్మమునే చూతము. అది పాఁపపానుపున పండి యున్నది. మంచుకొండ నెత్తమునఁ గ్రమ్మిన నీటి మబ్బుచాయకు నుపమేయము దాని సోయగము. అది విజ్ఞానమునకు నిర్దేశము. ఒక పెడ సగుణము ఒక పెడ నిర్గుణము. వెరసి ఉభయము 3-14.

'జ్ఞానినా ముపకారాయ త్రిధా రూపం ప్రభు ర్వహన్
సగుణం నిర్గుణం చైవ తస్మా త్సగుణ నిర్గుణమ్.'

అను సూత సంహిత యిచట గుఱుతు వచ్చెడిని. ఎఱ్ఱాప్రెగడకు పరమేశ్వరునియెడఁ గల అభిజ్ఞత ఎంత లోఁతో అంత విరివి. అది విశేషించి మూఁడవ యాశ్వాసమున అంగవర్ణనమునునందు, దర్శనముల డొఁతతోఁ జేసిన భగవత్ స్తుతియందును, ఐదవ

యాశ్వాసమున స్తంభోద్భవవచనమునందును, దండకము నందును [1]కనఁబడును. దర్శనముల ప్రాపుఁజేసిన స్తోత్రమున సాంఖ్యప్రస్తావములో ఈ దిగువపద్యము కలదు,—

శా. సృష్టాదృష్టఫల స్పృహావిముఖులై దిక్పూర్వతత్త్వక్రియా
సృష్టిం బ్రస్ఫుటతీవ్రబోధమున నుత్సేకించి యవ్యక్త సం
సృష్టిం బాసి నిరస్తులై కృతు నుదాసీనాత్ము షడ్వింశు ని
స్పష్టైశ్వర్యుని నిన్ను సాంఖ్యు లెలమిన్ భావింతు రాత్మేశ్వరా!

"ఓ పరమపురుషా! సాంఖ్యులు ఇహపరలోకభోగముల ఆశకు పెడమొగము పెట్టి ఆకాశము మొదలుగాఁగల తత్త్వముల సృష్టిని (దిక్ఛబ్దమిచట ఆకాశపరము) నిశితజ్ఞానముచే దాఁటి, అవ్యక్తసంబంధమును (సంసృష్టి= తిలతండులముల కలయికవంటి కలయిక) వీడి, నిన్ను వికారదూరునిఁగను ఉదాసీనునిఁగను షడ్వింశునిఁగను అనఁగా ఇరువదాఱవ తత్త్వముఁగను, తలఁతురు" అని అర్థము.

వేదాంతులమతమున జ్ఞానేంద్రియము లైదు, కర్మేంద్రియము లైదు, భూతము లైదు, శబ్దాదివిషయము లైదు, మనోబుద్ధ్యహంకారప్రకృతిచిదాభాసు లైదుగురు. వెరసి ౨౬ ఇరువదాఱవవాఁడు పురుషుఁడు.

ఈపద్యమున ఉదాసీనుఁడగు సాంఖ్యపురుషుఁడు ఇరువదిఆఱవవాఁ డని చెప్పఁబడెను. అనఁగా ఇదియే పరతత్త్వము లేక తత్త్వాతీతము.

౨౬ తత్త్వములు

సాంఖ్యము ఏమి చెప్పునో చూతము. సాంఖ్యకారిక,—

'మూలప్రకృతి రవికృతి, ర్మహ దాద్యాః ప్రకృతి వికృతయ స్సప్త
షోడశక శ్చ వికారో, న ప్రకృతి ర్న వికృతిః పురుషః.'

---

1. ఈ చోటుల నన్నిఁటను ఈ ముద్రణమునను పెక్కు అపపాఠములు కలవు. సుపాఠములో అవి వేచియుందము.

అనియు, సాంఖ్యసూత్రము,—

'సత్త్వ రజస్తమసాం సామ్యావస్థా ప్రకృతిః, ప్రకృతేర్మహాన్, మహతోఽహంకారోఽహంకారాత్పంచ తన్మాత్రా ణ్యుభయ మింద్రియం, తన్మాత్రేభ్యః స్థూలభూతాని, పురుష ఇతి పంచవింశతి ర్గణః.' (౧-౬౧)

అనియు ఇరువదియైదు తత్త్వములనే చెప్పెను. 'పంచ వింశ ఆత్మా భవతి' అను శ్రుతి యిందుల కుపష్టంభకము. ఇటు లగుచో ఈ షడ్వింశుఁ డెవఁడు ?

విద్యారణ్యులు

సర్వదర్శనసంగ్రహమున విద్యారణ్యులు సాంఖ్యదర్శనము ఇరువదేనుతత్త్వములను చెప్పెననియు, పాతంజలదర్శనము

'ప్రధానాదీని పంచవింశతి తత్త్వాని ప్రాచీనాన్యేవ సమ్మతాని. షడ్వింశస్తు పరమేశ్వరః క్లేశ కర్మ విపాకాశయై రపరామృష్టః పురుషః స్వేచ్ఛయా నిర్మాణకాయ మధిష్ఠాయ లౌకిక వైదిక సంప్రదాయప్రవర్తకః సంసారాంగారే తప్యమానానాం ప్రాణభృతా మనుగ్రాహక శ్చ.'

(=సాంఖ్యము చెప్పిన ప్రధానాదులగు ఇరువదియయిదుతత్త్వములే యోగదర్శనమునకును సమ్మతములయినను, ఇరువదియాఱవవాఁడు పరమేశ్వరుఁ డొకఁ డున్నాఁడు. అతఁడు క్లేశాదులచే అంటఁబడఁడు. అతఁడు ఇచ్ఛామాత్రమున నిర్మాణకాయమధిష్ఠించి [1]లౌకిక వైదికసంప్రదాయములను నడపును. మఱియుఁ సంసారాగ్నిలో దహించుకొనిపోవుచుండు జీవుల ననుగ్రహించును.)

అని యోగము ౨౬ తత్త్వముల నొప్పెననియు చెప్పెను. ఇటు లితఁడు చెప్పుటకు

'క్లేశకర్మ విపాకాశయై రపరామృష్టః పురుషవిశేష ఈశ్వరః' (౧-౨౪)

---

1. ఒకపరియే ఒకటిగాని పెక్కులుగాని శరీరముల నిర్మించి వానియం దునికిగొని అని అర్థము.

అను యోగసూత్ర మాకరము. మఱియు యోగదర్శనము పూర్వసిద్ధుఁ డనఁబడుఁగు హిరణ్యగర్భు సంగీకరించును. (సూ. 3-౮౫-యో. ద. వ్యాసభాష్య) సాంఖ్యసూత్రమునను ఇట్టి యీశ్వరుఁడు అనఁగా బ్రహ్మాండమును సృజించువాఁడు కలడు.

'స హి సర్వవి త్సర్వకర్తా.' (3-౫౬)

'ఈదృశేశ్వరసిద్ధిః సిద్ధా.' (3-౫౭)

యోగదర్శనమును సాంఖ్యదర్శనమును చెప్పిన యీ యీశ్వరుఁడు జన్యేశ్వరుఁడు. దాననే అనిత్యుఁడు. కొందఱు సాంఖ్యు లీశ్వరు నొప్పరు. వారు నిరీశ్వరులు. దానఁజేసి విద్యారణ్యు లీ స్వల్పభేదము నాశ్రయించి, షడ్వింశుని ఈశ్వరుని విడివిడిగా చెప్పియుండనోపును.

౨౬ తత్త్వములు

ఇది యిటులుండఁగా భారతము సాంఖ్యముననే ఇరువదాఱు [1]తత్త్వములుగాని, యోగమున ఇరువదేనే తత్త్వములని యిటులు చెప్పుచున్నది,—

..............యోగానాం..........

పంచవింశా త్పరం తత్త్వం పఠ్యతే న నరాధిప,

... ...

1. క్షరంబగు నవ్యక్తంబు దొఱఁగిన పంచవింశకుం డక్షరం బనం బరఁగు నక్షరంబునకుం బరంబైనదానిం బెక్కండ్రెఱుంగరు సాంఖ్యసూత్ర దర్శకులు గాఁతురు క్షరాక్షరపరంబు లప్రబుద్ధ బుధ్యమాన బుద్ధంబు లను నిర్దేశంబులు గలిగియుండుఁ బరతత్త్వనిర్దేశంబునం బొల్చు షడ్వింశకంబు బుద్ధంబును విమలంబును నప్రమేయంబును సనాతనంబునునై పంచవింశకంబును జతుర్వింశంబునుం గనుచు వెలుంగు. (శాంతి ౬-౫౬.)

బుద్ధ మప్రతిబుద్ధత్వా ద్బుధ్యమానం చ తత్త్వతః
బుధ్యమానం చ బుద్ధం చ ప్రాహు ర్యోగనిదర్శనమ్[1]

వావిళ్లవారి ప్రతి. శాంతి (307)

యోగులిరువదేనవతత్త్వముకంటె నింకొకతత్త్వమును చెప్పరు. స్వరూపమెఱుఁగమి బుద్ధుఁడు (పురుషుఁడు) బుధ్యమానుఁడు అనఁగా తెలియఁబడుటకు విషయమగుచున్నాఁడు. కావున యోగులు బుధ్యమానుని బుద్ధునే చెప్పుదురు. [2]అనఁగా తెలియఁబడుదానిని (అవ్యక్త), తెలిసినవానినిమాత్రమే (పురుష) చెప్పుదురు.

ఇఁక అనుశాసనపర్వ మన్ననో,—

అథ మూర్ధసు(ని) యః ప్రాణాన్ ధారయేత సమాహితః
బుధ్యమాన మవాప్నోతి ద్రవ్యావస్థం న సంశయః.[3]

---

1. అవ్యక్తము పురుషుఁడు అను రెండుతత్త్వములనే స్వీకరించు నెడల విధినిషేధ మోక్షప్రతిపాదకమగు శాస్త్రమెవరికి? కావున జీవునిఁగూడ విడిగా నొకతత్త్వముక్రింద స్వీకరింపవలయునని యోగముదెస సాంఖ్యుల ఆరోపణ. ఇది భారతము సాంఖ్యమును తనపక్షముగాఁ జేకొని చేసిన ఆరోపణ అని వేఱ చెప్పనక్కఱలేదు. 2. టిక్కన దీనిని తెలిగింపలేదు. 3. వావిళ్ల ప్రతి. అనుశాసన. ౫౦-౧౧౦.

క. ఈ దైవతముల నన్నిఁటి, నాదరమునఁ గనుచు యోగి యచలితనిష్ఠన్
వేదమయా మూర్ధగతుం, డై దక్షత పెట్టి నిలుపుఁ బ్రాణము లచటన్.

గీ. అపుడు బుధ్యమానునిఁ గను నవ్వరిష్ఠ
తత్త్వ మవ్యక్త మండ్రు తద్దర్శి యగుఁ బ్ర
బుద్ధుఁ డాతని నతని నబుద్ధుఁ డెఱుఁగు
చుండు నివి యాత్మదశ లతఁ డొకఁడ యనఘ!

ఆ. క్షరుఁడు నక్షరుండుఁ బరుఁడును నందు ర
వ్వినుతదశలఁ బంచవింశకుఁడు ప్ర
బుద్ధనాముఁ డతఁ డబుద్ధినిఁ గనుఁ బురు
షవిధముగను బ్రకృతి సంగ మెఱుఁగు.

క. విను షడ్వింశుఁ డబుద్ధుం, డనఁ జను శాశ్వసనములకు నందక యుండునికిం
దనఁ గా సాత్త్వంబుం, గనిన ప్రబుద్ధుండ యతఁడు కామధ్వంసీ!

బుధ్యమానా[1] ప్రబుద్ధాభ్యాం న బుద్ధ ఇతి పఠ్యతే
బుధ్యమాన మబుద్ధశ్చ విశ్వమేవానుపశ్యతి
ఏకాదశపురుష స్త్వేవ బుధ్యమాన ఇతి స్మృతః
పంచవింశతి తత్త్వం తత్ ప్రోచ్యతే నాత్ర సంశయః.
యది బుధ్యతి దైవాయ మన్యోయ మితి భాస్వరః
న ప్రబుద్ధోఽనుపత్రేక పాశీయం మత్స్యకో యథా.[2]

సనత్కుమారుఁడు శుక్రునకు యోగమును వివరించుచు ఈశ్లోకములచే బుధ్యమానుని ప్రబుద్ధుని అబుద్ధుని చెప్పెను. కాఁగా యోగమునఁ గూడ ఇరువదాఱుతత్త్వములు తేలినవి. ఇది పూర్వపరవిరోధము. వావిళ్లవారి ముద్రణమున ఈయధ్యాయములు రెండు మూఁడు ప్రక్షిప్తములని తోఁచెడిని. దీనికి నీలకంఠ వ్యాఖ్య లేదు. పూనా ప్రతిలో ఈభాగము లేదు.

అనుశాసన మీయధ్యాయముననే,—

చతుర్వింశతి మేవాత్ర కేచి దాహు ర్మనీషిణః. 27
కేచి దాహుః త్రయోవింశం యథాశ్రుతి నిదర్శనం,
పరమం తు పంచవింశం వై తదధిష్ఠానసంజ్ఞితమ్. 28
తత్త్వం సనాతనమ్యాహు స్సర్వతంత్ర ప్రమాపనాత్. 29

౪. అరయఁగఁ దత్త్వము లనఁగ
యిరువదినాల్గండ్రు కొంద ఱెఖ్యమనుజవరా
యిరువదిమూఁ డనుటయుఁ గల
దిరువదియే నండ్రు' వానినే యొట్టన్నన్. (అను. ౪-౧౭3.)

1. ప్రబుద్ధ అని పాఠాంతరము. దీనికే తిక్కన తెలిఁగింపు అనుగుణము. 2. తెలిఁగింపులో అబుద్ధుఁ డని యుండుటవల్ల పాఠాంతరమేదో ఇచట నుండియుండును. చూ. అను. ౪-౨౦౦, ౨౦౧.

అనియు, శాంతిలో,—

'ఆత్మానం బహుధా కృత్వా తాన్యేవ ప్రవిచక్షతే.' (౩౦౮-౫).
ఆత్మను మాయచే విశ్వతైజసప్రాజ్ఞ విరాట్సూత్రాంతర్యాములనుగా విభజించి, విభజించిన ఆరూపములనే తత్త్వములనుగా చూతురు. కాని ఆత్మ ఒకటే తత్త్వము.

అనియు,

'ప్రబుద్ధులగు సాంఖ్యులును యోగులును బుద్ధికిం బరంబై పంచవింశతి తమంబైన యాతత్త్వంబు నాలోకింతురు... (౬-౩౪.)

అనియు చెప్పుట సాంఖ్య యోగ వేదాంతదర్శనములను సమీకరించుటకని తోచును. ఈదిగువ కోష్ఠకముచూచిన నిది తెల్లము.

ఉపని	క్షర	అక్షర	అన్య
గీత	క్షర	అక్షర	పురుషోత్తమ
శాంతి (సాంఖ్య)	బుధ్యమాన (అవ్యక్త)	అప్రబుద్ధ	బుద్ధ
...(యోగ)	బుధ్యమాన	—	బుద్ధ
అనుశాసన	బుధ్యమాన	ప్రబుద్ధ	అబుద్ధ
సాంఖ్యదర్శన	అవ్యక్త	—	పురుష (జీవ, ఈశ్వర)
యోగదర్శన	...	—	...

'సీ. ప్రకృతియు గుణములు ప్రకృతి జన్యంబగు
వికృతి సప్తకమును విను వికార
ములు పదియారును నై కలిగిన యీప్రోవు
మాధవ! నీస్థూలమహిమ వీని

కలిరిత్తుఁ జెపవచే నవ్వ తత్త్వ మిా పని
సాంఖ్యులు సూక్ష్మదర్శులు బుద్ధిఁ
గని చెప్పుదురు..................'

(హరి. ఉ. ౬.౭౧)

అని వ్రాసియుం, ఎఱ్ఱన యీ జీవ తత్త్వమును ఆనుశాసనిక పర్వమునుండియో పురాణాంతరమునుండియో గ్రహించి యుండును.

నానుడ్లు

తెలుఁగువారితోఁ బుట్టిన నానుడ్లు ఎఱ్ఱననోట నీట మొలచిన తామరవలె, మనోహరముగా నుండును. ఈ దిగువ నుదాహరించిన సామెతలనుడులతో తాపటముచేసిన ఆ యా పద్యములను జదివినచోఁ బ్రకృతార్థమున కవి ఎంత నైగనిగ్యము కూర్చెనో స్ఫుటము కాఁగలదు.

'కుంపటిలోఁ దామర మొలచిన క్రియ.' 3-127.

'అలియు నింట బానిసయైనఁ జెలుప వెఱతురు.' 3-47.

'మూఁడేండ్ల లేని సద్బుద్ధి ముప్పదేండ్ల లేదు.' 3-151.

ఒక గుద్దు మెఱిఁగిపో నేమి యగున్ ?' 4-25.

'విప్పవఁ జేవ లంటునె ?' 4-32.

'నోరు మూయఁ బెడతల వాపోయెడు.' 4-37.

భాషా జాతీయములు

ప్రతిభాషయందును జాతీయపదములు కుప్పతెప్పలుగా నుండును. కవులు సంగ్రహించినవి కడుఁగొలఁది. గొప్ప కవులు ప్రకరణానుగతములయినవానినిమాత్రమే వాడఁగలరు గదా. ఇవి భాషకు ప్రాణమువంటివి. వీని కొక నిఘంటువు

వ్రాయుట ఆవశ్యకము. నన్నయ తిక్కనలవలె నెఱ్ఱయకూడ వీని నచట నచటం జక్కఁగా వాడెను.

'సాలు కాదునే?'	2-23.
'మాకు దిక్కు'	3-50.
'వాఁడు నాకు, వానికిఁ గలనేను.'	3-56.
'అమ్ముడు వోయినట్లు'	3-62.
'కలువల మ్రొక్కు దైవమునకు నెక్కు నరఁగ.'	3-75.
'ఏల చెడిలి రోసి.'	4-15.
'పాప వడిసె.'	4-28.
'చే చఱచికొంచు.'	4-170.
మీఁదికి మూఁకెఁడు వేర్చి	5-95.

ప్రయోగవిశేషములు

'కనికకంటె 3-133. చెప్ప ననిరొ నిదె యొజ్జలు 4-13. అతని మచ్చరంబునఁ గన్నదియ తలఁపఁ జేలమో 5-28. తా రోకరులఁ గోకరు 5-56. ఏల కలుగఁడు 2-30. ఒలసిన నరు గొంత కాల మునికియు 4-64. మాన్పఁగల యంతయు నింకను నాడి చూతమే 5-7. ఇంతమాత్రమునకు 1-93. ఎందేని. ప్రకృతి సత్యముల కరణి...... అట్టి యంభోధి 1-25. ఇది నన్నయ వాడుక.

ఉ. ఇంబుగ సర్వలోక జను లెవ్వనియేని ముఖామృతాంశు బిం
బంబున నుద్భవంబయిన భారత వాగమృతంబు కర్ణరం
ధ్రంబున నంజలిం దవిలి త్రావుదు రట్టి మునీంద్రలోక వం
ద్యుం బరముం బరాశరసుతుం బ్రణమిల్లి కరంబు భక్తితోన్.

ఆది. 1-76.

ఈ 'ఏంజేసి, ఎవ్వనిచేని లోని ఏని అట్టి,' శబ్దములు నిత్య సంబంధము కల యుత్తమపుబ్బములవంటివి. ఇట విశేషము అను ప్రయుక్తమగు 'ఏని.' చూ.

వ. ...ఏమ్యేని సేఱ్ఱు వాహ్యాసంబు సేసెద నవ్వేల్పు.' అర.7-324.

ఇంపేలకు భిన్నముగను నన్నయ వాడెను.

వ. 'ఏంజేసియుండి యొక్క మహామహాంతు...వచ్చి' ఆది. 3-180.

ప్ర. శాస్త్రి. 4-14.

జేసబలంబు సిద్ధంబగుట యెఱలంబిసవలయుంట నాకుం దోఁచిన కర్జంబు. 2-.38.

దోషాభాసములు

సీ. 'పిను దివ్యమున నటింఁగన' - .

అను నెడ ఇంచుగాగను యతియు,

క. ఆదియు మహామహము... .... ఏఱుఁగం

3. గాఁ దరము గాను...... 1-39.

క. ఆదేవ దివ్యమహిమం......ఎఱుఁగం

4. గాఁ దరమె... .. 1- 64.

మ. 'ఓం! డొక్కట్...రిపులక్ ఘోరాజి'

ఈ యతులును.

ఉ. పీఁపున నబ్ధి నొక్క పృథివీధరముం దగఁ దాల్చె నంచు లక్ష్మీపతి. 4-181.

అను పద్యములందు ప్రాసపాంకర్యమును

క. వేదములాదిగఁ గల యష్టాదశవిద్యలకు నీవ ప్రష్టవు తత్తద్

బోధకులును ...... 3-30.

అను పద్యమున దథ ప్రాసమును

'పద్మజాత' 2-28.

అనునెడ నగాగమాభావమును చూపట్టును. ఇవన్నియును నన్నయాదులకు తిక్కనకును సమ్మతములే. 'ఉ. కాదన కిట్టిపాటి' అను నన్నయ పద్యమున సంబోధనమును సంబోదనముగా మార్చి, బుధధాతు ల్యుడంతమని సమర్థించువారు ఈపద్యము నందలి 'బోధకులు' గమనించి సింహావలోకనము చేసికొనవలసి యుండును. కానిచో దీనిఁగూడ బోదకులుగా దిద్దవలసి యుండును.

క. ఆపన్నగముఖ్యులఁ దన, పెంపునఁ బెట్టుకొని పఱచె విపినములు మహా
ద్వీపంబులు గిరు లలఘుఁడి, శాపాలపురములు మాపెఁ జని యాతనికిన్.
ఆది. 2-42.

క. ఆదశరథసూనుండు ప, యోధిజలం బింకఁ జేసి యొకశరమునఁ గ్ర
వ్యాదవిభుఁ బరిమి సీతను, మోదంబునఁ జేకొనె సురపుంగవు లెన్నన్.

ఎఱ్ఱాప్రెగడ సంక్షేపరామాయణము అని ఆనందరంగ రాట్ఛందము (పుట. 82. 3 ఆ. 65.) ఈ ప్రాసములఁ జూపుచునది. మఱియు రంగరాట్ఛందప్రామాణ్యమునెడ శోధకుల అభిప్రాయ మును గూడ గమనించునది.

'మందా. వేలాక్రాంత త్రిభువన మహా ద్వీపద్వీప లక్ష్మీ' 4-188.
'సుమహాత్' ఆరణ్య. 5-355, 6-1.

అను ప్రయోగములు

'సుమహాదుపనిషత్ ప్రస్తుత్యశ్రీశ్రావ్య సేవ్యా' (మహాప్రస్థాన.) 1-79.

అను తిక్కన ప్రయోగమును తలఁపునకుఁ దెచ్చుచున్నవి. మఱియు

'అట్టి క్రూరమునకు నట్టి ఘోరమునకు' 4-121.
'నీవి మనోగతమునం దవిలిన దైవము' 5-6.
'పతి రహితంబు దుస్సహము' ఆరణ్య. 5-307.
'అవగతమునఁ బడ' 7-249.

అను నీ ప్రయోగములు పొడకట్టును. ఇట్టివి తిక్కనలోను.

'సాత్యకి సమేతంబుగా శౌరియుం' శాంతి. 1-371.
'సహాయంబు సొల్లక' శాంతి. 3-93.
'శాంతము ధర్మ ప్రచయం బందటిచే' ,, 5-196.

ఉన్నవి. ఈ ధర్మ ధర్మి వ్యత్యయాదులు తెలుఁగునాట శిష్టజన వ్యవహారములో నున్నవి.

తపోగ్రత.—

ఇచట 'పరార్థ్యాగ్ర ప్రాగ్రహర ప్రాప్య ప్రాశస్త్రియ మగ్రియమ్' అను అమరమునుబట్టి తపమున నుత్కర్ష మొందినవాని ధర్మము అని అర్థము చెప్పి పదసాధుత్వము సాధింపవచ్చుఁగాని—''కమలిన చిత్తమ్ము' నను గుణముగా అర్థమునకు; కాన 'సకారాంతము లకారాంతములును అగును' అను మతమవలం బించి ఎఱ్ఱయ తప+ఉగ్రత అని గ్రహించియుండును - చూ - తపోగ్రత-225 పుట - భారతమునం గూడ నితఁడు—'సమ్యగ్వ్యశకాలి' అరణ్య-ఉ-౫౨. అని యశశ్శబ్దమును అకారాంతముగా ప్రయోగించెను.

కారక విశేషములు

'ఎవ్వేషంబునం బైన'
'...........విమతక్షణంబునం
దమ్ము కముకంటెఁ ప్రీతికరమయ్యె' 4-88.
'మేదినిఁ జెడలేడు' 3-134.
'ఆత్మవిద్యకు నొడయఁడౌడఁగినాఁడ' 4-162.
'ఖండించు పనికినై యెదవి యుత్సహించి యున్నవాఁడు'
అరణ్య. 6-349.
'శిఖరిని ఉపాంతమువలనం గదలి' 2-19.

ఇట్టివి నన్నయ తిక్కనలందును గలవు. ఇవి వైయాకరణులకు సుపరిచితములే. నాఁటికిని నేఁటికిని కారకమునఁ గలిగిన పరిణామ మును పరిశీలించుటకు వీని నుదాహరించితిని. ఎఱ్ఱయ ఆరణ్యము

గ్రంథమును హరివంశమునందును కనుఁగొనవలసిన భాషావిశేషములు బహుళములు.

స్వ సంవాదములు

'స్ఫురదరుణాంశు రాగ రుచి సూరెలఁ బర్వఁగ' 2-73.
'స్ఫురదరుణాంశు రాగ రుచిఁ బొంపిరి వోయి' అరణ్యా. 4-143.

క. నెఱకుపడి హర్మ్య రాగము, వఱిగిన వదనములు వెల్లఁ దనము గదుర బి
ట్టఱ మూర్ఛ మునిఁగి యయ్యు, ద్దఱు నిలిచిరి వేత్రదండ తాడిత తనులై.
1-91.

క. నెఱకుపడి హర్మ్య రాగము, వఱిగిన వెలవెల్లనై వదనములు వ్రాలం
జెఱఁగేది ఱిచ్చపడి ర,త్తఱిఁ దత్పరిజనము లెల్లఁ దద్దయుం వంతన్.
అరణ్యా. 7-159.

సీ. మెచ్చక యెదురైన మృత్యువు మెడఁ ద్రొక్కి
క్రొవ్వాఁడి కోఱలు త్రెవ్వరాచి— 2-119.

సీ. మెచ్చక యెదురైన మృత్యువు మెడఁద్రొక్కి
క్రొవ్వాఁడి కోఱలు త్రెవ్వఁదాఁచి— హరి. పూ. 4-155.

క. శిత నారసింహ నఖరా, హత దైత్య మహీప సూపహారంబునఁ ద
ర్పిత యయ్యె ననఁగ బరికాం,తత నొందెఁ ద్రిలోకపీడ తత్‌క్షణమాత్రన్.
5-107.

ఈపద్యమే సరిగా హరివంశమున పూర్వభాగము 4-39లోఁగలదు

ఈ కబ్బమున ద్వితీయాశ్వాసమునందుఁ గల 'తపములఁ గ్రుస్సిన తపసులఁ బట్టి తెప్పించి యచ్చరలతోఁ బెండ్లి సేయు' అను పద్యము శ్రీనాథునిదిగా హరవిలాసమునందు ముద్రితమైనది. ఈపద్య మెఱ్ఱనదో శ్రీనాథునిదో ఊహింపవలసి యున్నది. ఈ క్రింది పద్యమునకు దిగువ నుదాహరించిన శ్లోకము ఆకరముగాఁ గానిపించెడిని.—

క. దైవాధీనము త్రిజగము, దైవము సన్మంత్రవశము తన్మంత్రము భూ
   దేవతల చేతిదగుటను, దైవములకు దైవములు ధరణీసురులున్. 1-99.
   దైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనం తు దైవతమ్
   తన్మంత్రం బ్రాహ్మణాధీనం బ్రాహ్మణో మమ దేవతా.

ఇంక నా శిష్యవాత్సల్యము కృతిపైకొను. కన్నయ లక్కన
లలోఁ జేసుకొను,—

ఉ. మించిన నేర్పు పేరున మిక్కుటమై మధుకృష్ణ గ్రంథ రా
   యంచలు కాయః క్రౌంచమును కావఁ కాయఁగడంగభంగిః బ్ర
   ధ్రాంచిత శబ్దపాదులు మహాకవ ులాద్యులు కావ్య శయ్యఁ గీ
   లించిన కీర్తి సాంగ సుఖలీలను నేమప గాంచ చేసితిన్. (లక్ష్మీ. 1-13.)

అని జంకినటులు వినయము చూపి వారి కొఱంత దీర్చిన ఎఱ్ఱా
ప్రెగడ మధుమయఫణితుల నీకం జదువుండు.

బెజవాడ
కృష్ణాజిల్లా.
19-1-53

వేలూరి శివరామశాస్త్రి.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతార మను

నృ సిం హ పు రా ణ ము

పీ ఠి క

కి నిరంతరంబు కడుఁ జెన్నెసలారెడు రాగలీలను
త్సేకముఁ బొంది యొప్పుతనచిత్తముఁ జూ
పెడుమాడ్కి నిత్యర, మ్యాకృతి యైనకౌస్తు
భము నక్కుపయిం బచరించు నుత్తమ, శ్లోకుఁ
డహోబలేశుఁ డతిలోకుఁడు లోకముఁగాచుఁ
గాపుతన్. 1

ఉ. చందనచారుపత్త్రకము సంస్తుతకౌస్తుభకర్ణికంబు న
[1]స్పందితలాంఛనభ్రమరసంగమనోజ్ఞము నైనయట్టి గో
విందునురస్తలంబ యరవిందముగా నొగియించియున్న య
య్యిందిర సూచు గాతఁ గృపనింపగుచూపుల భక్తసంతతిన్.

ఉ. గద్దియయైనతమ్మిపిరి కమ్మని తావికిఁ గ్రమ్ముతేఁటు లే
ప్రొద్దును మ్రోయుచందమునఁ బ్రోడలు శిష్యులుఁ గూడి [2]చు
ట్టులన్, బెద్దయెలుంగునం జదువఁ జెక్కియెలర్పఁగ నొప్పువే
లుపుం, బెద్దనయంపుమత్కృతి కభీష్టచిరస్థితిదాయిగాపుతన్.

---

1. స్యందిత. 2. చట్టులు.

మ. [illegible] జటాటవీకుసుమమల్లిక లై చదలేటినీటి నె
త్తెఱలు [illegible] గ్రొవ్వి [illegible] తండము లైతు జుట్టుపాము మే
లిమ్ములఁ గంకణంపుఁబోదులై చెలువారఁగ వేయిచంద్రికల్
నెఱయఁగ [illegible] ప్రేమ [illegible] కైలాస[illegible]తిన్.

మ. [illegible] ప్రాప్తి [illegible] మునీంద్ర[illegible] ఘన
[illegible] మాన్యములు [illegible] యనూ
న స్థైర్యు, లెన[illegible] [illegible] నిల్లిల్లఁ
బెం, [illegible] శ్రీ [illegible] నేను మ్రొక్కి వేలుపున్.

మ. కరకమలంబునం [illegible] పుస్తకమండలు [illegible] కాంతి భా
సుర[illegible] మూర్తి [illegible] సూత్రము [illegible], బ్రహ్మవాదినై
[illegible] వీణ [illegible] పుస్తక [illegible] మా
రిలఁ [illegible] కింప నొప్పు [illegible] మూర్తి వలంతు భారతిన్.

ఉ. పేరుల తేనె నైమి కురియు వింతగు కావ్యరసంబు గ్రోలి య
మ్మానవకోటికిం బరమమానత మానఁగఁ జేసె నెవ్వఁ డె
వ్వానికి నీడు లేఁడు మునివర్గములోపల నమ్మహాత్ము మే
ధానిధి నాద్యరాఘవకథానిధి [illegible] గొల్చెదన్. 7

ఉ. వేదము లచ్చుపట్టి శ్రుతిపీఠములతత్త్వముఁ బట్టి చూచి య
వ్వేదముకంపు వీనులకు వెగ్గలమై సిగుడంగఁ బొలు నా
మోదము వెల్లిఁ గొల్పి యనుమోదితకీర్తులమిన్న వాఁడు న
య్యా[illegible] తుంగొలుతు [illegible] మూర్తిఁ బరాశరాత్మజున్.

ఉ. భాసురభారతార్థములభంగులు నిక్క మెఱుంగ నేరమిన్
గాసటబీసటే చదివి గాథలు త్రవ్వ తెనుంగువారికిన్

---

1. తేంద. 2. బోసంగ. 3. వంటి. 4. దమై. 5. మై. 6. సిరితిలకింప
7. వింపుర. 8. వెల్ల 9. గాసట బీసటే.

వ్యాఖ్యానముఁ బ్రకీర్తనసూర్థము తెల్లఁగఁ జేసినట్టియ
జైనాదిశిల్పులం దెలుపు నాస్యల నప్పుయతిశ్కరారు

కం. పండితుఁడు వొల్లిటి యిప్పటి
పండితులు మహాకవిస్తుతమహిగరిమా
ఖండితులు నగుచు తేజో
మండితులం దలంతు నిమ్మహమున నెపుడున్. 10

సీ. పూర్వకవులు లెక్కింపు నియమశాస్త్రితిఁ [1] బ్రత్యహముగా శివా
ర్చనా, ...మత యొక్క నిత్యశివరాత్రి వ్రతంబుగఁ బూని
...యో, గామృతతృప్తి మైఁ ద్రిజగదర్చితలీలఁ దనర్పు
శంకర, స్వామి [2] మునీంద్రు భక్తజనవత్సలు మద్గురు నాశ్ర
యించెదన్. 11

వ. అని యాత్రక్షణంబునఁ బ్రధానదేవతాసంకీర్తనంబును మహా
కవిజనప్రార్థనంబును సద్గురుచరణానుస్మరణకీర్తనంబును సమ
ర్థించి కృతార్థతం బొంది కతిపయాక్షరపరిగ్రహజనితం బైన
నైసర్గికచాపలంబుకతంబున. 12

ఉ. ఎంచిన వేడ్క వీనులకు మిక్కుటమై మధువృష్టి గ్రమ్మ రా
యంచలు కూయఁ గ్రౌంచమును నావలఁ గూయఁ గడంగు
భంగిఁ బ్రౌ, ఢాంచితశబ్దసారులు మహాకవు లాద్యులు కావ్య
శయ్యఁగీ,ర్తించిన కీర్తిసంగసుఖలీలకు నేనును గాంక్షఁ జేసితిన్.

వ. ఇట్లు మహాప్రబంధకల్పనా కుతూహలాయత్తంబగు చిత్తం
బుతో నొక్కనాఁడు తదనుసంధానానుబంధసమాధినిమీలి
తేక్షణుండ నై క్షణం బున్న సమయంబున. 14

1. ప్రత్యయముగా. 2. మునీంద్ర.

సీ. ప్రజ్ఞాపవిత్రుఁడా పస్తంబసూత్రుండు
శ్రీవత్సగోత్రుఁ డూర్జితచరిత్రుఁ
డగుబొల్లనకుఁ బోలమాంబకుఁ బుత్రుండు
వెలనాటిచోడనివలన మిగుల
మన్నన గన్నభీమనమంత్రిపౌత్రుండు
పేరమాంబామనఃప్రియుఁడు పోత
మాంబికావిభు సూరనార్యు మజ్జనకుని
బొల్లధీనిధికిని *బోలనకును

గీ. జన్నన కనుజన్మునిఁ గన్నతండ్రి
వేగినాటఁ [1]గరాపర్తివృత్తిమంతుఁ
డనఘుఁ డెఱ్ఱపోతసూరి కంసారిచరణ
కమలమధుకరపతి సారవిమలయశుఁడు. 15

వ. మదీయభావంబున నావిర్భావంబునొంది సదయానందమధుర
వాక్యంబుల నన్ను నిట్లని యనుగ్రహించె. 16

ఉ. ఉన్నతసంస్కృతాదిచతురోక్తిపదంబులఁ గావ్యకర్తపై
యెన్నికమైఁ బ్రబంధపరమేశుఁ డనంగ నరణ్యపర్వశే
షోన్నయమంధ్రభాష సుజనోత్సవ మొప్పఁగ నిర్వహించితా,
నన్నయభట్టతిక్కకవినాథుల కెక్కినభక్తి పెంపునన్. 17

క. గిరిశపదభక్తిరసత
త్పరభావము కలిమిశంభుదాసుం డనఁగా
[2]బరఁగియు గోవిందగుణా
దరసంభృతసౌమనస్యధన్యుఁడ వెందున్. 18

---

* బోలన. 1. కరావర్తి. 2. పరగిన.

క. గురుభజనపరాయణుఁడవు
సరసబహుపురాణధర్మశాస్త్రకథావి
స్తరవేదివి వినయోదయ
భరితుఁడ వతులానుభావభవ్యుఁడవు మహిన్. 19

క. కావునఁ బ్రబంధరచనా
[1] ప్రావీణ్యము నీకు సహజపరిణతసిద్ధం
బై వెలసినయది యొకకృతి
గావింప జగద్ధితంబుగా నేఁ బనుతున్. 20

ఉ. శ్రీమదహోబలేశనరసింహుఁడు నాప్రియదైవతంబు, మ
త్స్వామి, తదీయతీర్థవిభవంబును దన్మహితావతారముల్
నీమధురోక్తిగుంభన మనీషులు మెచ్చఁగఁ బ్రస్తుతింపు నీ
కేమెయి సంభవించు నఖిలేప్సితపుణ్యఫలోదయోన్నతుల్.

తే. అనినఁ బులకలు మైఁ జాదుకొనఁగ నపుడు
మనసు వికసిల్లఁ గనువిచ్చి మహితలీల
సద్భుతానందరసమూర్తినై తలంపు
తద్గతంబుగ ధన్యత దలకొనంగ. 22

క. ఇది యీశ్వరానుశాసన
ముదయోన్ముఖ మయ్యె నాకు నూర్జితశుభసం
పద నొనరింతుఁ బ్రబంధము
సదయన్నృసింహావతారసంస్తవసరణిన్. 23

వ. ననుఁ దనపేరివాఁ డని మనంబున నెప్పుడు నాదరించుటఁ
బనిచె గుణప్రసిద్ధియును భవ్యసమృద్ధియుఁ జేరుపుణ్యపుం

1. ప్రావీణ్యత.

బని యొంటు మత్పితామహుండు ప్రోక్తసంయమితుల్యవర్త
నుం, డనఘుయశుండు పూర్ణపురుషాయుపజీవితధన్యుఁ డిమ్మ
హిఁడ్. 24

తే. అమ్మహాత్ముఁడు నిత్యనయార్ద్రహృదయుఁ
డతులశాంతరసజలధి నోబలార్యుఁ గాత
విష్ణుధర్మప్రశంసాపవిత్రమైన
యష్టకీయప్రబంధసామగ్రిఁ గలన. 25

శా. ప్రాజ్ఞప్రస్తుతధన్యభోగవిభవస్ఫారాత్ముఁ డారాధ్యప
ర్యజ్ఞుం డప్రతిమానస్ఫుటశోభయశశ్రీ ప్రాభవప్రౌఢయో
గాజ్ఞాసిద్ధిఘనుండు మజ్జనకుఁ డుప్యస్పష్టి శ్రీసూర్యుఁ డీ
విజ్ఞానాత్మకవాఙ్మయంబున మహావేశోజ్జ్వలుం డయ్యెడున్.

వ. ఈనిశ్చయం బిట్టిది కావున బ్రహ్మాండాదిపురాణోక్తం బయిన శ్రీనరసింహావతారం బను పురాణంబుఁ దెనుంగుబాసఁ బ్రకటింపవలయు నమ్మహాప్రబంధంబునకు నస్మత్పితా మహాహృదయగుహావిహారమహాసింహం బగు శ్రీమదహోబల నరసింహదేవుం డధీశ్వరుం డగుటం జేసి యవ్వాక్యరత్నరచనోపహారంబుల నమ్మహాదైవతంబు నారాధించితి. 27

చ. కృతికివిభుండు శ్రీవిభుఁడు, కీర్తన పావన మైనతద్గుణ
స్తుతికృతి, విష్ణుదాసులు యశోనిధు లూర్జితపుణ్యు లుత్త
ముల్, కృతిఁ గొనియాడువారు కృతకృత్యుఁడనైతి మదీయ
వాంఛిత, ప్రతతికిఁ జెందఁ గల్పతరుపాకము శ్రీకరకావ్య
రూపతన్. 28

1. ప్రౌఢి

వ. అని యిట్లు ప్రాహంబు నీగులం జిత్తంబును వాగ్వృత్తంబును నుత్తమశ్లోక సంకీర్తన రచనాయత్తంబు నగుచుండ సత్యవ్రాత్తభక్తిప్రయుక్తోల్లాస భాసితుండనై కృతిం జేయం దొడంగి. 29

వక్ష్యంతమములు

క. శ్రీమదహోబలతీర్థ
స్వామికి శరణాగతప్రపన్నునకుం గృపా
ధామునకుఁ బ్రణమజ్జన
కామితఫలదునకుఁ బరమకళ్యాణునకున్. 30

క. లక్ష్మీవల్లభునకు శుభ
లక్ష్మోజ్జ్వలవక్షునకు నలభ్యోత్తమవచ
స్సామ్రాజ్యరూపునకు భవ
యక్ష్మ నిరసనైక నిరుప మౌషధమునకున్. 31

క. నిత్యవివేకాపేక్ష ని
రత్యయతత్త్వునకు నిరుపమా[1]సత్త్వునకుఁ
సత్య ప్రహ్లాద వచః
ప్రత్యయసిద్ధునకుఁ బరమ పరిశుద్ధునకున్. 32

క. ప్రసభసభాస్తంభారణి, విస్ఫురకతేజోగ్నిమఖహవిర్భాగకళా
రసికాసురపశుయజనోల్లసనసుసంతర్పితాఖిలనిలింపునకున్.

క. కంసారికి నాత్మేచ్ఛా
సంసారికి మౌని మానస స్ఫుటకేళీ
హంసమునకు దైవకులో
త్తంసమునకు దళితకలికి దండితబలికిన్. 34

1. సత్తు.

క. ఆధారపీఠి పఠికా
రాధితున కగాధమధ్యరంధ్ర సుధా ధా
రాధౌత ప్రసృమరధా
రాధరధామాంగునకు ధరాభరణునకున్. 35

క. భీమానుజవరదునకును
రామానుజవరదునకు శరణ్యునకును సు
త్రామాను[1] ప్రభువునకును
రామాను[2] ప్రభవునకుఁ బురాతనమునికిన్. 36

క. భవనాశనీ మహో న
ద్యవగాహనవిమలబుధ జనాంతఃకరణ
వ్యవసితసులభున కురుతర
[3]భవనిజసింహాత్వదళితభవకలభునకున్ 37

క. గరుడాచలాంచలోజ్జ్వల
గరుడాసీనునకు సిద్ధగరుడామ[4]రకి
[5]న్నరమిథున ముఖోద్గీత
స్ఫురదపదానునకు నిత్యశుభధానునకున్. 38

క. సారాన్వయధీవిద్యా, సారలసత్పుత్రపౌత్రసంపద్గుణసం
భారమదీయహితారోగ్యో. దారపరిజ్ఞాతకల్పతరుఫలమునకున్.

క. జ్ఞానబలశౌర్యసుఖసం, తానైశ్వర్యాదివిభవదాయిదయావి
ద్యానిత్యశ్రీఘునునకు, శ్రీనరసింహునకు భక్తచింతామణికిన్.

---

1. ప్రభుపు. 2. ప్రభువు. 3. భవనజ. 4. రకిఁ. 5. సరసఖమిథు నోద్ధతిని.

ప్రథమాశ్వాసము

కథాప్రారంభము

వ. ఏను విన్నపంబుసేయం గలలక్ష్మీనరసింహావతారం బనుపురాణ
కథకుఁ బ్రారంభం బెట్టెదనని నిఖిలభువనపావనం బైన నై
మిశారణ్యంబునఁ బుణ్యాత్ము లగు మహర్షులు హర్షోత్కర్షం
బున రోమహర్షణుం డనుపౌరాణికునివలన నఖిలపురాణేతి
హాసంబులు పరిపాటి వినుచుండి బ్రహ్మాండపురాణంబునఁ దీర్థ
భాగశ్రవణంబు సేయుసమయంబున నతికుతూహలోన్మీలిత
మానసు లై యతని కి ట్లనిరి. 1

క. ఏతీర్థము కలియుగమున
భూతాభయదాన చతురపుణ్యోన్నతి ను
ద్ద్యోతించు మునులు దివిజులు
నేతీర్థమునందుఁ బాయ రెన్నండెలమిన్. 2

శా. ఏతీర్థంబున సర్వకాలమును సర్వేశుండు సర్వాగమా
మ్నాతఖ్యాతయశుండు శ్రీవిభుఁడు ప్రేమస్థేమమై దాను న
జ్ఞాతావాసము నిత్యవాసరుచియై భాసిల్లు నొం డెవ్వరుం
జేతోవృత్తి గణింపనొల్లక జగజ్జేగీయమానస్థితిన్. 3

శా. ఏతీర్థంబుఁ దలంచువారు వినువా రీక్షించువా రెప్పుడుం
బ్రీతిం గూడి భజించువారు దురితాపేతాత్ములై యెయ్యెడన్

[1]వీతాతంకమతిం దనర్చుచు జగద్విఖ్యాతకీర్తిస్ఫురజ్జ్వలం
బేక్షేత్రంబు పురాణయోగివిదితం బేక్షేత్ర మ్మూహింపఁగన్. 4

శా. ఏక్షేత్రంబు సమస్తతీర్థతిలకం బిష్టార్థసిద్ధిప్రదం
బేక్షేత్రంబు సమగ్రవైభవశుభోపేతప్రభూతోదయం
బేక్షేత్రంబు విముక్తిసాధనగృహం బేక్షేత్ర మింపారఁగా
నాక్షేత్రం బెఱిఁగింపు మాకు బహుమోహార్తప్రబంధోక్తులన్.

క. అని ప్రార్థించిన మునులకు
వినయావనతాంగుఁ డగుచు విశ్రుతవాణీ
ఘనుఁ డధిక బోధనుం డి
ట్లను బుధహర్షణుఁడు రోమహర్షణుఁ డెలమిన్. 6

ఉ. ఈగుణకోటియంతయును నెక్కడ[2]నొక్కెడఁ గల్గి దుర్లభం
బాగమసిద్ధమై మునిగణార్చితమైన రహస్య మేను వి
ద్యాగురుఁడైన మద్గురుముఖాంబురుహంబునఁ గంటి నిప్పు డ
ద్యాగభిరూపితార్థము భవద్వచనంబుల కుత్తరం బగున్. 7

సీ. ప్రోగులై యెందును బోఁ గేర్పడక యున్న
శ్రుతు లన్నియును నోజ సూత్రపఱిచె
ముఖ్యశాస్త్రంబుల మునికోటిఁ జదివించి
యెల్లచోటుల వెలయింపఁ బనిచె
నాదిపురాణంబు లద్వైకమతంబుల
వేర్లు వెట్టియు నిరూపించి నిలిపెఁ
బంచమవేదమై పరఁగు మహాభార
తముఁ జేసి పురుషార్థసమితిఁ బ్రోచెఁ

1. వీతాతంకమతిన్. 2. నెక్కడ.

గీ. పుట్టినప్పుడె సంసృతిపాలను [1]విప్పు
నట్టియెఱుకను బుట్టినపట్టిఁ గనిరొ
నెవ్వఁ డట్టిమద్గురు నుతియించి భక్తి
విష్ణుమాహాత్మ్యకథ లెల్ల విస్తరింతు. ౮

వ. సమాహితహృదయులరై వినుండు. ౯

ఉ. సంతతపుణ్యవర్తనుఁడు సద్గుణసంవృతకీర్తనుండు ని
శ్చింతమనస్సరోరుహవశీకృతకృష్ణుఁడు [2]వీతతృష్ణుఁ డా
క్రాంతనియత్వవేలవ్రుఁడు గాలవుఁ డన్ముని తీర్థసేవనా
త్యంతికభక్తి మెఱసిఁ బ్రదక్షిణప్రవృత్తిఁ జరించె నెల్లెడన్. 10

సీ. అర్థిఁ గంగాద్వార మాడెఁ బుష్కరములు
గనియెఁ [3]గురుక్షేత్రమునఁ జరించెఁ
గౌశికిఁ గొనియాడెఁ గాశి వసించెఁ బ్ర
యాగంబు సొచ్చె గయావటమున
నిలిచె, గంగాపయోనిధిసంగమముఁ జూచె
శ్రీపురుషోత్తమసేవఁ జేసె
సింహాచలం బుపాసించె, గోదావరి
కృతగాహనుం డయ్యెఁ గృష్ణవేణిఁ

గీ. దఱిసె శ్రీవేంకటాచలస్థాయిఁ గొలిచె
సహ్యజావేణిఁ దోఁగెఁ దత్సవిధసీమ
సప్తసాలాంతరశయాను సరసిజాక్షు
రంగనాథుని నెఱిఁగె శుభాంగుఁ డగుచు. 11

వ. ఇట్లు పరిపాటిం బ్రసిద్ధంబు లగుతీర్థంబు లాడుచు మఱియును.

---

1. గప్పు. 2. వీతకృష్ణు. 3. హరిక్షేత్రమున.

క. గోకర్ణము [1]సహ్యాద్రియు
శ్రీకుల్యముఁ బుష్పగముసిద్ధాచలముల్
లోకనుతుఁడు చూచుచు ల
క్ష్మీకలిత మహోబలంబుఁ జేరెం బ్రీతిన్. 13

క. అందు భవనాశనీనది, నందనదళితారవిందనవమకరంద
స్యందమదవదిందిందిర,జందనచంద్రాంశువిశదసలిల భజించెన్.

వ. తదనంతరంబ. 15

ఉ. ఆమునినాయకుండు వినయానతుఁడై కొలిచెం జగత్త్రయ
స్వామిఁ బ్రసన్నభక్త[2]మయవాఞ్ఛయుఁ గామితభక్తలోకర
క్షామణి సర్వదైవతశిఖామణి శ్రీనిధి సత్కృపానిధిన్
శ్రీమదహోబలేశ్వరుఁ బ్రసిద్ధమహత్త్వజితాఖిలేశ్వరున్. 16

వ. ఇవ్విధంబున శ్రీనరసింహసందర్శనం బొనరించి కృతార్థుం డై
యచట ననేకమునిమహర్షిమధ్యంబున మధ్యందినదినకరాను
కారి యై తేజరిల్లువాని శ్రీమన్నారాయణచరణైకభావు దేవ
శ్రవుం డనుమునిపుంగవుం గనుంగొని నమస్కరించి యతని
చేత సంభావనంబు వడసి యాసీనుం డై [3]యమ్మహాత్ముండు
వివరించు నచ్యుతమహిమాత్మకంబు లగుపుణ్యకథనంబు
లాకర్ణించుచుఁ గృతాంజలి యై యి ట్లనియె. 17

క. చూచితి ననేకతీర్థము
లీచందముపుణ్యతీర్థ మే నెఱుఁగ మునీం
ద్రా! చిత్తము తెలివొందెను
గోచర మె యహోబలంబు కొనియాడంగన్. 18

1. సహ్యాగిరియు. 2. నయ. 3. గాలవుండు.

క. ఇచ్చటఁ దొల్లి జనార్దనుఁ
డచ్చపువాలారుగోళ్ల నసురవరేణ్యుకా
[1]వెచ్చె నన నతనిసూనుని
మెచ్చె ననఁగ నేను విందు మితకథనములన్. 19

సీ. అఖిలలోకేశ్వరుం డగు రమాధిపుతోడ
విడువనివైరంబు దొడరునట్టి
మోఱక మేటికో మొలచె దైత్యుని బుద్ధి
నెబ్భంగి నిష్ఠ దైత్యేంద్రసుతుఁడు
శ్రీసత్త్వవత్తు మెచ్చించె శ్రీనరసింహ
మూర్తి యేకారణమున [2]థనించె
విభుఁ డహోబలనాథవిఖ్యాతి [3]నెట్లయ్యె
నీతీర్థవరమున [4]కిందుఁ గలుగు

గీ. పుణ్యతీర్థంబు లెయ్యవి భూరిపుణ్య
యింతయు సవిస్తరంబుగా నింపు మిగుల
నానతిచ్చి కృతార్థుఁ జేయంగవలయు
నన్ను నిమ్మును లెల్ల నానంద మొంద. 20

క. అని పలికిన గాలవుపలు
కనుమోదించుచు మునీంద్రు లందఱుఁ దమ నె
మ్మనములు చెవులకు సొమ్ముగ
నొనరించి కుతూహలాధికోల్లాసితులై. 21

క. తనపదనమునన చూడ్కులు
నినుపఁగ దేవశ్రీవుండు నిరుపమవిద్యా

1. వ్రచ్చె. 2. జనించె. 3. నెట్లొంచె. 4. నిందు.

ఘనుఁడ వీ వ్లనిమౌను గాలవుఁ
గనుఁగొని గంభీరవాక్యగౌర ప్రౌఢిన్. 22

క. నీ వడిగిన యర్థము మునిసేవితము సమగ్రబోధసిద్ధిప్రద మి
ష్టావాప్తికరము శ్రుతిసంభావితము ప్రశస్తనిత్యపాండిత్యనిధీ!

క. వినుము పెద్దలచే మును
వినఁ బలుకఁ [1]పావితరంబ విన్న[2]విధంబున్
మానసమున సన్నుతిగాఁ
గానుపురం గన్నక్రమముఁ గథన మొనర్తున్. 24

వ. అనిపలికి దేవశ్రవుం డిట్లని చెప్పం దొడంగె. 25

సీ. అఖిలలోకానందుఁ డగు చంద్రుఁ డెందేని
  గలిగె నుజ్జ్వలఫేనకణముమాడ్కి
నైరావణాదిమహాకరు లెందేని
  బ్రభవించె మకరశాబములపగిది
గమనీయసురతరుసముదయం బెందేని
  జనియించె శైవాలచయము భంగి
భువనైకమాత మాధవుపత్ని యెందేని
  బొడమె మాణిక్యంపుబొమ్మపోల్కి

గీ. నాదిమత్స్య[3]కూర్మములు విహారలీలఁ
దనరు నెందేని ప్రకృతి సత్యములకరణి
నట్టియంభోధి యొప్పారు నద్భుతైక
సారమహనీయమహిమ కాధార మగుచు. 26

1. కరిమెకాడ. 2. కరంబున్. 3. కూర్మముల.

క. కాన లవణాబ్ధి యనినను
దాన్న మధుర జలధి యనిన దాన యమృతపా
థోనిధి యనినను సకలా
నూనగుణస్తుతికి పాత్ర మొకండ యుదధికిన్. 27

క. కావున దుగ్ధాంభోనిధి
శ్రీవిభవము వర్ణనంబు చేసెద సాత్త్వి
చ్ఛ్రీవల్లభమూర్తి యగుటఁ
బావనములు తద్గుణానుభావస్తవముల్. 28

ఉ. ఒక్కొకయప్పు శీతకిరణోదయవేళలఁ బొంగి నింగికిన్
నిక్కి మహోర్మివీచికలు నిర్మలదివ్యవిమానపంక్తిపైఁ
బిక్కటిలంగ గ్రొచ్చువవు వెట్టినయంతయుఁ జూడనొప్పు న
ద్దిక్కులు శారదాభ్రలనదీప్తివిభాగత నొందుచాడ్పునన్.

ఉ. ఎక్కుడు వేడ్కఁ గ్రోలికొని యెండకయున్న పయోధిపల్మలున్
గ్రక్కెడునో సుధాకిరణకాంతిచయంబు లనంగ నెంతయున్
మిక్కిలి యుల్లసిల్లు నునుమించులు దేరెడుముత్తియంబులిం
పెక్కినమ్రోఁతలన్ దరఁగ లెందుఁ దటంబులఁ బ్రోవువెట్టఁగన్.

సీ. బిగి యుల్లసిల్లెడుపగడంపుఁ గెమ్మోవి
చెలువంపుబింకంబు చిగురులొత్తఁ
దనరారుపులిననితంబబింబమున నా
కలిత మై ఫేనదుకూల మమరఁ
గ్రమ్ముముక్తాఫలఘర్మాంబుకణములు,
చెదరి యెంతయు సౌఖ్యపదవి నొసఁగ

1. కేశ. 2 దిను. [illegible]

నెసఁగునుద్వృత్తమీనేక్షణారోచుల
పొలపంబు లొయ్యారములు దలిర్ప
తే. లలితభంగుల నొప్పు వేలావధూటిఁ
గమ్ర[1]పీచి భుజంబులఁ గౌఁగిలించి
ఘనరసోల్లాసలీలలఁ గ్రాలి క్రాలి
యుదధి తోతెంచుఁ జంద్రోదయోత్సవమున. 31

ఉ. ప్రేపులు రేలుఁ బెద్దయును బేర్చి సమీపనగేంద్రచంద్రకాం
తోపలతోయదంబు నదులొక్కట మొగింజను దెంచియాదటన్
బై పడఁ దాను నుల్లసితభాతిఁ దదీయనదాభిసారమున్
దీపెసలారఁ గైకొని ముదించు నదీపతికోర్కి వింతగన్. 32

చ. తటరుహవిద్రుమద్రుమవితానము లొప్పఁ బయోధి కింక ను
త్కటచటులోర్మిహస్తముల గర్వమున న్వెడలంగఁ ద్రోచినం
బటుతరభావ మేది బహుభంగి వికీర్ణతనొంది క్రింద న
చ్చటి నచటన్[2]బొజుంగువడి స్రగ్గినబాడబకీలలో యనన్. 33
తే. [3]కడలుచేతు లార్చుచు ఫేనఘనతరాట్ట
హాసరుచితోఁ బ్రవాళజటాలి విద్రిచి
యౌర్వశిఖిఫాలలోచనం బనఁగ సింధు
[4]వమరుఁ దాండవ మాడెమహారునిఁ బోలి. 34

ఉ. పొలుపుగ నెల్లనాఁడు నుడివోవక పెల్లుగఁ బూఁచు తీఁగెలం
దెలుపులుమీఱఁ తోయనిధితీరవనంబులు చూడ్కికొప్పుదున్
ఎలమి యొనర్పు వేల్పులచలేంద్రుని గవ్వముఁ జేసి[5]త్రచ్చు
చోఁ జిలికిననాఁటియయ్యమృతశీకరసేకముపాయదో యనన్.

---

1. భంగ. 2. లొనుంగు. 3. కడలి. 4. వమరతాండవ. 5. తెచ్చుచో.

ఉ. [1]ఱెక్కలతోడి కొండల నెఱిం దనలోన నడంచికొన్న నీ
నెక్కు బలారి పంచెనొకొ యీజలపూరము పేర్మి యంతయుం
దక్కువ సేయ నన్న క్రియ దంపడి నెండను ఔర్వవెల్లుగా
నొక్కట నీరు గ్రోలెడుఁ బయోదసముచ్చయముల్
పయోనిధిన్. 36

సీ. సిరిపుట్టినిల్లు రాజీవలోచను సెజ్జ
పట్టు, మహీకాంతకట్టు జీర
గిరులు డాఁగెడుగొంది గిరిభేదిపగఱకు
బలుకోట బడబాగ్ని బ్రతుకుచోటు
పటుపయోధరములపాలి ప్రపాసీమ
యమృతాంశుపొడవున కనుగలంబు
మర్యాదలకు గుఱి మహిమలకందువ
యఖిలరత్నములకు నాకరంబు

గీ. సురతభవనంబు వాహినీసుందరులకుఁ
గూర్మినిల్కడ గంభీరగుణమునెలవు
తనరునొప్పిదముల కెల్లఁ దానకంబు
వనధిఁ గొనియాడఁ జతురాననునకు వశమె. 37

వ. ఇట్లపారవిభవోదారం బగుదుగ్ధపారావారంబునకు నలంకారం బగుచుఁ దదీయమధ్యప్రదేశంబున ననేకశతసహస్రకోటియోజనవిస్తారవిపులరూపం బై శ్వేతద్వీపంబు దీపించుచుండు. 38

1. ఱెక్కల.

క. ఆదియును మహిమయును నేర్పడ
నాదిపురుషుఁ డొకఁడ యెఱుఁగ నన్యుల కెఱుఁగం
గాఁ దరము గాదు కమలభ
వాదిదివిజవంద్య మది మహాద్భుతము మహిన్. 39

సీ. క్షీరాబ్ధితరఁగలవేణిఁ గూడిన
ఫేనసంహతి చిక్కఁ బేరె నొక్కొ
రాకాసుధాకరప్రభలు ప్రోవిడి బ్రహ్మ
వెరవున గట్టి గావించె నొక్కొ
హరి పురాంతకుతోడిపురుడున రజతాద్రి
కెనగాఁగ నిది సృజియించె నొక్కొ
దనుజారిపాన్పయ్యుఁ దనియక వెండియు
నురగేంద్రుఁ డీమూర్తి నొందె నొక్కొ

గీ. యుదరమున ముత్తియంబు లొయ్యొయ్య మూఁగి
కెట్టువలు పేరి పెనుమిట్టు గట్టెనొక్కొ
యనఁగఁ జందనకుందేందుహారరుచిర
దీప్తివితతులు నచట సంధిల్లు దీవి. 40

శా. శ్వేతద్వీపనివాసు లందఱు శరజ్జీమూతరేఖాసిత
స్ఫీతాకారులు ఘోరదుర్భరజరాపేతు ల్హరిధ్యానసం
జాతానందనిరూఢు లూర్జితయశస్సంభావ్యు లంభోజసం
భూతేంద్రాదిసమస్తదేవపరిషత్పూజానమస్యోచితుల్. 41

క. హరిభక్తి తేపగా దుస్తరసంసారాబ్ధిఁ గడచుసాధుజనులకుం
గనరాని దివిజగణనిరం, తరనిత్యానందమయపదస్థితి నెసఁగున్.

వ. అమ్మహాద్వీపంబునడుమఁ బ్రచండమార్తాండమండలసహస్ర
దుర్నిరీక్ష్యసమాజతేజోవిరాజితంబును, వివిధమణికిరణపటల

జటిలఘనకనకప్రాకారప్రకరపరిక్షిప్తంబును, ధవళపతాకా పల్లవితకేతువనవిలసితంబును, సముత్తుంగమంగళమణిభర్మ నిర్మితనిర్మలహర్మ్య శిఖరవిలిఖితగగనభాగంబును, బహు యోజనసహస్ర దుర్నిరీక్షవ్యాయతవిశాల సన్నివేశంబును, రమణీయరమ్యసహస్రముఖపంచారచతుర ప్రాకారంబును, సంభృతాఖిలదిఙ్ముఖద్వారతోరణస్ఫూరణావిభూషితంబును నయి వైకుంఠనామధేయం బగుమహాపురంబు భూరిమహిమాభిరామం బగుచుండు. 43

. నాలుగునోళులవానికి
నాలుక లిరువేలు గల ఘనస్థిరమతికిన్
బోలునె వినుతింపఁగ నన
బోలికలకు మిగిలి యొప్పుఁబురియొప్పిదముల్. 44

. నారాయణునిదివ్యనామసంకీర్తనం
బనిశంబుఁ జేయుమహాత్ములకును
బద్మాక్షు శ్రీపాదపద్మంబు లత్యంత
భక్తిమైఁ బూజించుప్రాజ్ఞులకును
విశ్వరూపునిమూర్తివిభవంబు నేకాగ్ర
బుద్ధి భావించుసత్పురుషులకును
లక్ష్మీశ్వరునిసముల్లాసహేతువు లగు
వ్రతములు సల్పుసద్వర్తనులకు
భవము దీఱినతుది వచ్చి భవ్యసుఖము
లనుభవింపంగఁ దగునెల వగుటఁ జేసి

1. దుర్నిరీక్ష్యాత్యా.

యఖిలవస్తుసంపదలకు నాకరంబు
గుణవిధావిభాసురము వైకుంఠపురము. 45

చ. శ్రుతిమతధర్మయోగములు చోద్యపుమూల్యములప్రకారంబు
నం, జతురతఁ [1]బణ్యవస్తువులు సారవిముక్తిపదమ్ము, లమ్మువా
రతులితవిష్ణుశాసనసమాహితు లైనమహాత్ము లంచితో
ద్ధతిఁ గొనువారు భూరివిహితవ్రతసారగు లైనబోధనుల్. 46

సీ. తమవాఁడిమాఱ్కి కందర్పున కేసని
దైన సాధించుదివ్యాస్త్ర మనఁగఁ
దమతియ్యపలుకులు ప్రమదరాగాంబుధిఁ
దనరారుమవ్వంపుఁదరఁగ లనఁగఁ
దమువింతచెయ్వులు కమనీయకోమల
శృంగారతరువు లేఁజిగురు లనఁగఁ
దమముద్దునవ్వులు తమకంపుఁజీకటి
నిగిడించునరిదివెన్నెల లనంగఁ

గీ. జొక్కమందు లనఁగ సోయగంబుల[2]గను
లనఁగ సుఖమునిక్క లనఁగఁ జాలి
యనుపమానమూర్తులై యుల్లసిల్లుదు
రంబుజాయతాక్షు లప్పురమున. 47

ఉ. మారుని గన్నతండ్రి సిరిమానసముప్పబళించునేర్పుసొం
పారఁగ నైజమై చనుమహారసికుండు సమగ్రసారశృం
గారరసాధిదేవత జగద్రమణుండు మురారి యట్టిశృం
[3]గారిరసైకపాత్ర మనఁగా దగదే పురరత్నమెమ్మెయిన్. 48

1. ణ్య. 2. గను 3. గారరసై క.

ఉ. శ్రీసతికి న్స్మరారికిని సేసలు పెట్టినపెండ్లి పెద్దల
బ్జాసనుఁ డంబుజోదరమునం దుదయించిననాఁడు చేరి యు
ల్లాసము పల్లవింప నుపలాలనఁ జేసినయమ్మ లెల్లసం
తోసమున న్స్తకుంభసయిదోడులు తత్పురిపుణ్యభామినుల్.

సీ. [1]హరిదాస్యసంపత్తి కరులు శ్రీకరు లెల్లఁ
గల్పకల్పవితానసంకల్పలీల
శ్రీనాయకుఁడు సవరించినబలుమావు
బడిపుట్టినవి హయప్రతతు లెల్లఁ
బుట్టువుఁ జావును బోవంగఁ దట్టిన
గరువంపుదిట్టలు పురుషు లెల్ల
[2]దివ్యవిమానమాతృకలు గేహము లెల్లఁ
గౌస్తుభజ్ఞాతులు కమ్రరత్న

గీ. జాతు లెల్ల విరించి హంసవ్రజంబు,
బలఁగ మింపారు రాయంచ[3]పదుపు లెల్ల
[4]విమలకమలాక్షునాభిపద్మముల కన్న
దమ్ములప్పురికొలఁకులతమ్ము లెల్ల. 50

ఆ. సకలకాలకుసుమసంపద సొంపారి
నిఖిలసుఖవిహారనిర్మితులకుఁ
గారణంబు లై యుదారమందారంబు
లగుచుఁబురవనంబు లలరు నెపుడు. 51

---

1. హరిదాసులను హాత్తికరులు. 2. దివ్యవిమానమాత్రికము. 3. పదవు.
4. విమలకమలాక్షు నాభిపద్మమునఁ గన్న; తమ్ములెప్పుడు.

సీ. హరిభూత¹భావిభవ్యాపదానంబులఁ
గీర్తనం బొనరించుఁ గీరసమితి
సప్తసామములు సుస్వరముగ మునికోటిఁ
జదివించుఁ గోకిలసముదయంబు
శ్రీకాంతుకమనీయశృంగారలావణ్య
కథలు పేర్కొను శారికాగణంబు
ప్రణవమంత్రోన్నాదపరిపాకమింపార
నభ్యాస మొనరించు నళికులంబు

తే. ఘోరసంసారతాపనివారణంబుఁ
జేయునున్నతభూరుహచ్ఛాయనయము
²పరసనిర్వాణగంధంబుఁ జల్లుఁ బుష్ప
జాతి యప్పురియుపవనస్థలులయందు. 52

చ. ఉరుతరశంఖచక్రరుచి నొప్పి, లసద్విమలోదరస్థితాం
బురుహవిభూతిఁ బేర్చి పరిపూర్ణజలాశ్రయశాశ్వతోన్నతిఁ
బరఁగి నవోత్పలాంచితవిభాగరిమ న్సిరిఁ జెంది యొప్పు న
ప్పురికమలాకరంబులు విభుండగు విష్ణునిమూర్తులో యనన్.

సీ. తరితాల్పు బొక్కటితమ్మికమ్మనితావి
యల్లనద్దైపలను జల్లిచల్లి
పరమాత్మపదములఁ దొరగి పాఱెడు నేటి
తరఁగలపై లీల దాఁటిదాఁటి
శౌరికౌఁగిటఁ జొక్కుచపలాక్షిపులకల
చెలువంబునకుఁ బ్రోదిఁ జేసిచేసి

1. భావ. 2. పరసగీర్వాణగ్రంథంబు చల్లు.

హరిప్రోలవినతాంగుడై యున్నయూరగారి
యోజకలు పలుమాఱు గిఱిపి గిఱిపి
గీ. కొలువు తఱిఁగోరి సంభ్రమాకులతఁ [1]బాఱు
తెంచు వేల్పుమూకలసేస దేర్చితేర్చి
పెన్నగరిలోపల నెల్లవెంటలకును
దానయై యొప్పుబురము మందాసిలంబు. 54

వ. మఱియు నప్పురంబు పురుషోత్తమమహిమయుంబోలె వర్ణనా
తీతమై భవంబును, లక్ష్మీహృదయంబునుంబోలె నారాయణ
నివాసయోగ్యంబును, వేదాంతసారంబునుంబోలె మహా
యోగిదర్శనోపలాలితంబును, భాగవతపురాణంబునుంబోలె
నచ్యుతావతార కథాబహుళంబును, నరసింహదివ్యరూపం
బునుంబోలె బ్రహ్లాదపరదగౌరవకారణంబును, మహాగిరికంధ
రంబునుంబోలె హరినిద్రాసుఖోచితస్థానంబును, పుండరీ
కాక్షు వక్షంబునుంబోలెఁ గమలాకరకమలరజోనురంజితం
బును, శంకరువామభాగంబునుంబోలె సర్వమంగళాలంకృ
తంబును, నహోబలతీర్థంబునుంబోలె భవనాశనీరాగాగత
సాధుజనానుష్ఠితహరిదర్శనోత్సవంబును, నిఖిలోకంబునుం
బోలె సతత సన్నిహిత ముకుంద శంఖపద్మకాంతికమనీయం
బును, సముద్రమథనావసానంబునుంబోలె దామోదరదయా
లబ్ధామృతముదితసుమనస్సముదయంబును, బాతాళంబునుం
బోలె విశ్వంభరోద్వహనసమస్తభోగీంద్రభోగాస్పదంబును,
జ్యోతిశ్చక్రంబునుంబోలె విష్ణుపదాశ్రితనిరతమునిమండ
లానుగతధ్రువస్థానరమణీయంబును నగుచు ననేక నీలమ

1. బారుచెంచు వేల్పు మూకల సేదదేర్చి.

మణిప్రభానివహాంధకారితగగనభాగం బయ్యును పీతాం బర విలసితంబును, శేషభోగాస్పదం బయ్యును నశేషభోగ నివాసంబును, బహుసంయమిజనాధిష్ఠితం బయ్యును పరమ ముక్తిపదంబును, సముత్తుంగ[1] గాంగేయభవనభాసురం బయ్యును శిఖండివిహారహృద్యంబును, వివిధవిలాసినీవిలస నోల్లసితం బయ్యును జితేంద్రియగమ్యంబును, సముద్రో పస్థితంబయ్యును సుకవిముఖ విరాజమానంబును నై విలయ క్లేశంబునకు నగమ్యప్రదేశంబును, భయంబులకు ననాశ్రయం బును, ధర్మంబులకుఁ బరమధర్మంబును, మోక్షంబులకుఁ నపరో క్షంబును, మాంగల్యంబునకు నౌజ్జ్వల్యంబును, నానందం బునకు నిష్యందంబును, సౌభాగ్యంబునకు, నిత్యయోగ్యం బును, నాశ్చర్యంబులకు ననేకధుర్యంబును, [2]సకలభువన భూషణంబును, సకలదురితనిస్తారకంబును, సకల శ్రుతి పురాణ వర్ణనీయంబును, సకలసాధుజనాకర్ణనీయంబును నై యుల్ల సిల్లు నట్టివైకుంఠపురంబునందు. 55

శా. రాకాచంద్రసహస్రకోటితులనారమ్యోల్లసత్కాంతియుం
బ్రాకారప్రతిహారతోరణసభాప్రాసాదవేదీవితా
నాకీర్ణంబు నుదీర్ణకేతుతతసౌధాగ్రంబు నై యొప్పు లో
కైక శ్రీకర మంబుజాక్షునగ [3]రత్యాశ్చర్యధుర్యస్థితిన్. 56

ఉ. ఆనగరంబు రాజు వివిధామృతరత్నమరీచిమండలో
త్తానలసద్విమానరచితం బగుభూరిభుజంగపుంగవో

1. గాంగేయభవభాసురంబు. 2. సకల భువన పోషణంబును; సకల భువనపోషణంబును. 3. రత.

స్థానమనోజ్ఞభోగగరిమంబున నుత్కటభవ్యయోగలీ
లానుభవంబునం బొలుచు నచ్యుతుఁ డాత్మవివేకయుక్తుఁడై.

శా. హేమస్తంభమణిప్రదీపము[1]లింపేరుఁ, గర్పూరసా
రామోదం బెలరారు [2]మేటితెర లొప్పారుఁ లసన్మౌక్తిక
స్తోమప్రస్ఫురితోపహారవితతు లొంపారు మాంగల్యర
త్నౌముద్రల్ దవరారుఁ జక్రధరుశ్రీశయ్యానివాసంబునన్. 58

ఉ. చుట్టును గల్పవృక్షములు చుట్టును బుష్పలతావితానముల్
చుట్టును గేలిశైలములు చుట్టును సిద్ధరసాంబువాహినుల్
చుట్టును బూర్ణదీర్ఘికలు చుట్టును గోకిలకీరనాదముల్
చుట్టును హంసికాగతులు సొం పెసఁగున్ హరిమందిరంబునన్.

మ. మును లేతెంచి నుతించుచుండుదురు సమ్మోదంబుతో నమ్రులై
పను లాజ్ఞాపన సేయువేళలఁ దగం బాత్రుల్ నిలింపోత్తముల్
పెనుపై కొల్తురు మూఁడులోకములు తృప్తిం బిన్నపెద్దల్ మహా
ఘనతేజోనిధి యైన శ్రీవిభు శుభాగారాంగణక్షోణులన్!

ఉ. ఆడుదు రెల్లప్రొద్దు లలితాభినయంబుల దేవకామినుల్
పాడుదు రింపు వీనులకుఁ బండువ సేయఁగ వేడ్కఁ గిన్నరుల్
కూడి సమగ్రతత్త్వరసగోష్ఠిసుఖింతురు యోగిబృందముల్
క్రీడ యొనర్తు [3]రిష్టరసకీర్తితభంగిఁ [4]బ్రసన్ను లయ్యెడన్. 61

వ. ఆదివ్యమందిరంబునకు రక్షకులై యష్టదంష్ట్రులు చతుష్షష్టి
దంతులు మహామస్తకవక్షస్స్థలబాహుచరణదారుణాభిరామ
శరీరులు విచిత్రభూషణాంబరగంధమాల్యాంగరాగులు నా
యతశక్తియుక్తులును నానావిధాయుధహస్తులును నసమాన

---

1. అంపేరుఁ. 2. మేటితెర వొప్పారుఁ. 3. రష్టరస. 4. ప్రసన్ను.

సత్త్వ సంరంభగంభీరులును నిరుపమాష్టవిధైశ్వర్యధుర్యు
లును నగువా గనేకశతసహస్రలక్షకోటి పద్మసంఖ్యల
మొత్తంబు లై విష్ణుకింకరులు చండప్రచండాదులు పూర్వ
ద్వారంబున గణపతియమప్రభృతులు దక్షిణద్వారంబునను
గుధరకోరకముఖ్యులు పశ్చిమద్వారంబునను పద్మాక్షపద్మ
దుర్గేంద్రప్రముఖు లుత్తరద్వారంబునను నిరంతరంబు నుం
దురు మఱియును జతుర్భుజులును శంఖచక్రధరులును పీతాం
బరులును నీలాంబుదవర్ణులు [1]నగణ్యసంఖ్యు లన్నగరికి నెల్లెడ
లనుం గావలియై చరియింతురు. ఇట్టి గణకోటికి నెల్ల మేటి
యు నారాయణప్రసాదభాజనుండును నగు విష్వక్సేనుం
డనుమహాపురుషుండు గణవిమానసహస్రంబులు పరివేష్టింప
నద్భుతవిమానారూఢుం డగుచు శ్రీమహాలక్ష్మిఁ గూడుకొని
తిరుగుచుండునట్టియసమసామ్రాజ్యంబు జగదేకపూజ్యం బై
తనకు ననురూపం బగుచు నుండ నుద్దీపితుం డై. 62

సీ. పద్మనివాసిని [2]పట్టపుదేవియు
నలినాసనుఁడు ప్రియనందనుండు
విహగాధినాథుండు మహనీయవాహనం
బహికులాధీశుఁ డింపారుశయన
[3](మతిలోకనందకం) బద్భుతోజ్జ్వలహేతి
ఘనపాంచజన్య ముత్కటపుఁ జింద
మింద్రాదిసురలు సమిద్ధసేవకకోటి
సిద్ధమునీంద్రు లాశ్రితగణంబు

1. నగణ్యసంఖ్యు. 2. పట్టానదేవులు. 3. ఇదిపూరణము.

తే. ధర్మసంస్థాపనలు వినోదంపుఁబనులు
శ్రుతులు నుతు లిట్టి యతులితోన్నతులఁ జేర్చి
లీల బ్రహ్మాండకోటిఁ బాలించుచుండు
నార్తరక్షాపరుండు నారాయణుండు. 63

క. ఆదేవుదివ్యమహిమం
బాదేవుఁడు తానె యెఱుఁగు నన్యుల కెఱుఁగం
గాఁ దరమె విధిపురందరు
లాది యయినదివిజులకును నందునె యెందున్. 64

సీ. భూరిరజోగుణస్ఫురణఁ బద్మజుఁ డనా
భువనప్రపంచంబు పొదవుఁ జేయు
మహనీయసత్త్వసమాధివిష్ణుం డనాఁ
బొదలించు జగములఁ బొలుపుఁ దెలుప
గాఢతమోగుణాకలన నీశుం డనా
నొక్కట నిఖిలంబు నుడిచి యడఁచుఁ
గలితగుణత్రయోజ్జ్వలపరాత్ముం డనా
నెగడి విశ్వమునకు మిగిలి వెలుఁగుఁ

గీ. గేవలుండై నిఖిలదేవచూడామణి
యఖిలదేవతామయైకమూర్తి
సకలదేవశరణచరణాంబురుహుఁడు ల
క్ష్మీశ్వరుండు జగదధీశ్వరుండు. 65

చ. సిరి గరుడుండు చారుతులసీదళదామము కౌస్తుభంబు ప్ర
స్ఫురదురుశంఖచక్రములుఁ బొక్కిటితమ్మియుఁ[1] బచ్చపుట్టమిం

1. బచ్చపట్టునిం.

పుఁడెఱమాత్రయు స్మరణ మానినయుల్లము నైనమూర్తి
దే, [1]నరుమహిం గ్రాలు, వాఁడొకఁడ నాథుఁడు శాశ్వతసౌఖ్య
సిద్ధికిన్. 66

ఉ. తపముఁ బోనిపాపములు దానగుణంబులఁ బోనిదోషముల్
జపముల నాఁటిపోనికలుషంబులు దుష్కరఁ దూలిపోవు న
చ్యుతుఁదలఁపొప్పు నొక్క మఱి సర్వము నైన రమేశుపేరి తీ
యపుఁబలు కింపుమీఱ [2]నెనయందొడఁగూర్పఁగ నేర్పుగల్గినన్.

క. [3]కరుణాయ తనకుఁ దోడవు త
త్పరచిత్తుల దెసయ తనకు భాగ్యము భక్తో
ద్ధరణంబ తనకు ధృతి శ్రీ
వరుఁబోలం గలుగు నొరుఁ డెవఁడు జగమందున్. 68

సీ. నాలుగు మొగములబాలుఁ బొక్కిటితమ్మిఁ
సృజియించి జగములు సేయఁబనిచె
నింపారు తెలినీటియే అంఘ్రితలమునఁ
గలిగించి దురితము ల్గడుగఁ బనిచెఁ
దుదలు గానఁగ రానిచదువులు మనసునఁ
బొడమించి తగవులు నడుపఁ బనిచె
గర్వంబుఁ గెంపులు కడకంటిచాయలఁ
బుట్టించి దివిజాలఁ బ్రోవఁ బనిచె

గీ. దలఁపులకుఁ జేరుగడ తాన తెలువులకును
నిక్క దాన పలుకులకు నెడము దాన

---

1. నరువది గ్రాలువాఁడొకఁడనాథుఁడ శాశ్వతసౌఖ్యసిద్ధికిన్. 2. నున.
3. కరుణయుఁదనకు.

యజరుఁ డమరుఁ డనంతుఁ డవ్యయుఁ డచింత్యుఁ
డనఘుఁ డజుఁ డంచితశ్లోకుఁ డచ్యుతుండు. 69

వ. ఇట్టి పరమేశ్వరుండు పరమప్రభావభరణుం డగుచు భువనా
హితచరితంబులం బాపుచు శుభంబులం జూపుచు భక్తజన
పారిజాతంబనఁ బ్రఖ్యాతియుం గరుణారసప్రీతియుం దనకు
సహజంబులై వెలయ వైకుంఠపురంబున విహరించుచుండఁ
గ్రమంబున దిమికమఠవరాహావతారంబు లుదారంబులై
ప్రవర్తిల్లినయనంతరంబ యొక్క కాలంబున నీలమణిసుందరం
బగునిందిరాసుందరీదివ్యదేహంబునం బొదలుకాంతిప్రవా
హంబు సిగ్గునవెలుకఁబాఱినపోలికం జాలుకనై వెలిమొగులు
మొత్తంబులు దెసలకడ గ్రద్దలుపడి తూలం బ్రకటయోగ
నిద్రావసానంబున నానందంబునొందు గోవిందులోచనార
విందంబులచందంబు ననుకరించుటకు నాయితం బయినకరణిం
గమలంబులు కమనీయరుచినిచయంబులం బచరింపఁ బరమ
పురుషుపాణితలంబునఁ బ్రద్యోతమానంబగుపాంచజన్యంబు
నకు నన్వితంబుగాఁ బూర్ణేందుబింబంబు నిబిడచంద్రికా
నిష్యందంబు నిగిడింప నీరజోదరుపేరురంబునఁ బొలుచు
వలుదమానికంబునకుఁ జేరువచుట్టం బనాఁదగి యరుణకిర
ణుండు నిరావరణంబు లగుకిరణంబులవేఁడిమి మూఁడుజగం
బుల నిగిడింప సజ్జనచిత్తంబులం [2]గేలినృత్తంబులు సల్పుజల
శయునినిరతిశయగుణంబుల కనుగుణంబులైనయోజ రాజ
మరాళంబులు విమలకమలాకరంబుల విహరణకళాకౌశలం
బులు సొగియింప జగదేకాశ్రయం బగుశ్రీవత్సలాంఛను

---

1. భువనహిత. 2. గేలివృత్తంబు.

నాశ్రితజనంబుల మనోరథంబులచాడ్పున సస్యసముద
యంబులు సమగ్రఫలంబులం బొలుపార నవక్రవిక్ర
మోదగ్రుం డగుచక్రధరుభావినరసింహావతారంబున విదార
ణీయుం డగుదైతేయురుధిరబిందుసందోహంబుతోడి బాంధ
వంబు ననుసంధింపం దివురుపగిది బంధురబంధూకంబు లవంధ్య
మహాప్రదీప్తిం జెలకింప నకుంఠితకైవల్యకళ్యాణకారణం
బగునపారనారాయణమహిమాకార పారావారంబుం జేరు
ప్రబుద్ధజనంబులబుద్ధుల తెఱంగునం గలంకదేరి [1]యెఱువు
జెఱలి విలసిల్ల నుత్ఫుల్లహల్లకోల్లాసియుం గుముదామోద
ముదిత మధుకరనికరంబును గువలయచ్ఛాయానుబంధాంధ
కారితకువలయంబును గాశప్రకాశితాశావివరంబును నై
శరత్సమయంబు సకలలోకాలంకారం బగుచున్నయెడ. 70

చ. నిరుపమభోగితల్పమున నిర్మలయోగవిశేషలీలమై
శరనిధికన్యకామణికుచద్వయకీలితవక్షుఁ డై మనో
హరసుఖనిద్ర నున్నకమలాక్షుఁడు మేల్కనియెన్బయోధిసం
దరఁగలమ్రోఁతమంగళమృదంగమృదుధ్వని యైచెలంగఁగన్.

సీ. నెరసినచిక్కని యురుచన్నుఁగవచెన్ను
పరిపూర్ణకుంభవిభాతి యనఁగఁ
జెలిక్రాలుకన్నులఁ బొలయుమెఱుంగులు
గోలునీరాజనలీల లనఁగ
జిగిమీఱుపలుచనిచెక్కులచెలువంబు
రమణీయదర్పణరచన యనఁగఁ

---

1. యొరునెరుకలిం.

దళకోత్తుంచితనవ్యకైలువులసొంపులు
పుష్పపహారవిస్ఫూర్తి యనఁగ

గీ. వనమనోహరభావంబు వనవిభునకు
నుచితమంగళవిధముల నుల్లసిల్ల
మున్ను మేల్కని మున్నీటిముద్దుకూఁతు
రమరె నీలాబ్జమధుపగానములు చెలఁగ. 72

చ. ఉరుతర[1]తల్పపన్నగఫణోజ్జ్వలరత్నసహస్రదీప్తిమైఁ
బరఁగఁ గరంబు పొల్పెసఁగఁ బద్మదళాక్షునిమేను నూతన
స్ఫురదరుణాంశురాగరుచి సూరెలఁబర్వఁగ నుల్లసిల్లు సుం
దరమహనీయనీలవసుధాధరశృంగము పోల్పుఁ బట్టఁగన్.

వ. అంత. 74

సీ. అంబుధినాదంబు ననుకరించుచుఁ బర్వె
నభమునఁ బాంచజన్యస్వనంబు
జయజయశబ్దవాచాలితం బయ్యె సు
దర్శనలీల సుదర్శనంబు
ముదమలరారఁ గౌమోదకి బహువిధ
భ్రమణవేగమున నర్తన మొనర్చె
నఖిలైకనందకం బగునందకముమ్రోల
దీప్తిపరంపర దీటుకొలిపె

గీ. పసిఁడినీరుమీఁదఁ బరఁగిన క్రియ నిజ
పక్షకాంతి దిశలఁ బ్రజ్వరిల్ల

---

1. కల్ప.

నాదిదేవుమ్రోలఁ బ్రాంజలియై పొడ
చూపి నిలిచె భుజగసూదనుండు. 75

వ. ఇట్లు బోధంబు నొంది కొండొకసేపు గోవిందుండు మంద
స్మితసుందరవదనారవిందుండగుచు నిందిరతోడ సరససల్లాప
సౌహార్దంబునం దగిలి కొండొకసేపు. 76

ఉ. ఆనలినాయతాక్షినయనాంచలచంచలహాసవిభ్రమ
భ్రూనటనంబు నాతరుణిపూర్ణముఖేందువిలాసహాస మ
మ్మానినిముగ్ధభాషణసమంచితమంజులలీల యెంతయున్
మానసమున్ బ్రమోదరసమగ్నముగా నొనరింపుచున్నెడన్.

క. డెందమునఁ గొలువువేడ్కలు
సందడిగొన నేగుదెంచి సంయమివరులున్
బృందారకులు న్నిల్చిరి
క్రందుగ జగదీశమందిరద్వారమునన్. 78

వ. అప్పుడు. 79

సీ. అవసరం బిప్పుడ యగునంతదాఁకను
బగళమై నిలుఁడు దిక్పాలవరులు
సందడిసేయక యంచలు నించుక
సేపు కూర్చుండుఁడు సిద్ధమునులు
వండియలును మీరు దడియంగఁబడకయ
తకయటువొండు గంధర్వముఖ్యు
లిందాకఁబొగడితి రించుకవడి యింక
జగడంబు మానుఁడు చారణేంద్ర

గీ. ఒనరు సువర్ణవేత్ర దండాభిరామ
హస్తులై కనకశోభ లలరంగ నిలువ
నధిక మై రాజిల్లె నమ్మర్త్య మాణిదేవ్ర
భూరిమండితగోపురభూమియందు. 80

వ. అట్టిసంకులసమయంబునందు. 81

క. సనకుఁడు సనందనుండును
సనత్కుమారుఁడు సనత్సుజాతుం డనఁగా
మునివరులు వనజభవునం
దను లేతెంచిరి ముకుందదర్శనవాంఛన్. 82

వ. ఇట్లు చొచ్చి యనివార్యగమనంబున నరుగుదెంచువారికి నడ్డపడి విష్ణుసారూప్యదేదీప్యమానకాయులును తత్ప్రతీహారపాలనపదపరినిత్యనిరపాయులును జయవిజయనామధేయులును నగువారిద్ద ఱమ్మునీంద్రులకు నిట్లనిరి. 83

ఉ. ఇప్పుడ మేలుకాంచె బరమేశుఁడు [1]సాగరజన్యకాంతితోఁ
దెప్పలఁ దేలుచున్న తనతీయపుఁజూపులనేని నొండుమైఁ
ద్రిప్పఁడు పాఁపపాన్పుపయి దివ్యపదంబు పసిండిపావయం
దొప్పఁగ నేని మోపఁడట నొండ్లను జేరరు పూనియెవ్వరున్.

క. ఈసిద్ధు లీసుకప్రభు
లీసంయమివరులు జగదధీశ్వరుఁ గొలువం
గా సమయము గాచి తదే
కాసక్తత నున్నచంద మటు గనుఁగొనుఁడా. 85

1. సాగరకన్యకాంతతోఁ.

క. వీరును నొక్కింతపడవు
సైరణతో నిలిచి సమయసముచితముగ ల
క్ష్మీరమణుఁ గని కృతార్థస
మారంభుల రగుఁడు తద్దయాలాపములన్.

చ. అనుటయు వారి దేవ్వుఁ బరమాత్ముఁ గనుంగొన నెమ్మనంబులన్
మొనయుకుతూహలాంకురము మోడ్పడఁ గోపముచిచ్చు
త్వాఁకునన్, ఘనతంబోధపల్లవము గందఁగ సైరణ యన్మహా
వ్రతం,బునకు విఘాత మొంద మునిపుంగవు లొక్కట
నుగ్రమూర్తులై. 87

తే. అఖిలలోకగమ్యుఁ డగుపరమేశ్వరుఁ
జూడఁ గోల్పె నబ్బుసుకృతమునకు
నంతరాయ మైతి రట్టియుద్ధురితంబు
ఫలము ననుభవింపవలయు మీరు. 88

ఉ. కావున ధర్మవిద్విషులు కల్మషకారు లనంగ దుష్టమో
హావిలబుద్ధితో నసుర లై జనియింపుఁడు సంతతంబు ల
క్ష్మీవిభుమీఁదిమచ్చరము కిన్కయుఁ[1] గాఁడియఁబెట్టుఁగాత
మీ, భావము లిప్పు డేపగిది బాములు పెక్కగు నిక్క
మెంతయున్. 89

వ. అని వారు ఘోరంబుగా శపించిన. 90

క. వెఱగుపడి హర్ష రాగము,[2] దఱిగిన వదనములు వెల్లఁదనము
గదుర బి, ట్టిఱిమూర్చ మునిఁగి యయ్యి, ద్దఱు నిలిచిరి
వేత్రదండతాడితతను లై. 91

వ. ఆసమయంబున. 92

---

1. కాఁడియు. 2. తఱిగిన.

సీ. ఇమ్మహాపురుషుఁ [1]డింతమాత్రుఁడుఁ గాఁగ
        నేలకో యాకోప మిట్లుపుట్టె
నమృతాంశుబింబము లగ్గలుటఁ గాదె
        రాహుపూర్ణేందులకుఁ గన విట్లు కలఁకఁ
యాహింసఁగాఁ గార్య మొకటి యేమేమియుఁ
        గలుగు నూరక వీర లలుగువారె
సాత్త్వికు లై యిట్లు సైఁచిరిగాక యా
        యిద్దఱు నల్పులే యిద్ధమహిమ
గీ. ననుచు మునులును సిద్ధులు నమరవరులు
నాదిగా నెల్లవారలు నచట నచటఁ
గూడి పెక్కుభంగుల మాటలాడుచుండఁ
దుముల మంబునిధిధ్యానపరతఁ బేర్చె. 93

వ. ఆవృత్తాంతం బంతయుఁ దనదివ్యచిత్తంబున నవధరించి సకల జగన్నివాసుం డగువాసుదేవుండు లక్ష్మీసహితంబుగా ససంభ్రమంబున నచ్చోటికి విజయముచేసి వనకాదులఁజూచి మీరు సకలలోకద్వారంబుల ననివారితసంచారులరు మీరు చేసిన తప్పు నాయది యుపశమంబు నొందుం డని యనునయించిన నయ్యోగీశ్వరులు మహాయోగీశ్వరేశ్వరుం డైన లక్ష్మీశ్వరు సందర్శనంబును సుభాషణంబునుం గని కృతార్థు లై పర మానందంబునఁ దదామంత్రణంబువడసి నిజేచ్ఛం జనిరి. మధు మథనుండును మగిడి యభ్యంతరమందిరంబునకుం జని వైన తేయుం బనిచి ప్రతీహారపాలురం దనపాలికి రావించిన నయ్యిరువురుం బురాణపురుషునకుఁ బరమభక్తిప్రకారంబు

1. కెంతమాత్ర.

లగుసాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలులై యొక్కచెం గొలిచి నిలిచిన నప్పరమాత్ముండు బహుళ కారుణ్యపుణ్యావలోకనసుధాసారంబు వారలపైఁ బరపి వర దానప్రసాదపరాయణుం డగుచు ని ట్లనియె. 94

క. మీజీవనమాగులకీనుకు
మా అలుగక యున్న మీయనుగ్రహము వే
మాఱుఁ గొనియాడఁగాఁ దగుఁ
గీలునె సాత్వికులబుద్ధి కిల్బిషచయముల్. 95

ఉ. ఎంత గొఱంతఁ జేసియు మహీసురముఖ్యులు నాకుఁ జూడఁగా
నెంతటివారి కైనను సహింపఁగఁ బాత్రము లమ్మహాత్ములం
[1]దెంతటిపూజ లైనఁ దగు నెంతటి[2]మన్ననలైననొప్పుఁ దా
రెంతలుగా మహిం దలఁతు రేనియు[3]నంతలుఁ దత్ప్రభావముల్.

సీ. అజ్ఞానరోగంబు లలఁతఁ బెట్టెడుచోట
దివ్యౌషధంబు భూదేవసేవ
పురుషార్థసిద్ధులఁ బొందెడుచోటను
నమరభూరుహము విప్రార్చనంబు
దురితాంధకారంబు పరఁగి క్రమ్మినచోటఁ
బటుభానురుచి బ్రహ్మభాషితంబు
దుఃఖభయంబులు దొడరి సోఁకినచోట
నభయమంత్రము బ్రాహ్మణాశ్రయంబు

గీ. పారభద్రము త్తమవర్ణచరణరజము
భవ్యతీర్థంబు బాడబపాదజలము

1. దెంతటిపూజ్య. 2. మన్ననలైన. 3. నంతయు.

సకలజన్మంబులకు నగ్రజన్మకులకు
చేరుచో టిదిసిద్ధాంతసిద్ధమతము. 97

శా. నారూపంబులు మేదినీసురులు నానారూపవిస్ఫూర్తిప
స్సారోదారులు భూరితేజులు జగత్సంభావ్యకోటిప్రసా
దారంభప్రతిభావిభాసితులు విశ్వాధారు లామ్నాయసం
స్కారాకారులు లోకసమ్మతయశోగంభీరతాజృంభితుల్.

క. దైవాధీనము త్రిజగము
దైవము తన్మంత్రవశము తన్మంత్రము భూ
దేవతలచేత నగుటను
దైవములకు దైవతములు ధరణీదివిజుల్. 99

తే. బ్రాహ్మణాపమానపరు లైనవారలు
నన్ను నాత్మ నొల్లకున్నవారు
విప్రవరులఁ గరము వేడుకఁ బాటించు
వారలెల్ల నన్ను వలచువారు. 100

వ. కావున బ్రాహ్మణవచనాతిక్రమణం బొనరింపక జన్మాంతరం
బులు గైకొనవలయు, నతిమాత్రశత్రుత్వంబునకు ననుమా
నింపవల దదియు నుదాత్తసిద్ధిప్రదంబు, యట్లని శత్రుండు
నిరంతరంబు నుద్గతంబైనహృదయంబునం దస్మదీయసాదృ
శ్యంబు తనకుఁ గావలయుటం దలంచుటఁ దత్ప్రకారంబు
సాయుజ్య [1]సంపత్కారణంబు మీరు చిరకాలంబు నన్ను
భజియించినదాసు లగుటం జేసి పరమైశ్వర్యభాజనంబు లగు
జన్మంబులఁ దేజోవిభవంబు లనుభవించి తుది [2]నస్మదైక్యంబు

1. సంపత్కారంబు. 2. నస్మదైక్యత్వంబు

నొందంగలవార లిదియంతయు నేను మాయాబలంబున
మీకు శ్రేయఃకారణంబుగా నుత్పాదించిన యుపా
యంబు సనకాదుల కాదు శర్వుం డైనమద్భక్తజనంబుల
ధిక్కరింప శక్తుం డగునె ? యిత్తెఱంగు మాంగళ్యంబుగా
నంగీకరించునది, యంతరంగంబుల కలంక దొలంగుఁ డని
యానతిచ్చి వెండియు ని ట్లనియె. 101

మ. భగవాఁ డైనను మూర్ఖచిత్తుఁ డయినన్ బాపాత్ముఁ డైనన్
మదీయగుణధ్యానవిధేయధీపరిణతుం డై యున్న నే నాతనిన్
సుగుణుంగా నతిధన్యుఁగా సుజనుఁగా శుద్ధాత్ముఁగా
నిత్యుఁగా, జగదేకప్రభుఁగాఁ బ్రభూతవిభవస్ఫారాత్ముఁగాఁ
జేయుదున్. 102

శా. ఏ నెవ్వాఁడనొ నాచరిత్రము తెఱం గెబ్భంగియో మున్నయ
ధ్యాసం బెట్టిదియో యెఱుంగనివిమూఢాత్ముండు మన్నామమె
ట్లైనం బేర్కొనఁ గాంచునేని దురితోదగ్రాంధకారచ్ఛటా
భానుం డీతఁ డనంగ భవ్యపదముం బ్రాపించువాఁడున్ మ(దు!)

క. నారాయణాఖ్యుఁ డగుసుతుఁ [దిన్.
బేరుకొనిన బోయ కెట్టిపెం పొదవెను వాఁ
డేరూపువాఁడొ ముందర
మీ రటు దలపోయుఁడా సమీహితబుద్ధిన్. 104

వ. మదీయశరణాగతుల రగుటం జేసి మీకు నెందును శుభంబ.
సకలచరాచరజనకుం డైన కశ్యపమహామునీంద్రుండును
దక్షకన్యావరేణ్య యగుదితియును దొలుత భవదుద్భవ
కారణం బయ్యెదరు. ప్రహ్లాదవిరోచనబలిప్రముఖు లగు

భాగవతోత్తములు భవదీయవంశంబునం బరమపావనులై
యుదయించెదరు. అని యిట్లు నిర్దేశించిన దేవదేవునానతి
నానందంబు నొంది యయ్యిద్దఱు ముకుందునకు నందంద
మ్రొక్కుచు బహువిధంబులఁ బ్రస్తుతించిరి. హరియుం
బేరోలగం బిచ్చి నిజపద్మనాభు లగు సుకముని ప్రముఖులఁ
గృతార్థులం జేసి నిఖిలజగంబుల రక్షించు చుండె నంత. 105

క. అజయవిజయులు పుట్టిరి
తేజంబునఁ గశ్యపునకు దితికిని సుతులై
రాజితదైతేయకుల
భ్రాజిష్ణుసుఖైకయోగ్యభాగ్యస్ఫురణన్. 106

క. అని గాలవమునివరునకు
ననఘుఁడు దేవశ్రవుండు హర్షముతోఁ జె
ప్పిన పుణ్యకథన మంతయు
వినుతోక్తుల విస్తరించి వెండియుఁ బ్రీతిన్. 107

ఆశ్వాసాంతము

క. సౌభాగ్యభాగ్యలక్ష్మీ, లాభోన్నతవత్సభువన[1]లాలనదక్షా
లోభాదిరహితసంపద్వైభవభవ్యాత్మలక్ష్య ధర్మాధ్యక్షా.

మాలిని.—

భూరికృపారసపోషణ కౌస్తుభభూషణ దుస్తరభూమ(రి)భవో
త్తారణ దైత్యవిదారణ విశ్వవిధాయక మంగళదాయక నా
భీరుహపంకజపీఠచతుర్ముఖ [2]పేషితదుర్ముఖ పేశలధా
రారుచిరాసిధరా దురితాగ్నిశరా నృహరీ గుణరత్నగిరీ. 109

1. లాలితదక్షా. 2. ప్రేషిత.

క. ¹వినుతివిశారదనారద, మునిమధురోద్గీతనినద ²మోదాభ్యస్తా
దనుసుఖఖండనమండన, సునిశితనిర్వక్రచక్రశోభితహస్తా.

వనమయూరము.—

స్ఫారగుణహార శ్రుతిసార జగదేకా
ధార విమదార నగధార నవమేఘా
కార యవికార యనికార కరుణాలం
కార ధవభావశుభకారణవిహారా. 111

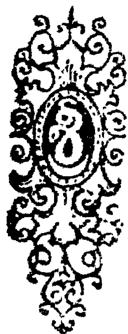
గద్యము. ఇది శంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహధ్యా
నానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ శంభు
దాసలక్షితాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయప్రణీతంబైన లక్ష్మీ
నరసింహావతారం బనుపురాణకథయందుఁ బ్రథమా
శ్వాసము. 111

---

1. వినుతవిశారదనారద. 2. మోదభ్యస్తా.

శ్రీరస్తు

ద్వితీయాశ్వాసము

మదహోబలస్థి
గ్రామణి శ్రుతికామినీశిఖామణి కరుణా
ధామ జగదవనవిహిత
క్షేమ దురితకరటిసింహ శ్రీనరసింహా. 1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె. అట్లుపుట్టి హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షులను పేళ్లఁ బ్రసిద్ధివహించిన యయ్యిద్దఱు దైత్యులయందును నగ్రజుండు. 2

సీ. కనలుబింకపుఁగింకఁ గలుగు వేఁడిమియెల్ల
[1]నెక్కటిరైయై యొడ లెత్తె ననఁగఁ
కలుకుఁబ్రల్లదమునఁ గల్గుపోఁడిమియెల్ల
నచ్చమై తెగఁబోడ వయ్యె ననఁగఁ
కటికిదైయై తనకారుగర్వంబునకుఁ గల
చేగ యెల్లను రూపు చెందె ననఁగ
వెగ్గలంబై పేర్చు వీరంబునకుఁ గల
పసిక యెల్లను మేను వడసె ననఁగఁ

---

1. నొక్కటియైయొడలొత్తె.

గీ. ప్రళయకాలవహ్నుఁ బోలించువారి యను
చండదండధరునిసఖుఁ డనంగఁ
దేజరిల్లె నైజతీవ్రమానమున హి
రణ్యకశిపుఁ డమరశరణ్యారిపుఁడు. 3

మహాస్రగ్ధర. తనదోర్దర్పంబు తెల్పం దలఁచి సరభసోత్ఖాతది
గ్దంతిదంత, ధ్వనితబ్రహ్మాండవాద్యోత్తరళితగతులం దారతా
రాఘముక్తా, జనితప్రాలంబరాకాశశిధరకలితచ్ఛత్రుఁ డై
మేరుసింహాసన మెక్కం జూచు దైత్యేశ్వరుఁ డతులని
జైశ్వర్యవిఖ్యాతి నొప్పన్. 4

తే. అమరు లనినఁ జంప నలుగు [1]హవ్యవాహు
లనిన నోరెకళ్లు గొనఁగఁ దలఁచుఁ
[2]త్రిదివవాసు లనిన నదుమంగఁ జూచుఁ బా
తాళమునకు దేవతల నతండు. 5

క. ద్వేషించు నాగమంబుల
రోషించున్ ధర్మపదనిరూఢస్థితికిన్
బోషించు మత్సరోద్ధతి
భూషించు మదాతిరేకమునఁ జరితంబున్. 6

చ. ఇట్లు ప్రకృతిపారుష్యదూష్యప్రకారుం డగుచు నయ్యసుర
వీరుండు సంతతైశ్వర్య విహారంబుల వర్తిల్లుచుండి తనమనం
బున నొక్కనాఁ డిట్లని వితర్కించు. 7

చ. అమరులతల్లికంటెను మదంబ వరిష్ఠ త్రిలోకరాజ్యభో
గములును నాకయోగ్యములుగాని నిలింపుల కెట్లు గల్గును

1. హవ్యావాహు. 2. త్రిదివరాసు.

ద్యమగరిమంబుమై సురల నందఱ న్మ్రుచ్చులఁ బోలెఁ దీవ్రదం
డమునను [1]జంపి యేన తగ దక్కఁగ నేలుదు లోక మంత
యున్. 8

క. కావున నుగ్రప్రదపముఁ
గావించెదఁ దపముచేతఁ గానివి కలవే
యేవిధములపనులకైనను
గేవలబలమునఁ నుపాయకృత్యము వెలిగన్. 9

సీ. అమరపదంబును సమరేంద్రపదము త
పం బను భూజంబుపండ్లు గావె
సప్తర్షిపదము భాస్వత్ ధ్రువపదమును
దప మను పుష్పగంధములు గావె
పద్మజాపదమును బద్మాక్షుపదమును
న్నతతపశ్శుక్తిరత్నములు కావె
సిద్ధపదంబును శ్రీకంఠుపదమును
రూఢతపోభాసురుచులు గావె

గీ. తపములావునఁ గాదె యిద్ధరణివలయ
మఖిలమును దాల్చియున్నవాఁ డహి యొకండ
కాన ధర్మార్థకామమోక్షముల కెల్లఁ
దపము సాధన మగుట సిద్ధంబ కాదె. 10

క. పోయెద నిప్పుడ యుద్యద
మేయతపోనిష్ఠ నజుని మెచ్చించెద ను
త్కాయక్లేశవ్రతవిధి
నేయుల్లములైనఁ గరఁగ కేమ్మెయి నుండున్. 11

1. జంపె నెన్నఁదగదక్కఁగ నేలుదు.

వ. అని తలపోసి యప్పుడ కదలి మునిసిద్ధసేవితం బైనగంధ
మాదనంబునకుం జని యందు జటావల్కలాజినప్రముఖతపో
లక్షణ లక్షణీయాకారుం డై యాధీరుండు. 12

క. నాలుకలు గ్రోయువహ్నులు
నాలుగుదిక్కుల నమర్చి నడుమ నిలిచి సూ
ర్యాలోకనపరుఁ డై మును
గా లొక్కటి మోపి నిలిచె ఘర్మపువేళన్. 13

సీ. ఏపారుతుఱఁగలి నెఱమంట లొండొండ
వ్రేసిన నేమియు వెగడుపడక
వడిగాలి [1]సుడిసిన మిడుఁగురు లందందఁ
బొదివినఁ దాలిమిఁ బ్రిదులనీక
పొంగారి దట్టంపుఁ బొగలు దూడుకొనంగఁ[2]
బర్విన నెంతయు భ్రమసిపడక
యఱిముఱి నల్లడ నడరి పెన్గొఱవులు
పైఁ బడ్డ గడలకుఁ బాసిచనక

గీ. దిట్టతనము పేర్మి దేహాభిమానంబు
విడిచి నిష్ఠ యేడుగడయుఁ [3] గాఁగఁ
బరమతప మొనర్చెఁ బంచతపస్సుల
కితఁడె యెక్కుఁ డనఁగ దితిసుతుండు. 14

శా. విద్యుత్కేతువు లొప్ప శక్రధనురావిష్కారఘోరంబుగా
నుద్యద్గర్జితదుందుభిధ్వనులతో నుగ్రాంబుదవ్యూహముల్

---

1. సురిసిన. 2. దూఁటుకొనంగ అనియుండును. 'దూడుకొను' అనైఘంటుకము. 3. గాక.

మాద్యద్భాస్కరమండలాక్రమణసామగ్రిన్ దివిం బర్వె నే
కోద్యోగంబున గ్రీష్మశాత్రవునిరోత్సాహముం దూలఁగన్.

క. తోలువానలు గురియఁగఁ ద
జ్జలనివహము దైత్యవిభునిసంతప్తాంగం
బులయందుఁ దుడిందు నొక్క
జ్వలనశిఖల డిందు జలధిసలిలముపోలెన్. 16

తే. బట్టబయటఁ బ్రౌఢశస్త్రాసనస్థుఁడై
యున్నయతనిమీఁద నొక్కపెట్టఁ
గులనగంబుమీఁదఁ గూల్చువిధంబునఁ
గూల్చె జలధరములు ఘోరవృష్టి. 17

స్రగ్ధర. వీక్షస్ఫీతాంబుధారల్ వెరలఁబొదువ నుద్వేగదూరుండు
స్ఫూర్జ,న్నిర్ఘోషోత్తర్జగర్జానినదము లడరన్ నిశ్చలాంగుండు
ప్రేంఖ,న్నిర్ఘాతోత్పాతవిద్యున్నికరము లడరన్ నిర్వికా
రుండు స్థైర్యం,బర్ఘాతీతంబుగా నయ్యసురవరుఁడు వర్షా
గమం బట్లు పుచ్చెన్. 18

క. పదపడి హేమంతుని సం
పద[3]యొయ్యన శీతగిరియుపాంతమువలనం
గదలి చనుదెంచుపయ్యెర
నొదవి తనమయంబ యగుచు నొప్పుగఁ బర్వెన్. 19

ఉ. ఒక్కట హైమికంబు లగు నుత్తరమారుతము ల్శరీరముల్
వ్రక్కలు సేయ నేతెఱఁగువారికి నోర్వఁగరానిరాత్రులన్
బుక్కిటిబంటినీటఁ బరిపూర్ణఘనస్థితి నిల్చె దానవుం

1. బులయందుండెడి. 2. ప్రేంఖన్. 3. యొయ్యన. 4. దొల్చె నెంతయున్.

డక్కజమైననిష్ఠఁ గొనియాడఁగఁ బట్టుగఁ [4]బొల్చి యెంత
యున్. 20

సీ. దనుజఘోరతపోగ్రతకుఁ దలంకినమాడ్కిఁ
గమలినవెత్తమ్మి కన్నుమూయ
వ్రతము వేఁడిమిఁ జెమ్మటిలెడు మేనికి నోడు
క్రమమునఁ గడలఁ దీరముల కొదఁగ
నసుర వెచ్చనియూర్పు [1]లడరఁగ నింకెడు
నీటి [2]మారణమంచు నీరుగురియ
జలదేవతలు దైత్యుకలితనం బగ్గించు
[3]సెలువున సాకసోక్తులు చెలంగ

గీ. దివిజవైరితపము తెలియఁగల్లఁ గంటికి
నిదుర లేక చూచునదియుఁబోలె
వికచకుముదనేత్రవిభవ యై [4]రేలఁ జె
న్నొందె దానవేంద్రుఁ డున్న సరసి. 21

వ. మఱియు నమ్మహావ్రతుండు తపోవిశేషాభిలాషంబు దనకుం
బరిపోషణం బొనరింప నిర్దోషహృదయుండై కడంగి. 22

తే. [5]వేళ్లఁ దూండ్లఁ గూరలఁ గొంత నీళ్లఁ గొంత
గారవమునఁ దపోయాత్రఁ గోరి నడపె
గాడ్పు గ్రోలుచు మఱికొంతకాల ముండె
వెండి యాచందమునన దా విస్మయముగ. 23

వ. ఇవ్విధంబున ననేక సంవత్సరంబులు ధీరవ్రతాచారుండై
యున్న యాదైతేయతాపసుతపంబు పెంపునకుం దలంకి

1. లడరెడునింకెడు. 2. మారనమంచు. 3. సెలగున. 4. రేలం
జొంద. 5. వేళ్ళదిండ్ల.

పురందరుండు దేవగురునాశ్రమంబునకుం జని నమస్కరించి
యతనిచేత నాశీర్వచనంబుల నభినందితుం డై యి ట్లనియె.

మ. జనకుం డొక్కఁడ వేఱుతల్లులు జగత్సామ్రాజ్యపూజ్య
స్థితుల్, దనకుం బా లనుచుం బ్రమత్సరమతిన్ దైతేయుఁ
డత్యుగ్రప్రస, స్ఫురదుర్వారతపస్కుఁ డయ్యెఁ గమలాసనుఁ
డా ధాత పట్టున ప్రత్యక్షత నొంద మెచ్చుపడి వేడుకన్
వాఁడు నెబ్భంగులన్. 25

క. అసురతపంబు జగంబుల
కసహ్యమై యునికిఁ జేసి యంబుజభవుఁడున్
వెసఁ దత్ప్రశమనమునకై
యసంశయము దివిజరాజ్య మతనికి నొసఁగున్. 26

క. నిను నాశ్రయించియును నే
ననఘా కడలేనివనట యనువననిధిలో
మునుఁగుదునె ప్రతీకారం
బొనరింపఁగదయ్య దీని కూహించి కృపన్. 27

చ. అనుటయు దేవమంత్రి దరహాసముతో దివిజేంద్రుఁ జూచి యి
ట్లను; నిది యేమి భీతిలఁగ నంచితసత్యతపోనిరూఢి నీ
కనినపదంబు ద్రిప్పఁగ జగత్పతిపద్మజు కైన బాడి యే
విను దితిసూనుఁ డీవ్యథము వేఁడెన నన్నది నాలు కాడునే.

వ. అదియునుం గాక. 29

సీ. ఏదేవుతుద మొదలెఱుఁగక నేఁడును
శ్రుతిమార్గములు బహుఁగతులఁ దిరుగు

---

1. నొంది.

నేదేవు నాత్మలో వీక్షించు ధన్యులు
ప్రార్థనీయులు పద్మభవుని కైన
నేదేవులీలలై యొప్పుగుజగంబులు
సృష్టిరక్షా[1]సమాపేక్షఁ బరఁగు
నేదేవునకు సాటి యేదేవుఁడును గాఁడు
నానాగమోక్తనిర్ణయము లొప్ప

గీ. నట్టియాదిదేవు నంబుధిశయను ల
క్ష్మీకపోలముకురమితముఖాబ్జు
నాశ్రయించి నాఁడ వతఁడు నీయెడఁ గృప
గలఁడు నీకు నేల [2]కలఁగ ననఘ. 30

ఉ. పొందవు దుఃఖముల్ భయము పొందదు పొందదు దైన్య
మెమ్మెయిన్, బొందవు తీవ్రదుర్దశలు పొందుఁ బ్రియంబులు
పొందు సంపదల్, పొందు సమగ్రసౌఖ్యములు పొందు
సమున్నతకీర్తులెంచు గో, విందపదారవిందపదనీపరిణద్ధగరిష్ఠ
చిత్తులన్. 31

క, తను నెబ్భంగిఁ దలంతురు
జను లాభంగిన తలంచు సరసీరుహాలో
చనుఁడును వారలఁ గావున
ననిశంబు కృతార్థమతులు హరిపదభక్తుల్. 32

క. హరిభక్తులతపము తపము
హరిభక్తులజపము జపము హరిభక్తులభా
సురజన్మము భవసారము
హరిభక్తులు భువనపావనైకవిహారుల్. 33

---

1. సమాపేక్ష. 2. కలుఁగఁడనఘ.

క. హరి యను రెండక్షరములు
దొరకొనఁ జిహ్వాంగు జిహ్వాతుది నెవ్వని క
న్నరుఁ డొకఁ[1]డిభ్యుఁడు ఘనపా
గరని స్తరణ ప్రకాశ కౌశలమునకున్. 34

సీ. దారుణదురితాంధకారసూర్యోదయం
బధికపాతకవిపినానలంబు
నిబిడకల్మషమేఘనిష్ఖపవనంబు
బాఢపాపాంబుధిబాడబంబు
క్రూరకిల్బిషశైలకులిశనిపాతంబు
ఘనకలుషోరగగరుడమూర్తి
ఘోరదుష్కృతకాలకూటగంగావహాళి
యతులాఘహరిణపంచాననంబు

గీ. సకలకల్యాణమూలంబు సకలవేద
[2]శాస్త్రసారంబు సకలార్థసంచయంబు
సకలమంత్రరహస్యంబు సాధుహృదయ
వర్తనము విష్ణునామసంకీర్తనంబు. 35

శా. వేదాంభోధి మథించి వెండియు మహావిస్తీర్ణశాస్త్రార్థసం
వాదంబుల్ దలపోసి చూచి బలువై వర్తిల్లులోకోక్తియుం
గాదో నంచు గణించి యొక్కతలఁపై కాదే మునిశ్రేణి సం
పాదించెన్ హరిసేవనంబుఁ దగ సంభావ్యంబు సేవ్యంబుగన్.

ఉ. శ్రీస్తనకుంకుమద్రవనిషిక్తభుజాంతరభాగవిస్ఫుర
త్కౌస్తుభరత్నమూర్తరుచిగర్వితనాభిపయోజసౌరభ

1. డభ్యుఁడు. 2. శాస్త్రవారంబు.

ప్రస్తుతమత్తభృంగరవరాగరసోల్బణభోగిభోగత
ల్పాస్తరణుం దలంచుసుకృతాత్ములపాస్తసమస్తకల్మషుల్.

వ. అని పలికి యాఖరదూషణశోషణ [1]కారణంబు నఖిల దురితోత్తారణంబైన నారాయణమంత్రంబు సవిశేషసంస్కారంబుగా నుపదేశించి యిది పరమగోప్యంబైనజప్యంబు నీవు నియతమానసుండవై దీనిని సేవింపుము దుస్థితు లెయ్యవియు నిన్నుం బొరయలేకున్నట్టు లిమ్మహావాక్యప్రభావంబు భావింప నెవ్వరికి నశక్యంబు. 38

తే. అంబుజాసనుఁ డాదిగా నాద్యు లెల్ల
నిమ్మహామంత్రపరమార్థ మెల్ల నాఁడు
నాత్మఁ గన్గొని ముదమంది యాచరించి
యభినుతించి భజింతు రత్యంతనియతి. 39

వ. హిరణ్యకశిపుతపోవిజృంభణంబునకు భయం బందవలవదు. దైత్యులయైశ్వర్యం బయ్యును దుదిముట్టనేరదు. నీరజోదరుతోడిమాత్సర్యంబు కార్యంబుగాఁ దలఁచువారికి నేరూపంబున నిత్యోన్నతులు గలుగ నేర్చునె? విష్ణుద్వేషంబును నిరంతరదోషంబును శ్రుతిధర్మవిరోధంబును సుజనవిరోధంబును నసురస్వభావంబులు గావున. 40

క. నారాయణవిద్వేషులకు
క్రూరుల కాయువును శ్రీయుఁ గులము బలంబుఁ
బేరును బెంపును బొలియును
ఘోరనరకకూపములను గూలుదురు తుదిన్. 41

1. ఖరాయణ పదద్వయనిరాకరణ.

తే. విష్ణుఁ డిహపరద్వైతంబు విష్ణుదేవు
నొల్లమియు నిహపరముల నొల్లకునికి
విష్ణుపదభక్తిభావపవిత్రుఁ డగుట
నైహికాముష్మికప్రీతి నందఁ గనుట. 42

మ. అనువాదస్పృతిభాషణంబులకు సాహ్లాదంబు సంధిల్లన
య్యనఘుం డచ్యుతపాదపద్మస్మృతిసైకాయత్తచేతస్కుఁడై
మునివంశోత్తమునంఘ్రిపద్మము శిరంబుం జేర్చి వీడ్కోలుతం
బొనరింపన్ జనియెన్ బురంబునకు నిత్యోద్భాసితైశ్వర్యుఁడై.

వ. చని యెండియు వివిధవితర్కజనితపరిస్పందం బగుడెందంబు డిందుపఱుపనేరక సురవిభుం డసురతపంబునకు నపాయం-బాపాదించు నుపాయంబు ప్రయోగంబుచేయుట మేలు కాక యని తలంపుపుట్టిన నప్పుడ రంభాప్రభృతు లగు నప్సరోవనితలం బిలిచి గౌరవంబుగా నేకాంతంబ యక్కాంతలకిట్లనియె.

శా. లావణ్యోదయముల్ ప్రియంబులుచితాలాపమ్ము లాటోపము
ద్భావంబుల్ చతురస్వభావములు చెప్పం బెద్దమీయందు మీ
కీవిశ్వంబున గెల్వఁ గూడదనివిభుం డేవాఁడు లేఁ డిప్పుడున్
దేవేంద్రస్థితి మీరు కల్గుటఁ గదా దీపించె రూపింపఁగన్.

ఉ. మించినపేర్మి నేయెడల మిన్నులుముట్టి వెలుంగునట్టియా
యంచుల[1]కైదువుల్ తృణకణాకృతియై వెడబాయఁ జేర్చి వ
ర్తించిన ధీరచిత్తములఁ బెల్కుఱనాటి [2]కలంప నాకు మీ
యంచితచారుచంచలకటాక్షము నమ్మినయస్త్ర మిమ్మెయిన్. 45

1. కైదువుల్. 2. కలంక.

సీ. ఉల్లంబు మీవారాపక్కలుచ్చిపోకకుఁగదా
వాలమ్ములకు నోర్చు వారికోర్కి
మీక్రొవ్వుఁజన్నుల మీఁదియుర్కియగదా
వ్రతముల నరిగెడువారియాఁ
లీలమీకెమ్మోవి గ్రోలుటకై కదా
వడి సోమరస మాను వారితృష్ణ
మీయింపుఁగూటమి మెఱయుటకై కదా
వనితలఁ దొరఁగెడు వారితివుట

గీ. పుణ్యసస్యంపుఁబంటలు భూరినియమ
తరుఫలంబులు సౌఖ్యాధిదైవతములు
నిఖిలసంసారసారంబు లఖిలలోక
రత్నములు మీర లప్సరోరమణులార! 47

ఉ. మానము [1]ప్రోదిద్దై నియతిమాత్రముగాఁ బొడవై ధరిత్రినె
వ్వానికి వ్రాలకున్న గరువంపు[2]శిరంబును వంచఁ [3]జూచు న
జ్ఞానమహాత్త్వధన్యుఁ డగుమానిసి యైనను కోపవిభ్రమ
భ్రూనటనాభిరామ లగుపొల్తుల పాదతలంబుచేరువన్. 48

చ. వ్రతములఁ [4]గ్రొచ్చి శీలముల వ్రచ్చి జపంబులఁ గ్రోలి
యుత్తమక్రతువులఁ దోలి యోగములు గ్రాఁచి తపంబుల
వేఁచి [5]యొందు న, ప్రతిహతలీలమై మదనుబాణచయంబుల
తోడుసీడలై ధృతులు తలంచుచుండు సుదతీమదతీక్ష్ణకటాక్ష
కోణముల్. 49

---

1. ప్రోదిదై 2. శరంబును 3. జూచుచు 4. గొల్చి 5. యందు

సీ. శ్యామల నగసోమముఁ జందురు పొడవున
రాగాంబుధులు నిట్టిగ్రమ్ము ననుట
పాలఁ దేలసును దీపుఁ బలుకులయింపున
నుల్లంబు నోలంబు నొందు ననుట
మెలఁతల తఱచు రెప్పలవలిగప్పులు
జవనంపుఁజీఁకటిగవియు ననుట
చెలువలసిద్ధంపుఁ జెక్కులచాయల
భావము ల్వేలవెలఁ బాఱు ననుట

గీ. యద్భుతంబులై విపులభవాబ్ధిఁ బెరుగు
జనులహృదయంబు లనియెడుజలచరములు
లీలఁ దిగువంగ వలరాజు కేల నున్న
బలువలలు గావె కాంతలచెలువు లెల్ల. 50

క. కావున మీ రెఱఁగంతయు
భావించి జగద్ధిత మగుపని యొక్కటి సం
భావముతో మిముఁ బనిచెద
నేవిధమున నైన నిర్వహింపఁగవలయున్. 51

క. దితిజుఁడు హిరణ్యకశిపుఁడు
వ్రతచర్యానిష్ఠ నున్నవాఁ డాతని ధీ
రత గంభీరతయును విక
లత నొందింపుఁడు భవద్విలాసప్రౌఢిన్. 52

ఉ. మీ రిటువంటి యాక్రమము మేకొని చేసిన దివ్యరాజ్యల
క్ష్మీరమణీయవైభవము చిందిలిమందిలిగాక దక్కుఁ బెం

పొరఁగ నాకు నాకుల జరామరతాగరిమం బొకింతయుఁ
జేరు నొరంగనీ [1]కడరఁ బ్రీతి భుజింతు [2]రభీష్టభోగముల్.

చ. చనుఁ డసురేంద్రుఁ డున్న వికచద్రుమపుష్పసుగంధిగంధమా
దనవనభూమికిన్ భవదుదంచితయోగ్యసహాయలీల కై
పనిచెద నీక్షణంబ మధుపవ్రజకోకిలకీరమీనకే
తనమధుమానసాస్వరసుధాకరచక్షుణమారుతంబులన్. 54

వ. అనిన నయ్యింతు లంతఱు నట్లకాక యని యియ్యకొని రప్పుడు తిలోత్తమ యయ్యమరోత్తమున కి ట్లనియె. 55

సీ. ఏను గ్రీఁగంట నొక్కించుక చూచిన
ఖలుడెంద మైనను గరఁగు ననిన
నాయింపుఁబలుకు కర్ణములు సోఁకినఁ బితా
మహుఁ డైనఁ జదువులు మఱచు ననిన
[3]నేఁ దియ్యమున నటియించిన హరుఁ డైన
మరునికన్నులసన్నఁ [4]దిరుగు ననిన
నారూపు చూచిన శౌరియు నహితల్ప
[5]మురలి పల్లవశయ్యఁ బొరలు ననిన

గీ. [6]సతిరతి యైనఁ దాల్మి యను కైన నుల్లంబు
చులకనైన [7]జపము లులక నైన
నేమములతపంబునిల్చునె నాయెదు
రెదుర నధిప మాట లేల యింక. 56

1. కదరు 2. నభీష్ట. 3. ఏను దియ్యమున నటించిన. 4. దఱుగు. 5. మురలి. 6. నరతి. 7. దపము.

క. మాచెదవు గాక యే నిటు
మాచిన నయ్యనఘతపము నొంపఁడె ప్రతని
ష్ఠాచారము తూలద మఱి
గోచరమై మనసు త్రిప్పుకొని పోలంగన్. 57

వ. అని పంతంబులు పలికిన యమ్మగువమాటకు మహన్మాయ
కుండు మనంబునఁ బ్రమదంబునొందె నయ్యెడ నవనలంపటు
పురందరు పీఠొక్కనిచని గంధమాదనంబుఁ జొచ్చి యంత. 58

క. వాలిన వేడ్కనె యాత్మ
స్ఫారవిభవ మెల్లఁ గొని వసంతుఁడు వనయా
కారంబుఁ జూపె నక్కాం
తారంబున శిశిరసమయదర్పా[1]వహుఁడై. 59

చ. ఇదె చను దెంచెఁ జైత్రుఁడని యెల్లవనంబులకుం బ్రమోద
ముల్, పొదలఁగ[2]మేలివార్తఁ గొని బోరున వచ్చిన దాడికాఁ
డన, స్మృదువనదేవతాముఖసమీర మెదుర్కొన నల్లసిల్లె
నిం, పొదవఁగ దక్షిణానిల మనూనమనోహరఖేలనంబునన్.

ఉ. పండిన[3]యాకుడుల్లి నవపల్లవముల్ తిలకింపఁ బూఁబొదల్
నిండఁగఁబర్వె లేఁగొనలు సిద్ధములై నిగుడంగ మ్రాకు లొం
డొండఁదలిర్చె నామనిసముజ్జ్వలయోగరసాదనక్రియన్
[4]గొండికపాయముల్ మగుడఁ గోరి భజించినసిద్ధులో యనన్.

ఉ. ఎందును బుష్పసౌరభము లెందును మందమదాలి ఝుం
కృతుల్, ఎందును సాంద్రపల్లవము లెందును గోకిలకంఠ
కూజితం, బెందును విస్ఫురత్ఫలము లెందును గోమలకీర

1. వహుఁడై. 2. మేని. 3. మ్రాకు. 4. నొండొక.

భాషితం, బంధము లయ్యె మంజమరుదంచితచారువనాంత
రంబులన్. 62

తే. సరస కింశుకకోరకసంచయంబు
చెలువు తిలకించె భావినృసింహదేవు
[1]దీప్తనఖపంక్తి ప్రకటమై తేయరుధిర
సేకరుచి నొప్పుతెఱంగు సూచించినట్లు. 63

ఉ. కాముఁడు లోక మంతయును గైకొని పట్టము గట్టికొన్నఁ జే
రామని సేయుచంపకపులయం దొడగూడినదివ్యగంధముల్
నామెఱుఁగారఁ గ్రొవ్విరు లెలర్చినపంపెఁగ లొప్పెఁ గామసం
భావితకామిచిత్తశలభంబులు గ్రందుగఁ [2]జెంది మ్రందఁగన్.

చ. అవికలచారుకోరకచయంబులలోకములంద చూడ్కులం
దవులఁగఁ జేసె నెల్లెడలఁ దద్వన[3]భూములు, గాఢ రాగముల్
యువతులచిత్తవృత్తముల నూన్ప ననంగుఁడు సంగ్రహించె
నా, బ్రవితతలీలఁ బెల్లెసఁగెఁ బల్లవసంతతి గుత్తులోయనన్.

చ. తనియక కమ్ములిచ్చి చవి డాఁకినచొక్కునఁ గన్న[4]మ్రాలఁ
జం, చునఁ జవికాటుగాఁ గఱచుచున్న వచూతజపల్లవంబు గై
కొని విహరించుకోకిలము కొమ్మల తియ్యని మావి మోవి
మోహానరుచిఁ బాసి వందుపథికావలికిం కటఁ జేసె[5]నావనిన్.

సీ. అంచబోదల మోద మారంగఁ జెక్కిళ్లు
గొట్టుచు నెలదూఁడుకొనలు నలుప
నలిబాలికల ముదం బెలరారఁ బింపిళ్లు
గూయుచు మధువులు గ్రోలి సోల

1. దీక్షి. 2. జెందు. 3. భూముల. 4. వ్రాల. 5. నావనిన్.

[1]జక్కవదో లక్కజపువేడుకల దిమ్మ
[2]దివురున నకరువుల్ డిగిచికొనఁగ
మలయానిలుఁడు గర్వ మలరంగ గుఱువులు
వాఱుచు నెత్తావిమాఱలాడఁ

గీ. జపిఁడిగద్దియాయాదుద్దృప్తైఁగరంబు
శ్రీ తనెలకొన సిరి పేరఁ బెంపుఁబడయఁ
గాడుపులమాడ్కి రేకులకాంతి వడసి
దప్పమునఁ గ్రాల నొప్పారెఁ దమ్మివిరులు. 67

చ. వలిపిరవాడిక్రొవ్విరులవాతుల మూతులువెట్టి తేనియల్
గొలఁదకి మీఱఁ గ్రోలికొని క్రొవ్వున జివ్వల నీన నొక్కమై
దలముగ దీటు గట్టుకొని దాఁటెడుతేఁటులచైద మెల్లెడల్
గలయఁగ వృక్షవాటికలఁ గ్రమ్మెనకాలతమోనికాయముల్.

తే. పొగడ మ్రాకు మొదళ్లను బుష్పరసము
దొరఁగి నెత్తావియందును నెరయ నొప్పెఁ
బూచుకొలకు నైమున్నయింపులు వలిప్పఁ
గడఁగి వనలక్ష్మి యుమిసినకళ్లె మనఁగ. 69

క. పూఁచినయశోకములయం,
దేచినతుమ్మెదలరవము లింపెసఁగెఁ బొరిం
దాఁచువనదేవతల చర
ణాచలితము లైనయందియలమ్రోఁత యనన్. 70

చ. విలసితచంద్రకాంతమణివేదులపై మృదుమారుతాహతిఁ
దలముగఁ వ్రాలి తానవిగఁ బాఱనిపువ్వులయత్నశయ్యలై

1. జక్కవడో. 2. దివురున కదువలి. 3. గాఢ్రమై. 4. మ్రాకుల మొదలను.

పొలుపుగ మాధవీవలయముల్ తరుణీతరుణవ్రజంబులన్
బిలిచె మనోజలీలలకుఁ బేర్చు మదాకులభృంగగీతులన్. 71

చ. చిలుకలపిండునొప్పిదము చిత్రశరాయుధలీలయేపునం
[1]జెలఁగ మధువ్రతావలులచిక్కనిమ్రోఁతనుగజ్జ లుల్లస
త్ఫలరసపూరముం జెలఁగ బర్వ్వట[2]సౌధలు గాఁగ మేఘ
పంక్తుల క్రియ నొప్పు భూరుహతతుల్ మధువేళఁ బయోద
[3]వేళనాన్,

చ. మనసిజమంత్రఘోషములు మన్మథునానతిమాట లించిరా
తనయవిలాసహాసములు దర్పకునార్పు లెలుంగు లంగజ
న్మునిచదువుల్ మనోభవునిమోహనగీతు లనంగఁ జారుఖే
లనములు నెల్లదిక్కులఁ జెలంగె మదోత్కటకోకిలధ్వనుల్.

చ. అరుదుగఁ దేఁటితేఁగెగొనయం బెసకం బగుపచ్చవింటిని
బ్బరముగ మోపి కెందలిరుబత్తడికం బరువంపుమావిక్రొ
వ్విరిబలుగాఁడితూఁపు లిడి వీకపుగర్వము నెమ్మనంబులోఁ
బిరిగొనఁ దోలితొప్పరలఁ బెట్టె ననంగుఁడు పాంథలోకమున్.

సీ. వెలయు నీవెన్నెలవెల్లి కాంతులసిరి
పిఱుఁదుదీవులు చేరి మెఱియ కున్న
వెలయు నీవెన్నెలతెలుపునఁ జామల
చూపు చీఁకటిఁ జొచ్చి పొరగ కున్న
నెనయు నీవెన్నెలతనుపున నింతుల
ఘనకుచంబుల [4]యుష్మ గదియ కున్న

1. తెలఁగు. 2 పొదలుగాక. 3. వేళలన్. 4. యుఁము.

నొదవు నీవెన్నెలయు నవమిఁ బొలఁతుల
తమకంపుఁజెయ్వులఁ బగల కున్న
గీ. మునిఁగిపోరె మన్మథున కగ్గమై పోరె
చాలఁ గొంకుపోరె తూలిపోరె
యనఁగ నుల్లసిల్లె నామని రేలతి
స్ఫారసారసారసాంద్రరుచులు. 75
వ. ఇట్టివసంతసమయంబునందుఁ బురందరాదేశంబు నెఱపం బూని
చనుదెంచినవనజలోచన లద్దుజతాపసునివాసంబగు మునిసిద్ధగంధర్వసేవితంబు [1]నైన యాశ్రమంబున. 76
సీ. కమనీయకరపద్మ కాంతిపల్లవములు
కోమలస్మితదీప్తి కుసుమములును
జారుపయోధరస్ఫారగుచ్ఛములును
లలితబింబాధరోజ్జ్వలఫలములు
సురభినిశ్వాసభాసురగంధ[2]పవనము
లుచితసల్లాపకీరోక్తములును
గలమధురోద్గీతకలకంఠరవములు
కాంచీనినాదభృంగస్వనములు
గీ. నతిశయిల్లంగ మధుసమయాధిదేవ
తలు శుభాకారలీలలు దాల్చె ననఁగ
నెమ్మి పుష్పాపచయకేలినెపమునఁ బెట్టి
యందుఁ జరియించి రంభాది నిందుముఖులు. 77
క. క్రమమున నాటలపైఁబడి
[3]యమరాంగన లమరవైరి కంతను [4]నింతక్

1. బై. 2. పవనములునుచిత. 3. నమరాంగన. 4. వింతక్.

సమదగతిఁ జేరి తమయుం
సమరెడు చెలువున నటించి నభినవభంగిన్. 78

చ. [1]కదలఁ గుచద్వయంబు వడఁక న్దనుమధ్యము కక్షదీధితుల్
చెదరఁగ మోము లేఁ[2]జెమటఁ జెన్నొదవన్ బొలపంబుగన్నవం
బొదలఁగఁ గంకణధ్వనము పొల్పెసలార సుమాస్త్రదర్పముల్
ముదరఁగ నుల్లసిల్లె నొకముగ్ధయు కందుకఖేలనంబునన్. 79

ఆ. పిఱిఁది పెంపువ్రేఁగుఁ బలుపనందంద ప
య్యెద దొలంగఁ జన్నులదర నంది
యలు సెలంగ నలసయాన మెలర్ప రా
యంచఁ బట్టఁ దిరిగె నబల యొకర్తు. 80

సీ. మునివ్రేళ్లు మోపి నిక్కినఁ బదచ్ఛవి నేల
యును బల్లవించిన యొప్పు మెఱయ
[3]వలులేని నతనాభి వెలసి యొక్కింత సా
గినమధ్య మొంతయు ఘనతఁ దీయ
మొగ మెత్తి మీఁదికి నిగిడించుచూపులఁ
గన్నులవిప్పెల్లఁ గానఁబడఁగఁ
గడలొత్తుకరమూలఘనకాంతి చూపఱ
డెందంబుతో నిక్కి డెక్కొనంగ

గీ. నొయ్య డాకేల దవ్వుల నున్నతేఁగఁ
దిగిచి నఖదీప్తు లంతంత దీటుకొనఁగ
లీలఁ బెఱకేల నచ్చరలేమ యొకర్తు
గోసెఁ బువ్వులు ప్రమదవికాస మెసఁగ. 81

1. కదలుచుఁగుచ. 2. చెమట చెన్నొదవన్. 3. వలలేడి.

తే. ఓర్తు కరశాఖ నొంచరించ నోర్తు సరస
గీతి పచరింప చరితాళిగంప నోర్తు
మధురమధురా[1]రసోల్లాసమత్త యగుచు
నాడె నొక్కతె లలితాంగి పాటిగతుల. 82

సీ. అమృతంపుసోన పై నడరినట్లే పాట
చెన్నున మోవళ్ళ జిప్పిలి లోత్తె
మారతాహతిపేర మ్రాకులు పల యాడ
ద్రొడంగె [2]మృదంపమాధుర్యమునకు
నింపులగమి రైనయీకాగరసము డీ
గలకు నొకకపులకముల నొసగె
సెలయేటులకు నశ్రుజలములు వోరగించె
గిరులును మంజులగీతిం గరగె

గీ. ననిన బోలు బొసగు నగు దగు ననగ న
చేతనంబు లెల్ల జిత్రరూపు
నట్లు సోగి నిలుప నంగన యొక్కతి
[3]పాడె గలమనోజ్ఞ భంగు లలర. 83

క. జంకెలు బుజ్జవములుసం
గింకలు దళుకొత్త నోర్తు గిరంబులకుఁ
నంకలు జమళ్లు కరములు
నంకణముల సదువు గరపె హసితోక్తులచేత. 84

సీ. కేష్మోవితావికే గ్రమ్ముతమ్మెపగమి
తూలెడు కురులలో వాడిబడంగ

---

1. రసోలస. 2. మృథిరణ. 3. పాడగలమనోజ.

జలితకర్ణోత్పలదళముల కాంతి న
    పాంగదీప్తులు రెంటఁ బరఁపుగాఁగ
సీమంతమునఁ బొల్చు సేసముత్తియములు
    చెఱఁగు [1]గ్రమ్ముడికమ్మవిరులు దొరుఁగ
నాందోళనభ్రాంతి నమరుపాలిండ్లపైఁ
    జెమటబొట్టులు హారసమితిఁ బ్రోవ

గీ. వళులలావున నలికౌను బలిసి నిలువఁ
జూచువారిమాటికి నొప్పుచూఱలిడుచు
లీలఁ బాడుచుఁ దీఁగయుయ్యాలనెక్కి
పోయి యూఁపఁగ నొప్పారెఁ బొలఁతి యొర్తు. 85

చ. వలపల డాపలన్ వరుసవాలు గనుంగొనఁ జూపు లార్చుచున్
దిలకము దిద్దుచున్ గురులు దీటుచు వీనులమానికంపుటా
కులఁ బొరిఁ ద్రిప్పుచున్ దశనకోరకము ల్వెలయంగ మోవి మె
ప్పలరఁగ మోము [2]విచ్చుచును నద్దముఁ జూచె నొకర్తు
వేడుకన్. 86

వ. ఇవ్విధంబున మదనవికారకారణంబు లగు విభ్రమవ్యాపారంబులఁ బ్రవర్తిల్లు నయ్యంగనల తెఱంగునకుఁ గరంగని యంతరంగంబు నిస్తరంగంబగు నంబురాశియుంబోలెఁ బొలుపు మిగుల నాదైత్యతపోధనుండు. 87

మ. పురుషాకారముతోడ నున్నసిరియో పుంస్త్వంబు లేదో
యకో, తరువో పుత్తడిరూపో చిత్తమును జైతన్యంబు
[3]శూన్యంబొకో, విరసత్వంబుల ప్రోవొ నిశ్చలకళావిజ్ఞానసర్వ

1. గ్రమ్మడి. 2. లిచ్చుచును. 3. నిర్భర.

స్వామీ, యను దీవింప మనంగ నిల్చె [1]ధృతియుం దప్పంద
మందస్మితిన్. 88

వ. అంత. 89

సీ. కలయంగ నడవిలోఁ గాచినవెన్నెల
లై చారుహాసంబు లవిధిఁ బోవఁ
బ్రతికూలవిధికిఁ జేపడినయత్నంబు లై
చూచినంతటఁబోక చూపు లొదఁగఁ
బాట లన్నియు నాటపాటలై చెవిటికూఁ
పిన సంకువిధమునఁ దేఁజనఁగ
నాటలు పసిబిడ్డయాట లై పెంపఱి
యొరులయాటలఁ బడ నోగితముగ

గీ. గర్వములు బెండుపడఁ గౌతుకములు ముసుఁగ
వదటు లాఱడివోవఁ బ్రల్లదము లడఁగ
నసుకచిత్తంబు గానఁగ నలవి గాక
సిగ్గువోయిరి యచ్చరచెలువ లెల్ల. 90

ఉ. ఆతనినిష్ఠయుఁ ఘననిరాకులధైర్యము దన్ను నెంతయుం
బ్రీతుని గా నొనర్పఁ గృపపెంపు దలిర్ప సరోజసంభవుం
డాతతసిద్ధసంయమిగణావృతుఁడై మహనీయహంసవి
ఖ్యాతమనోజ్ఞయానమున నచ్చటికిం జనుదెంచె నత్తఱిన్.

ఉ. చాలుఁ దపంబు చాలఁగఁ బ్రసన్నుఁడ నైతి వరంబు లిత్తు నీ
లోలత యేర్పడంగ నతిలోకనుతవ్రత వేఁడు మన్న వా

---

1. ధృతియందప్పంద.

చాలవరేణ్యుఁ డంబురుహసంభవుమాటలు వీనులందు భా
రాళసుధారసప్లవనరమ్యము లై ప్రమదం బొనర్పఁగన్. 92

తే. చక్క జాగిలి మ్రొక్కి యంజలిపుటంబు
ఫాలిఁ గదియించి నిలిచి పములచిత్తా
మధురబహువిధస్తోత్రవిమ్మ్రరచన
మున్నుగా నతఁ డిట్లని విన్నవించె. 93

క. దేవర ప్రసన్నుఁ డగుటకు?
సేవకులకుఁ బడయరానిసిద్ధియుఁ గలదే?
భావితవివిధైశ్వర్యకు
భావహము గదా భవత్కటాక్షం బెందున్. 94

వ. కావున నసురేంద్రత్వంబు నాకు గృపసేయవలయు నిదియ మదీయాభిలాషం బనినఁ బితామహుం డసురేంద్రున కిట్లనియె. 95

చ. సమధికపూర్వదేవకులసంజనితుండవు నీవు నీకు న
య్యమరపదంబు దక్కువ సురాధిపతిత్వము నీక [1]దెంత య
య్యమరవరేణ్యసంపదకు నగ్గల మై వెనుపొందువైభవం
బమరుట యేమిటం గలుగు నట్టివరంబుఁ దలంపు మింపుగన్.

క. అనినఁ దగువరముఁ దనమ
మ్మనమున నూహించి యసుర మఱి యిట్లనియెన్
వనజభవుఁ డింక వీఁ డే
మని వేఁడునో యనుచు నాకులాత్మత [2]నొందన్. 97

1. యంత. 2. నొందన్.

సీ. దేవకులంబుచే దేవ రాక్షసులచేతఁ
బితృకోటిచే దైత్యపతులచేత
గ్రహములచేఁ దారకములచే మునులచే
సకలసమీరాంతోయములచేత
నరులచే గిరులచేఁ దరులచేఁ బశుమృగ
పక్షిదంశకకీటసంతతిచేత
నసికుంతశరపరిఘాద్యాయుధములచేఁ
గాష్ఠపాషాణసంఘములచేత

గీ. నవని నంతరిక్షంబున దివమునందు
వాసరంబులయందు శర్వరులయందు
నా కపాయంబు లేకుండ లోకవంద్య
యిమ్ము మఱి యిప్పుడును నొల్ల నింతనిజము.   98

తే. అనిన నిచ్చితి ననియెఁ బద్మాసనుండు
దైత్యపతియు మహాప్రసాదంబు దేవ
యనుచు నౌదల మోడ్పుకే లమర [1]నొప్పె
హర్షపులకాంకురాలంకృతాంగుఁ డగుచు.   99

వ. వనరుహాసంభవుండు దితిసంభవునిఁ బ్రభూతవరదానసంభావితుం జేసి నిజనివాసంబునకుం జనియె, నసురేశ్వరుండును నమందానందమందస్మితసుందరుం డగుచు నాత్మగృహంబునకుం జని జననికి నమస్కరించి తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి తదభినందితుం డై ప్రియానుజుం డైన హిరణ్యాక్షుఁ [2]డను మోదింపఁ బెంపొందుచున్న సమయంబున నమ్మహావీరులతపోలాభంబునకు నభినవోల్లాసంబునం బొంగు

---

1. నొప్పె. 2. నను మోదింప.

నంతరంగంబులతోడ నముచిపులోమబలరాహుశంఖకర్ణవిప్ర
[1]జిహ్వయగ్రీవప్రముఖు లైనదానవు లనేకులు చనుదెంచి
యతనిం గని సముచితసల్లాప[2]సత్కారంబులు వడసి యతని
కిట్లనిరి. 100

మ. దితిసంతానము దానవాన్వయము నీతేజంబు నిత్యోర్జిత
స్థితి నేపారుటఁ జేసి నేఁడు దల యెత్తెం జెర్చి యీదైత్యసం
తతి యంతంతకు నీసుమైఁ [3]బరమ దోర్దర్పంబు [4]సొంపేదఁగా
ధృతిదూలం [5]బడిపాటి దప్పివిరిసెం దేవాహిత[6]శ్రేణియున్.

ఉ. జన్నములుం బరాన్నములుఁ జాలఁగ మ్రింగి కరంబుఁ గ్రొవ్వి
వ్వేకన్నిఁకఁ గ్రాలునచ్చరలయాటలు చిత్తములం గరంపఁగాఁ
గిన్నరవల్లకీమధురగీతులు వీనుల కింపుఁ బెంపఁగాఁ
జెన్నుగ నుండి మమ్ము నొకచీరికిఁ గైకొన రాదివౌకసుల్.

మ. హరి తనకుం గలం డని పురాంతకుఁ డామురవైరినేత లె
వ్వరుసన మాన్ప నొల్లఁ డని పద్మభవుండును నాత్మలోన ని
ర్జరులకు మేలు గోరు నని సంయమికోటితలంపుల న్నిజ
స్ఫురణమ యావహించు నని పొంగుచు నుండు మహేం
ద్రుఁ డెప్పుడున్. 103

ఉ. అట్టిసురాధినాథునద టంతయుఁ బాపి నిలింప[7]వర్గపుం
దట్టము లొగ్గి తాపసులదైన్యము పాల్పడఁ జేసి లోకముల్
గట్టిగ నీవ యేలుము ప్రకాశితదైత్యకులాభివృద్ధికై
పట్టము గట్టి మమ్ముఁ దగఁబంచి పనుల్గొను మీశ్వరుండ వై.

---

1. జిత్తుహయగ్రీవ. 2. సంస్కారములు. 3. బరప. 4. సొంపొం
దఁగా. 5. బడుపాటదప్పి, 6. దేవాహితశ్రేణికిన్. 7. వర్గముల్.

వ. [1]అని పల్కిన నసురులు తత్క్షణంబ భృగువంశభవ్యుండగు
కావ్యు నచ్చటికి రావించి తదుపదిష్టప్రకారంబునం బొడంగి
మహానిర్మితమాణిక్యమయ మహితసింహాపీఠంబున నమ్మహాను
భావు నునిచి భార్గవపురస్సరంబుగా నఖిలతీర్థోదకంబుల
నభిషేకంబు గావించి దైత్యదానవరాక్షసాన్వయంబునకుం
బతిఁజేసి గట్టని పట్టంబు గట్టి వివిధాశీర్వాదంబుల నతనిం
బ్రస్తుతించిన నసురులయార్పులు నిస్సాణపణవకాంస్యకాహ
ళాదితూర్యంబులయులివులు దిక్కులు వగిలించె నంతం
బోనక దిక్పతుల డెందంబుల గాసించె నంత. 105

ఉ. దానవనాథునౌదల నుదగ్రత నొప్పఁగ నాతపత్ర [2]మ
మ్లానసుధాంశుబింబగరిమంబునఁ బెంపెసలారి యింద్రలో
కీనయనోత్పలావళులు ఖేదము నొందఁగఁ జేసె ఘోరఘ
ర్మానుగతప్రచండకిరణాంశులభాస్కరమండలాకృతిన్. 106

సీ. అసురవల్లభుప్రతాపాగ్ని పర్వెడులీల
దిశల నుల్కాపాతదీప్తి పొడిచె
దైతేయనాథునుద్ధతికి నుల్కినభంగి
ధాత్రి సముత్కంపతరళ యయ్యె
దనుజతేజముఁ గని దైన్య మొందినమాడ్కి
మార్తాండుఁ డెంతయు మాఁగువాఱె
విబుధారికినుకకు వెగడొందు తెఱఁగున
వనరాశి కరము ఘూర్ణనము నొందె

గీ. గిరులు వడఁకె నధికపరుషంబు లై పవ
నములు చెలఁగె నిబిడతిమిర మడరె

---

1. అనిపల్కి యసురతక్షణంబ. 2. మమ్లాన.

వహ్ను లగ్రధూమవారితజ్వాలంబు
లగుచుం బొనుంగువడియె నద్భుతముగ. 107

క. అవి యెల్లం జూచి దైత్యులు
దివిజకులాపాయభంగిం దెలిపెడునవె యీ
వివిధోత్పాతము లని ప్రమ
దవికాసితు లైరి దుష్టతామసబుద్ధిన్. 108

వ. ఇ ట్లభిషిక్తుం డై [1]యపూర్వపూర్వగీర్వాణపుంగవుండు గర్వగరిమాక్రాంతస్వాంతుండును నగుచు మయదత్తంబును మణిమయూఖమంజీరమంజులంబును మనోరథానురూపగమనంబును నగుమహారథం బెక్కి హిరణ్యాక్షప్రముఖు లగునాప్తజనంబులు పరివేష్టింప ననేకదానవసేనాసమేతుండై చని మహాశైలదుర్గగోచరయుం బ్రాంశుప్రాకారపరివృతయు నుత్తాలవిశాలాట్టాలకవిలసితయు నుదగ్రగోపురాగ్రగృహీతగ్రహమార్గయు సమధికోత్సేధసౌధవీథితిధవళాయమానదశదిశాభాగయు సకలసమయసముదితసుమనోవికాసభాసమానోద్యానదోహలితరోదోంతరయు సమస్తభోగభూమియు రత్నవతీనామధేయయు నగుమహాపురి భార్గవోపదిష్టశుభముహూర్తంబునం బ్రవేశించి. 109

క. అందుండి సకలసంపద
లుం దనుం జేరంగ నఖిలలోకంబులు న
స్పందితనిజాజ్ఞ నొదల
లం దాల్పంగం దాల్చె రాజ్య[2]లలితోత్సవముల్. 110

1. యపూర్వ. 2. లీలోత్సవముల్.

క. దైతేయులు దానవులును
భూతనిశాచరపిశాచములు తద్దయు సం
ప్రీతిం బొదలంగ నాతని
యాతతసామ్రాజ్య మంతకంతకుఁ బెర్చెన్. 111

తే. అహితకర్కశపుదైత్యేశ్వరుం డెంతవ
ర్తిల్లఁ బోడఁగె నంత పవిజకులము
పేర్చి తలఁగఁ జొచ్చెఁ బెచ్చు వేసవియెండ
నెకలి యువ్వసఁచిలుఁ దమగుంపుపోలె. 112

క. సైన్యము గొని దైత్యుఁడు దు
ర్వారభుజాదండరోషరభసాకులుఁ డై
కారింపఁ బోఁడఁగె నమరులఁ
బోరులు తనకు స్వవినోదములుగాఁ గడిమిన్. 113

స్రగ్ధ. వేదండోద్దండహేలావితతరథపదాతివిస్ఫూర్తిస్వీయభా
స్వత్తాపదాతానేకసేనాప్రకరపరికరప్రాభవాభీలలీలా
వైదగ్ధిం బేర్చి దైత్యేశ్వరుఁడు రణధురావాంఛఁ బైకొన్న
మాత్రే, ఖేదింపం ద్రుంప నొంపఁగ బలుసనక విజృంభింప
నోర్వ న్నిలింపుల్? 114

వ. అమ్మహావీరుండు. 115

సీ. పేర్చుచుఁ బఱతెంచుభిదురంబు నని మొనఁ
బెడచేతఁ బెడమోము వడఁగ నడఁచి
ఖతిఁ బాతెకిపురుహూతు వెన్కొని బాహు
దల వట్టి దర్పంబు దలకు మీఱి

1. పగఁగ. 2. [illegible]

సమరావతీపురం బంతయుఁ జూఱాడి
చెలఁగి సురస్త్రీల చెరలుబట్టి
వెల్లయేనుంగును వెలిమావుఁ గైకొని
మందారమును హరిచందనంబు
గీ. పారిజాతసంతానకల్పకతరువులఁ
గొని సుమేరునిచితరత్నకోటిఁగొండ
లర్థిఁ ద్రవ్వి తండము గొని యమరవిభునిఁ
గరుణ [1]ముంచల విడిచి విక్రమము మెఱసి. 116

వ. మఱియును. 117

ఆ. శిఖలు చూపకుండ శిక్షించి [2]హావికి నై
నోరు వెఱవకుండ మేరవెట్టి
వేఁడియెల్ల నుడిపి విబుధారి కినుకమై
భీతిపాత్రుఁ జేసె వీతిహోత్రు. 118

సీ. మెచ్చక యెదురైనమృత్యువు మెడ ద్రొక్కి
క్రొవ్వాఁడికోఱలు ద్రెవ్వ రాచి
కిన్కతో జంకించి కింకరకోటులఁ
బొంకంబు చెడఁ గొంకువోవ నడిచి
మదుర్వుఁ గొని మూఁపుమలయుకా తెనుపోతు
నొడిసి కొమ్ములుపట్టి ముడుఁగఁ ద్రోచి
మండెడుపటుకాలదండంబు చేతులఁ
బిసికి వేఁడిమి యార్చి బెండుచేసి
గీ. వేదప్రాణులఁ బొరిగొనుబిరుదమగఁడ
వగుదు వీ వని యందంద మొగముమీఁదఁ

1. ముంచలవిడిచి అనుట లెస్స. 'జీవముతో విడిచిపెట్టి' అని అర్థము. 2. హాలికి, హాలిక్కి.

జప్పటలు వెట్టి దైత్యులను జమునిలాప్రఁ
జేసియును బొల్లగాఁ గావు సేసి విడిచె. 119

క. వక్క సుఁడు వయ్యు నసురుల
ది క్కొఁకరిగితి వాయు [1]వివిధిం బొమ్మనుచున్
ద్రొక్కఁగ [2]నడిచె నిశాచరు
నక్కజముగ నసురపతి గదాహతి నాజిన్. 120

సీ. లీలమైఁ బాతాళమూలంబుదాఁకను
సలిలధిసలిలంబుఁ గలఁచి పొచ్చి
జలములు ద్రొక్కఁగ సకలరత్నంబులు
[3]వెఱఁజి సాగరపతి వీడుకొలిపి
మకరకర్కటకగ్రాహమత్స్యమహానాగ
బలములు బలుసిడి బారిసమరి
క్రూరదుర్వారదారుణపాశనివహంబుఁ
దోరంపుఁగడఁకఁ దుత్తుమురు చేసి

గీ. పశ్చిమాశాధినాథు [4]విపశ్చిదర్చ
నీయగాంభీర్యు నైతేమనాయకుండు
సమరతలమున భంగించె సకలదైత్య
సమువయంబును నానందజలధిఁ దేల. 121

క. జవమును బలమును బొలుపఱి
భువనంబుల నెందుఁ దిరుగుపోఁడిమి యెడలన్
బవమానుం డవమాన
ప్రవిహతమతియయ్యె నసురపతికోపమునన్. 122

---

1. నీవిధిం. 2. నడఁచె. 3. వెఱచి. 4. విపశ్చదర్భ

క. నవనిధులు పుచ్చుకొని భ
వ్యవిమానము నాచికొని సురారి కడిమిమై
భవసఖుఁ డితఁ డట్టిఁడ కా
యవు నని భిక్షుకుఁ జేసె నయ్యక్షేశున్. 123

ఉ. ఎక్కడి పెద్ద భూతిరయును నెమ్ములు సొమ్ములు భిక్ష జీవనం
బొక్కటి కట్టఁజీరయును నుండఁగ నిల్లును లేదు నిక్కువం
బిక్కఱకు [1]న్దపస్విజనుఁ డేచిన నయ్యెడు నేమి యంచుఁ దా
నొక్కని శర్వుని న్బలుప నొల్లఁడు దైత్యుఁ డనాదరంబునన్.

వ. ఇవ్విధంబున సకలదిక్పతుల న్బరిభవించి తదీయపదంబులుం
దాన కైకొని మాఱు లేక మలయుచును సర్వదేవైకభీకరుం
డై విజృంభించి. 125

సీ. వనరాశిజలములు వడిఁ ద్రిప్పుకొనులీలఁ
గలఁగించు [2]మందరాగమ్ముకరణి
నంబుజప్రియకుముదాప్తులఁ జోరిఁ బట్టి
బాధించు సింహికాప్రభవుభంగి
ఘనగోత్రగోత్రశృంగంబులు వెసఁ దాఁకి
పొడి చేయుఁ దీవ్రదంభోళి పగిదిఁ
బ్రబలవలాహకప్రకరంబు వ్రచ్చి వం
దఱలాడుఁ బటుమారుతంబుమాడ్కి

గీ. దిగ్గజంబులగుండెలు దిగులుకొల్పు
ఘోరరవమునఁ గ్రూరమృగారిపోల్కిఁ
బ్రకటభుజదర్పమునఁ దన్నుఁ బట్టలేక
దుర్నివారుఁడై హిరణ్యాక్షుపూర్వజుండు. 126

1. దపస్వివులు లేచిన. 2, మందరనగరము.

సీ. తపములఁ గ్రుస్సినతపసులఁ బట్టి తె
ప్పించి యచ్చరలతోఁ బెండ్లి సేయు
మోదంబుతో సశ్వముఖులలాయంబులఁ
గట్టి బొక్కసియులఁ గవణ మెత్తు
భుజగేశ్వరులశిరంబునకున్న మణు లూడ్చి
కొమరార వట్టువగుండు లెత్తుఁ
జెలఁగి గంధర్వులచేతవీణెలు పెరా
మల కిచ్చి పాడించి చూచి నవ్వు
గీ. ఖడ్గములఁ బాదుకలు ఘుటికములు సపహ
రించి సిద్ధపుంగవుల గారించుచుండు
భువనబాధలు దన కిట్టు ప్రొద్దువోక
లుగ సురారాతి పేర్చె నుల్లోకుఁ డగుచు. 127
క. పరభిమతము లగు¹ మఖముల
విదితముగ 'హిరణ్యకశిపవే స్వాహా' య
న్నదిదక్క మంత్ర మొండె
య్యది చొరకుండఁగ సురారి యాజ్ఞాపించెన్. 128
చ. సరసిజసంభవుండు హరి శర్వుఁ డనంగఁ గలారె వేఱె యొ
క్కరుఁడు జగత్త్రయంబునకుఁ గర్తయు భర్తయు సంప్రహ
ర్తయుఁ, దిరముగ నేన కాక యని దేవకులద్విషుఁ
డాగమక్రియా, కరులకుఁ దన్నుఁ గొల్వుఁ డని గర్వమున
న్నియమించె నెల్లచోన్. 129
సీ. భానుఁ బిల్పించి నాపంపున బాయని
తెరువరి వై మీఁదఁ దిరుగు మనియెఁ

1. దుఃఖము.

జంద్రునిఁ బిలిచి నాశాసనంబున జగం
బున నెల్ల నోషధుల్ ప్రోవు మనియె
ననిలునిఁ బిలిచి నాయాజ్ఞఁ బ్రాణుల కెల్ల
వలయు ప్రాణంబవై మెలఁగు మనియె
ననలునిఁ బిలిచి నాయానతియందునఁ
[1]బాకాదికర్మోజ పలుపు మనియెఁ

గీ. దనచరిత్రంబె వర్ణింపఁ బనిచె బహువి
ధేతిహాసపురాణార్థజాతి నెల్లఁ
దన్ను వినుతింపఁ బనిచె వేదముల నెల్ల
దైత్యనాయకుఁ డఖిలవిధాయకుండు. 130

మ. జముఁడై తాన సమస్తకర్మగతులుల్ శాసించు శీతంబు నూ
ష్ణము వర్షంబును దాన యయ్యయితఱిన్ సంధిల్లఁగాఁ
జేయు న, ర్థముఁ గామంబును దాన కైకొని ప్రమోదం
బందు ధర్మంబు మోక్షము నాత్మీయకటాక్షలక్ష్యము
[2]లనుర్ గర్వోత్కటసార్వంతుఁ డై. 131

ఉ. నేలయుఁ గొండలుం దిశలు నింగియు దీవులు నంబురా
సులుల్, గాలములుల్ గ్రియావళులు గాడ్పులు వహ్నులు
నాకమర్త్యపా, తాళములు న్నిజాకృతులు దాల్చి సరో
రుహాసూతిఁ గొల్చున, ట్లాలఘుశీలుఁ [3]గొల్వ సదయాత్మత
యేర్పడ వచ్చు నిచ్చలున్. 132

వ. ఇట్లు లోకపరమేశ్వరుం డగునసురేశ్వరుండు నిరంత
రైశ్వర్యుండును, గురుభుజవీర్యుండును, దివిజమర్దన

1. పాలికాదికమోజ. 2. లనర్. 3. గొల్చు.

కార్యంబులు సఫార్థంబులై చెల్లుచుండఁ జండప్రతాప
దీపిత త్రిలోకుం డగుచు ననేకసంవత్సరసహస్రంబులు
సామ్రాజ్యంబు సేయుచుండ నాఖండలప్రముఖబృందారకు
లంతయు నవహాస్యంబునఁ గూడఁబడి గురునితోఁ గర్తవ్యం
బడిగిన నమ్మహామతి మరుత్పతి కిట్లనియె. 133

క. నీతులఁ ద్రోవఁబడని దు
ర్నీతునియుద్రేక మెసఁగి నిగిడినయెడ లో
కాతిక్రమహేతు వగు న
హేతుకళాభాసనంబు నెమ్మెయిన నగున్. 134

చ. కడిఁదివరంబు వారిరుహగర్భునిచేఁ గొనినాఁడు వాఁడు మీ
యెడ ననిశంబుఁ జెన్నగను నీసును రోషము నెమ్మనంబులోఁ
జడిగొని యుండుఁ గావున ససాధ్యుఁ డసాధ్యుఁడు దైత్య
నాథుఁ డే, వసువునఁ బౌరుషంబుఁ గొని వాని జయించుట
వ్రేఁగు చూడఁగన్. 135

సీ. సామంబుచే శత్రు సాధింత మంటిమా
సామంబు ఖలునందు సేమమగునె
భృత్యులతో దాయ భేదింత మంటిమా
యసహాయసాహసుం డసురవరుఁడు
దానంబు వశ్యవిధాయక మంటిమా
[2]మెల్ల మెల్లనువాఁడు కొల్లగొనియె
దండితనంబున దండింత మంటిమా
చెనసి యజేయు నిర్జింపరాదు

1. నీతులచేఁద్రోవఁడు దుర్నీతుని. 2. మెల్లమెల్లను.

గీ. కానఁ జతురుపాయంబులు కార్యసిద్ధి
జనకములు గావు మఱి మూఁడ సంధివిగ్ర
హాదు లైనషడ్గుణములు నప్రయోజ
నములు పగతుఁడు ఘనుఁడు దుర్దముఁడుఁ గాన. 136

క. స్థానంబును వృద్ధియు న
ద్దానవపతియందు నంచితములై నవి దే
వానీకము సంక్షయగత
మైనయది త్రివర్గతత్త్వ మారసిచూడన్. 137

వ. స్వామ్యమాత్యసుహృత్కోశరాష్ట్రదుర్గబలంబులను సప్తాం
గంబులును సంపన్నంబులై తదీయసామ్రాజ్యంబు రిపులకు నభి
యోగ్యంబు గాకుండుటయు నాకౌకసులకు నమ్మహిమవిగతం
బగుటయుఁ బరమేష్ఠిదత్తవరలాభంబున నుదయోన్ముఖుం
డైనవాఁడునుం గావున నసురకుం గాలబలంబు సమధికం
బగుటయుఁ ద్రిలోకంబులును దనయధీనంబులుగాఁ గైకొని
యున్నవాఁ డగుటం జేసి దైవబలంబు సిద్ధం బగుట యవలం
బింపవలయుట నాకుం దోఁచినకర్జం బది యట్లుండె వెండియు
నొక్కతెఱంగు చెప్పెద. 138

ఉ. కామక్రోధమదాద్యమైనయసుహృద్వర్గంబులన్ గెల్వ నే
ధీమంతుండు సమర్థుఁ డాతఁడు విరోధివ్రాతముం గెల్చు నీ
కామక్రోధమదాదినిర్జితుఁడు దుష్కర్ముండు నై యుండు వాఁ
డీమై నెవ్వరిచేత నేనియు రమాహీనుం డగుఁ బ్రేల్మిడిన్.

క. అజితాత్ముఁ డైనయాతని
విజయంబును సిరియు విరియు వేగంబ శర

త్ప్రజనితజలధరములు గదు
నిజము లగునె యంబరమున నిముసం బైనన్. 140

మ. దితిజుం డిప్పుడు కామరోషములు నుద్రేకించి లోకంబు దుః
స్థితి నొందించుచు నున్న వాఁడు విభవాంధీభూతచేతస్కుఁడై
మతిహీనుండును బోలె సౌఖ్యనిరతిన్ మత్తిల్లియున్నాఁడు ని
ర్జితుఁ గావింపఁగవచ్చు దైవకరతన్ జేకుర్ప నీ యాపాతకున్.

క. విజయాభిమానతృప్తి బ
హుజనవ్యేషుఁ గామసంవృతో న్మాద విహా
రజితుని వెసఁ బోడరంగా
విజయం బగు ననిరి నీతివిస్తరవేదుల్. 142

క. తనుఁదా నెఱుఁగనివానికిఁ
దనుఁదా దండించుకొనిన కాముసునకు నెం
దును దైవబలము లే దిం
త నిరాఘతఁ గనినసిరియుఁ దప్పక పోఁచున్. 143

వ. మనకు దైవంబు దాతయు వాసుదేవ్రుండ. మనకేయనేల
యనేకబ్రహ్మాండకోటిజాతంబు లైనచరాచరభూతంబులకుఁ
బరాయణంబు నారాయణాభిధానం బగుతేజంబ. ఈజ
గంబుల సంకటం బుడుప నాదేవ్రునకు నపరిహార్యంబు మనమిమ్మ
హాత్ము శ్రీపాదపద్మంబులు చేరి మనతెఱఁగంతయు విన్నవిం
తము. మున్ను చెప్పితి హరి శరణాగతుల యాపదలఁ బాప
నోపు. నాపురుషుండు మనకు నెయ్యదిక ర్తవ్యంబుగా నాన
తిచ్చెఁ దత్ప్రకారంబున నపకారులకుఁ బ్రతీకారంబు చేయుద
మిదియ నిశ్చయంబు గావున. 144

మత్తకోకిల.—

రండు పోదము రెండు వేగమ ప్రస్ఫురత్కులిశాయుధా
ఖండఖేలనహేతిభీతసగవ్రజాభయదాయితా
చండచండతరంగసంభ్రమసంప్రవర్ధికి వార్ధికిన్
బుండరీకదళాక్షమందిరభూమికిన్ మహినేమికిన్. 145

వ. అని సురలకు [1]గురుండ వితథం బగునీతిపథంబునన్ బరమ
హితం బుపదేశించె నని దేవశ్రవునివలన గాలవుండు వినిన
పథంబు విశదవిస్తారంబుగా నుపన్యసించె. 146

ఆశ్వాసాంతము

క. శ్రీతులసీదళదామ
ద్యోతారుణహారికిరణయుతకౌస్తుభర
త్నాతపరచితేంద్రధను
స్స్ఫీతనవీనాంబుధరగభీరశుభాంగా. 147

భుజంగప్రయాతము.—

మహాంభోధికల్లోలమాలావిలోల
న్మహాభోగిశయ్యా[2]సమాక్రాంతకేలీ
[3]మహాశుక్తిముక్తోపమానాత్మమాయా
మహాయంత్రకభ్రామ్యమాణత్రిలోకా. 148

క. వైకుంఠనాథ, సమద
శ్రీకంఠగ్రహణనిపుణశీల, విరించి

1. గురుండు వితథంబగు. 2. సనాక్రాంత. 3. మహాశక్తి.

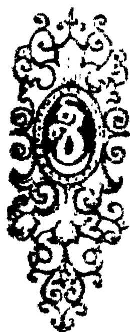
శ్రీకంఠాదికమూర్తిమ
యాకుంఠనిజైకచిన్మయాకార హరీ. 149

స్రగ్విణి. సత్యసజ్జ్ఞానచిత్సంగసంగప్రియా
సత్యసత్యాంతరోత్కృష్టతత్త్వస్తుతా
నిత్య నిత్యోదితోస్మిప్రసిద్ధా, సదా
దిత్య, దిత్యాత్మజోద్రేకరేఖాపహా. 150

గద్య. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహ ధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యకవిమిత్రసంభవశంభు దాసలక్షణాభిధేయ ఎఱ్ఱయనామధేయప్రణీతంబైన శ్రీ లక్ష్మీనరసింహావతారంబను పురాణకథయందు ద్వితీయా శ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు

తృతీయాశ్వాసము

¹మద్గరుడాచల
ధామ సుధాధామతీవ్రధామసహస్రో
ద్దామద్యుతితేజోనిధి
సీమ శ్రీమహితదేహా శ్రీనరసింహా. 1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె. నంత బృహస్పతిమతంబు తమకు నభిమతంబుగా నేకమతంబున నమృతాశనులు సముచితాసను మున్నిడుకొని యప్పావిద్ధు కవలి యుత్తరాభిముఖులై చని. 2

మహాస్రగ్ధర.—

కనిరుగ్రగ్రాహనక్ర²క్రమణఘుమఘుమాకారకల్లోలడోలా
స్ఫాలన³ప్రద్యోతకేళిసరభసఫణభృచ్చారుజూటాగ్రజాగ్ర
ద్ఘనతోన్మదంచితో⁴ద్యత్కటు కుటిలమయూఖచ్ఛటాటోప
మిథ్యా, జనితౌర్వారంభశుంభత్సలిలనివహనిస్తంద్రరత్నా
కరేంద్రన్. 3

---

1. శ్రీశ్రీమద్గరుడాచల. 2. గ్రహ. 3. 'ప్రత్యూష' ఐయుండును.
4. త్కట.

వ. కని [illegible] సంతోషించి [illegible]
లావణ్యా [illegible] యిట్లనిరి.

సీ. కల్పాంతవేళ నేకార్ణవాకృతిఁ
 దేలి వివ్వునిడి దేలింపఁడె
నఖిలంబు ప్రుంగి పాతాళమునకుఁ బోవ
 లీలమైఁ బైకెత్తి నిలిపినాఁడె
శ్రీనివాసమ్మైన శ్రీమహావిష్ణువే
 [illegible] సీతఁ బాలించినాఁడె
నమృతంబు నెపమున నచలంబు లోఁబైచి
 తనయోపు [illegible] ద్రచ్చియాఁడె

గీ. నెపుడు హాయి కుస్తుష్టిపాఁ డింపు నిమ్ము
కుంభిఁ దష్టిం బ్రపైపై నెంత కూర్తిగలవో!
యఖిలజగదీశ్వరున కింత యనుఁగలముగ
నేమితప మొనరించెనో యప్పయోధి. 5

చ. ఇది యొకఁ డేల యీజగము లెన్నియుఁ జెన్నునఁ గన్నతల్లిబ
ల్లిదుఁ డగుశౌరిపేరురము లీలమెయిం దనయాటయిల్లుగా
మునము దలిర్పనొప్పసఁగు ముద్దియ యీతనికూఁతురైయి యా
యుదధివరేణ్యుపుణ్యమున కొండొకఁ డెందును నీడుగల్గునే.

వ. అని యనేకవిధంబులఁ గొనియాడుచుం జని వినువీథి [1]నం
బుధియవలిదరిఁ జొచ్చి దవ్వుదవ్వులయందు శ్వేతద్వీపంబును
దన్మధ్యగోపురంబును నగువైకుంఠపురంబునుం గని మ్రొక్కి
యొండొరులకుం జూపుచు. 7

1. నంబుధిసవలదల.

శా. ఈవారాశికి దానభూషణముగా [1]నీదీవి శుభ్రాంబుజ
శ్రీసంభావితమయ్యె దీనినడుమన్ జెన్నొందు హేమోజ్జ్వలం
బై వైకుంఠపురంబు కర్ణిక తెఱం గారంగ సమూర్జిత
శ్రీవత్సాంకునిఁ జూతమింకఁ బ్రమదస్థేముల్ మహాభీంద్రుఁగాన్.

క. అని పలుకుచుఁ జిత్తంబులు
ఘనతరభక్తిరసభరితకలితములై పే
ర్చిన సమరవరులు నిజకర
వనరుహపుటఘటితనిటలవన్యస్తకులై. 9

శ్లోకము. శ్వేతద్వీపాయ సంసారతిమిరశ్వేతభానవే,
నమః కైవల్యకంఠాయ వైకుంఠనగరాయ చ. 10

వ. ఇట్లు తొడంగి బహువిధస్తోత్రనాదంబులు రోదోంతరంబున
మేదురంబులుగాఁ బురంబు సొత్తెంచి రాజమార్గంబున రాజ
మందిరాభిముఖులై వచ్చువిపిజాలకలకలం బాకర్ణించుచు
వైకుంఠనాథుండును ననాథనాథుండును జగచ్ఛ్రీనాథుండు
నాకౌకసులం బడయక తోడ్కొని తేర వైనతేయు నాన
తిచ్చి పుచ్చిన. 11

సీ. భాసురసౌవర్ణపక్షయుగ్మముకంటెఁ
బ్రకటితం బగుబంధుపక్ష మమర
నంచితహరిచందనాంగరాగముకంటె
రాజితం బగుముఖరాగ మెసఁగ
లాలితహారాద్యలంకారములకంటెఁ
బూరుషాకారంబు భూషణముగ

1. నీదేవి.

శేషగిరీశ్వరాదిసన్నిధానంబులకుం బ్రి
యోక్తసన్నిధాన ముల్లసిల్ల

గీ. నిరుపమాపాద నెమరోప్పుటి నితతభక్తి
మాధవేప్రతిమానవం బరుస జెప్పి
మంచియాగము సంతసిల్లంగ సంతతము
కౌలుగోపాలునకు వారిఁ గొలుచుఁ జనియె. 12

మ. అనఘుచరిత్ర కోప్యమా మాత్మునిచిత్తస్థానివాసముల్
గని గోవిందుఁ స్మృతక్రమనకౌతుకపూర్వములన్ మునింగి య
మ్యనిమిషకోటిచిత్రము నిరంతరమై త్యనికాంఘ్రికవే
దనఘుచభావ మెల్ల నిగఁ బ్రాని భజించె నవీనభావముల్. 13

—— ఆంగవర్ణనవచనము ——

వ. ఇట్లు సభామంటపప్రవేశం బొనరించి యనంతరంబ వారి గ్ర
భాగంబున నుదగ్రభోగిభోగమహాశ్వేతశయనీయంబునం
గమనీయహిమశైలశృంగసంగతం బగు సతోయతోయదంబు
చాయను నునమేయం బగుచుం బొలుపొందుసాయగంబును,
నవపారిజాతపల్లవంబుల యుల్లాసంబు నుల్లసం బాడుచు
శ్రుతిపీయూషసింధూరరంజనరంజితంబు లైనవి యివి యని
కొనియాడఁ దగుచుం [2]జాలిచాలఁ జెన్నొందుచరణతలంబులును,
వరణాంగుష్ఠ [3]సుప్తలిప్తాక్తసూక్తం బగు మిన్నేటి [4]తెలిసిటికిం
బ్రోదిగావించు సుజ్వలనఖచంద్రికానిష్యందంబును, సువృ
త్తంబులు సుస్నిగ్ధంబులు నై నెఱపంగడీలకై వడి నెల్లవక
వడికి మైవడినై మెఱయు నిరుదొడలును, వొల్లియు నుధు

---

1. ప్రయోక్త. 2. జాలరాలఁ. 3. సుప్తలిప్తాక్త. 4. తెలిసిటికి.

కైటభాసురశిరోవిదళనంబునకుం దగినవేళ వచ్చె నింకను
హిరణ్యకశిపువక్షోవిదారణంబునకుం గారణప్రదేశం బయ్యె
డునని జతనంబునం బోషించి పాటించినయనువున గనకాంబర
సంవృతం బగుచు నొప్పారునూరుయుగళంబును, నాభికమల
కంపళితంబులగుచు [1]నెలదూడు మొలకలపాలుపుఱంగటితట
ఘటితరత్నశృంఖలోపలంబుల మించుచెలువు దోఁచు[2]తఱుల
మెఱుంగులును, గల్పారంభకాలంబున *నభ్యంతరస్థితభువన
ప్రపంచంబు వెలువరించుటవలనం గృశీభవించిన సుక్షీణాకా
యనందగువృత్తసుందరం బై లలితవళికలితంబు నగుమధ్యం
బును, నేత్రానందనంబు జేయుచ యగుకౌస్తుభరత్నంబునం బెలయు
తననీడఁ జూచి యొక్కొకమాటు ప అపున నితరసుందరి
యనుసందేహంబు నొంది యాందోళించు డెందంబునకొక్కింత
వడి యసూయాసౌందర్యంబునం జిలికించునిందిరకుం బ్రియ
మందిరం బై యనవరత సురభిసురుచిరతరుణతులసీదళదా
మంబునం బొదలురుచిసముదయంబుల సమధికశ్యామా
యమానంబు లగుభుజాంతరంబులును, సిరినెఱకొంగిటం
గఱచుచనుముక్కునొత్తునం గమలినచోటి కందుచందంబున
లలితాలంకారం బై కనుపట్టు శ్రీవత్సలాంఛనంబును, దేవాది
చతుర్విధభూతనిర్మాణంబునకుం జతురాగమధర్మప్రతిష్ఠాపనం
బునకు లోకపాలచతుష్టైశ్వర్యప్రదానంబునకుం జతుర్ముఖము
ఖకపోలస్పర్శనోపలాలనంబునకు నొక్కొకవరుసనచాలి చరి
తార్థతం బొంది మణివలయమండితంబు లై యాఖండలీయం
బగుమత్తవేదండంబు నఖండదంత[3]దండంబులుం బోలెఁ బ్రిరే

1. నెలంజడు. * అభ్యంతరిక. 2. తఱుచు. 3. దంతంబులుం.

భాలతలితంబై తనకు నిఖిలవ్యాపారంబులయందును ధురీ
ణంబు లగుచుఁ జెలుపొందు చతుర్భుజంబులును, భావికాలం
బున నమరేంద్రు చేయుచుండు చిరకెడం బొరఁగు రుధిరధారల
చెలువంబు సూచించుచున్నవః నెంపాయు రేకలం బెగడు
కని శాఖలం గాంచితొంగితంబు లగునంగుళీయ మాణిక్యమ
యూఖ రేఖానివహంబులును, జతురాననజనకం బగుజలరు
హంబునకు నిమీలనోన్మీలనంబు లుత్పాదించుచు వినోదించు
చుకు పవరెంచినచంద్ర సూర్యబింబంబులవగిదిఁ గమనీయ కాంతి
తేజోవిలసితంబులై యనరించుచుఁ గర్వ్యతయంబున నమరు
పాంచజన్యసుదర్శనంబులును, నపరహస్తయుగళంబునఁ బరిగృ
హీతంబులై మూర్తంబులైన సంపద్విజయంబులకరణిఁ బ్రకా
శితంబులగు కౌమోదకీనందకంబులును, గరకిసలకంబుకర్త్నంబు
నిర్మించిన యట్లునుండి త్రిరేఖాలంకృతంబై లక్ష్మీభుజ
లతావేష్టనంబునఁ బునరుక్తసన్నివేశం బగురత్నగ్రైవేయ
కంబువలన విలసనైకధురంధర యగుకంధరయును, శ్రవణ
ప్రదేశపర్యంతంబునకు నపరంబు వేచి కిరీటాకరియున్న
మహాముని ప్రస్తుతి సూక్తంబులో యనుతలంపు లుత్పా
దించు నవతంసమౌక్తికంబులుం, దమయందుఁ బ్రతిబింబితంబు
లగుటవలన మధుస్మితలతావిజగన్మంబుల యోజ రాజిల్లు
కమ్రకపోలతలంబులును, సుప్రసాపాలాపసమయంబుల నధర
బింబప్రభాపటలపాటలం బగుటవలన లోకరంజితంబుల నర్థం
బుల నతిసమర్థంబు లగువిమలవాక్యస్వరూపంబులరూపున
దీపించు[1]సితసంతతిరదనకలాపంబులును, గోలంపివదనినిపుఁద

---

1. సితసంశకరదకలాపంబును.

తనంబున నిగుడు వెడఁదకన్నుఁగవను నిజదెసలకర్ణోపాంతం
బులు విశ్రాంతిసేయ నగుటకుం దగి నడుమం దాన నిలిచి యనా
యతంబై సుగంధఘ్రాణపవనపరిమిళితపుటోభాగం బగుచుఁ
దన రారుఘనతరఘ్రాణంబును, దెలిమోముచందురుం గొలువఁ
జేరినకుముదవదనవికాసంబుల మాసరంబుల మాడ్కి నలు
దిక్కులం బిక్కటిల్లు నుత్ఫుల్లలోచనరుచినిచయంబులును
సకలసురాసురస్థితివిలయంబులు నిజకటాక్షవిక్షేపవిభవంబు
లకు నధీనంబులుగాఁ జెంపారుతొంగలి ఱెప్పలయొప్పిదంబు
మీఁదఁ బ్రతిబింబించె నన [1]నపూర్వవిలసితంబు గలిగించు
భ్రూయుగంబును, శిరోభూషణపద్మరాగరత్నంబునఁ బరఁగు
రాగంబు గలయఁ బర్వి కెంబట్టు తెఁసుట్టినయట్టియుట్టిలంపుఁ
బొలుపు పుట్టింపఁ జెంపారువిశాలమాళి సన్నాహంబును
నగుచు నఖిలమునిజనధ్యేయప్రకారం బైనయాకారంబు
నిర్వికారసంస్కారంబుల నుదారంబు లగుచునుండ, నిబిడాం
జనశ్యామం బగునిజదేహధామంబు బహుళస్తోమంబునఁ
దత్ప్రదేశంబంతయుఁ గోమలతమాలపల్లవోపహారంబులు
విస్తారంబు లైనమాడ్కిం జూడ్కులకు వేడ్కలు నిండింపఁ,
బ్రౌఢపర్యంకభుజంగఫణామణిమరీచులు మేనం గలయ బెరసి
జలనిధివీచికాస్ఫాలనలగ్నంబు లగుప్రవాళాంకురంబు లను
శంక నంకురింపఁ జేయ మహారత్నరచితంబు లైనసభాస్తంభ
తోరణకవాటకుట్టిమకుడ్యవేదీవితానాదులను దేజోమహనీ
యంబు [3]లగునభ్యంతరశరీరంబులను బ్రతిఫలితమైననిజ
మూర్తి దా నఖిలచరాచరాంతర్గతుం డగుట ప్రత్యక్షంబుగా

---

1. అపూర్వవిలసితంబు. 2. బగుచునుండ. 3. లగు నభ్యంజన శరీరంబులను.

వెలుఁగు బూసినతెఱంగునఁ దేజరిల్ల సాగరకన్యకాకరసరో
రుహాస్తోమభూషితంబు లై మొగ్గయు మధుకరంబులు
సాకారంబులై కొలుచునకలశబ్దమంత్రాక్షర జాలంబులకు
ననుగుణంబులై కలసి మెఱుఁగ, మూర్తంబులై సర్వాగమం
బులు నేమేమి యని యుత్తమాంగంబులు మంగళచరణపీఠం
బులు గా నమర్చి యొగ్గి దగ్గఱికొలువ, సుపవిత్రతీర్థాలా
పంబులు గోరి యశేషధర్మవిశేషంబులు నంగీకృతాకృతులై
చేరి కృపాకటాక్షంబు లపేక్షింప, సర్వలోకశరణ్యుండును,
సర్వదేవారాధ్యుండును, సర్వయోగార్థగమ్యుండును
నగుచు శ్రీదేవీవిలోచనచకోరంబులు నిజవదనేందుచంద్రికా
ప్రవాహంబుల నోలాడుచుండ, నాత్మీయమనోరథమధుపం
బులు తత్కటాక్షమధురసంబులం దనివిలేనియనుభవం
గ్రోలి క్రాలుచుండ, నమ్మహాదేవి నెమ్మేనుఁదీఁగ నిజబాహు
శాఖలం బెనిచి ధన్యవిలాసంబుల భాసిల్లుచుండఁ, బుండరీ
కాక్షుం డయ్యును ననురక్తావలోకనుండును, నీలవర్ణుం
డయ్యును దరహాసధవళితకపోలుండును, గమలాకళత్రుం
డయ్యును వివాహకౌతూహలియును, నిరంతరవనవాసియ
య్యును ననంతభోగేశ్వరుండును, గుణరహితుం డయ్యును
సాధుజనపూజనీయుండును, జన్మవిముఖుం డయ్యును భవ
ప్రియుండును, గోత్రోద్ధరణసమర్థుం డయ్యును సమస్తలోక
బాహ్యుండును, విగతబంధుండయ్యును సతతసన్నిహిత
పితామహుండును నగుచుఁ బుణ్యంబులకు నాధారంబును,
నాపదలకుఁ బ్రతికారంబును, నధర్మంబునకు నవమానంబును,
మంగళంబులకు నాస్థానంబును, సత్యంబునకుఁ బరమమిత్రం

బును, నాగమూర్ధంబులకు నాభిసూత్రంబును, రక్షకు మూలంబును, మోక్షంబునకు నాలవాలంబును, విజ్ఞానం బునకు నిర్దేశంబును, బూజాస్తోత్రంబులకు నభిగమ్యప్రదే శంబును నగుచు నొప్పుచున్న దేవాదిదేవుఁ, బురాణ పురుషుఁ, బురుషోత్తముఁ, బ్రకృతిపురుషుఁ, బరమా ధీశ్వరుఁ, బరమేశ్వరు నంత నాలోకించి. 14

క. అంతంత చాఁగి మ్రొక్కుచు
బృందారకు లధికభక్తి [1]భీతివికాసా
నందంబులు డెందంబుల
నందడి గొని మస్తకప్రశస్తాంజలులై. 15

క. ఆవిశ్వరూపరూపము
భావించుచుఁ దత్ప్రభావభంగుల మది సం
భావించుచుఁ దత్పరమతు
లై వినుతింపంగఁ దొడఁగి రప్పరమాత్మున్. 16

ఉ. శ్రీవసుధాకళత్ర సుతసీసుమకోటిమనోజ్ఞగాత్ర నా
యావిహిత త్రిలోక నిగమార్థవివేక విపాకభవ్య సం
సేవక సౌమ్యమానసవశీకృతరూప భవాంధకారని
ర్ధావనదీప దీప్తనవతామరసేక్షణ విశ్వలక్షణా. 17

చ. భవదురునాభిరంధ్రభవపద్మరజఃపరమాణుపాకసం
భవుఁడు విధాత, తన్విమలభావకళాకణమాత్రవైభవో
ద్భవము జగంబు, తద్వివిధభంగికసర్గములోన నొక్కరుం
డివి యని నిశ్చయింపఁగలఁడే భవదీయగుణంబు లచ్యుతా.

1. భీకవికాసా. ౨. విపాకభవ్య. ౩. పరిమాణ.

మ. ఎందును నిన్నుఁ గన్నజను లెందునుగల్గరు వెండి గొబ్బెసం
జేయవు నిన్ను నెవ్వెఁడలఁ జేయని క్రించులభక్తి, నొక్కటిన్
బొందు గొనంగఁ జాలు కృతపుణ్యులు గల్గినఁ జాలువారికిన్
బొందగునే లబత్కపణా, పుణ్యయశోమహానిధి మాధవా.

శా. విన్నంజాలు భవన్మహత్త్వము భవద్విజ్ఞానసద్గోష్ఠియం
దున్నంజాలు భవత్పదాంబురుహసేవోత్సాహసంపన్నులం
గన్నంజాలు భవత్సమంచితజగత్కల్యాణనామంబుఁ జే
కొన్నంజాలు నఖండశాశ్వతశుభారూఢుండు లక్ష్మీశ్వరా.

ఉ. ఆకట యోగయుక్తులు సమంచితసత్త్వసమాయుక్తులా
లక్షితసత్యధర్ములు విలంఘితకర్ములు బుద్ధికల్పితా
పాకృతపాపరూపులు నిరాకృతకోపులు సంయమక్షమా
శిక్షితు లక్షణుల్ నినుభజించుమహాత్ములు నీరజోదరా. 21

మ. తమనీయపూర్వవాసనలఁ దత్పరులై విభాగమోక్షకృ
త్యములు వహించిభవ్యసత్త్వమున యుక్తిపూజలం బ్రయ
త్నమునఁ దలంచుసంయమమనస్కుల కెల్లను జేయుచోటు శ్రీ
రమణా భవత్పదంబు సుచిరస్థితి నేలుల కబ్బిచాప్పునన్. 22

ఉ. విద్యల కెల్ల నాద్యుఁడును వేద్యుఁడు నై తనరారునిన్ను న
భ్యుదయకర్మరూపముగ నల్లమునం దలపోసి యొంతయుం
జోద్యపుభక్తి యజ్ఞపురుషుం డని పూనిభజింతు రెందుఁ[2] త్రై
విద్యులు [3]నాకలోకపదవీప్రదదీప్ర త్రిలోకనాయకా. 23

శా. దృష్టాదృష్టఫలస్పృహావిముఖులై దివ్యాత్మతత్త్వక్రియా
సృష్టిం బ్రస్ఫుటతీవ్రబోధమున నుత్సేకించి యవ్యక్తసం

1. వహించె. 2. త్రైవిద్యులు. 3. నాకలోకపదవీపదవిప్ర.

సృష్టిఁ బాసి నిస్త్ర[1]వైకృతుఁడౌదాసీనాత్ము షడ్వింశు వి
స్పష్టైశ్వర్యుఁగ నిన్ను సాంఖ్యులెలమిన్ భావింతు రాత్మేశ్వరా.

చ. యమనియమాభివర్ధితము లై మగుడంగ మనశ్శరీరముల్
శమితములుగా మరుచ్ఛ్వయము సంతతజీవపరాత్మతత్త్వరూ
పములు విశేషమై మఱపు పాటిలి కాలము మ్రింగి యోగివ
ర్గము గను చిత్సుఖానుభవగర్వము సర్వము నీవ కేశవా. 25

చ. కరగుణదార్ఢ్యసంపదము పాశము లై తనుఁజుట్టుదూలుచున్
[2]దిరిగెడుజీవుఁడున్ గురుని దేశికపుణ్యకటాక్షసిద్ధిఁ ద
త్త్వనిరూఢిఁ జేరఁగా నఖిలబాధవిముక్తి శుభంబు నిచ్చు నీ
శ్వరుఁడుగ నిన్నెఱుంగుదురు శైవులు శాశ్వతచిన్మయాత్మకా.

ఉ. దాస్య మొకండె ముఖ్యపరమధర్మముగాఁ గొని యన్యధర్మ మా
శాస్యముగా గణింపక యసంశయనిశ్చలభక్తిసంతతో
పాస్య నశేషధర్మపురుషార్థభవైకవిధాయి నిన్ను నా
నన్యత[3] బాంచరాత్రులు దలంచి భజింతురు భక్తవత్సలా.

శా. ద్వైతభ్రాంతివికల్పితం బఖిలముం స్వప్నేంద్రజాలోపమం
బై తూలన్ పృథురజ్జుసర్పసదృశవ్యామోహవిచ్ఛేదనం
బై తత్త్వజ్ఞత యావహిల్లి యపరోక్షాభేదచిత్[4]సౌఖ్య వి
ఖ్యాతుంగాంతురు నిన్ను నౌపనిషదుల్ కళ్యాణనారాయణా.

శా. ధ్వస్తాశేషమతాఖిలాత్మతను చేతశ్శుద్ధులుక్తాంగవి
న్యస్తప్రస్తుతమంత్రవర్ణులు నిరస్తాలస్యు లంతశ్శమా

1. వైకృతనిదాసీనాత్ము. 2. దిరిగెడుజీవుఁడున్. 3. పంచరాత్రులు.
4. చిత్సౌఖ్య.

భక్తస్తోమస్తుత్యపదీయ మూర్తికిఁ బ్రాజ్ఞుల్ మహామాంత్రికుల్, [1]హస్తోచ్చాట్యసురాంఘ్రికం బయిన నిన్నర్థించు దాసుల్ హరీ. 29

క. వేదము లాదిగఁ గలయ
ష్టాదశవిద్యలకు నీవ ప్రవృత్తప్రవర్త
ద్బోధకులును భవదాజ్ఞా
పాదకులు సమస్తధర్మపాలనపటుతా. 30

సీ. జలములు సృజియించి జలములయందు నీ
యంచితబీజంబు నావహించి
యది యప్రమేయమహాద్భుతాండస్వరూ
పంబునఁ బెంపారెఁ బద్మభవుఁడు
జనియించె నందుఁ దజ్జాతులు భృగుమరీ
చ్యాదులచేత సురాసురాది
వివిధభూతోద్భవవిస్తార మేపారి
త్రిభువనవ్యాప్తి నుద్దీప్తమయ్యె

గీ. నింతయును జూప[2] నడఁపంగ నెంతయును బ్ర
వీణుఁడవై దేవ నీమాయ వినుతి కెక్కె
విమలకమలాక్ష సదవనదక్షకటాక్ష
విగతపరితాపవ్యాప్తిప విశ్వరూప. 31

క. కేవలకరుణామూర్తివి
గావున భక్తాభయత్వకరణము పని నీ

1. హస్తోత్త్రేయ, హస్తోచ్చేయ. 2. నడుఁగ.

కీవిశ్వముగాఁ జుట్టకై
శ్రీవల్లభ [1]యెప్పుడు నవతరింతు నిజేచ్ఛన్. 32

చ. కడఁక దలిర్ప నీవు మధుకైటభదైత్యులఁ జక్రధారచే
మెడలు చెగంగ వ్రేయు నెడ మిన్నుకుటై మెఱతపీయరక్తముల్
వడిసిన యోటికల్ నెఱయ వ్రాసినలత్తుకభంగిఁ జోద్యపుం
బొడవుగ నొప్పనీతొడవుతోరపుటొప్పనలంతు మాధవా.

చ. చదువులు గోలుపోయి యొకజాడయుఁ గానక బమ్మరించున
మ్ముదుసలివేల్పు చేర్చి వెస మ్రుచ్చుబఠిం బ్రళయాబ్ధినీట గ్ర
క్కదలఁగ దాడి వెట్టిన [2]యఖర్వభవత్తిమిరూప మిప్పుడున్
మదరుచి గ్రోలుచుండు మునిమానసపూరములం జగన్నిధీ.

చ. కమఠతనూవిలాసమునఁ [3]గవ్వపుఁగొండ ధరించి తేవ న
య్యమృతముఁ దెచ్చి యాశ్రితజనావలి కిచ్చితి నేఁడు నమ్మహా
కమఠతనూవిలాసము దగన్ దలఁపన్ గొని యోడఁగన్న వా
రమృతముఁ గాంచి నిర్మలసుఖాంబుధిఁ దేలుదురా హృషీకశా.

చ. గొరిజలఁ ద్రొక్కినం బ్రిదిలికుండలిభర్తయు దుంగ నాస్పులం
దొలి మహార్ణవోదకము ద్రిప్పకొనం బటురోషతాడనన్
జిరిఁగి యజాండకర్పరము చిల్లులువోవఁగ యజ్ఞపోత్రివై
ధర పదిలంబుగా నిడిన తావకలీలఁ దలంతు మవ్యయా. 36

ఉ. ఖేదము లేక యజ్ఞమయకేసరముల్ గదలంగ విస్ఫుర
న్మేదురహేషితధ్వను లమేయములై ప్రణవస్వరూపతన్
రోదసి నిండఁగా హయశిరోవపువొప్పయు గాంతసంభ్రాంతిన్
వేదము లుద్ధరించినపవిత్రయశోండవు నీవు శ్రీనిధీ. 37

1. యెప్పుడును నవతరింతు. 2. నఖర్వ. 3. గర్వపుఁగొండ ధరించు తేవనీ.

మ. స్ఫురదాశాప్రజటాకలాపములతోఁ బూర్ణేందు[1]సౌందర్యసుం
దరవక్త్రంబులతో మహోగ్రఘనకోదండేషువిస్ఫారభా
సురపూర్వాపరభాగవైభవముతో సొంపారునీరూపముల్
నరనారాయణనామధేయములు [2]వర్ణించెల్ జగన్మంగళా.

ఉ. భూరితపస్సమిద్ధ దురభూతసమృద్ధుల నొప్పునీసమ
గ్రాకృతదివ్యరూపముల నన్నిటి నిట్టివి నా నెఱుంగ సం
స్ఫీత నుతింప శక్తుఁడె విరించియుఁ, గేవలభక్తియుక్తులన్
గాతవులన్ కృపాగరిమఁ గావుము మమ్మఖిలాండనాయకా.

క. గోవింద కృష్ణ కేశవ
శ్రీవల్లభ పద్మనాభ శ్రీకర పితరా
జీవాక్ష చక్రధర నీ
సేవకుల ననుగ్రహింపు శీతలదృష్టిన్. 40

క. హరి వనమాలికాధర
గరుడధ్వజ శార్ఙ్గధన్వ కాంచనవర్ణాం
బరధర కౌస్తుభరత్నా
భరణా ప్రసన్నుఁడవు గమ్ము పాలింపు ననున్. 41

క. వైకుంఠనాథ వయితక
థాకుంఠితకరుణచతుర్ధర్మావన దీ
నానల్పభవచ్ఛరణా
జైకోయనత్త్వ మాకు నభయ మొసఁగవే. 42

ఆ. అమృత యభవ యలయు యక్షయ యవికార
యప్రతర్క్య యనఘ యజిత యచల

1. సోదర్య అని యుండును. 2. వర్ణంబుల్.

యప్రమేయు యమల యాద్య యనాద్యంత
యాప్తమతుల మమ్ము నవధరింపు. 43

వ. అని యనేక ప్రకారంబులఁ బ్రస్తుతించుచు సభక్తికచిత్తులై యున్న యన్నాకౌకసులఁ గరుణావలోకనంబునం గైకొని యాలోకేశ్వరుండు మీదెసఁ బ్రసన్నుండ నైతి నెయ్యది యిష్టం బేమికారణంబునం జనుదెంచితి రింతదైన్యం బేల వచ్చె మీయాపద యపనయించెద నెఱింగించునది యనిన దెంపంబులఁ గొందలంబులు డిందుపడ బృందారకు లందఱు నందంద సాష్టాంగదండప్రణామంబు చేసి యిట్లని విన్నవించిరి. 44

తే. దేవ దేవేశ దేవరదివ్యచిత్త
మునకు గమ్యంబు గానిది భువనకోటి
నెందఱం గల్గునే నైన యేము విన్న
వంబు చేయఁగ [1]వినుఁ డభిప్రాయము మెయి. 45

వ. చిత్తగింపుము దితిసూనుం డైనహిరణ్యకశిపునకు హిరణ్యగర్భుండు వరం బిచ్చి యధికుం జేసిన నయ్యసురాధముండు క్రోధమాత్సర్యంబులు దన్నుం జుట్టుకొనఁ బెరిఁగి యదితిసంతతిం బరిభవించి త్రైలోక్యదుర్జయుం డై యున్నవాఁడు.

తే. [2]బలియునింట బానిస నైనఁ బఱప [3]వెఱచు
నొరులు నీయింటిదాసుల నోట లేక
మమ్ము నసుర భంజించుట మాకుఁ జెప్ప
సిగ్గు లయ్యెడు నిందు వచ్చితిమి దేవ. 47

1. వినుఁడభిప్రాయము. 2. 'బలియు నింటి' 3. 'వెఱతురొరులు'.

సీ. అలఘుపరోషస్ఫురత్సురాధిపతిప్రగదాహతిఁ గడుఁ
గలఁగినమస్తకంబు లివె కల్పితదానవతర్జనంబుల
గ్లానిఁ బెం బాలుమోము లివె నిష్ఠురదైత్యనిశాంతసేవమై
నలఁగిడఁబడ్డమోము లివె యయ్య కృపం బరికించి కావవే.

తే. ఆహిరణ్యకశిపుఁ డసురసమస్తము
పదలు గొనిన దివ్యపదముఁ బాసి
యిప్పు డున్నవార మిల హిరణ్యకశిపు
హీను లైనసురలలోనఁ గలసి. 49

ఉ. దానవుచేతఁ గప్పబడి దైన్యము నొందుట కోర్వలేక నీ
దైవపదాంబుజంబు లభయం బని చేరితి మెవ్విధంబునం
దైనఁ బ్రసన్నమానసుఁడ వై మముఁ జేకొనవయ్య మాకుది
క్కైనను గాక యున్నసురాంతక! నీవ కదయ్య యెన్నఁడున్.

వ. అని కృపణవృత్తిం బలుకు దివిజులపల్కులు మనస్కరించి మధు
మథనుండు కొండొక యూహించి యనంతరంబు వారల
కి ట్లనియె. 51

చ. ఎఱుఁగుదు నేను దైత్యునియుదీర్ణమదోద్ధతచేష్టితంబు మి
మ్ముఱక పరాభవించుటయు నుల్లమున న్దలపోసి వానికిన్
గొఱఁతలు నిండునంతకును గ్రూరతఁ గైకొనకున్నవాఁడ నన్
క్కఱఁ దిమిరం బడంపఁ దిమిరారియుఁ బూను నె వేగకుండినన్.

వ. అమ్మహాసురుండు సరసీరుహాసనుఁ బ్రసన్నుఁ గావించిన
యప్పుడుం దనకుం జావు లేకుండ ననేకప్రకారంబులు
యోజించుకొని వేఁడినవాఁడు గావున వాఁ డడిగినచం
దంబు లెయ్యవియుం గాకుండ నొక్కటి తత్ప్రశమనో

పాయంబు నిరపాయంబుగాఁ బ్రయోగించుటకు నూహిం
చినవాఁడ నని యెట్లనిన. 53

సీ. ఆననభంగి పంచాననసమరేఖ
 [1]యఖిలాంగమును బురుషానుకారి
తీవ్రనఖంబులు తీవ్రశస్త్రంబులు
 సంధ్యాముఖము ఘనశౌర్యవేళ
విపులాంకపీఠంబు రిపునకు వధశిల
 తద్భుజామధ్యభేదనము గదన
మమరభుజంగమర్త్యావాసనిగ్రహా
 నోదన విజయప్రమోదలీల

గీ. యిట్లుఘోరాద్భుతస్ఫూర్తి నెసకమెసఁగ
నతులనరసింహభవ్యదివ్యావతార
మేను ధరియింతుఁ దడవులే దింక నార్తిఁ
గలఁక విడువుఁడు దేవతాగణములార!. 54

క. విసుఁ డాశ్రితరక్షణమే
యనువునఁ గావింతునొక్కొ యని యనిశము నే
మనమునఁ దలపోయుదు మఱి
తునె శరణాగతులవిమ్ము దురితరహితులన్. 55

చ. ఒకమఱి నన్నుఁ బేర్కొనిన నుల్లమునం దొకమాఱు నర్గసభ
క్తికమతియై తలంచినను దెల్లము భక్తుఁడు వాఁడు నాకు, వా
నికిఁ గలనేను, వేఱొకటి నేరక నన్నుఁ దలంచుపుణ్యులఁ
బ్రకటదయానురక్తిఁ బరిపాలనసేయుట చెప్ప నేటికిన్. 56

1. యఖిలాంగములు పురుషానుకారి.

ఉ. చెప్పితి సర్వవేదములఁ జెప్పితి శాస్త్రవిచారపద్ధతిన్
జెప్పితి సత్పురాణములఁ జింతితకల్పమహీరుహాంబుజా
నొప్పఁగ నీవు కీర్తనకు, యుగ్రతపంబులఁ జెందు పుణ్యముల్
జొప్పడు సద్వివేకగుణశోభనముం గొనియాడ నేర్చినన్.

క. ఏవారును నన్ను నెఱుఁగరు
గావునఁ ద్రైలోక్యహితముఁ గావింపంగన్
భావము వెలువడ నుండుదు
నీవిశ్వంబునకు నేన యొప్పెడు కరణిన్. 58

తే. సకలభూతజాతములకు సముఁడ నేను
వినరె దుష్టయుక్తధర్మవిద్వేషు లైన
తామసాత్ముల నైరింప ధర్మబుద్ధిఁ
బొగడఁ గనినసాత్త్వికతతిఁ బ్రోతుఁ గరుణ. 59

వ. మీరు సాత్త్వికచిత్తులరు గావున నాకు సపక్షరక్షణీయులు. తామసమర్దనంబు గార్యంబుగా నాకు మీ రెవ్వరుం జెప్ప వలదు. మీపదంబులు మీకును స్థిరంబులై సవిగాఁ దలంచి నిరాతంకహృదయులరై యుండుఁడు. పొండని యానతిచ్చిన నాజగన్నాథువచనంబులు మహాప్రసాదం బని యంజలిరచనారమణీయంబు లగుఫాలభాగంబులఁ బరిగ్రహించి పురందరాదిబృందారకు లానందంబున నానందకహస్తుచేత నామంత్రితు లై మఱలి భావినరసింహరూపప్రకారం బూహించి యాశ్చర్యకుతూహలప్రమోదభక్తిపరవశమానసు లగుచుఁ దత్కాలోచితోదగ్రప్రవర్తకం బగువాచస్పతిఁ బ్రస్తుతింపుచుఁ బరమేశ్వరు వాక్యంబుల నానావిధంబులఁ భావించి సంతసిల్లుచు నిజస్థానంబులకుఁ జని రక్కాలంబున నచ్చట. 60

చ. జగములు మూఁడు గెల్చి యొకశంకయుఁ గింకయు లేక దైత్యుఁడ
త్యగణితవైభవంబున నిరంతరభోగపరంపరారతిన్
దగిలి మనంబు కోరినవిధంబుల వేడ్కలఁ దేలుచుండు సొం
పుగఁ దనధర్మపత్ని యగుపాత్రిముఁడాను సుదాత్తలీలలన్,

చ. ఉదధిపురోద్ధ స్థపతియొద్ద నిలింపకులేంద్రునొద్ద ను
న్మదకలలీలఁ గ్రాలు నెలనాఁగలు నాగరికంపుఁజందముల్
పొదల విలాసహాసము లపూర్వపుగర్వములం దలిర్ప న
య్యదితిసుతాహితుం గొలుతు రమ్ముదమొందినయట్లజస్ర
మున్. 62

క. విశ్వావసుతుంబురులును
నశ్వముఖులు నదుగు దెంచి యందఱు నాదై
త్యేశ్వరు నారాధింతురు
శశ్వత్సంగీతకప్రసంగప్రౌఢిన్. 63

శా. వీణావేణుమృదంగసంగతకళావిన్యాసములన్ బంధుర
శ్రోణీరమ్యఘనస్తనీనటనచారుప్రేక్షయున్ సంతత
ప్రాణప్రీణనగంధబంధవిలసత్కాదంబరీకేలియున్ [న్.
[1] ప్రాణంబు ల్దనకొం డెఱుంగఁ డతఁ డెబ్భంగిన్ సమస్తక్రియ

సీ. అమృతశీకరసేకహారితవనావలీ
సుందరమందరకందరములు
రత్నపుష్పామోదరమ్యకాంచనలతా
కోమలమేరునికుంజములును
గనకాంబుజామోదఘనరుక్తవాలుకా
లలితమందాకినీపులినములును

1. ప్రాణంబుల్ దలకొం.

హంసకుటుంబనిత్యావాసహేమాబ్జ
చారుమానససరిత్తీరములును

తే. నాదిగాఁగల్గు దివిజవిహారభూము
లన్నియును దానునై వేడ్క లగ్గలింప
ననుదినంబును నచ్చరల్వెనుకఁ దిరుగఁ
దానుఁ బ్రియయును విహరించె దైత్యవిభుఁడు. 65

క. ఇట్లు సంతతప్రమోదంబు లగువినోదంబులఁ గాలంబు చను
చుండ నొక్కతఱి వసంత సమయావసానం బగుటయు. 66

సీ. ఒయ్యన మాధవీలతల నుండుట లుజ్జనఁ జేసెఁ దుమ్మెదల్
గ్రుయ్యగఁ బాఱె పాటలతరుప్రకరంబుల మూఁగె నుక్కు
నన్,పియ్యనిపింటికి స్మరుఁడు దీసిన[1]యమ్ముల గాన మెచ్చెఁదా
నెయ్యెడ మల్లెక్రొమ్మొగడ లేపుఁ బాంథుల వేటలాటకున్.

చ. మలయజవారిసేకముల మౌక్తికనూతనహారవల్లులన్
వలిపెపుసన్నకావులను వారిరుహాక్షుల పేఁగుఁజన్నులన్
గలిగినచల్మిరిం బ్రదికెఁ గాక జనావళి యిట్టివేసవిన్
గలదె శరణ్య మన్య మనఁగాఁ గడుఁ జేర్చె నిదాఘదావా
ముల్. 68

తే. అదరిపాటున వేసవి పొదవికొనినఁ
గలఁగి తలఁగి పోనేరక మలయపవనుఁ
డిందుఁ దలదూర్చికొనియె నా నింపొనర్చె
నమరుతాలవృంతముల మందానిలంబు. 69

---

1. యమ్ములు.

మ. [1]తమచుట్టుం బయలైననూత్నశశికాంతస్ఫారవేదుల్ మహో
ద్యమచంద్రోదయలీల రేలుగరఁగం దత్తోయసంసేవనల్
గమియం దన్వొసఁగంగనొప్పెసఁగెఁ గత్కేళి కాంతారభూ
జము లొప్పెమియుఁ గోలుపోకకదుపిస్ఫారంపుఁబెన్వోసవిన్.

చ. రమణభుజానిపీడనఁ గరంగినకాంతలవిస్ఫురన్మితం
బములఁ దలిర్చు పన్నవలిసంబులు వీడియు జాఱవయ్యెఁ జె
న్నమరవినూతనక్షతనఖాంకము లింపెసలారఁ గ్రమ్ము నుం
జెమటల జాల బచ్చులయి చిక్కఁగ నంటి కొనంగఁ జేసినన్.

చ. పరిమెయిమెట్టితో ల్తబవాఁభంగులఁ గ్రాలెదుమిత్రు జైత్రు సిం
బొరిగొన [2]వచ్చు గ్రీష్మమనుపొచ్చెపుఁ [3]బేరిపురారిఫాలభా
సురపటువహ్ని యంచు వెఱఁజొచ్చినమన్మథుఁ గాచె నత్తఱిన్
సరసశిరీషకేసరలసన్మహితామ్రదళాలకాగ్రముల్. 72

తే. పగళు లెలతోఁటనీడలు బ్రాఁతియయ్యెఁ
బగళులును రేలు దనుగాలి బ్రాఁతియయ్యె
రేలు వెన్నెలబయళులు ప్రియములయ్యె
రేలుఁబగళులు నిద్రలు ప్రియము లయ్యె. 73

వ. ఇట్టి ఘర్మసమయంబున నసురవల్లభుండు వల్లభాజనసహితం
బుగ నొక్కనాఁడు నిజమందిరాభ్యంతరకేళీకాంతారంబు
నందు. 74

సీ. ఎండకన్నెన్నఁడునెఱుఁగని క్రొమ్మావి
 నీడలఁ దనుపారు నెలవులందుఁ

---

1. తమచుట్టం. 2. వచ్చె. 3. బేరఁ బురారి.

గడిగొట్టు: బుష్పాలంకలి తేనియలవానఁ
 పడిసినపాదపంక్తిమొదములందు
చిరియుమూఁకించు క్రొవ్విదపుమల్లియమొగ్గ
 లెలబావిఁ జొక్కించు నిక్కులందు
గాయంపమొఱకలరాయిడిఁ దుప్పర
 పల్లెపు కొలఁకులచలువలందుఁ

గీ. జికిగితెకిగి పెక్కు పెఱఁగులయాటల
 మెఱసి మెఱసి చెన్ను మిఁగిలిమిగిలి
 క్రాలఁ బ్రొద్దు మాపకడ నయ్యెఁ గలువల
 మ్రొక్కు దైవమునకు నెక్కె ననఁగ. 75

తే. ఇట్టివేసవితఱిఁ బగ లిట్టినిడివి
 నైనపయిరించునే డివిజారి యనుచు
 వెఱచి తొలఁగెడు తెఱఁగున వేఁడివెలుఁగు
 వరుణుఁ డేలెడు దెసవొక్కవలనవొదిఁగె. 76

వ. ఇను నసమానతేజు దివసేంద్రుఁగనుంగొనుమాడ్కిఁ జూడఁగాఁ, జన వొరు నల్పతేజు ననుచాఁస్వనఁ జంచలభృంగతారకా, ఘనవనజాతలోచనము గ్రక్కున మీలన మొందఁ జేసెఁ బద్మిని పతిభక్తి సత్త్వమున మేలిమికిం గుఱి దాన పో మ్మనన్. 77

చ. సురుచిరతారకాకుసుమశోభినభోంగణభూమిఁ గాలము
 న్నయనవపుసూత్రధారిజతనంబున దిక్పతికోటిముందటన్
 సరసముగా నటింపఁగ నిశాసతి కెత్తినక్రొత్తతోఁపుఁబెం
 దెర యన [1]నొప్పెసాంధ్యనవదీధితి పశ్చిమదిక్తటంబునన్.

---

1. నొప్పు.

క. నలుదెసలయందుఁ దొలితొలి
తలసూపు నమఃప్రరోహతతులు వియోగా
కులచక్రవాకమిథునం
బుల వగయనుచిచ్చు రాఁజు [1]పొగలనఁ దగియెన్. 79

తే. [2]పొదలి యొండొండ దివియును భువియు దిశలుఁ
బొదివికొనియుండు చీఁకటి ప్రోవువలన
మిక్కుటంబుగఁ గాటుక గ్రుక్కినట్టి
[3]కరవటంబన జగదండఖండ మమరె. 80

ఉ. రాజితతేజుఁడై నడిన రాజుతిరోహితుఁడైనపిమ్మటన్
రాజదయాద్రిపీఠముతిరంబుగ నెక్కెడునంధకట్టునన్
భ్రాజితసత్వదంబునకు బాధయొనర్చుచు జారచోరసం
పూజితమైతమంబుగడుఁ బొంగె నధర్మము [4]తోడిజోటియై.

క. పదపడిపూర్వదిశాసతి
వదనంబునఁ దెల్పు [5]మిగిలె వచజాహితుచూ
లుదరంబునధరియించినఁ
గదిరినపాండురకపోలకాంతివిధమునన్. 82

వ. అంత. 83

సీ. తిమిరభూతముసోకు [6]తెరల జగత్త్రయీ
లలనదాల్చినరక్షతిలకమనఁగ
నఖ్యంబునకుసిశాసతి యొసంగినఁ బ్రాచి
ప్రాపించు గురివిందబంతియనఁగఁ

---

1. పొగలనడఁగియుఁన్. 2. పొదవి. 3. కరపటంబున. 4. తోడిచోటు
తై. 5. మిగిలి. 6. జలియ.

దోయధివెడఁ గ్రుంకి తోఁచుపుటంబర
కుంభినీఁ బూరితకుంభ మనఁగఁ
గుల్కలాయుధుని పెద్దకోలువున నెత్తిన
దీపించు మాణిక్యదీప మనఁగఁ

గీ. కుముదినీరాగరసబద్ధగుళిక యనఁగఁ
గామశింజనీషట్పదకళిక మనఁగఁ
జొడవు పెంపునబింబంబు పోలుపుమిగులఁ
జంద్రుఁ డుదయించెఁ గాంతిని స్తంద్రుఁ డగుచు. 84

వ. ఇట్లుదయించి. 85

చ. [1]దెసలను గోష్ఠలోయ్యనతి విభ్రము లైనకరంబులన్ బ్రియం
బెసఁగఁగ నూఁదసిక్కి రజనీశ్వరుఁ డున్నతలీలఁ [2]బేర్చునా
కసమును వేదిభూధరము కాంతసిరంతటఁ దాఁక కాలస
త్కుసుమచయంబు గోయుట కొకోయన బ్రాఁకెసుమిత్సకా
కృతిన్. 86

ఉ. వెన్నెలవెల్లి పాల్కడలి [3]వేఁకదనంబునఁ జేర్చి దిక్కులన్
మిన్ను నుమ్ముంపనందు రజనీకరబింబము కుండలీభవ
త్పన్నగతల్పకల్పనము భంగిఁ దనర్చెఁ దదంతరంబునన్
వెన్నునిభంగిఁ జూడ్కులకు వేడ్కయొనర్చెఁ గలంకమత్తటిన్.

చ. వడిగొని తేకులుప్పతిలవాలిన కేసరముల్ దలిర్పఁగా,
బ్బాడిదల మెక్కి తేనియలు పొంగి తరంగలుగాఁ జెలంగి పైఁ
బడు నెలదేఁటిదాఁటులకుఁ [4]బందువులైన వసౌరభంబులు
గ్గడువుగ నుల్లసిల్లె ఘనకైరవషండము నిండువెన్నెలన్. 88

---

1. దిసలను. 2. దేర్చు, చేర్చు. 3. మించియందు. 4. బందువలై.

ఉ. వెన్నెలవెల్లపచ్చడము విచ్చినయంబరశయ్యమీఁదఁ బే
రన్నననుండి దిగ్వనితలాదటఁ జుట్టునుగొల్వ రాత్రి యన్
కన్నియఁగూర్మి చిక్కఁదనకౌఁగిటఁ జేర్చి సుఖించినాఁడసన్
జెన్నువహించె జందురుఁడు శ్రీకమనీయకళంకరేఖతోన్. 89

సీ. కరఁగెడునవచంద్రకాంతోపలంబుల
తఱచు సోనలఁగడు దలముకొనుచుఁ
జటులచకోరసంచయముల యొఱకల
గర్వంపుబాఁటులఁ గడలుకొనుచు
విరియుకైరవములవిపులరంధ్రములపైఁ
దీవ్రంబుగాఁ గ్రమ్మి త్రిప్పుకొనుచుఁ
గామినీజనములకమనీయవిభ్రమ
స్మితకాంతిలహరుల మెండుకొనుచుఁ

గీ. బొదలిపొదలి చదలఁ బొంగారిపొంగారి
మించిమించి, దిశలుముంచిముంచి
[1]యభినుతేందుచంద్రికాంభోధి యఖిలంబు
నీటు నిట్టలముగ నిట్టవొడిచె. 90

వ. ఇట్లతిమనోహరగంభీరధీరంబైన సుధాకరకాంతిపూరంబు రాత్రి యనుతలంపుఁ దోఁపనీక తమం బనునామంబును విననీక యవ్యక్త యనుశంక నంకురింపనీక లోచనంబులకు నమృతసేచనంబును, శరీరంబులకుఁ జందనాసారంబును, నంతరంగంబులకు నానందతరంగంబును నగుచు విజృంభించిన సమయంబున. 91

1. యభినుతేంద్ర.

క. తన దేవియుఁ దానును న
ద్దనుజవిభుఁడు విమలసౌధతలమునఁ గాంతా
జనపరివృతుఁడై సురతపు
జనితములగు మధురమధురసంబులు వేడ్కన్. 92

క. తెప్పించినసహజసౌరభ
మొప్పారఁగ దివ్యరుచిసమున్నత[1]ములునై
యుప్పొంగువానిఁ గనకపుఁ
జిప్పల నిండించె మగము చిప్పిలుచుండన్. 93

ఉ. అంతటఁ గైకొనంబడిచి యాదటఁ గాంతయుఁ దానునొక్కచో
రం దనుపార దివ్యమదిరామధురామృతపానకేళి యం
దంతయొనర్పఁగాఁ దొడఁగెనంబుజనేత్రులవిభ్రమక్రియా
కందళితంబులై నసవికారవిహారములింపుఁ బెంపఁగన్. 94

క. ఆరమణులమదిరారస
పూరిత[2]చషకములఁ దోఁచుపూర్ణేందుఁడు పొ
ల్పారెను వాసనకై క
ర్పూరంపుం [3]బల్కులిడినపోలిక యమరన్. 95

మ. నెలఁతయొకర్తు చేతిహరినీలశిలామయపాత్రిఁ బూర్ణసం
వలితతరంగయై పొదలువారుణిఁ దోఁచుసుధాంశుమండలం
బలముకరాళిరాహువదనాహతి స్రుక్కి కరంబుఁ బిమ్మిటం
గలఁగి పొరింబొరిన్ వడఁకుకై వడిఁ గానఁగనయ్యె నయ్యెడన్. 96

చ. సురుచిరపానపాత్రమున సుందరియొక్కతె కేల నింపుచం
దురుఁడు ప్రకంపితాంగములతోఁ దిలకించెఁ దదాననాంబుజ

1. సముల్లై. 2. ఝషకము. 3. బల్కులిడిన; బలుకుల్లిడిన.

స్ఫురితవికాసవైభవము సొంపులడంకువ ద్రుచ్చిలించి చె
చ్చెరఁ జనుదెంచి పట్టువడి చేడ్పడి భీతివడంకు చాడ్పునన్. ౯౭

చ. పాలఁతుక[1] యోర్తె యొప్పుమధుపూరితపాత్రికఁ గానవచ్చుచు
జ్వాలహిమధామ చేతఁ దనవక్త్రముకాంతికిఁ గాంతిపూరముల్
[2]గలయఁగఁ ద్రచ్చితేర్చి యొడికంబుగఁ బుచ్చిన వెన్నకల్లుతోఁ
గలపికరంచి క్రోలుటకుఁగా నిడికొన్న తెఱంగునందగన్. ౯౮

ఉ. ఈరసశీలరామవదనేందునిఁ జెంపిపవిత్రమైన యి
వ్వారుణిఁ గాని పాయసు ధురీవంబుగ నాత్మకలంకమంచు నిం
పార మునింగెఁగాక యమృతాంశుఁడనన్ బ్రతిబింబచంద్రుఁ
[3]డొ,ప్పారెనొకర్తు చేతిసముదంచితకాంచనపానపాత్రికన్.

తే. [4]చషకమునఁ గామినీముఖచంద్రుఁ డనుసు
ధాంశుఁడును బింబితాంగులై యలరుటొప్పె
నర్థిఁ దమలోనఁ జెలిమిసేయంగ శపథ
మునకు వరుణాత్మజాజలో మునిఁగినట్లు. 100

వ. ఆసమయంబున. 101

చ. ఎనసిన[5]రాగబీజమున నీరికలెత్తినవప్రహాసముల్
ఘనతరశాఖలై యలమొగంబులఁ గెంపులు పల్లవచ్ఛవిన్
బనుపడ వాలుకన్గొనలఁ బర్వ మెఱుంగులు పుష్పలీలగాఁ
దనరె[6]నితంబినీజనము తద్ధ్రుమరూఢి సురాంబుసేచనన్. 102

వ. ఇట్లు మదిరాపానమత్తలైన మత్తకాశినులయుద్వృత్తవిహా
రంబులు నుత్తమలావణ్యసంస్కారంబులు నృత్తగీతవాద్య

---

1. యోర్తు. 2. గలయఁగఁదేర్చి త్రచ్చి. 3. ప్పార. 4. ఝషకమున
5. రాగ. 6. నితంబినీజన దటద్ద్రుమరూఢి.

కళావిలాసంబులుగానిపించుచు సాంద్రానందహృదయుండై
పెద్దయుం బ్రొద్దు వినోదించి యందఱం బోవం బనిచి. 103

క. లలితోత్తరచ్ఛదంబగు
తలిమంబునఁ దానుహృదయదయితయు రాగా
కులసుప్తిఁ బొందె గంగా
పులినతటాభ్రము మహేంద్రప్రదంతి క్రియన్. 104

వ. అంత. 105

క. కలఁగాంచి యసురవల్లభ
కులభామిని మేలుకాంచి పతికాద్భుతసం
చలితాంతరవశయై యా
కులభావము నొంది చెంది కొండొకసడికిన్. 106

తే. పూర్వదేవవిభుండు ప్రబుద్ధుఁడయ్యె
సతినిజస్వప్నవృత్తంబు పతికిఁజెప్ప
వెఱచి మతినున్చికొనియుండె విచలమధుప
[1]కలితసుప్తపంకజయగు నలినిపోలె. 107

ఉ. రాతిరియెల్ల జాజి[2]నను రాగముతోడఁగుముద్వతీరతిన్
బ్రీతిభజించి ఖేదమునఁ బ్రేయసియుం సొగియంగ[3]దానును
ద్భ్యాతపరిశ్రమార్తుఁడగుపోలెఁ జంద్రుఁడు పశ్చిమాబ్ధిలో
యాత్యతలసుప్తికై[4]డిగెనల్పసభాసితాంగరాగుఁడై. 108

ఉ. చల్లనివాఁడుగావుననిశాకరుప్రాపున దీప్తిలీలమై
నెల్లజగంబులు న్మిగిలియిమ్ములనుండితిమింత నెంతయున్

---

1. కేలిసుప్తపంకజముగునలినపోలె. 2. జాజియును. 3. దానను.
4. డిగియ; 'డిగెరో.'

దెల్లముత్రిప్రమూర్తి యొరుతేజమునై పడు భానుఁగూడిన
ర్తిల్లఁగవచ్చునే యనుగతిఁ దివిచుక్కలడంగెఁదోడుతోన్.

తే. అంచితోద్యానవాటికలందు నవవి
భాతదళితకుసుమవిభాతి యమరె
నప్పుడరయంగఁ జంద్ర[1]కరాబ్ధివెల్లి
డొంకిచనఁ దోఁచునురువుతెట్టువలనంగ. 110

సీ. వెడవెడమూతులువిచ్చుతామరలపై
సుడిసి నెత్తావులుసూఱలాడి
యనుఁగుఁదోఁటలు సొచ్చియలరుతేనియఁ జేసి
యొలదేఁటి పదువులఁ జెలఁగినడచి
రాయంచకవలనిద్రలు దెల్పికొలఁకులఁ
దరఁగ యుయ్యలయాట దగులుపఱిచి
సౌర్ణగంధులుసొచ్చి సురతఖేదమునందుఁ
జెలువలఁజెలువుర సేదదేర్చి

గీ. యడరి గృహపతాకికలకు నాటగఱపి
ప్రోది నెమళులయెఱకలపొదులువిప్పి
మందసంచారముగ సుకుమారమగుచు
మెఱసెఁబ్రత్యూషసమయసమీరణంబు. 111

క. రవిరాకకుఁ బూర్వదిశా
యువతిగృహాంగణము కుంకుమోదకసేక
ప్రవిభాతమయ్యెననఁగా
నవారుణోదయవిజృంభణము విలసిల్లెన్. 112

---

1. వరాబ్ధి.

మ. సరసస్నేహఘనంబులాయతదశాసంసక్తముల్ కజ్జల
స్ఫురితోపాంతము లిప్తభూరివిషయంబుల్ కామినీనేత్ర భా
సురరోచుల్ దమునేఁడు ద్రుంచుకొనిరే సుస్నిగ్ధరాగంబులై
పరగంగా వెల వెల్లనయ్యె గృహదీపవ్రాతముల్ వేకువన్.

మ. అలినీమంజుల-గీతులుం బటుతరంగాలోలనాదంబులున్
విలసత్కైరవలాసికాక్ష్ణ సుమనోవృష్టి ప్రచారంబులుం
గలహంసీవరకీరానులాపములునై గంభీరపద్మాకరం
బులు గోకద్వయసంగమోత్సవములం బొల్పారెఁ గాల్యంబునై.

వ. అంత. 115

మ. అనితరకాంతఁ బద్మినిఁ బ్రియాతిలకంబు మొఱంగిపోయి రే
యొనసిన వేశ్య నొందుననయిచ్చ మెయిస్వీహరించి[1] మేనసం
టిననవరాగలీల జిగిదేరఁగ*నొడియొదింగిమోయ్యనొ, య్యనఁ
బొడచూపెనానుదయమయ్యెఁ బతంగుఁడు ప్రాఙ్ముఖంబునన్.

సీ. కమనీయదిగ్వధూకర్ణపల్లవములా
కాళికింశుకకోరక ప్రతతులు
వాసరవారణవదన సిందూరముల్
వనరుహాకుంకుమోద్వర్తనములు
కుముదినీనవతపస్క్రమవల్కలంబులు
తిమిరాపహరణ ప్రదీపశిఖలు
త్రైలోక్యమందిరరత్నతోరణములు
ప్రత్యూషనటరక్త పత్రకంబు

---

1. వ్రెంచు 'వీఁగుదెంచు' అని యుండునేమో. 2. గీతులం. 3. కాంతిఁ.
4. జంటిన: *తొ,డిన నవరాగ.

గీ. లసఁగ నూతనంబులై కెంపులై సొంపు
లలర మణిమరీచు లతిశయిల్ల
నఖిలభువనమంజులాంజలిపుటపూజ్యు
మానుఁడగుచు బాలభానుఁ డొప్పె. 117

వ. ఆసమయంబున నసురేశ్వరుండు విహితదినముఖవ్యాపారుండై యంతఃపురంబు వెలువడి యాస్థానభవనంబునకు వచ్చి సకల సురరిపుప్రకరంబులు పరివేష్టింప నభీష్టచేష్టితంబులఁ వర్తిల్లు చున్నయెడ భృగువంశవరుండును, దైత్యవంశగురుండును నిజమంత్రమహిమావధీరితశక్రుండును నగుశుక్రుండును జను దెంచి హిరణ్యకశిపుంగాంచి యతనిచేత నభినందితుండై వివిధాశీర్వాదంబుల నమ్మహావీరు నభినందితుంజేసి తదను మతిం దదీయ[1]జీవితేశ్వరిని దీవింప నభ్యంతరమందిరంబునకుం జనిన. 118

కు. గురుఁ[2]డాదవ్వులఁ గాంచి సంభ్రమముఁ జత్తుగ ప్రీతియుం భక్తిత,త్పరభావంబును నొప్పనప్పుడు వెసంబద్ధాతిథి ప్రత్యు ద్గమ్యాదరసంసక్తి నమస్కరించెమహితోద్యత్పీఠవిన్యాసను స్థిరసంపూజలొనర్చితత్కృతశుభాశీరుక్తకల్యాణియై. 119

వ. తత్సమీపంబున సముచితాసనంబున నుండఁ గరకమలంబులు మొగిడ్చి యమ్మహాత్మున కిట్లనియె. 120

క. రే యొక కలఁ గాంచితి ముని
నాయక యే నది మదీయనాయకుమది యొ

1. జీవితేశ్వరుని. 2. గురుఁడాదవ్వులు.

ష్ఠి యుండఁ జేయునో యని
యాయన కెఱిఁగింపనైతి నాత్మ నునిచితిన్. 121

క. దైవము కుపితుఁడును బంధుఁడు
సేవధముఁడ నాకు మీఁద నీప్సితశుభస
ద్భావంబులు సతతంబును
గావింపఁగఁ గర్తగాఁడె కవిజనవినుతా! 122

సీ. అవధరింపుము జలదాసితవర్ణుఁడు
ఘనశంఖచక్రలాంఛనభుజుండు
మహితకోమలవనమాలాసలక్షణ
వక్షుఁడు వికసితవారిజాక్షుఁ
డభినవపీతాంబరావృతదేహుండు
భూదేవుఁ డొక్కఁ డపూర్వలీలఁ
జనుదెంచి నన్నుఁ జూచి సస్మితవదనుఁడై
తనచేత నొప్పు సంతానఫలము

గీ. నాకు నిచ్చి మున్ను నా మెడ నున్న హా
రంబు నిజనఖాంకురములఁ దిగిచి
కొనుచు వేగ చనియె నని రాత్రి నేఁగల
గంటి నపుడు మేలుకొంటి ననఘ. 123

వ. వీనిఫలంబెయ్యది యానతీయవలయు ననినఁ గావ్యుఁడు కొం
డొక దలపోసి నిశ్చయించి యద్దైత్యరాజమహిషి కిట్లనియె.

ఉ. ఆధరణీసురో త్తముఁడ వాదియనంతుఁ డనంగ నొప్పు ల
క్ష్మీధవుఁ డచ్యుతుం డతఁడు మేకొని నీకును బుత్త్రు నిచ్చున

దోర్బధసముగ్రుఁ డై పరఁగుపుణ్యునినింతట సంతసిల్లి మే
లాధృతిదూలఁబోవఁదిఁ దలంపఁగ మీఁది శుభాశుభస్థితుల్.

ఉ. చీరికిఁ గైకొనం డసురసింహుఁడు దుర్వహగర్వబుద్ధినె
వ్వారిని వారిజోదరు నవార్యభుజా స్మృధు కైటభారిజం
భారిపురస్సరామరగణైకశరణ్యు వరేణ్యు భక్తని
స్తారకుఁ బేరుకొన్న మనసైనఁడు మేలిమి యొట్లు గల్గెడున్.

క. నీమఁగని తేజమున సు
ద్దామరమసముగ్రుఁ డనఁగఁ దగి 'కుంభటిలోఁ
దామర మొలచిన క్రియఁ ద
న్వీ మునివిభుఁడైన సుతుఁడు నీకుదయించున్. 127

క. నీవైనను మనమున జగ
దావాసుని వాసుదేవు నవ్యయు నెపుడుం
భావింపుము దుర్గతులం
బోవరు తద్భక్తజనులు పుణ్యవిచారా. 128

వ. అట్లైనఁ బురంధ్రీరత్నంబవైన నీకతంబున నసురవంశంబు విధ్వంసంబునొందక నిర్వాహంబు వడయునని భార్గవుఁడు సెప్పి యప్పొలంతి వీడ్కొని నిజగృహంబునకుం జనియె నంత. 129

క. కలఁగన్న యడియితవసఁగ?
నెలఁతకు నెలమసలె జగమునిఖిలంబును బే
రెలమింబొందఁగఁదగియొడు
నెలమసలం దెలివసూలు నెలకొని బెలసెన్. 130

సీ. ఉదరస్థుఁ డగు బాలు నుజ్జ్వల[1]కాంతియ
నిగ్గుదేర్చెనా మేనువెలుఁగ వాఁడెఁ
గడుపులో నొప్పారు కొడుకని స్మృతిబుద్ధి
తెలుపువాఁ గనుఁగవ తెలుపువాఁడె
గర్భశోభితుఁ డగు గర్భము సహజవి
ముక్తినాఁ జవ్వుల యాసక్తి వొదవఁగ
లోనున్న సుతుని విలోకవిజ్ఞానంబు
క్రమమునా నాభి వికాస మొందెఁ
గీ. గుణసంగతుఁ డగు పుత్త్రకుని గుణాళి
వొదలు తెలుఁగున మధ్యంబు పూర్ణమయ్యెఁ
బూర్వజన్మసంచితతపఃపుణ్యఫలము
హోదయంబునఁ జారుపయోజముఖికి. 131

క. చాలఁగ నమృతము బాలుఁడు
గ్రోలుటకై నిలిచి కనకకుంభంబులపై
నీలపుఁగుప్పెలు నిలిపిన
పోలికఁ జనుమొనలకప్పు పొలఁతికి నొప్పెన్. 132

తే. అఖిలగుణరత్నములకు నాయతన మనఁగ
భువనభూషణంబన నొప్పు పుత్త్రుఁ దాల్చి
యున్న నా కేల తోడవు లొండ్లన్న కరణి
నబల నైగ సేయుపనులయం దలసయయ్యె. 133

చ. అనుపమయోగలీల నమృతాంబుధియందు శయించు దేవునె
మ్మనమున నావహించి యసమానసమంచితయోగసుప్తిమై

1. కాంతినావెలిఁ దేర్చెనన.

నేసిన బాలుఁ జాలుఁ దహించిన సంతతపుత్త్రశోకవా
పవనోనితంతంబుగఁ దాఁ జామకుజాడ్యము దోఁచుఁ జెయ్యులన్.

సీ. హరినామకీర్తనపరమోత్సవంబులఁ
 గావింప ననిశంబుఁ గాంక్ష సేయు
విష్ణుదాసులఁ గని వేడ్క నంజలి సేసి
 కొనియాడి భక్తిమైఁ గొలువఁ గోరుఁ
బరమాత్ముమహిమలు భావించి భావించి
 యానందజలధి నోలాడఁ దివురు
నారాయణుని యవతారకథాసుధా
 లీలలు వీనులఁ గ్రోలఁ దలఁచుఁ

గీ. తనువు ప్రాణంబు నచ్యుతార్థంబుగా న
మర్పఁగా నెంచు జగములు మహితకరుణ
నెప్పుడు రక్షింపఁగా నుత్సహించుఁ జెలువ
బుద్ధి నంతర్గతుం డగు పుత్త్రువలన. 136

వ. ఇట్లు ప్రతిదిన ప్రవర్ధమాన గర్భలావణ్యలలితయైన హ్లాద
యేశ్వరిం గనుంగొని యసురేశ్వరుండు హర్షవికాసవిలసి
తాంతరంగుండగుచుఁ బరమోత్సవంబున భార్గవనిరూపిత
ప్రకారంబున గౌరవంబు మిగులఁ బుంసవనసీమంతాది కలా
పంబులు నిర్వర్తించి యనంతరంబ సముచితసమయంబునందు.

సీ. అమృతాంబునిధిసముదంచితవీచిక
 కుదయించుతుహినమయూఖుఁ డనఁగఁ
జారుపురందరాశానితంబిని కుద్భ
 వించు సరోజినీవిభుఁ డనంగ

వలసినగోహిరణ్యాదలక్షితభూమికిఁ
ప్రభవించు మహానదీపఙ్క్తి మనఁగ
సుందరమాధవమందార లతికకు
జనియించు సుమవల్లికలు మనఁగ
గీ. గాంభీర్యమును తేజమును మహనీయతయు సౌఖ్య
మార్దవమును దధిరాజుసామ్రాజ్యఁ బోలఁ
బుత్త్రుఁ గనుటయుం జైత్రోగ్రభూతికుఁడు
రాజబింబాస్య మగు వైశ్యరాజపతికి. 137

క. పుత్త్రోదయమున నిర్జర
జైత్రుఁడు మునుకొన్న యధికపుణ్యమున లో
కత్రయ రాజ్యము మును ని
మిత్రముగాఁ గనినకంటె మిక్కిలి పొంగెన్. 138

సీ. పుష్పోపహారము ల్పొలుపారఁ బుష్పముఁ
గావింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
మంగళవాదిత్రసాంగత్యభంగులు
గలిగింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
నిపుణశిలాశిలీనిలిపహాసంచారంబు
ఘటియింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
భాసురవైజయంతీసహస్రంబులు
గలిగింపుఁ డనుమాటకంటె మొదల
గీ. దివ్యకుసుమవర్షంబులు దేవదుంద
భిస్వనంబును నప్సరోభినయగతులు

1. తిలకను. 2. మునుగొన్న.

కల్పభూరుహహేంబరపతాకలు దనర్చె
భువనహితజన్ముఁ డగు [1]బాలు భూరిమహిమ. 139

క. అవి యెల్ల గని సురద్విషుఁ
డవివేకమనస్కుఁ డగుచు నా రమణీయో
త్సవమునకుఁ దగ నొనర్చిరి
[2]దివిజులు పను లనుచుఁ దనమదిఁ బ్రియ మందెన్. 140

మ. ధరణీమండలి నెందునుం బరఁగి పాతాళంబునం బర్వె ని
ర్జరనాథప్రముఖామరాఖిలనివాసశ్రేణులం దోలిమై
నెరసెన్ బంకజసంభవాలయమునన్ నిండారె సర్వేశ శ్రీ
కరదైతేయతనూభవోద్భవకథాకల్యాణ ముద్ఘోషమై. 141

క. శ్రీకాంతునగరులోనగు
వైకుంఠపురంబు నిత్యవైభవములతో
నేకోత్సవ మయ్యె శుభ
శ్లోకుం డగుదైత్యరాజసుతుజన్మమునన్. 142

మ. స్వరసౌందర్య మెలర్ప మెల్లన శ్రుతుల్ [3]సాగించి యొ
య్యొయ్య సుస్థిరహర్షంబున యజ్ఞకోటి తలయెత్తెన్ బూజ్య
ధర్మార్థమోక్షరహస్యావలి యల్లనల్ల మెఱఁగంగా నుత్స
హించె న్నిరం, తరదైతేయభయం బోకించుక ప్రశాంతం బై
[4]యణంగెన్ దగన్. 143

చ. దినకరుఁ డుల్లసిల్లెఁ బటుదీప్తిఁ బ్రదక్షిణభాసురార్చియై
యనలము దేజరిల్లె మహిమాంచితసౌరభరమ్యలీలతో
ననిలుఁడు సంచరించె విమలాకృతి నంతయు నొప్పె దిక్కులెం
దును భువనైకమంగళము దోఁచువిధంబు దలిర్ప నత్తఱిన్.

---

1. బోలు. 2. దివిజాలమును. 3. సారించి. 4. వణంకెన్.

వ. దైత్యపతియును బుత్రోత్సవప్రమోదమానసుం డగుచుఁ
గనకప్రముఖభూషణాలోకంబు లతిలోకధననివహదానంబుల
[1]నానందహృదయుండై యానందంబు నొందించి బంధుజనం
బులు ప్రమోదంబు నొందఁ గుమారునకు జాతకర్మాది
సంస్కారంబులు గురుశిష్టప్రకారంబున నిర్వర్తించిన నిజ
జన్మంబున నఖిలలోకప్రహ్లాదం బొనరించుటం జేసి బాలునకుఁ
బ్రహ్లాదుండను నామధేయం బొనరించె నంత. 145

తే. అంబగర్భంబు వెడలినయది మొదలుగ
విష్ణుపదకమలధ్యాననిరతుఁ డగుచు
నసురరాజతనూభవుఁ డమృతవృష్టిఁ
దనుపఁబడువాఁడ పోలె వర్ధనము నొందె. 146

సీ. పసిపాపఁడై తాను బవళించుకాలంబు
వటపత్రశయను భావంబు దలఁచుఁ
జెలువొందఁగాఁ బోరగిల శయ్యఁ దడవెడు
తఱిఁ గూర్మమూర్తిఁ జిత్తమున నిలుపు
రెండుమూఁడడుగు లొండొండ తట్టాడున
ప్పుడు త్రివిక్రమలీలఁ బట్టిచూచు
లోలత వెన్నలు బాలు గ్రోలెడునాఁడు
గోపాలసంస్మృతిఁ గూర్చు నాత్మఁ
గీ. పరమపురుషభూతభావికభవ్యావ
తారబోధమహిమఁ దగ నెఱింగి
యొం డెఱుంగఁ డంబుజోదరధ్యానత
త్పరత యొకటి కాని బాలకుండు. 147

1. నానందహృదయులై.

చ. తొలితొలియెల్ల పాపములుఁదొక్కుచుఁబల్కెఁడునట్టిరితియ్యపుం
బలుకులనచ్యుతాహ్వయముఁబల్మరుఁ బేర్కొను వెండిపల్కునిం
పెలయఁగ నంబ లక్ష్మి[1] జగదేకజనిత్రి ముకుంద యంచు న
త్యలఘుతర ప్రబోధమధురాక్షరవాక్యవివేకదక్షుఁడై. 148

ఉ. ఆడఁగఁ బోయినప్పు డసురాత్మజుఁ డంబుజనాభు నవ్యయుం
బాడుద మాదిదేవుపదపంకజపూజలు సేసి భక్తిమై
నాడుదమచ్యుతైకశరణాగతులం గనికష్టబంధముల్ [కుల్.
వీడుద మంచుఁ బల్కుఁ గడు విస్మయ మందఁగఁ దోడిబాల

ఆ. కుడిచినపుడు నిద్రగూరినయప్పుడు
మేలుకొనినయపుడు మెలఁగినపుడు
విష్ణుకీర్తనంబు విష్ణుచింతయు కాని
పలుకఁ డొండు బుద్ధిఁ దలఁపఁ డొండు. 150

తే. తొలుత 'మూఁడేండ్లలేని సద్బుద్ధి ముప్ప
దేండ్ల లే' దనుసామెడి యిట్టిదనఁగఁ
దనరెఁ బ్రహ్లాదునకుఁ బ్రౌఢమునులు గోరు
హితవివేకపాకంబు మూఁడేండ్లనాఁడె. 151

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుజన్మప్రకారంబు దేవశ్రవుచేత గాలవుం
డెఱింగిన తెఱంగున చతురమధురోపన్యాసంబుగాఁ ప్రక
టించి వెండియు,

ఆశ్వాసాంతము

క. ప్రకృతిపురుషాపవర్తి
వికృతికరణహరణనిపుణవిశదస్ఫూర్తి

---

1. జగదేకజనేత.

సుకృతసదయానువృత్తి
నిష్కృతివరధరామనిత్యనిరుపమమూర్తి. (?) 153

పృథ్వి. సమస్తమహిమాశ్రయా [1]జనితభూర్భువ (స్స్వ)స్త్రయా
రమాకుచపరిష్క్రియా ప్రణత[2]దానసిత్యోదయా
సమాహితమహోదయా సకలకల్మషఘ్నత్యయా
సమగ్రవిభవద్దయా జనసుసేవ్యరాగప్రియా. 154

మాలిని. చరణజనితగంగా సత్యనిత్యప్రసంగా
[3]శరద విలసదంగా సౌమ్యచిత్తాబ్జభృంగా (?)
విరచితభవభంగా వేదవేదాంతరంగా
పరమగరిమశృంగా బ్రహ్మసంస్తుతురంగా. 155

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహ ధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యకవిమిత్రసంభవశంభు దాసలక్షణాభిధేయ ఎఱ్ఱయనామధేయప్రణీతంబైన శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతారం బను పురాణకథయందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

1. జనిత 'సారలోకత్రయా' బ్రాకెట్టులోని భాగము పూరణము.
2. దాన. 3. జలద —. వ్రాఁత ప్రతిలో నీపాఠమే గలదు.

శ్రీరస్తు

చతుర్థాశ్వాసము

కాంతాపరిరంభ్యా
లోకాతిక్రమవివేకలోలుపలభ్యా
శ్రీకరనామస్మరణో
త్సేక దళితవినతదంభ శ్రీనరసింహా. 1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె నవ్విధంబున నాశ్చర్యస్వభావం బైన యమ్మహానుభావుచరితంబులు భాషితంబులు నంత(?)యెఱుంగని రాజసంబున నాదైత్య రాజు కేవల వాత్సల్యపరవశుండై యబ్బాలు బాల్యోచితంబు లైన యుపలాలనంబుల గారవింపుచుండె. తల్లియుం గొడుకు చందంబులు డెందంబున కానందంబు నొందింప నిజస్వప్న దర్శనంబు తెఱంగును గురువాక్యప్రకారంబు తెఱంగును దలంచి వెక్కసంబందుచు నెయ్యది గానున్నదో యని వెడ దలంకుచుఁ బంకజోదరచరణస్మరణలాలసం బగుమానసంబుతోడం బ్రవర్తిల్లె దదనంతరంబ. 2

సీ. చౌలమౌంజీబంధసంస్కారములు యథా
కాలకల్పితములుగా [2]నొనర్పఁ

1. రంభా. 2. నొవర్చ.

తేజోవిశేషసందీప్తుఁ డై యొప్పి య
ప్పాపఁడు జనకునిపంపువలన
విద్యాపరిగ్రహవినయదీక్షలకునై
పూజితగురుగృహంబున వసించి
దైత్యదానవకులోత్తంసంబు లగుతన
యీడుబాలురతోడఁ గూడి చదువుఁ

గీ. జదువుచుండఁ గొంత చనియెఁ గాలం బంత
నొక్కనాఁడు దండ్రి యుల్ల మలరఁ
గొడుకుచదువు వినఁగఁ గోరి కుమారు నొ
జ్జలను గారవమునఁ బిలువఁ బంచె. 3

వ. ఇట్లు రావించినం జనుదెంచి మదిరాపానగోష్ఠీసమయంబున ననేకవిలాసినీపరివృతుండై యున్న జనకునిం గని నమస్కరించి యుపాధ్యాయసహితంబుగా నంతంత నాసీనుండై యున్న పుత్త్రునకు నసురేశ్వరుం డి ట్లనియె. 4

ఉ. పాపఁడ యింతకాలమును బాయక యొజ్జలయొద్దనుండి నీ
వేపగిదిం బఠించి తడ యేర్పడఁ బ్రస్ఫురితార్థసార మై
తీపులు వీనులం గురియు దివ్యసుభాషితరత్న మొక్క టు
ద్దీపితధీవిజృంభణవిధేయత యొప్ప నుపన్యసింపుమా. 5

క. అనుటయుఁ బ్రహ్లాదుం డి
ట్లనియెను నీయానతిచ్చినట్టిద యయ్యా
వినిపించెద నామది మె
చ్చినయర్థం బవధరింపు చిత్తప్రీతిన్. 6

సీ. ఆదియు మధ్యంబు నంతంబు నెవ్వాని
కరయ లే దని చెప్పు నాగమములు

పొడమటయును లేక పొదలుటయును లేక
తలఁగుటయును లేక తనరు నెవ్వఁ
డెవ్వనివలనన యంతయు సంభవ
స్థానసమాహారవశలఁ జెందుఁ
గారణంబుల కెల్లఁ గారణం బై యెవ్వఁ
డపగతకారణుండై వెలుంగు

గీ. నమ్మహాసుభావు నచ్యుతు నవికారు
నమితతేజు విష్ణు నాదిదేవు
నాశ్రయించినాఁడ నధిప యింతయ కాక
యితరమైన యర్థ మెఱుఁగ నేను. 7

చ. అన విని గుబ్బునం బొడమునల్కకు నెచ్చెలులై [1]కనుంగవం
గనలెడువంట[2]కెంపురు మొగంబునఁ బొడ్తెడుఘర్మజాలకం
బును నిటలంబునం దనరు భ్రూకుటియుం గ భయముం దనర్పని
ట్లును నతఁ డొజ్జఁ గన్గొని నిరంతరవిస్ఫురితాధరోష్ఠుఁ డై. 8

ఉ. అక్కట బ్రహ్మబంధువ దురాత్మక నాపగవానికీర్తనం
బెక్కడనుండి యీశిశువు నెప్పగిడెం జదివించి తిజ్జగం
[3]బెక్కటి నేలునామహిమ యేమియుఁ గైకొన కివ్విధంబునం
దక్కువపాటొనర్చితి వృథాపరిజల్పనకల్పనంబునన్. 9

వ. అనిన సురేశ్వరునకు నుపాధ్యాయుం డి ట్లనియె. 10

చ. కినియకు దైత్యనాథ యొకకీడును నా దెస లేదు చెప్ప నీ
తనయుఁడు వక్రశీలుఁడు నితాంతనయోక్తుల నేను నెప్పఁగా
వినక నిజేచ్ఛమైఁ గడఁగి వేమఱు నిట్లన యుగ్గడించు నీ
యనువున నిట్టికోరడపుటాలరి శిక్షల కేల చేపడున్. 11

---

1. జనుంగవన్. 2. కెంపున. 3. బెక్కటియేలు.

వ. అనవుడు నతండు కుమారుం గనుంగొని. 12

క. ఓ వత్స! నీవు చెప్పిన
యీవిధ మేఁ జెప్ప ననియె నిదె యొజ్జలు నీ
[1]కేవాఁడు గఱపె నేర్పడఁ
గా వెఱవక చెప్పు మట్టిఖలు దండింతున్. 13

ఉ. నావుడు దైత్యరాజకులనందనుఁ డిట్లను సర్వభూతస
ద్భావములందునుండిపనుపం గఱపంగఁ బ్రభుం డొకండుమా
దేవుఁడు వాసుదేవుఁడు సుధీసువిధేయుఁడు చిత్సుఖోదయ
శ్రీవరుఁ డింతకంటె మఱి చెప్పఁగలండె ప్రశాస్త్రియెవ్వఁడున్.

ఆ. అనిన మండిపడి సురారి దురాత్మక
యేను జగములెల్ల నేలువాఁడ
విష్ణుఁడనఁగఁ గలఁడు వేఱొకం డనియెద
వేల చెడితి రోరి యెవ్వఁ డతఁడు. 15

చ. అనుటయు నల్ల నవ్వి కొడు కయ్యకు నిట్లనునెవ్వఁడన్న నే
మని తెలుపంగవచ్చుఁ బరమాత్ముని నాతఁడయీసమస్తముఁ
వినుము తదేకహేతుకము విశ్వము శాశ్వత మైనతత్పదం
బనిశము పుణ్యశీలురు నిజానుభవంబునఁ గాంతు రేర్పడన్.

వ. ఆప్పరమేశ్వరుండు శబ్దగోచరుండు గాఁ డనిన నతం "డేను
సకలలోకపరమేశ్వరుండనై యుండ నాయెదురం పరమేశ్వ
రుండు పరమేశ్వరుఁ డని పరుని పలుమారు నుదాహరించెద
వోరి చావం దలంచితి వేల" యనవుడు ప్రహ్లాదుండు. 17

తే. నాక కాదు లోకములకు నీకుఁ బ్రభుఁడు
వినుము పరమేశ్వరుం డనువిష్ణుఁ డొకఁడ

---

1. కెవ్వాఁడు

ధాతయును విధాతయు నతండ[1]యిందు
నలుక విడుము శాంతుఁడ వగుమయ్యతండ్రి. 18

క. నావుడు హిరణ్యకశిపుం
డీవెడగుదనంబుభూత మెయ్యదియో యి
ట్లావేశించెం గా కితఁ
డీవిధమున నేల యఱచు నిటు ప్రల్లదముల్. 19

వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 20

ఉ. నామన మొక్కఁడేల దితినందన సర్వము[2]నావహించి తే
జోమహిమన్ వెలుంగు హరి చోద్యపుభూతమతండులీలమై
వేమఱు నిన్ను నన్నుఁ బెఱ విశ్వచరాచరభూతజాతమున్
భ్రామకుఁ డై నిజోచితవిభావితచేష్టలఁ గూర్చు నెప్పుడున్.

వ. ఇది తదావేశవిశేషంబు గాని వికారకార్యంబుగా దనిన దనుజేశ్వరుండు పరిసరవర్తులం జూచి వీనిం గొనిపోయి గురుగృహంబునం ద్రోచి రండు. విపక్ష[3]సంస్తవాకారం బయిన చేతోవికారంబు చక్కనగునంతదాఁకనుం దగిన యుపాయంబుల శాసింపవలయు ననిన నయ్యసుర లయ్యసురరాజకుమారుం గొనిపోయి యుపాధ్యాయసదనంబున నునిచి రుపాధ్యాయుండును బ్రభుశాసనంబున నతని శిక్షించుచుండె నంతఁ గొంతకాలంబు సనినఁ గొడుకుం బిలిపించి తండ్రి యొప్పటియట్ల యొక్కసుభాషితంబుఁ జదువు మని పంచిన నతండు. 22

1. యందు. 2. నావహింపఁడే. 3. సంస్తరాకారం.

క. ప్రకృతిపురుషాత్మకంబును
సకలచరాచరవిశేషసర్గము నెవ్వా
నికిఁ గార్యం బవ్విష్ణుని
వికారవిరహితు సమస్తవిభుఁ బ్రణుతింతున్. 23

క. అనినఁ గనుఁ గడిఁదియై మది
గనలు నిగుడఁ బుత్త్రభావకలితస్నేహం
బును గృపయుఁ బాయ సురరిపుఁ
డనుచరులం జూచి యిట్టు లను రభసమునన్. 24

క. కులమునకు గొప్పగుద్దలి
ఖలుఁడు కులాంగారకంబు కష్టుఁడు వీనిం
బొలియింపుఁడు ఘనశస్త్రం
బుల వెస నొక గుడ్డు [1]మురిగిపోనేమి యగున్. 25

ఆ. కొడుకు తండ్రిమాటఁ గొనక యీరసమున
నడచునేని వాఁడు కడిఁదిదాయ
గాన పగతుఁ జంపఁ గాఁ దగుఁ బగవాని
పక్షమైనవాఁడు పగఱె కాఁడె. 26

వ. కావున నేను చూచుచుండ వీని నిప్పుడ యలుఁగులపాలు సేయుం డని పంచిన శతసహస్రసంఖ్యు లంతకాకారు లగు క్రూరు లక్కుమారుం బొదివి కొదమసింగంబునకు భంగంబుగాఁ గూడినసారమేయంబులచందంబునఁ బ్రచండశస్త్రంబుల నుగ్రకర్మంబులకు సమకట్టు సమయంబున. 27

1. మఱికి బోయేమి.

సీ. ఏలయొద్దారించె నీపాపఁ డిటు[1]పాప
 మడసెఁ గటా యని యడలువారు
తల్లి యైనను నాకుఁ దనయుతోడిద యని
 పూని యాడద యని పొక్కువారు
కాపుఁ డైనను వచ్చి కాచు కూడ దనంగ
 వలదె యిత్తఱి నని పనరువారు
హరి యైనఁ బొడసూపి కరుణామై బాలకు
 కిటుకు మాన్పడ యని యెలుఁగులు వారు

గీ. నగుచు సాధుజనము లంతంతఁ జేష్టలు
 దక్కి మ్రగ్గి కలఁగి తలఁగి యొదుఁగ
 నమరవైరి బంధు లాగిదేవునిబంటుఁ
 గదిసి పొడువ నడువఁ గడఁగి రపుడు. 28

తే. అక్కుమారుఁడు మహితసమాధినిష్ఠుఁ
 డై మహోగ్రశస్త్రావలియందు నసుర
 లందుఁ దనయందు వెలుఁగుసర్వాత్ము విష్ణుఁ
 గనుచు నుండె నిశ్చలనిర్వికారలీల. 29

వ. అంత. 30

చ. అనుపమమేరుభూధర[2]తటాధికనిష్ఠురవత్సు వజ్రసం
 హననుఁ గుమారుఁ జెంది యసురాధమకింకరనిర్విశంకపా
 [3]తనకనదస్త్రశస్త్రములు దందడిఁ దుత్తుము లై మహీతలం
 బునఁ దొరఁగెన్నవోత్పలసముజ్జ్వలనూత్నదళంబులో యనన్.

1. పాపమడిసె. సూ. ని. పా. 2. తటాదిక. 3. తనరకదస్త్ర.

క. అది యట్ల కాదె! 'నిప్పునఁ
జెదలంటునె' దేవదేవు శ్రీరమణీశు
మది నునిచినయు త్తమునిఁ
బొదవునె యాపదలు సూర్యుఁ బొందునె తమముల్. 32

వ. ఇట్లు నిరపాయనిత్యోద్దీప్తప్రతాపుండును సతర్కితోపాయుండును సహజసముజ్జ్వలోల్లాసుండును నగువిష్ణుదాసుం జూచి యాచపలుండు [1]క్రోధవిరోధంబుఁ బాపికొన నేరక యి ట్లనియె. 33

ఆ. ఓరి పగఱఁ బొగడు పోరామి యేమిరా
యీతలంపు విడువు మింక నైనఁ
బ్రాణభయమువలనఁ బాపి ప్రోచెద నాదు
బుద్ధి వినక [2]యవిధిఁ బోవ నేల. 34

వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుండు మహాహ్లాదమధురోపన్యాసంబున నవ్వాసవారి కి ట్లనియె. 35

చ. భయములనెల్లఁ బాపుటకుఁ బొల్పడినాఁడుపయోరుహాక్షుఁడ
క్షయుఁ డచలుం డనంతుఁ డనిశంబును నామదిలోననుండఁగా
భయ మొకఁ డెందునుం గలదె పంకరుహోదరపాదపంకజా
శ్రయులకుఁ బం డ్రిపుట్టువుజరామరణాదిభయంబు లేమియున్.

ఆ. అనిన నౌడుగఱచి యమరద్విషుం డోరి
పడుచ నాకుఁ బుట్టి చెడుగ వైతి
పేర్చి [3]నోరుమూయ పెడతలవాపోయె
దిట్టి వదర గలఁడె యిచట నైన. 37

1. క్రోధ నిరోధంబు. 2. యవధి. 3. నోరుమూయు.

క. సర్వంబును విష్ణుం డగు
సర్వము [1]సృజియించెనట్టిజగ మావిష్ణుం
డోర్వఁగ వచ్చునె విష్ణుఁడ
సర్వేశ్వరుఁ డంటి యీయసత్యోక్తులకున్. 38

క. నో రెత్తి తేని యింకను
సైరింపఁ జూమీ దురాత్మ! చలమున నిదె నా
గోరంపుటుక్కుగదఁ గొని
బోరునఁ దల వ్రయ్య నడిచి పారిగొని విడుతున్. 39

వ. అని పలికి తత్క్షణంబ తక్షకప్రభృతు లగుభీషణభుజంగంబు
లం బిలిచి విషతుల్యభాషణుండును [2]విషమాచారుండును
నగు నక్కులదూషకుని దుర్విషానలజ్వాలాజాలంబులం బ్రేలి
పడఁ బొదువుం డని పనిచిన. 40

సీ. కన్నులఁ జొఱజొఱఁ గ్రమ్ము మంటలతోడ
మండెడు ఘనఫణామణులతోడఁ
బొరల దేహమున నిబ్బరపుమ్రొంపులతోడ
లోలతఁ గ్రాలు నాలుకలతోడఁ
బొదలెడు నాభీలఫూత్కారములతోడ
[3]నొడవుకెంకల బేర్చు నొడలితోడఁ
మెఱయు నోళ్లను వెలి కుఱుకుదాడలతోడ
భుగులను నుగ్రంపు [4]బొడలతోడఁ

1. సృజియించినట్టి. 2. విషమాచరుండగు. 3. నొడవు నిక్కల బేర్చు నొడలితోడ. 4. బొగల.

గీ. [1]బాపపదుపు లడరి పట్టి బాలకుఁ జుట్టి
నెఱుకు లెల్ల బిట్టు గఱచి కఱచి
విసము సల్లి సల్లి మిసిమింతుఁడును గాక
యున్న యతనిఁ జూచి యుక్కుఁదక్కి. 41

వ. దైత్యేశ్వరున కిట్లనిరి. 42

చ. కఱచితి మెయ్యెడన్ విసముఁ గ్రక్కితి మీఁతనియందు నెట్టివమ్మా, కఱచిన కాట్లకున్ శిశువు కాయము తోలును సుగ్గ దయ్యె మా, కఱిమఱి మాఁడిపోయె మణులొందలలుం దుము రయ్యె దంష్ట్రికల్, పఱిపఱి యయ్యె నోరు లధిపా [2]యవియంగఁ బోణం గె నంగమాల్. 43

క. హరిహరి యంచు నితం డిదె
గిరిపోలెం డెవలఁ డితనికిని బరిపీడా
కరు లగునన్నులు గలిగిన
వరసి పసుపుదేవ! యరిగె నస్మద్బలమున్. 44

వ. అనుచున్న పన్నగనివహంబులవివశత్వం బుపలక్షించి యక్షుతుం డైనయమ్మోక్షశీలు నీక్షించి సంక్షుభితహృదయుం డగుచు నయ్యదయుండు బృందారక[3]ద్విరదబృందంబులం బిలిచి వీఁడు మదీయపక్షంబువాఁడై మాకులంబునకు నపకారంబుఁ గావింపంగడంగె. నాపుత్త్రుండని విచారింపవలదు. తరువునం దోఁచికాదె దహనుండు తరుసముదయంబులం బొడవణంచుం గావున వీని మీరు తీవ్రదంతాభిఘాతంబులం జించి వెంబడి నాకుం బ్రియంబు సేయుం డని నియోగించిన.

---

1. బాపపదుప - పదుప. 2. నవియంగ. 3. ద్వార.

సీ. తరఁగలై తొరఁగెడుదానధారలచేత
నురునిర్ఝరస్ఫారగిరులు వోలె
దారుణోత్కటఘాతదంతకాండములచే
ఘనదండధరుచెలికాండ్రు వోలె
నెఱమంట లుమియుచు నెసఁగుచూడ్కులచేతఁ
బ్రళయాగ్నిమూర్త్యంతరములు వోలె
వలఁతులై నిగిడెడివలుఁదతుండములచే
[1]నుదరి చేచాచుమృత్యువులు వోలె
గీ. కింక లంకురింప జంకెలు నర్తింప
[2]బింకె మెసఁగ నిర్విశంకసరణి
నడరి దిగ్గజంబు లమ్మహాభాగునిఁ
బొడిచి పొడువ నడువ నదుమఁ దొడఁగె. 46

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వేదండంబు లొండొండ చండక్రీడఁ గోడాడుచుండం బుండరీకాక్షు సాక్షాత్కారంబున సొంపారుడెందంబున నానందనిశ్చలుం డై యచలంబునుం బోలెఁ బోలుచుబాలునిదృఢదేహంబు [3]సోఁకి. 47

క. సురకుంజరములకొమ్ములు
మురిసెఁ దొండములు [4]విరిసె మోములు [5]విరిసెఁ
బొరిఁబొరి నఖిలాంగంబులు
నెరసెఁ జిత్తంబు లురిసె [6]నిరిసె జగంబుల్. 48

వ. అప్పుడు ప్రహ్లాదుండు తండ్రిం జూచి యయ్యా! యిది మదీయహృదయస్థుం డైన యచ్యుతుమాహాత్మ్యంబుగాని

1. నొద. 2. బిఙ్కె బొసఁగ. 3. సోఁకె. 4. గురిసె. 5. నలిసెఁ నరిసెఁ. శ. ర. పాఠము. చూ. నరియు. 6. నిడిసె.

నాలావు గాదు కాని నాకుఁ గులిశకఠోరంబులగు దిగ్వారణ
దంతప్రహారంబులు సైరించు శరీరంబు లెక్కడిది యని
యూరకుండె నంత. 49

ఉ. ఆవిధ మంతయుం గని సురాహితుఁ డంతట నైనఁ దెల్విఁ గిం
[1]దావలమీనిరోషమునఁ దద్దయు మేను వడంక నింక నొం
డేవియుఁ గావు తీవ్రబహుళేంధనదీప్తకృశానుకీలలన్
ద్రోవుఁడు వీని నంచుఁ గడుదుష్టమనస్కులఁ బంచెఁ బల్వురన్.

వ. పనుచుటయు వా రవారితరభసంబున భూరితరదారుసంచ
యం బొనరించి యనలంబు దరికొల్పుటయు ననిలుం డసుర
పతిపనుపున నయ్యగ్నిఁ బ్రజ్వరిల్లం జేసె నప్పావనిం
బాపాత్ము లాదీపితదహనంబునం ద్రోచినం బడి ప్రహ్లా
దుండు మేదురజ్వలనజ్వాలాకలాపదందహ్యమానుం డగుచు
నుండియు నఖండజలధరధారాసిచ్యమానాంగుండు గావున
వేఁడిమిం గందక మందస్మితాననుండై దానవేశ్వరున
కి ట్లనియె. 51

ఉ. శౌరిపదాంబుజస్మృతిరసంబునఁ దేలెడు నామనంబు తం
డ్రీ రుచియింప దన్యముఁ గడిందిగ నీ వొనరించినట్టియు
ద్దారుణవహ్నియున్ వినుము తామరసాకరమయ్యె నాకుఁ బ్ర
[2]స్ఫారితవీచులీశిఖలు చల్లనితుప్పర విస్ఫులింగముల్. 52

వ. అనియె నప్పు డద్భుతరోషమాత్సర్యవిహ్వలుం డగుచున్న
యాహిరణ్యకశిపుం గదిసి భార్గవనందనులు కొందఱు
తదీయపురోహితులు గావున హితంబుఁ జెప్పవలయువారై
సామవచనంబుల నతని కి ట్లనిరి 53

1. దావలమాన. 2. స్ఫారితనీచు.

చ. [1]మునుమునఁబుట్టి నీ కకట ముద్దులపట్టి గదయ్య వేఁడు మె
త్తనిరొయొడలింత యోర్చునె కృతంబుల సైఁచునె మాను
మింతతోఁ, గినుకలు నీవు గట్టలుక కీ డొనరింపఁగఁ బొందఁ
జాలువా, రనిమిషసిద్ధయక్షఖచరాదులు గాక తనూజుఁ డే
నృపా! 54

క. బాలత్వ మెల్ల కీళ్లకు
నాలయ మట్లగుట వినియు నజ్ఞానము ద
వ్వై ప్రలొచ్చువడఁగఁ గోపం
బేలా నీ యంతవారి కిప్పుడుచుపయిన్. 55

తే. అవధరింపుము మాపంత మధిప యేము
వదల కీబాలు శిక్షించువార మింక
నొయ్య నొయ్యనఁ దెలివికి నోజపఱిచి
వెఱ్ఱి దేర్తుము మాటలువేయు నేల. 56

క. ఈతనికి విష్ణు దెసఁగల
ప్రీతి విడువఁ దెలుపు టెంత పెద్ద, యధికరో
షాతురుఁ డై యితఁ డతని వి
ఘాతింపను గడఁగు బుద్ధిఁ గఱపెద మోలిన్. 57

ఉ. మావచనంబుల న్వినక మాధవుపైఁ గలపక్షపాతముల్
[2]బోవఁగఁ ద్రోవ కి ట్ల యయిపోయిన నీ వట్టుచూచి
మెచ్చుఁ గ్రోధావలి యైనకృత్యఁ గడు నద్భుతభంగి సృజించి
పంతు మీ, కావలమంతతో [3]నడఁగు గష్టపుఁ బొట్లును
దైత్యపుంగవా. 58

1. మునుమునఁబుట్టి. 2. బ్రోవగ. 3. డగను.

వ. అనిన నట్లు సేయుం డనుదైత్యపతిపనుపున నతనిబంట్లు
ఘంటలోనున్నపి న్నాతని వెడలం దిగిచి భార్గవాత్మజుల
కొప్పించిన వారునుం గొనిపోయి తమయింటం బెట్టుకొని
బాలురం గొందఱ సంగడంబు గూర్చి చదివించుచు బుద్ధులు
సెప్పుచుం దెలుపుచు బుజ్జగించుచుం దట్టించుచు ననేక
ప్రకారంబుల శిక్షించుచుండ నశిక్షణీయస్వభావుం డగు
నప్పుణ్యభావుం డొక్కక్కతఱి నెడగొని తనతోడఁ
జదువు దానవదైత్యకుమారుల కిట్లని యుపదేశించు. 59

క. వినరయ్య యేను జెప్పెద
ననుపమతత్త్వార్థమైన యాత్మహితంబుఁ
మనమున మాకొక్కొక్కయి
ట్లనిచెప్పెడు నిప్పు డితఁ డని చూడకుఁడీ. 60

ఆ. పుట్టు పెరుఁగుఁ బ్రాయములఁ జాలఁ జెన్నొందు
ముదిమిచేతఁ జిక్కుఁ జిదపఁ జచ్చుఁ
బురుషుఁ డట్టిదెసలఁ బొందు టుదృష్టంబ
యిందు లేదు గాదె సందియంబు. 61

క. చచ్చినజీవుఁడు గ్రమ్మఱ
వచ్చుఁ బుట్టువున కను ట పాయము గా దీ
యచ్చు మునులు శ్రుతిజలములఁ
ద్రచ్చి కనిన తెలివి గాన తప్పని దదియున్. 62

ఆ. కారణంబు లేక గలుగదు జన్మంబు
కారణం[1]బు పూర్వకర్మఫలము

---

1. బపూర్వ.

కాన యుక్తియుక్త మైనది యిదియుఁ బ్ర
త్యక్ష మెట్ల యనఘులార. 63

క. తలపోయఁ దల్లికడుపున
నొలసిన నరుఁ గొంతకాల మునికియు లోకం
బుల కెల్ల దృష్టమ త్తఱిఁ
గలుగు నిరోధంబు [1]శాంతగతిఁ గొనఁ బోఁగున్. 64

వ. అది యెట్టిదనిన.

తే. ఆఁకలియు నీరువట్టు నయ్యెఁ వెరవుల
నడఁచు దాఁక సౌఖ్యముఁ జూతు రల్పబుద్ధు
లెపుడు నాఁటనిచిచ్చుతో నిడుమఁబడుట
గరము దుఃఖంబు గాక సుఖంబె చెప్పుఁడ. 66

క. వెల్లగునాఁకట నన్నము
సల్లనినీ రగ్ని [2]నెన్న సౌఖ్యదములు నాఁ
జెల్లు నవి కాక యుండిన
నెల్లపగిది నివియ దుఃఖహేతువులు దగన్. 67

క. మదురువుగొని యొడ లెఱుఁగక
మదాకులమనస్కుఁ డయిన మానవునకు నిం
పొదవియుఁ బిడికిళ్లం గొని
చదియఁ బొడుచునేని యదియు సౌఖ్యం బగునే. 68

క. కావునఁ గేవలసుఖదం
బేవస్తువు లేదు వినరె యిదె సంస్మృతి నై

1. శాంతగనికొన. 'కాంత శనుఁగొనఁ బసఁగుక్'. శ.ర. పసఁగు=వికాస
మగు - (శ. ర). 2. వెన్న.

యేవిధి సుఖదము దుఃఖద
మై వెస దుఃఖమును సుఖద మై తిరుగఁబడున్. 69

చ. మృగమదచందనాద్యనుపమేయసుఖోచితసారవస్తువుల్
దగఁ గఫవాతపైత్యకలితం బగుకీడుల ప్రోక యైన యా
యగుణాకరీరసముం గనిసినంతన దుష్టతఁ బొందు మేలుఁ గీ
డుగ నొనరించు నీయుజీకిడొక్క మనంబున నమ్మఁ బాడియే.

క. ఎంత ప్రియవస్తువులపై
నంతఃకరణంబు గలుగు నది మీఁదట న
త్యంతం బగు సంతాపం
బంతయుఁ గూర్పఁగ నిమిత్త మగుఁ బురుషునకున్. 71

ఆ. ఆలు బిడ్డ లిండ్లు నర్థంబుఁ జెలులును
బ్రోపు గూడఁ బెట్టి పొదలు కుమతి
యవియ పిదపఁ జెడఁగ నన్నింటిఁ దగిలిన
మనసు నుడుప లేక మడిసిపోవు. 72

ఉ. [1]ఏపును నెమ్మియుం బొదలు నీభవవారిధి నిస్తరింపఁగాఁ
దేపనయంగ వేఱొకటి దెల్లము చెప్పఁగ [2]లేదు చెప్పెదన్
నాఁలు కాత్మ నిక్కముగ నమ్ముఁడు విష్ణు ననంతు నాద్యు ల
క్ష్మీపతిఁ గొల్వఁ డవ్విభుఁడు చేకొని కాచు నిజైకచిత్తులన్.

క. చెడిపోకుఁడు సంసారముఁ
గడతేర్పఁడు శౌరిచరణకమలము [3]లెడ్డం
బిడికొనుఁ డూరక కాలము
గడపకుఁడి వివేకవీథిఁ గడఁగుఁడు నడవన్. 74

1. ఏపున. 2. లేఁడు. 3. నెడఁదన్, ఇడికొని.

సీ. బాలుఁడ నేనిప్డు బాలోచిత క్రీడ
లనుభవించెద మఱి యౌవనమున
నెఱవాది నై ధర్మ మెఱిఁగి చేసెదఁ గాక
యని పోవు నటపోయి యౌవనమున
సుఖములచవిఁ జొక్కుఁ జొక్కి యున్నదిగదా
ముదిమి ధర్మము నెల్ల నొదువఁ జేయ
నని చనుఁ జని వృద్ధుఁ డై యౌవనమునంద
జెవ్వొంద ధర్మంబు చేయనైతి
గీ. నేమిసేయుదుఁ గాలుచే యించుకయును
వసము గాదు చిత్తంబు తామసము గప్పె
ననుచు నట తాను బొలియు నట్లాత్మహితము
సేయ నబ్బ దెప్పుడు మూఢచేతసునకు. 75

ఉ. కావున శైశవంబునన కష్టతరం బగుమోహ మింతయుఁ
బోవఁగఁ ద్రోచి విష్ణుమయపుణ్య[1]సమాహితతత్త్వచింతకుఁ
దేవలయుఁ మనంబు సుగతిప్రద మివ్వెర విట్లు సేయుఁడా
భావన నన్య ముల్లముఁ బట్టఁగ నీకుఁడు భక్తియుక్తులై.
చ. అలజడి లేదు చిత్తమున కంగములందుఁ బ్రయత్న మేమి
యుఁ, వలవదు నిర్మలత్వము నవారితబోధము లోనుగా
శుభంబులు సమకూ[2]ర్చఁ జేయు నతిపుణ్యపదంబు ముకుంద
సంస్మృతిఁ, గలె యొకింతయేనియును గానితెఱంగటు
సూడుఁడా మదిన్. 77

వ. మఱియు నొక్కటి చెప్పెద. 78

1. సమానత. 2. ఆ జేయలఁటి.

చ. జలరుహలోచనుం డరయ సర్వశరీరములందు నాత్మయై
యొలసినవాఁడు గావునఁ దదూర్జితభక్తిఁ గమించువారి క
గ్గలముగ సర్వభూతదయ గాఁదలఁ గావలయుం జుఁడీ విని
శ్చలసమబుద్ధి యి ట్లొదవ సర్వవిపద్దళనంబు దా నగున్. 79

తే. అరయ [1]దాపత్రయాహితం బఖిలజగము
[2]నిట్లుపుట్టిన గొఱలిన యొడయుచున్న
జీవులకు నొక్కకీడును సేయఁదగునె
చనదె దుఃఖశీలుర జెసఁ గనికరంబు 80

చ. తన కరయంగ వేఱొకటి తన్నుఁ బజంతువు గల్గె నేనిఁ ద
త్తనువున కెగ్గు సేయమి గదా తగు నన్యశరీర మెక్కుఁడై
యనయము దాఁపహింపఁ దగు[3]నట్టిదె యైనను మేలె వైర మే
యనువున భూతమైత్రియ యపాయము లేనియుపాయ
మాత్మకున్. 81

క. వైరంబున భూతంబులఁ
గారించు దురాత్ము మాఱు గావించుఁ గదుఁ
వైరంబున భూతంబులు
ధీరుల కిది దెలియుఁ గుమతి తెలియం డెప్పుడున్. 82

తే. ఘనమునను దుస్స్వభావసంజనిత యైన
[4]భేదబుద్ధి నొఱంగి య[5]భిన్నుఁ డైన
విష్ణు నఖిలభావములందు వెదకి కాంచి
యనఘులార పొందుద మనయము సుఖంబు. 83

---

1. దాపత్రయీ. 2. నిట్లుపుట్టిన గొదవల నెరియుంచున్న-ఇది ముద్రిత పాఠము. 'నిట్లుపుట్టిన గొఱలెను నెరయుంచున్న' అనునది ప్రా. ప్ర. పాఠము. దీనినిబట్టి పైరీతిగా సవరింపఁబడినది. 3. నట్టైద. 4. భేదబుద్ధి. 5. యభిన్ను.

సీ. అనిలునిచేఁ గాల దర్కునిచేఁ గ్రాఁగ
దమృతాంశుచేత శైత్యమునఁ బడదు
పవనుచే నివురదు పర్జన్యవరుణుల
చే వృద్ధి పొందదు సిద్ధయక్ష
గరుడోరగామరగంధర్వకిన్నర
నరమృగాదులచేత నాశవృద్ధు
లొందదు గుల్మమహోదరాదికరోగ
తతిచేత సుడియదు దంభలోభ

గీ. మత్సరాదుల నలయదు మహిమమహిత
మేపదంబు మహాయోగిహృదయగమ్య
మట్టియానందతత్త్వంబు ననుభవించు
హరిసమర్పితమానసుం డగుబుధుండు. 84

వ. అని యనేకప్రకారంబుల వివరింపుచుండ విని తమమనంబు లం దలంచి దైత్యబాలురు దైత్యపాలికిం జని యవ్విధం బంతయుఁ జెప్పిన నలిగి యతండు. 85

ఆ. తాను చెడుట గాక తక్కినవారిని
జెఱుపఁ జూచె నౌర గొఱకు [1]పడుచు
వీని నెట్లయైన విసువక [2]పొలియింప
వలయు నేమి వెరవు గలదొ యింక. 86

వ. అని తలంచి వంటలవారిం బిలిచి దుర్మార్గదర్శనుండును దురాత్ముండును నగుప్రహ్లాదుండు మత్పుత్త్రుం డని యనుమానింపక మీరు రహస్యయత్నంబున వీనికి భక్ష్యభోజ్యాదుల

1. బడుచు. 2. పాలింప.

యందు హాలాహలాభిధానం బగుమహావిషంబుఁ బ్రయో
గింపుఁ డని పనిచినం జని వారును బ్రభుశాసనంబుఁ జేసిన.

చ. అమృతు ననంతు నచ్యుతుని నాత్మ విశంబుగ నున్చి నిత్యబో
ధమునఁ గరంగు నప్పరమధార్మికుఁ డింపుగ నారగించున
య్యమితహలాహలాద్భుతవిషానలసంచయభక్షణంబునఁ
దమృతముకంబుఁ బ్రీతికర మయ్యెఁ దదంతరబాహ్యచేష్టలన్.

క. విషమచరితుండు బాలుఁడు
[1]విషానుహారణమునఁ జాల వెలుఁగొందె మహా
విషనిధిజనితవిశృంఖల
విషానలము మ్రింగి పొంగువిషమాక్షుక్రియన్. 89

వ. ఇట్లు విషాన్నంబుఁ బ్రయోగించి నిర్వికారుండై యున్న యక్కుమారునిం జూచి సూపకారులు లోకాపకారి యగు దివిజవైరిపాలికిం బోయి తమచేసినపనియు నమ్మగుటయుం జెప్పినయప్పు డమ్మోటకుండు పురోహితులం బిలిపించి మీరు మునుపు ప్రతిజ్ఞ చేసిన వారు కారె? ఈప్రహ్లాదుం డనుదురాత్ముం బొరిగొనుకృత్తి నుత్పాదించు నది యనిన నియ్యకొని పోయి వారు ప్రహ్లాదునకుం దొలుత నామపూర్వకంబుగా ని ట్లనిరి. 90

ఉ. అన్న! త్రిలోకపూజ్యుఁ డగునంబుజగర్భుని యన్వయంబు
నం, దన్నతిఁ బుట్టి తా కొలఁదియో యిట యెక్కుడు
చూడు తండ్రి పెం,పెన్ని తెఱంగులం జలము [2]లేటికిఁ బెద్దల
పంపుఁ జేయుమా, నిన్ను నుతించు లోకములు నీకు నపా
యము లేక యుండెడినన్. 91

1. విషాహారణమునను. 2. నేటికి.

క. హరి గోవిందుఁ డనంతుఁడు
పురుషోత్తముఁ డనుచు నేల పొగడెదు చెప్పుమా
యరుల నుతించిన స్తైతురె
నరపతు లిది మానవే జనస్తుత! యింకన్. 92

తే. ఇట్టితండ్రి కడుపునను బుట్టి నీకు
నొరులఁ జేర నేల యితని యుల్లమునకు
వచ్చు తెఱఁగున మెలఁగెడువాఁడ వైన
నితనిరాజ్యంబు నీదకా కెవ్వరి దగు. 93

క. గురుఁ డనఁగఁ దండ్రికంటెను
నరసి యొకనిఁ జదివి చెప్పుమా శ్రుతిధర్మం
బురలఁ ద్రోవఁగ [1]నగు నే
గురుశాసన [2]ముజ్జగించు కుటిలపుఁదెలివిన్. 94

క. దేవుండు వాసుదేవుఁడు
దేవోత్తముఁ డంచు నేల దేఁకువ సెడితో
దేవుఁడు గీవుఁడు దక్కిన
దేవతలును నెంతవారు దితిసూనునకున్. 95

వ. ఇంతకు మిక్కిలి చెప్పనేర మిటమీఁద నీవ యెఱుంగుదు
వనినఁ బ్రహ్లాదుం డమ్మహీసురుల కిట్లనియె. 96

సీ. మీరు చెప్పినయట్ల మేదినీసురకులం
బునఁ [3]బుట్టు తండ్రి పంపన ఘనంబు
జనకుఁ డెక్కుడు గురుజనముల కెల్లను
నతనిశాసనము సేయంగవలయు

1. నగు విన. 2. ముజ్జగించి. 3. బుట్టెఁ దండ్రిపంపున.

నీతగ వింతయు నెఱుఁగనివాఁడఁ గా
నదియు నట్లుండె మీ రరయ మాకు
నాచార్యులను మిమ్ము నతకరించుట దోస
మైనను నొకమాట యాడవలసె

గీ. వాసుదేవసంస్తుతి సేయ వలవ దనిన
కుత్సితోక్తి మీ కిట్లు వాక్రువ్వఁ దగునె
చదువరే యెఱుఁగరె మీరు చదివి యెఱిఁగి
వినిన యాఘ్యల నడవడి వినరె తలఁగి. 97

వ. ఇట్టిమాటలు మీకే యొప్పు నని చిఱునవ్వు నవ్వి యబ్బా
లుం డావృద్ధులం గనుఁగొని వెండియు. 98

క. [1]కినగినబడ (?) యించుక మీ
తనయుని విన్నపము వినఁగఁ దగ దని బాల్యం
బునఁ గదిరినచాపలమున
మనమునఁ దోఁచినటు లాడుమాటలు సుండీ. 99

సీ. మనకంటెఁ బెద్దలు [2]ఘనబోధయుతులు ద
క్షాదులును వసిష్ఠాదు లవల
నత్రిపులస్త్యాదు లట మఱి వ్యాసులు
వెఱ్ఱులై కొలిచిరె విష్ణుదేవుఁ
గొందఱు ధర్మంబుఁ గోరి భజింపంగఁ
గొంద ఱర్థము మదిఁ గోరి కొలువఁ
గొందఱు కామంబుఁ గోరి సేవింపంగఁ
గొందఱు మోక్షంబుఁ గోరి [3]తెలియ

---

1. కినగినండి 2. ఘనబోధనీయులు దక్షాదులును వసిష్ఠాదు లవల. 3. తెలుప.

గీ. నిందఱకును సేవ్యుఁ డేవేలు పొక్కప
ద్మాక్షుఁ డజుఁ డనంతుఁ డప్రమేయుఁ
డచ్యుతుఁడు పురాణుఁ డనునొక్కరుఁడు గాక
వెండి దైవమనఁగ నొండుగలఁడె. 100

క. జ్ఞానము [1]కలిమున్నతిసం
తానంబైశ్వర్యమధికధనమునుమఱియు నే
మేనియువలసినఁ బెఱవెర
వైనఁగలదేవహరిపదాంబుజార్చనఁ దక్కన్. 101

ఉ. మాటలు వేయు నేమిటికిమాధవుఁడొక్కఁడదైవమేను ము
మ్మాటికిఁజాటితిఁ గుటిలమత్సరభావము లుజ్జగించి య
మ్మేటి భజింపుఁడీతెరువు మేలుగఁ గైకొనుఁ డాత్మలోన మో
మోటయొకింతలేదు హరినొల్లమి యొప్పదు చెప్పితిం జుఁడీ.

తే. హరియొకండ జగత్కర్త యఖిలభర్త
విశ్వసంహర్త భోక్త వివేకయోక్త
తలఁపుబలుపును గొలుపును దెలుపునతని
దెసన కావింపనగు నొండుదిక్కు వోక. 103

వ. అని చెప్పి ప్రహ్లాదుండు. 104

క. ఇది యగునో కాదో చెప్పుఁడా
తుదిఁ బడుచులమాట లంత [2]దూల్పంగలదే
మది నైఁపవలయు మిక్కిలి
చదివినయొఱుకలకు సరియె చదువనియొఱుకల్. 105

వ. అనినఁ గోపించి భార్గవాత్మజు లతని కిట్లనిరి. 106

1. సిరులు. 2. దూష్యం.

ఉ. పట్టికరంబుఁ గిన్కఁ బటుపావకకీలలఁ ద్రోఁచి యెంతయుం
గట్టిఁడి తండ్రి నిన్ను నిటు గాల్పఁగ నడ్డము వొచ్చి వానితోఁ
బెట్టిద [1]మాడి నిన్నొడలఁ బెట్టినచుట్టలతోడి [2]సాకతం
బిట్టినయయ్యెనొక ఖలుఁడేమియెఱుంగు మహోపకారముల్.

క. ఇంక నిటమీఁద మాతో
వంకలపదురులునువాఁడువాఁడవ యగుమీ
జంకెలపనిలే దిదె నిను
గొంకర వా[3]నడచుకృత్యఁ గొల్పెదము వెసన్. 108

క. రక్షించువారిపలుకు[4] ల
పేక్షించనివానిపక్ష మేటికి నిన్నుఁ గ
భక్షించుకృత్య నీప
ద్మాక్షుఁడు రక్షించుఁగాక యప్పుడకణఁకన్. 109

వ. అనిన నమ్మహానుభావుండు. 110

తే. ఒకఁడు వధియించువాఁడగు [5]నొకఁడు వధ్యుఁ
డొకఁడు రక్షించువాఁడగు నొకఁడు రక్ష్యుఁ
డనఁగ నిది యంతయును భ్రాంతి యాత్మ రూపు
లిన్ని తెఱఁగులవాఁడు సర్వేశ్వరుండు. 111

వ. అని యిట్లు పలికిన విని యధికరోషదందహ్యమానమానసు
లగు నసురపతిపురోహితులును [6]దత్క్షణంబ యగ్ని
ముఖంబుఁ జేసి వ్రేల్చి కృత్య నుత్పాదించి ప్రహ్లాదుపయిం
బనిచిన.

---

1. మాడ. 2. సాగతం. 3. నడుచు. 4. లపేక్షించినవాని. 5. నొకఁడవధ్యు. 6. సులక్షణంబ యజ్ఞ.

ఉ. ఆఁకయొకింత లేక వివృతాస్యకటత్స్ఫుట వహ్నికీలముల్
దాఁకదిగంతముల్ గమియ దౌడలుదీటుచు వాఁడికిన్కఁ బే
రాఁకలినీజగత్త్రయము నాహుతిచేయఁ దలంచెనో యనన్
వీఁకఁగడంగి కృత్య యొక వ్రేఁకనిశూలముఁ గేలఁ దాల్చుచున్,

చ. కడఁగికుమారు పేరురము [1]గబ్బును నుబ్బును దొంగలింపఁగాఁ
బొడిచె నభేద్యమాద్య మనఁ బూహము మోహము విష్ణుతత్త్వ
ముం,డెడు దెసనమ్మహాపురుషు డెంపము [2]వొల్చుట నందొకింత
యున్, దొడవదు నొప్పిగంటియును దోఁపదు తోలును స్రగ్గ
దేమియున్. 114

చ. ఘనకులిశోల్లసత్కఠినగాఢశరీరుఁ గుమారుఁ జెందియా
బినుఁగుపిశాచి కైదువొక బెండునుబోలె నిమేషమాత్రలోఁ
దునిసి తొలంగి నేలఁబడి తుత్తుమురై పెను [3]బుగ్గి బ్రుంగె బ్రుం
గినఁగని భీతిమై మఱలెఁ గృత్య యకృత్య *నికృంతగర్వయై. 115

క. నిక్కము హరిదాసులకును
మొక్కలమునఁ గీడుచేయ మొనసిన యేనిం
ప్రుక్కదె వాసవు [4]పట్టిన
చొక్కపుఁ [5]బలుకైదువైన శూలంబైనన్. 116

వ. అని యివ్విధంబున మరలి యాకృత్య దైత్యపతి పురోహితు
లన పొదవి ఘోరానలజ్వాలారూపంబునం దాపం బొన
రించి ప్రాణంబులు వెలుకదొడంగిన నమ్మహీసురులాక్రో
శింప ననుకంపానుకంపమానమానసుం డగుచు నమ్మహాను
భావుం డసమానధ్యానముకుళిత లోచనుండై. 117

1. గబ్బున. 2. గావున. 3. భృంగి. * నికృత్త? 4. బట్టిన. 5. బలుకైన పెద్ద.

తే. కృష్ణకృష్ణ యనంత యే కీడు లేదు
వీరి దెస వెఱ్ఱులై వీరు తారు తమకుఁ
దీర్పరానియాపెను దెచ్చుకొనిరి
కరుణ నీవి ప్రవర్యులఁ గావవలయు. 118

వ. అని యాత్మస్థితుఁ డైనపరమేశ్వరుఁ బ్రార్థించి. 119

చ. సకలజగన్నియామకుఁడు సర్వచరాచరకర్తవిశ్వవ
ర్తకుఁ డఖిలేశ్వరుండు నవతామరసాక్షుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁడీ
ప్రకటితభూతజాతమునఁ బ్రబ్బి యొకండ వెలుంగుచున్కి యే
నొకటనమోసపోక కనియుండుదు నొండెఱుఁగం దలంపఁగన్.

సీ. క్రొవ్వాఁడియలుఁగులఁ గొని తూఁటఁబొడుచుచోఁ
ఘనవిషదంష్ట్రలఁ గఱచుచోటఁ
దోఁటంపుఁగొమ్ములఁ గోరిచెండాడుచోఁ
గడిఁదిచిచ్చునఁ ద్రోచి కాల్చుచోట
నక్కజంబైనవిషాన్నంబు పెట్టుచోఁ
బటుకృత్యజము దూతఁ బనుచుచోట
నట్టికర్రాకమునకు నట్టిఘోరమునకు
నట్టియుక్కివమున కట్టి తెగువ

గీ. కట్టి బెట్టిదమున కట్టి[1]శంకలమది (?)
నేనసూయ సేయ నింత నింక
నీనిజంబువలన నీవిప్రులిలపి[2]చేక
పిహ్వఁబడక బ్రతుకువారు గాఁత. 121

వ. అని పలికి నిరంతరనిజకారుణ్యసుధాసారసేకంబున నమ్మహా
ద్విజుల[3]నుజ్జీవితులఁ జేసినవారును నిరామయదేహులును

1. శంకరు. 2. చొర. 3. నుజ్జ్వలితుల.

విగతసమ్మోహులును నై యమ్మహానుభావుఁ జేవం జనుదెంచి
వేనవేలు దీవన లిచ్చి చని హిరణ్యకశిపునకుఁ దద్వృత్తాంతం
బంతయు నెఱింగించిన వెఱగుపడి కొడుకు రావించి యతం
డతని కి ట్లనియె. 122

క. మంత్రబలమొ మాయయొ యీ
తంత్రము సహజంబొ నీకుఁ దనయా! వినసీ
జంత్రమునకు విస్మయపర
తంత్రం బైనది మనంబు తథ్యము చెపుమా. 123

క. అని యడిగినఁ బ్రహ్లాదుఁడు
జనకునిచరణద్వయంబు సంప్రీతిమెయిన్
దనశిరము సోఁక [1]నెఱఁగి స
వినయంబుగ నిట్టు లనియె విహితాంజలి యై. 124

తే. అయ్య! యిదిమంత్రబలముగా దరయ మాయ
గాదు నాదగునైజంబు గాదు వినవె
యెవ్వరికి నైనఁ జొప్పడు నిట్టిపేర్మి
యుల్లమున విష్ణుఁ దిరముగా నునిచి రేని. 125

వ. విష్ణుపరాయణత్వం బెట్టిదనిన. 126

క. ఒరులకుఁ గీడు తలంపమి
హరిభక్తికి రూప మొరుల నాత్మసమముగాఁ
బరికించువారి నాపద
బొరయునె కారణము లేక పొందునె భయముల్. 127

---

1. సెఱఁగిన.

తే. మనసుఁ బలుకును జేఁతయు ననఁగ నిట్టి
మూఁడుదెఱఁగులపాపంబు ముదిరెనేని
నదియ సంసారవారిధి నవిమియుండు
మనుజుఁడెన్నఁడుఁ దలయెత్తికొనఁగ లేఁడు. 128

ఉ. ఇంతయుఁ జూచి నిక్కముగ నేను నచింత్యు ననంతు నచ్యు
తుం, జింతన సేయుదుక్ సకలజీవులయందును గాంతు నవ్వి
భుక్, భ్రాంతి యొకింత లేదు మదిఁ బండినభక్తియు నొందు
దిక్కు వో, దెంతటిపేర్మి యైన నగు నిట్టితెఱంగున దైత్య
పుంగవా! 129

తే. అనినఁ బులిఁగోల వ్రేసినయట్లు రేఁగి
కాఁగి హా్మని యసురయంగంబు వడఁక
బేర్చుకినుకఁ గింకరకోటిఁ బిల్చిపిల్చి
నెలుఁగు నింగిఁ బొంగారంగ నిట్టు లనియె. 130

చ. ఇది శతయోజనోన్నతము హేమగిరిప్రతిమంబు హర్మ్యశీ
మిా, తుద నిలువెక్కి వీని దిగఁ ద్రోవుఁడు క్రిందట నున్న
చట్టుపైఁ, జదియఁగఁ గూలి మేనఁ గలచర్మము నెమ్ములు
కండలుక్ వెసక్, జిదురుపలై చనం బొలియుఁ జింతయు
వంతయు మాను నంతలోన్. 131

వ. అనినం గ్రందుకొన నమ్ముకుంచదాసుం బ్రాసాదశిఖరంబునకుం
గొనిపోయి పట్టి దిగఁద్రోచిన. 132

చ. కుడువఁగ నొల్ల కెంతయును గ్రొవ్వునఁ గూలఁగఁ [1] ద్రోయు
దుక్ దిగం, బడియెడుదానవప్రభునిపాలిటిభాగ్యమువోలె

1. ద్రో చుదుక్.

మేడమీఁద, దెడలెడుబాలు విష్ణుమయ[1]హృత్కుఁ ధరించె
ధరిత్రిదూఁదిప్రో[2]విడి మునుమున్న యాతనికి నింపుగఁ జేసిన
నెజ్జెయో యనన్. 133

మ. కని దైత్యేంద్రుఁడు గాఢమోహబలవద్గ్రాహంబు పెన్వాతఁ
జిక్కినచేతోగతిఁ ద్రిప్పలేక మఱియుఁ గిన్కెక్కఁగా శం
బరుండను [3]పేరంగలదానవుం బిలిచి మాయల్ పెక్కు
[4]గావించి చిక్కొనరింపఁగలవిద్య నీపాలుపు నేఁ డుల్లాస
ముం జూపుమా. 134

చ. [5]కఱదలు పెద్ద వీనికిటు కాఱియఁ బెట్టెడుమాన కేమిటన్, [6]నెఱి
కలు మీటుచుండుఁ దననీచపుమాటలు వీనిఁ బట్టి క్రచ్చఱన్
బరిమార్పఁ జేసినయుపాయము లన్నియు గొడ్డుపోయె నీ,
వుఱక వధింపఁగావలయు నుగ్రపుమాయల నిద్దురాత్మునిన్.

వ. అనినఁ బొంగి యఖర్వగర్వాడంబరుం డగుచు శంబరుం
డతని కిట్లనియె. 136

తే. కలవునూఱులు వేలులక్షలునుగోట్టు
లప్రమేయలు ఘనమాయ లధిప నాకు
వానిఁ దగులకపోరాదు వనజభవున
కైన నభవునకైనను నన్యు లెంత. 137

వ. అని దుర్బుద్ధియగు నయ్యసంబంధుండు [7]బద్ధమత్సరుండై
కడంగిన. 138

1. హృత్కు. 2. విడె. 3. పేరుంగల. 4. గావించుఁజి. 5. కఱ
తలు. 6. నెఱుకలు, నెఱఁకులు. (సూ. ని) 7. బంధ.

క. కులశైలంబులు వడఁకెను
గలఁగెఁ బయోధులు పయోజగర్భుఁడు సురలున్
దలఁకిరి మునులమనంబులు
గళవళ మయ్యెన్ దదీయగర్వోద్ధతికిన్. 139

వ. అంత. 140

ఉ. మాయలు డాయనీక యసమానత నత్యుపమానమై ముని,
ధ్యేయతభక్తితత్పరవిధేయమనం బగువిష్ణుతత్వమున్, బా
యనిచూడ్కి సర్వసమభావనఁ గ్రాలెడుబాలు బాలిశుం, జేయ
నతండు సూపెఁ దన చెన్నఁటిమాయలదొంతు లన్నియున్.

తే. వీఁడుమాయలఁ దను నేఁచువాఁడు దాయ
వీఁడునాకు నెగ్గొనరించువాఁడుకుమతి
[1]యనక శంబరునందును నమ్మహాత్ముఁ
డప్పుడనసూయుఁడై యుండె నల్ల నగుచు. 142

వ. అట్టిసమయంబున భక్తపరాధీనుండును బరాపరేశ్వరుండును
నగుపరమపురుషుం డప్పుణ్యపురుషునకుఁ బరిరక్షణార్థంబుగా
సకలదురితాపకర్శనం బగు సుదర్శనంబు నాజ్ఞాపించిన. 143

ఉ. ఘోరయుగాంతకాలకృతకోపఖరాంశుకఠోరదారుణా
కారముతోడఁ జక్రమతిఖండితచండ సమిద్ధమండల
స్ఫారత నేగుదేర సురశత్రుఁ డొనర్చినమాయ [2]యొయ్య నీ
హారముపోలె మాయమయి యచ్చటనచ్చటఁ గ్రాఁగె వ్రేల్మిడిన్.

వ. తదనంతరంబ యమ్మహాస్త్రం బంతర్హితం బయ్యె నట్లు శంబర
నిర్మితమాయాసహస్రంబులు సమసిన తమిస్రంబులం బాసిన

1. యనఁగ. 2. వోయ.

సహస్రకరుండునుంబోలె వెలుంగు బాలునాలోకించి వెండి
యు దానవేంద్రుండు. 145

క. తన్నుఁ బొలియింపఁబుట్టిన
చెన్నఁటిచలమపుడు [1]వెట్టిఁజేయ నలుకతో
నన్నిచుఁ డచటఁ జేరువ
నున్న పవనుఁ జూచిపలికె నుగ్రాకృతియై. 146

ఉ. ఓయి సమీర! యీఖలు దురుక్తిధురంధరు శత్రుపక్షసం
ధాయకు మాయలాని సముదగ్రజవంబునఁ దాఁకి వీనిదు
ష్కాయముఁ జొచ్చి ధాతువులఁ గ్రాఁచి వెసం[2]బెనుపొట్టు
కట్టగాఁ, జేయుము నీదుశోషణవిశేషణనైపుణికల్మి
యేర్పడన్. 147

వ. అని పనిచినం బనిపూని సంశోషణాభిధానుం డగునప్పవ
మానుం డాదైత్యరాజసూను శరీరంబుఁ బ్రవేశించి నిజ
వ్యాపారవికారంబులు గావింపం దొడంగిన. 148

ఉ. హానియు వృద్ధియుం బొరయ కస్తసమస్తవికారుఁడైన ల
క్ష్మీనిధి మేదినీధరునిఁ జిత్తమునందు ధరించియున్న మే
ధానిధియయ్యశోనిధికృతస్మితచారుముఖారవిందుఁడై
తానొకయీసులేక ప్రమదంబున నుండె నకంపితస్థితిన్. 149

ఉ. అంతఁ దదీయహృద్గతుఁ డనంతుఁ డనంతదయాంతరంగుఁ డ
త్యంతవిభూతి నప్పవనమంతయుఁ గ్రోలినఁ గృత్తమూలమై
యంతటఁ బేరడంగె నదియాత్మఁ బ్రమోదము పొందె
లోకమే, కాంతవివేకులం విశ్రుతులందునె యెందును నెవ్వి
ధంబునన్. 150

---

1. వెట్టిచేయుం. 2. బెనుపట్టి.

వ. అసురేశ్వరుండును నసమానలజ్జాకందళితాంతరంగుఁ డగుచు
నభ్యంతరంబునకుం జనియె నంతఁ బ్రహ్లాదుండునుం గురు
గృహంబునకుం జని పూర్వప్రకారంబునం జదువుచుండె
నాచార్యుం డతనికిం గ్రమంబున భార్గవప్రణీతం బైననీతి
తంత్రంబు సకలంబును నవగతంబుఁ గావించి యతనిశాస్త్ర
పారీణత్వంబు దృఢంబుగా నెఱింగి యొక్కనాఁడు హిరణ్య
కశిపుపాలికిం జని యి ట్లనియె. 151

చ. పవలులు [1]రేయి దుఃఖపడి బాలుని నొయ్యనబుజ్జగించివా
నవకులనాథ! యేను జతనంబునఁ జెప్పితి రాజనీతిపై
భవపరిబోధకారియగు భార్గవసూక్తమహార్థతంత్రమం
[2]త్రవిశదబుద్ధి నీకొడుకు దా దుదిముట్టె నుదాత్తవిద్యలన్.

వ. అనిన సంతసిల్లి తండ్రి కొడుకు నాప్రొద్దురావించి చేరువ
నునుచుకొని యన్నా! నిన్ను మీయొజ్జ నయకళాపారంగ
తుంగా నుదాహరించినది మాకుం దెల్లంబుగా నెఱుంగ
వలయు, రాజులకు మిత్రు లమిత్రులు నుదాసీనులను మూఁడు
దెఱంగులవారలు గలరు, వారలయందు భూపతి యెట్టి
యెడలఁ బ్రవర్తిల్లు నభ్యంతరులు బాహ్యులు నగునమా
త్యులయెడ నెవ్విధంబులవాఁడుగాఁదగుఁ, జారసంచారంబును
బౌరజానపదజనానులాపనంబు నేలాగునం జెల్లించు, విశ్వా
సుల నవిశ్వాసుల నెట్లుగనుఁగొనుఁ, గార్యంబు నకార్యంబు
నే వెరవున నిర్ణయించు, దుర్గంబు లేమియయి సవరించు,
నరణ్యశోధనులగు దక్షకిరాతాదుల నేమాడ్కి నియ

1. రేలు. 2. త్రవికలబుద్ధి.

మించుఁ, గంటకుల నేభంగిభంగించునివియు మఱియు
వలయు విషయంబుల వివరించి చెప్పుమా యనఁ బ్రహ్లాదుం
డాదైతేయప్రభువునకు నభివందనంబుఁజేసి చేతులు మొగిడ్చి
వినయవినమితమస్తకుం డగుచు నిట్లనియె. 153

చ. ఒకటఁ గొఱంతలేదు గురునొద్ద నృపాలనయోపచారముల్
సకలము నభ్యసించితి నిజం బవిమాచివిగావు దేవయే
నొకగతివిన్నవింతుఁ బుయిఱోడక యిప్పుడు దాని నీ వొకిం
చుకపడి చిత్తగింపు మనసూయుఁడవైమదిఁగింక వాయఁగన్.

ఉ. సామము తోల్త దాన ముపజాపము దండము వెండి[1]
యేలుకో. [2]క్షేమఱునీయుపాయములు [3]విద్విషుఁ డాదిగ
ముప్పురందు నె, క్లేమెయి నెట్లుపొందుపడు నెవ్వనియందదియ
యట్లొనర్పఁగా, నేమముగల్గు రాజునకు సిద్ధపదం [4]బిది నీతి
పద్ధతిన్. 155

చ. విను మిదియెల్ల నామదివివేకముచొప్పునఁ జెప్ప నప్రయో
జనములు తండ్రి మిత్రుఁ డన శత్రుఁ డనంగ సముం డనంగ
వీఁడని యెఱుఁగం ద్రికాలములయందును సాధ్యము తోల్తఁ
గల్గ సా, ధన మట తోఁచుఁగాత వితథంబుగ సాధన మూర
కేటికిన్. 156

క. మేనుల కెల్లను జీవుఁడు
తానే గోవిందుఁ డొకఁడు తండ్రీ! యున్నాఁ
డా నిక్కము తన కబ్బెను
గానుపు రిపుమిత్ర [5]మధ్యగణనకుఁబోలమై. 157

1. కూలి. 2. క్షేమఱుడీ. 3. విద్వడు. 4. బెది. 5. నుత్య.

చ. నిఖిలజగన్మయుండు హరి నీకును నాత్ముఁడ యెంచిచూడఁగా
నఖిలశరీరధారులకు నాత్ముఁడు దీని నిజం బెఱుంగు చి
త్సుఖభరితుండు మాయలకుఁ జొప్పడఁ డప్పుని గాన ముక్తి
కు, న్సుఖత వహింపఁగావలయుఁ మోహముఁ బాయఁగఁ
[1]ద్రోచి భక్తిమైన్. 158

క. మిడుఁగురు అనితలఁచు బాలుఁడు
మిడుగురు[2]బుర్వు గని మేన [3]మిడికెడుజనుఁడున్
బొసఁగునఁడగు[4]ప్రోవింతయు
జడనిధిగాఁ జూచునవ్వులజాఱని తెలివిన్. 159

వ. అట్లగుటం జేసి. 160

క. పెడవిద్య లెవ్వియునుభవ
ముడుపఁగలే వాత్మబంధ ముడుపునదియ యొ
క్కఁడువిద్య [5]యట్టి విద్యలు
వొడఁగుపనియ మంచిపని విధూతకలంకా. 161

క. ఇదియంతయుఁ దగఁ గనుఁగొని
మదినిస్సారంపువిద్యమఱఁగకబంధ
చ్ఛిదఁజేయు నాత్మవిద్యకు
నొదవఁ దొడఁగినాఁడ నుడుగ నుద్యమ మెట్లున్. 162

సీ. ఉద్యోగముల కెల్ల నొదవునె ఫలసిద్ధి
యొవ్వాఁడు ద్రోలుమేన నెంతఁజేసె
నంతియ వానికి నబ్బు నిబ్బాముున
శ్రీలు విద్యలు నెల్లమేలు నాత్మఁ

1. బ్రోచి. 2. బుర్వు. 3. మ్రేద్వదుజనుఁడున్. 4. ప్రోలింత' ప్రోవింతయు. 5. యెట్టి.

గోరనివాఁడును గోరి యోపినయంత
నుత్సహింపనివాఁడు నొకఁడు గలఁడె
శూరత లేక యుదారత లేక యే
తెలివియు లేక యేతెఱఁగులేక

గీ. యూరకుండెడు నీచులకొదవు గరిమ
వానివెరవున నెయ్యది వచ్చుఁ జెపుమ
యయిన నుద్యోగిగావలె నండ్రు బుధులు
భాగ్యమిట్టిది యని కానఁబడదుగాన. 163

క. కావున ముక్తికియత్నము
గావింపఁగవలయు సమత గల్గుటఁగోరం
గావలయు నెప్పుడును స
ద్భావంబున సమత[1]యెవ్విధం బండ్రేనిన్. 164

క. చెప్పినమాటలె పలుమఱుఁ
జెప్పంగా వలసె నీదుచిత్తముసొరమిఁ
దప్పకయ విన్నవించెద
నొప్పుగఁ గృప నవధరింపు మూర్జితచరితా! 165

ఉ. దైవతదైత్యమానుషకదంబములోనుగఁ గల్గుజంగమ
స్థావరభూతసంచయము సర్వము విష్ణుశరీర మిందులో
నేవిధి నేశరీరమున కించుకనొప్పియుఁ జెందకుండఁగాఁ
గేవలసత్కృపానిరతి గిల్కానిఁ[2]యుంటసమత్వ మూరయన్.

చ. విను దనుజేంద్ర యిట్టిసమవృత్తిఁ జరించువివేకశాలికిన్, వన
రుహాలోచనుం డజుఁ డవార్యుఁ డచింత్యుఁ డనంతుఁ డచ్యు

1. యవ్విధం. 2. యున్న.

తుం, డెనయఁగ మెచ్చు, నట్టిపరమేశ్వరు మెచ్చొనరించుఁ
దీవ్రసం,జననజరానిరాసనవిశారదసారసమగ్రసౌఖ్యముల్.

మహాస్రగ్ధర. అనినం గల్పాంతవాత్యాహతవిబుధనగాగ్రాకృతిన్
హేమసింహాసనభాగోత్థానవేగోజ్జ్వలుఁడు దశనవిస్పష్టదం
ష్ట్రాధరోష్ఠుం,డును రోషోత్కంపతివృంద్యుడును ఘనరభసా
టోపదీప్తుండు నై యద్దనుజుం డాపుణ్యవతిస్థలముఁ గడు
వడిం దాఁచె నిశ్శృంఖలాంఘ్రిన్. 168

వ. ఇవ్విధంబునం దాఁచి. 169

ఉ. కోలుమసంగి చేచఱచికొంచు మొగంబునఁ గన్నుఁగోనలన్,
రాలఁగ నిప్పులీత్రిభువనంబుల నొక్కట మ్రింగఁ జూచెనో,
కాలుఁడో యీతఁ డింతటికిఁ గాలము నిండెనో కాక
యంచు భూ, తాలి దలంక నిల్చి యసురాధిపుఁ డిట్లని
వల్కె బంట్లతోన్. 170

ఆ. ఓయి విప్రజిత్త! యోయి రాహువ! యోయి
బలుఁడ! రండు వీనిఁ బట్టిపెట్టి
చటులనాగపాశసంచయంబులఁ గట్టి
యబ్ధినడుమఁ ద్రొక్కుఁ [1]డపటణంగ. 171

క. ఇటు సేయక న్నిటమీఁఁ
దటమనయసురాన్వయంబుఁ దక్కినజగముల్.
గుటిలుఁ డగువీనిమాటలఁ
దటమటగమనంబు లూని తప్పఁగ [2]నడచున్. 172

చ. మనదెసఁ గీడు లేదు పలుమాఱును జప్పెడినోరి శత్రుకీర్తన
మిటు సేయఁ గాఁ దగదు[3]రా యని యొమ్మెయిఁ జాటి చెప్పి.

1. దపటనంగ. 2. నడుచున్. 3. రాయని యిమ్మెయి.

నన్, వినఁడు దురాత్ము లైనయవివేకులకున్ బ్రతికార మెమ్మె
యిన్, మును గలదే వెసం జిదియ మోఁదుట చింపుట దక్క
నెక్కడన్. 173

వ. అని యాజ్ఞాపించిన నజ్ఞానదూషితు లగునద్దోషకారు లక్కు
మారుఁ గ్రూరకుటిలభుజంగపాశబద్ధుం జేసి కొనిపోయి
మున్నీట వైచిన. 174

క. ఘనభుజగశతఫణావృత
తనుఁ డై బాలుఁడు పయోధితరఁగలమీఁదన్
బెనుబాపసెజ్జఁ బవడిం
చినవెన్నునిపాటి యగుచుఁ జెన్నెసలారన్. 175

ఉ. అంత నిరంతరోర్ములు దిగంతము లందుచు మ్రోఁతకుం జగం,
బెంతయు భ్రాంతిఁ బొందఁ దెర లెత్తి కుమారునిపీడ సైఁప
క,త్యంతరయంబునం బుడమియంతయు ముంచు ననంగఁ
బొంగెఁ గ,ల్పాంతమునాఁడు నిట్ల యనునట్లు సరిత్పతి భీక
రాకృతిన్. 176

వ. అట్టియద్భుతప్రకారంబుఁ గనుంగొని యసురేశ్వరుం డసు
రుల నందఱ రావించి యి ట్లనియె. 177

సీ. అలుఁగులఁ బొడిపించి యహికోటిఁ గఱపించి
కరులచేఁ ద్రొక్కించి కనలుటగ్నిఁ
ద్రోయించి విషమున దోఁగిన యన్నంబుఁ
బెట్టించి కృత్య కొప్పించి [1]ప్రాడవు

1. పాడువు.

నందుండి వెసఁ దలక్రిందుగాఁ గెడయించి
క్రూరంపుమాయల కొంకులందుఁ
దవిలించి పవనుచే నివురించి [1]యిప్పుడు
నీమహాంభోధిలో నిట్టు వైచి

గీ. యొట్టుఁ జాల మైతి మీఖలు మర్దింప
దాయ యింక మనకుఁ దాన చిక్కె
[2]నూడుకొనఁగ వైవుఁ దుర్వ్యధ్రములు [3]వీని
మీఁద మెలఁగ కుండ [4]మిడుకకుండ. 178

శా. చావందొండొకవెంట నేమిట మదిన్ జర్చించి యే నెప్పు
డుం, భావం బేర్పడఁ గంటి నిట్టు లొనరింపన్ గ్రొవ్వు పెం
పాఱడిం, బోనం బెద్దయుఁ గాలముండి [5]కవియుం బుత్రాకృ
తిన్ శత్రుఁడై, తా వేభంగుల నన్ను నేఁచుఁ దగ దీద
ర్పాంధు నైరింపఁగన్. 179

చ. అనవుడు దాసవేశ్వరుని యానతి నప్తసహస్ర[6]సంఖ్యల
ద్దనుజులు పేర్చి యార్చుచు నుదగ్రనగంబులు దెచ్చి తెచ్చి
యోజనములు పెక్కువేలయెడసాలగఁ [7]బ్రబ్బఁగ బిట్టు
వైచిరా ఘనతరమూర్తి మీఁదఁ దదకంపితలీలకుఁ జోద్య
మందుచున్. 180

ఉ. వీపున నబ్ధినొక్క పృథివీధరముల్ పగఁ దాల్చె నంచు ల
క్ష్మీపతి పేర్చి సాలఁగఁడుఁ జిట్టులుగా శ్రుతు లుగ్గడించు నీ
రూపునఁ గోటిసంఖ్యల [8]గిరుల్ ధరియించినవిష్ణుదాసు పెం
పేపగిది న్నుతించునొకొ యింకని వెక్కసమందె లోకముల్.

---

1. యప్పుడు. 2. నూడు. 3. నవి. 4. మిడుగ. 5. నవియన్. 6. సంఖ్య. 7. బ్రబ్బిన. 8. గరుల్.

ఉ. పిండలివండుగాఁ గలఁగఁ బెల్లుగ నంబుధు లెల్ల మేదినీ
మండలి దిర్దిరందిరిగె వ్రగ్గె దిశాకరిసంచయంబు మా
ర్తాండుఁడు మాసె [1]విశ్వములు దామరపాకుననీరువోలెనొం
డొండ[2]చలించె నయ్యనఘుఁ డున్న నితాంతనిరోధభంగికిన్.

క. అప్పుడు నెందును జెందక
చిప్పిలుభక్తిరసలీలఁజిత్తము దనువుం
దొప్పందోఁగఁగ బాలుం
డెప్పటిక్రియ నుండె జగదధీశ్వరచింతన్. 183

వ. ఇట్లు మహితసమాధినిష్ఠుం డై యున్న యబ్భాగవతశ్రేష్ఠుండు నిజగరిష్ఠభావనివాసుండై భాసిల్లువాసుదేవు ననేకప్రకారంబుల వినుతించుచుం దలంపులుం [3]దెలువులును మున్నీరుచొచ్చినయేఱులచందంబున గోవిందునందు డిందనానందకాంతు నధిష్ఠించి యుండ నొండొండ నయ్యురగరాజరజ్జువులు [4]నజ్జ రాల గరాళశైలసహస్రంబుల రాసులు [5](ప్రశ్నిపాసి) వారాశింబడిమునింగిపోవం గనుగందకసుందరశరీరంబుతో సముత్థితుండై సముద్రతరంగతురంగమారూఢుండై రయంబునం దీరంబున కరుగుదెంచి. 184

ఆ. మనసుగొంతవెలికిఁ గొని వచ్చి తాను బ్ర
హ్లాదుఁడని జగంబులనఁగఁ గలుగు
నాత్మభిన్నభావ మాపచారికదృష్టిఁ
జూచుచుండె వికృతి సోఁకకుండ. 185

1. విశ్వమును 2. చరించె. 3. దెలువులం జేయుం. 4. నజ్జరాలట. 5. (ప్రశ్నిపాసి).

క. అని ప్రస్తావచరిత్రము
మునివరుఁడగు గాలవునకు మోదాద్భుతసం
జనకంబుగ నుగ్రశ్రవుఁ
డనుపమతేజుండు చెప్పె నని తగ మఱియున్. 186

క. తల్పీకృతరత్నాకర సం
కల్పితభక్తజనకావ్యకల్పనచూడా
కల్పితశశికంఠచ్ఛద
శిల్పితజగదండచతురచిత్రవినోదా. 187

మందాక్రాంతవృత్తము.—
వేలాక్రాంతత్రిభువనమహాద్వీపద్వీపల్లక్షసూక్ష్మ
[1]స్థూలాణుత్వస్ఫురితరచనాదుర్నిరూపాత్మఖేలో
త్కేలాకారక్షుభితవలయోత్కూలకల్లోలమాలో
ల్లోలాంభోధిప్రోల్లుఠితవసుధాలోకరక్షా[2]సమీక్షా. 188

క. దైతేయభయద, పృథుతర
పీతాంబర, కంబుహస్త [3]పీతాంబర ప్ర
స్ఫీతాంబురుహేక్షణభవ
భీతాభయదానకరణ పేశలకరుణా. 189

అంబురుహావృత్తము.—
దేవకులార్చితదేవశిరోమణి దేవదేవజగ[4]త్త్రయీ
పావనమూర్తి కృపావనవర్తి విభావనామకచిత్తరా (?)

1. స్థూలావిత్వ. 2. సమక్షా. 3. ప్రీతాంబర. 4. త్రయా.

జీవమధువ్రతజీవదశాపరిచేష్టితాఖిలలోకల
క్ష్మీవదనాసవశీతల సౌరభసేవనాంచితజీవనా. 190

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహాధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయప్రణీతం బైన శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతారం బనుపురాణకథయందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు

పంచమాశ్వాసము

క. కరకటాక్షనిగమ
శ్లోకితవివిధావధాన సురశరణభుజ
ప్రాకార, కృపానిత్య
స్వీకార యహోబలేశ శ్రీనరసింహా. 1

వ. దేవా రోమహర్షణుండు మహర్షుల కిట్లనియె నివ్విధంబునం బటుశస్త్రపాతంబు మొదలుగా దైత్యనాయకుండు చేయు నపాయంబు లనేకంబుల నెందును దగులుపడక నిగుడు ప్రకటితాహ్లాదుం డగు ప్రహ్లాదుచందంబుఁ గనుచుం దజ్జనని భయవిస్మయానందంబులపండడింబడిన డెందంబుతోడ భవిష్యత్కాలవిపాకంబునకు నాశంకిత యగుచునుండు నంత. 2

క. కట్టినకట్టులు దనువున
దెట్టిన పెనుకొండ[1] పొదలు దీఱిచికొనుచుఁ
బిట్టు జలధి వెడలినయా
దిట్టని తెఱఁ గసురవిభుఁడు తెలియక విసిరెయున్. 3

వ. ఇట్లు బహుభంగులఁ దనకావించు కల్మషంబుల మునిముట్టక మెఱయు నాజగజెట్టి చందంబు విని డెందంబున భయంబును

1. పొదలు.

నద్భుతంబునుం గోపంబును ముప్పిరిగొన హిరణ్యాక్షపూర్వ
జుండు గర్వంబువాఁడిమియుఁ జిత్తంబువేఁడిమియు మాత్స
ర్యంబు పోఁడిమియు [1]దలంకి నెఱకులమెఱుంగుటమ్ములు
మెఱమిన తెఱంగున నతనిచరిత్రస్మరణంబులు చిత్తోత్కం
పంబు నొనరింపఁ గంపితశరీరుండును భ్రుకుటీవికారుండును
గల్పితస్వేదసంచారుండును నగుచుఁ [2]దదపాయంబున
కుపాయంబూహించి యెద్దియుం గానక కలుచపడి వెలుచ
నంతిపురంబు వెలువడి కొలువుకూటంబునకు వచ్చి సింహా
సనాసీనుండై పెద్దలునుం బ్రెగ్గడలును దొరలునుంబరివేష్టింపఁ
గొలువుండి కొడుకుం బిలిపించిన. 4

క. బహుమేఘపటలపరివృత
సహస్రకిరణుండపోలెఁ జనుదెంచె జగ
న్మహితుఁడు ప్రహ్లాదుఁడు దు
స్సహతేజుఁడు ఘోరదనుజసంవేష్టితుఁడై. 5

మ. హరినామాంకము లుగ్గడించుచు ముకుందానేకచారిత్ర
ముల్, వరుసం గీర్తనసేయుచుణ్ వరదుఁ దత్త్వవ్యాప్తిఁ
జింతించుచుణ్, బరమానందనిరూఢినొండొకటియుణ్ భావిం
పకేతెంచున, ప్పూరుషశ్రేష్ఠునిఁజూచి దైత్యవిభుఁ డుద్భా
తాధికోద్వేగుఁడై. 6

చ. కవిదెసఁజూచి వీఁడు కడుఁ గష్టుఁడు వీనిమనోగతంబునం
దవిలిన దైవ మెవ్విధులఁ దక్కదు యక్కటయింకఁ జేయ[3]నే

1. దరంకి. 2. దద్వ్యథోపాయంబున. 3. నేమిరవునగల్గు.

మివెరవుగల్గునీ[1]శిశువు మేపడితోడన తెల్పి తెల్పి యా
యవినయబుద్ధిమాన్పఁగలయంతయు నింకను నాడి చూతమే.

క. కాని కెఱుఁ గైన మనకును
నీని [2]దెసం గార్యమేమి వెడలనడత మె
చ్చోనైన నుండుఁగా కను
[3]దానవపతి మాటలఁ గవి దగుఁ దగుననియెన్. 8

వ. ప్రహ్లాదుండును తదాస్థానంబుఁ దఱియం జొచ్చి తండ్రికి నాచార్యునకు నమస్కరించినం గావ్యుం డతని నాసీనుండ వగుమని పనిచిన నట్లుచేసె నాసమయంబున. 9

తే. అతనిఁ జూచి యసురులందఱుఁ బెలుచ డెం
దములు కలఁగి కరము దైన్యమంద
బాలభానుఁగనిన బహుళనీలోత్పల
షండమనఁగఁ బోలు చుండెఁ గొలువు. 10

క. దితివంశవల్లభుఁడు భృగు
సుతువదనముఁ గందుఁదనదు చూడ్కి నిలిపి కు
త్సితుఁడగు వీనికిఁ జెప్పుఁడు
మతిగానని దుష్పథంబు మాను తెఱంగున్. 11

ఉ. వేదము గొన్న మానవుని వేమఱుగంటియుబిట్టుగాల్చియుఁ
మోఁదియు నీటఁద్రొక్కియును మున్కొనితీర్పఁగ దంగువెజ్జన
ల్లేఁదఁగనిన్ని చందముల నీతని దీర్చుటకై పెనంగితిఁ
బేదఱికంబు గట్టుకొని బెట్టుగఁ జిక్కితి నేమి నేయుదున్. 12

వ. [4]అన శుక్రుఁడు ప్రహ్లాదు నాలోకించి. 13

1. శిఖుని. 2. దగఁ. 3. దానవపతిమాటలఁగలిదగు. 4. అని.

శా. అన్నా! బాధలఁబొందనేల జనకాజ్ఞాయత్తచిత్తుండవై,
యున్నన్ సేమముగాదె? తండ్రుల ప్రియం బొందించుటం
బోలఁగా, నెన్నన్ ధర్మముగల్గునే? గురుహితం బెబ్భంగి
దుష్కర్మమై, యున్నన్ బుణ్యపదంబుగా బుధజనం బూ
హించు ధర్మస్థితిన్. 14

క. జననీజనకుల కప్రియ
[1]మనఁజను సద్ధర్మమైన నది దురితముకా
మును లుగ్గడింతు రదినీ
మనమునఁ దలపోయవలదె మహితవిచారా. 15

ఆ. అనినఁ గేలుమోడ్చి యద్దానవాన్వయా
చార్యుఁజూచి వినయసంప్రయోగ
కలితచిత్తుఁడగుచు గంభీరరవమున
నిటుల ననియె బాలుఁ డెల్లవినఁగ. 16

క. మీ రరయనిధర్మంబుల
మేరలు నెఱుకలును గలవె మీకుం దగవే
నారాయణభక్తిపరత
వారించెద ననుట యిట్లు వైదికవర్యా! 17

ఆ. మీరు గురులుగారె మీమాట యతనికి
వినఁగవలదె కలుషవృత్తి విడిచి
వాసుదేవుమీఁది వైరంబుదక్కి వ
ర్తిల్లు [2]గురువుగాఁగఁ దెలుపవలదె? 18

1. మన జన. 2. [illegible]

క. తామసుఁ డెతండు విష్ణుని
నామహిమలకొలఁది యెఱుఁగఁ డద్వైపుదెస౯
వేమాఱు నలుగనంతయు
సోమించిన నుడిని బ్రదుకు సులభంబగునే. (?) 19

తే. తల్లిదండ్రులకును వెసఁదగుహితంబు
చెప్పుదురుగాక యెప్పుడు నిషిద్ధమైన
యుభయలోకవిరుద్ధమహోగ్రవృత్తి
కార్యముఁగఁజెప్పుచుందురుగలదె యనఘ! 20

వ. అవధరింపుము. 21

సీ. వాసుదేవుని పాదవనరుహంబులభక్తి
తగదనుతండ్రియుఁ దండ్రిగాఁడు
వేదచోదితమైన విష్ణుధర్మమునకుఁ
గోపించుగురుఁడును గురుఁడుగాఁడు
భవదుఃఖములుమాన్పఁ బ్రభువైన హరిసేవ
నెడలించుహితుఁడును హితుఁడుగాఁడు
పరయోగమతమగు వైష్ణవజ్ఞానంబు
వదలినచదువును జదువుగాదు

గీ. కేశవాకారలీలలు గీలుకొని ము
దంబుఁబొందని తలఁపును దలఁపుగాదు
మాధవస్తోత్రఘనసుధామధురరుచులఁ
జిలుకకుండెడుజిహ్వయు జిహ్వగాదు. 22

ఉ. పురుషగుణంబు మేనఁగలపోఁడిమి నొందిన వాఁడు మేలు కీ,
డరయఁగఁ జాలుబుద్ధిఁ బొలుపారినవాఁడు సుఖంబు నాయు

వృత్, జిరముగఁ గోరువాఁడు సరసీరుహనాభు ముకుందు
నిందిరా, వరుభజియింపనొల్లఁడఁటెవానికి నెక్కడివే శుభం
బులున్. 23

ఉ. ఊషరబీజముల్ భసితయోజ్యఘృతంబులు షండకన్యకా
న్వేషణముల్ పయోధిగతవృష్టితతుల్ మృగతృష్ణికాంబుగం
డూషలు దుర్గకాననకరోరితచంద్రిక [1]లేడమూకస
ద్భాషలు విష్ణుమంగళకథావిముఖాత్ములదుష్టజన్మముల్. 24

క. మోహాంధుఁడు దుర్గతిపద
సాహసికుఁడు బహుళదురిత సాగరవీచీ
గాహనశీలుండాత్మ
ద్రోహిగదా విష్ణుభజనదూరుఁడు ధరణిన్. 25

వ. అని పలికి హిరణ్యకశిపు నాలోకించి. 26

క. నిన్నింతవానిఁజేసిన
యన్నాలుగుమోములతఁడు హరి[2]పొక్కిటియం
దున్న వెలిదమ్మి యీనిన
[3]కున్నయగుట తెలిసి పిడువు కోపముతండ్రీ. 27

క. హరికంటెఁ బరము లేదిది
పరమార్థము నీవుదీనిఁ బాటింపుము సు
స్థిరముగఁ దలఁపుమతనిమ
చ్చరమునఁ గన్నయది తలఁతె [4]చలమో ఫలమో? 28

వ. నావుడు నేయిపోసిన మండు నగ్నియుంబోలె నగ్గలంబైన
కోపంబు దీపింప నిలింపవైరి నిజసేవాగతుఁడై యున్న దండ

1. వేదమూక, కేడమూగ, 2. యొక్కటి, వక్కటి. 3. కూన. 4. వలమో

ధరఁజూచి నీవు సకలప్రాణిసంహరణాధికారధురీణుండవు కావున నిష్పాపాత్ముని పాపంబున కనురూపంబుగా [1]నాగ్రహించి యాతనలం బఱుపుమని యనుశాసించినఁ బ్రసాదంబని యయ్యంతకుం డనంతధ్యానపరవశుం దనవశంబు సేయ సమకట్టె. 29

ఉ. కింకరకోటిఁ బిల్చి మదిఁ గింక మొగంబున నంకురింపఁగా
జంకెలు మిక్కుటంబుగఁ బ్రచండపుదండముఁ గేలఁ బూని ని
శ్శంకతఁ గాలపాశముల [2]జాలనమర్చి మహోగ్రమూర్తియై
[3]బింక మెలర్పఁ డాసెఁ బటుభీషణ[4]మృత్యుపురస్సరంబుగాన్.

వ. ఆసమయంబున నార్తశరణ్యుండగు గరుడధ్వజుండు పనుపఁ దదీయసేనాధిపతి విష్వక్సేనుండు కింకరకోటియున్ దానును దివ్యహాయఘట్టంబులతో దాడివెట్టి బిట్టుఱఁ గృతాంతకింకరుల ముట్టి కనుపుగోట్టం దొడంగినం గని దైత్యపతి తానును భయభ్రాంతుఁడై డిగ్గి తొలంగి యభ్యంతరగృహంబునకుం బఱచి వెఱచఱచి సందులు *బ్రిందులు గొందులు దూఱియుండె నాలోన. 31

మ. ఖరఘోటాగ్రఖురావపాతనిహతిన్ ఖండంబులై యాశ్వీక
స్ఫురదుద్దామకృపాణకుంతముఖవిస్ఫోటంబులన్ ప్రస్ఫీభీ
కర సేనాపతిచక్రధారఁదమురైగరోల్లసత్కాలకిం
కరసైన్యంబులు వ్రేల్మిడిన్ బొలిసెనుత్కంపింపఁ ద్రైలోక్యముల్.

క. అంతఁ బరమాత్ము కింకరు
[5]లంతకుఁ బట్టుకొని యోరి హరిదాసులని

---

1. నాగ్రహింప. 2. గేల. 3. బింకె. 4. మర్త్య. * క్రిందులు?
5. లంతంబట్టుకొని.

ర్జింతునని పూనఁగా నీ
వెంతటివాఁడవిటుఁ గుడువు మీఁఫలమనుచున్. 33

క. మొగమును ముక్కును జడియఁగ
బిగువగుపిడికిళ్ళఁబొడువ బెగడి జనుండున్
సుగుణాకర[1] ప్రహ్లాదుఁడ
విగతభయుఁడ నన్నుఁగావవే కృప ననఁగన్. 34

ఆ. అమ్మహానుభావుఁ డమ్మహాపీరుల
ననుసయించి వీఁడు ననపరాధుఁ
డీకృతాంతువిసువుఁ [2]డితఁడు పరాధీనుఁ
డేమిచేయు? సుజనుఁ డీసు లేను. 35

వ. అనిన నట్లకాక యని యంతకు విడిచి యసురాంతఃభృత్యులు దైత్యపతి మున్ను తలయుం జీరయు[3]విడనాడఁ బాయుటఁ జూచినవారు గావున వాఁడు నరసింహనఖంబుల కెరగాఁ గలవాఁడని నిశ్చయించినవారై యేమియుం జేయనొల్లక యాదితిసూనుపురంబు గాల్చి దైత్యులఁగొందఱ బారిసమరి సమదగమనంబునన్ జనిరి. ప్రహ్లాదుండును దంష్ట్రికడకుఁ జని యిట్లనియె. 36

మ. సకలేశుండగువిష్ణుసైన్యపతి విష్వక్సేనుఁ డీవీరుఁ డె
న్నికరున్ బెక్కుబలంబు లీతనికి వర్ణింపంగ శక్యంబె యి
ట్లొకఁడే తెంచినఁ బొల్ల[4]నాఁ బొలిసెనీయుద్ధానుసర్పంబు, తా
నకడంకన్ హరివచ్చినం జెపుమనిన్ గావంగనింకొక్కనిన్.

1. ప్రహ్లాదుఁడు. 2. డితఁ డపరాధిను. 3. విడనాడిపాయుట.
4. రా పొలుసె, రాఁ బొలసె.

వ. ఇది దృష్టంబుగాఁ గన్గొని. 38

ఉ. [1]చెన్నఁటి యింకనుం జెడక శ్రీరమణీకుచకుంకుమచ్ఛటా
చ్ఛన్నశరీరు సువ్యజని శంఖసుదర్శనహస్తుఁ గౌస్తుభో
ద్భిన్నగభస్తివిస్తరణదీప్తభుజాంతరు సంతరంగసం
పన్నదయాంతరంగు హరిభక్తవిధేయు భజింపుచుండునన్. 39

క. ఖేదంబుల భేదంబుల
వాదంబులఁ ద్రోపులేదు వనజాక్షుమహా
త్మ్యోదయము సంధుఁదెలిసికిఁ
గాదిలియై చేరవేఁ గనుఁగొనుమనఘా. 40

వ. అని చెప్పి ప్రహ్లాదుం దూరకుండె నయ్యసురేశ్వరుండును
నట్లు బెండుపడినవాఁడై తనలో నిట్లని వితర్కించు. 41

సీ. హరినాకుఁ బగగదా యతనిపక్షుంబుదా
వీఁడెంతచేసిన విడువఁడింక
వీనికినై తాను వేమాఱుఁదనలావుఁ
జూపుచున్నాఁడు విష్ణుఁడు గడంగి
యయినదేమగుఁ జూతమాతనిబలిమియుఁ
గలిమియుఁ జెలువును నిలుకడయును
ఎఱుఁగుదీఁ డిదియెల్లనిప్పుడువీనివా
క్యంబులచొప్పునునరసిచూచి

గీ. యాముకుందునిపై దాడియరిగి యతని
నొల్లమంతయు వెసఁగొని ముట్టిపట్టి
కట్టుకొనివచ్చిచెఱఁబెట్టి కష్టపఱుతుఁ
బూనిమున్నున్నదివిజులలోనఁ గలపి. 42

---

1. చెన్నఁటి, చెన్నది.

వ. అనితలపోసి క్రమ్మఱ నంతఃపురంబు నిర్గమించి సముంచిత కాంచనరత్న రచితమహాస్తంభ శతసంభారమండితంబగు సభామంటపంబుఁ బ్రవేశించి యెప్పటియట్లయనుజీవలోకంబు గొలువం బెద్దగద్దియపై నుండి ప్రహ్లాదుఁ రావించి యి ట్లనియె.

ఆ. పయికి వెఱవకిట్లు పగవారి వాఁడవై
మమ్ము నేఁచె దింక మ్మాట లేల
యీవిధమున నీకు లావిచ్చి పెనఁగించు
నతనిఁ గాక నిన్ను ననఁగ నేల. 44

క. నీవ కనుంగొను చుండుము
మీ విష్ణునిఁ బట్టి తెచ్చి మెదిపెద మునునా
లావున కగపడి యడఁగిన
నీవిబుధులకంటె నాతఁ డెక్కుఁడుగొలమే. 45

వ. అనిన నగుచుం బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 46

తే. అయ్య! నీవేమి సేయుదు వఖిలజగము
వెఱ్ఱిచేయంగఁ బుట్టినవిష్ణుమాయ
నిన్నుఁ దెలియంగ[1]నీక దుర్నీతిఁ దెలుపు
చుండ నీ ప్రల్లదంబుల సొంపు మెఱసి. 47

సీ. నీ వెంతవాఁడవు దేవతలైనను
మునులైన నఘులైన మోసపోరు
రమ్మహామాయచే హరిభక్తి సీమకు
నడ్డమై త్రోవఁగనలవిగాక

1. నీకు.

విలసిల్లునమ్మాయ విశ్వాత్ముఁడగువిష్ణు
తలఁపులోననతాను గలిగియుండుఁ
ద్రిభువనవ్యాప్తిని ద్రిపురుషాధీశ్వరి
త్రిగుణస్వరూపయాదివ్యశక్తి
గీ. యబ్జలోచనుకరుణాకటాక్షదీప్తి*
వ్రాలు[1]నేవారలవ్వారఁజాలువారు
మాయకడలినిబడమికమ్మహితభక్తి
కలితహృదయులై తఱచుగాఁ గలరెధరణి.? 48

ఉ. తామసజీవులై భవనిధానముగాఁజనుమాయచేయును
ద్దామవికారముల్ గడిరిధర్మవిదూరులు కొందఱచ్యుతుఁ
దామరసాక్షుఁ గైకొనకదర్పము మత్సరముఁ దలిర్పఁగా
వేమఱుఁబుట్టుచుఁ జెడుచు వేగుదురుత్కటనారకాగ్నులన్.

చ. తపములొనర్చిదానములధర్మములఁ దుదిముట్టనిష్ఠతో
జపములునిర్వహించిశమసంయమసౌమ్యసమాధిఁబండిభ
వ్యపుదెసఁ జెందఁగా బహుసహస్రభవంబులపిమ్మటం గదా
విపులముకుందభక్తిపదవీథిఁ బ్రపన్నతనొందఁ గాంచుటల్.

సీ. ఎసఁగువానయుసీతు నెండయు సైరించి
తనువులింకఁగఁజేయు తపముకొలి
యుడుపులుబడి కన్నయొడలువంచించి ని
ర్ణయమునసడుపు జన్మములపంట
లాసతో నమ్మికయాధారముగఁజేయు
వివిధదానంబులవెలలచొప్పు

* దీప్తి 1. నేవారిపైవార.

[1]కాలిచపడ నెల్లకడభూమిఁ గ్రుమ్మఱి
యాడుతీర్థములయాయాసఫలము

గీ. దివిజకాంతలయిఱిచన్నుఁగవలమీఁద
వ్రాలికలఁగన్న తెఱఁగున[2]సోలు నొకట
సత్యమత్యంతమనఘమక్షయమనంత
మచ్యుతార్చనాసంభృతోదాత్తఫలము. (?) 51

చ. జడధులునింకుఁగూలుఁగులశైలచయంబును ధాత్రి యుఁ డిగం
బడుఁ బెడబాయు భానుశశిభవ్యపదంబులునబ్జసూతియుఁ
సుడివడు నెన్నఁడుఁ జెడనిచోటు ముకుందపద ప్రపన్నులుం
డెడునెడయెట్టివారలకు డెందములంపనిగొందియొమ్మెయిన్. 52

శా. అక్రూరాత్ములుసత్యసంగతులుమాయాదూరులత్యంతని
ర్వక్రాచారులుధీరులుత్తమకృపావ్యాపారులుద్యద్యశో
విక్రాంతాఖిలలోకులూర్జితసమావేశప్రకాశోన్నతుల్
శక్రాద్యామరపూజ్యులచ్యుతకథాసక్తుల్ మహాత్ముల్ మదిన్.

సీ. వలసినఁజారుగీర్వాణతరుశ్రేణు
లొదవి పెందోఁటలై యుల్లసిల్లు
వలసినఁగామధుగ్వరధేనువులు పెను
[3]గదుపులై ముంపఁ జేగడపఁ బరఁగు
వలసినఁ బ్రస్ఫురదలఘుచింతామణి
వ్రాతముల్ క్రీడాద్రులైతనర్చు

1. కాలిచిపడ, (కాలచిపడ) ఇది ప్రా. ప్ర. పాఠము. దీనినుండి పైపాఠ మూహింపఁబడినది. 2. సోల నొకఁడు. 3. గదుపులై.

వలసిననున్నతితో జ్వలసిద్ధరసములు
[1]గరువంపు జేరులై తరఁగలొత్తు

గీ. సురగరుడనిశాచరయక్షఖచర
వితతిఁ బలసినఁ గింకరస్థితిఁ జరించు
నయిన హరిభక్తివశ్యులయనుపమాన
నిత్యమహనీయమహిమ వర్ణింపవశమె. 54

చ. అమరపదంబు మెచ్చ రమరాధిపులీలఁ గణింప రేమియుఁ
గమలభవత్వముం బరికగాఁ గొనరాకులితార్థధర్మమో
క్షములఁ దెలంగుఁ జీరికినిఁ గైకొనరచ్యుతదాస్యవృత్తిమై [ల్.
నమితసుఖానుభూతిసమ్మృతాంబుధిఁ దేలుచునుండు సాత్త్వికు

క. తారొకరులమాటలచనిఁ
గోరరుహరినామసుధయ క్రోలుచుఁ బెలుఁ
గోరరుసంతతసౌఖ్యులు
శ్రీరమ్యులువిష్ణుచరణసేవాసక్తుల్. 56

క. నారాయణనామము సం
సారసదౌషధము దురితసముదయభూభృ
ద్దారుణభిదురము మంగళ
కారణ మది ఖలుల కెట్లు గలుగఁగవచ్చున్. 57

క. దాతవ్యుఁ డొకఁడు విష్ణుఁడు
శ్రోతవ్యుం డొకఁడు దనుజసూదనుఁడు [2]సము
ద్ఘాతవ్యము హరినామము
చేతవ్యము విష్ణుభక్తిచే నఖిలంబున్. 58

1. గరువంపుఁ జేరులై. 2. సముద్ఘాతవ్యము.

క. విష్ణుమయము వేదంబులు
విష్ణుమయము[1]సర్గమఖిలవిజ్ఞానములున్
విష్ణుమయముజగమంతయు
విష్ణుమయమువిష్ణుఁడొకఁడ వేద్యుఁడుబుద్ధిన్. 59

సీ. త్రిభువనవ్యాపకదీప్తినిర్గుణమూర్తి
వాసుదేవాఖ్యనుజ్జ్వలతనొంది
జగదేకసంహారసమదతామసమూర్తి
నతులసంకర్షణాహ్వయతఁ బేర్చి
విశ్వరక్షాకరవినుతసాత్వికమూర్తిఁ
బ్రద్యుమ్ననామవిఖ్యాతిఁబరఁగి
భువనసంభవహేతుభూతరాజసమూర్తి
ననిరుద్ధనామధేయాప్తినొంది

గీ. శ్రుతిపదంబులుదనుఁజతుర్మూర్తియనఁగ
నఖిలకథలునుదను జతురాత్ముఁడనఁగ
[2]నాగమంబులుదనుజతురత్ముఁడనఁగ
నొక్కరుఁడయొాతఁడచ్యుతుఁ డుల్లసిల్లు. 60

క. మఖనేతయు మఖధాతయు
మఖదాతయు[3]మఖవిధానమాతయు మఖదు
ర్ముఖజేతయుఁ బీతాంబరుఁ
డఖిలమునకుఁదానకాక యన్యుఁడుగలఁడే. 61

క. జీవునిఁ బ్రకృతిం దొలితొలి
కావించెను బుద్ధిమొదలుగాఁగల్గిన త

1. వర్గ. 2. ఈపాదము వ్రా.ప్ర.లో లేదు. 3. మఖఫలప్రమాతయుం.

త్త్వావలి నోలి సృజించెను
గోవిందుఁడు దాన యింతకును మూలంబై. 62

సీ. బోడ్డునఁ దామరఁ బుట్టించి యం దజుఁ
గలిగించి లోకాధికారమిచ్చె
నాగమంబులు నాలు గంగంబు లాఱును
మఱిపురాణములు[1]మీమాంసయనఁగ
న్యాయంబు ధర్మశాస్త్రావలి [2]యనఁబడు
నాలుగు విద్యలు నోలినిలిపె
బ్రహ్మాండములను నబ్రముగ దొంతులు పేర్చి
యందులో భువనంబు లఱులుదీర్చె

గీ. నబ్ధులన గిరులన దీవులనఁగ నేఱు
లనఁగ నడవులనఁగ నూరులనఁగ వరుస
నచ్చుకట్టి యిన్నింటికి నధికరులఁ
బనిచెఁ బరమేశుఁ డబ్జలోచనుఁడు దానః 63

క. మనువులు మన్వంతరములు
మునులును దివిజులును దివిజముఖ్యులు మనునం
దనులును దత్కులజనితులు
వనజోదరునాజ్ఞ నుద్భవస్థితికారుల్. 64

క. తారగ్రహనక్షత్ర
స్ఫారవ్యాపారములును భువనస్కంధా
వారనిబంధస్థితులును
నారాయణ శాసన ప్రణయకీలితముల్. 65

---

1. మీమాంసమునఁగ. 2. యనఁబడు.

క. వసురుద్రాదిత్యాది
శ్వసనగణంబులును సిద్ధసాధ్యోరగరా
క్షసయక్షభూతదైతే
యసమూహంబులును విష్ణునాజ్ఞాకారుల్. 66

మత్తకోకిల. కాలచక్రము నిర్వికల్పముగా ముకుందుఁడు
ద్రిప్పును, స్మిలితక్రమవిక్రమైకస మృద్ధిమైలయ [1]విక్రియా,
వేళనింతయు సంహరించుఁ బ్రవృద్ధయోగ [2]పరోల్లస, త్కాల
రూపముదాల్చి దురవ్వహాగ్ర్యనిగ్రహబుద్ధియై. 67

తే. అతఁడు కనుదెర్వ బ్రహ్మాండ వితతియొదవు
నతఁడు గనుమూయనన్నియు నడఁగిపోవు
భువనసంభవసంహారభూరిమహిమ
తోయజాక్షున కరయ లీలాయితంబు. 68

క. తా నిట్లింతటివాఁడును
నైనట్టుల యుండు నిక్క మారసిచూడం
గా నేమిటివాఁడునుగాఁ
డానందచిదేకమూర్తి యచ్యుతుఁడెందున్. 69

మ. జననం బొందు సనంగరా దజుఁడునాశక్యంబుగా దబ్ధియం
దనిశంబుం బవడించునానిజముగా దత్యంతబద్ధుండునాఁ
జన దేకాంతతపస్వినాఁ జనదు శశ్వత్క్రోధినాఁ బోలదే
మనివర్ణింతును వానిజోదరునియత్యాశ్చర్యచారిత్రముల్.

క. ఆలించు నార్తరవము
న్నాలించును ఖలులసతతము సజ్జనులం

1. లయవిక్రమా. 2. పరోల్లస.

పాలించును గృప నెంతయు
శీలించును మత్ప్రభుండు శ్రీవిభుఁ డాత్మన్. 71

మ. ఒకకేలన్ విలసత్సుదర్శనము వేఱొంటం బరిస్ఫారనం,
దకముం బ్రస్ఫురితాన్యహస్తమున నుద్యత్పాంచజన్యంబు
నొం,డొకటం శార్ఙ్గము దాల్చి ధర్మరిపులన్ ఘోరాజిమర్దింపు
చున్, సకలైకాశ్రయమూర్తితోడ నెపుడున్ వర్తించు
నాముందటన్. 72

వ. అనుచు ననేకవిధంబులఁ బ్రహ్లాదుండు విజ్ఞానపరవశుండై
పలుకుచున్న పలుకు లపహసించి యసురేశ్వరుండు. 73

క. తొలిమేనికర్మవశమున
బలవంతపువెఱ్ఱి బిట్టుఁ బట్టిన నేభం
గుల నోరు మూయనేరక
పలుదెఱఁగులఁ బ్రేలె దీవు ప్రాజ్ఞులు దెగడన్. 74

వ. ఇంక నున్మత్తుతోడిమాటలఁ బ్రయోజనంబు గలదె యనిన
నమ్మహానుభావుం డమ్మోహాంధున కిట్లనియె. 75

ఉ. ఆదికి నాదియైన పరమాత్ముని విష్ణునిమూర్తిఁగాన బ్ర
హ్మాదుల చాల రవ్విభుశుభాకృతి నస్ఖలితైకభక్తిసం
చోదితుఁడై కృపం బొడవు చూపుఁ బ్రసన్నులకిచ్చ [1]నైన న
వ్వేదమయుండుపొందుపడు వేఱొకటొల్లకతన్నుఁజెందినన్.

క. ఎఱిఁగిన వానికి నెందును
గుఱుకొని తో నుండుఁదన్నుఁ గొనకుండెడువా

1. లైన.

[1]గొఱకులకుఁ(?) జేరువయ్యును
బొఱయుందగఁ డతఁడు నిఖిలభువనములందున్. 77

సీ. కలఁడు మేదిని [2]యందుఁగలఁ డుదకంబులఁ
కలఁడు వాయువునందుఁ గలఁడు వహ్నిఁ
గలఁడు భానునియందుఁ గలఁడు సోమునియందుఁ
గలఁ డంబరంబునఁ గలఁడు దిశలఁ
గలఁడు చరంబులఁ గలఁ డచరంబులఁ
గలఁడు బాహ్యంబునఁ గలఁడు లోనఁ
గలఁడు సారంబులఁ గలఁడు కాలంబులఁ
గలఁడు ధర్మంబులఁ గలఁడు క్రియలఁ

గీ. గలఁడు కలవానియందును గలఁడు లేని
వానియందును గలఁడెల్లవానియందు
నింక వేయును నేల [3]సర్వేశ్వరుండు
కలఁడు నీయందు నాయందుఁ గలఁడు కలఁడు. 78

చ. అనవుడు రోషహాసవివృతాననుఁ డై దివిజారి యోరి నీ
[4]వనయము నెందుఁగల్గఁగ సమర్థనఁ జేసినయాతఁ డిందుఁ గఁ
ల్గునె యనుచుఙ్ జగద్వలయఘోరకరాహతి వ్రేసెఁ గంబమ
త్యనుపమతత్సభాభవన మల్లల నాడఁ [5]గలంగ లోకముల్.

వ. ఇట్లు వ్రేసిన. 80

సీ. బడబానలాహతి జడనిధిలో నున్న
పటుశైలతతి వ్రేలి పెటిలె నొక్కొ-

1. ఎఱుకలకు. 2. యింద. 3. సర్వేశుండు. 4. వనయత నెందుఁ గల్గునని వర్ణన. 5. గలంక.

ఘనతరోత్పాతనిర్ఘాతసహస్రంబు
గడఁగి యొక్కట ప్రేసి పడియె నొక్కొ
పెక్కు జీవులు లోన [1]బిక్కట్టువడఁగ నా
బ్రహ్మాండభాండంబు పగిలె నొక్కొ
తటి గాక యున్న [2]సుద్ధతిఁ జేర్చి రుద్రుండు
విలయోగ్ర[3]పటలంబు వ్రేసె నొక్కొ

గీ. యనఁగ నాకాశసకలదేశావకాశ
భరితమై విశ్వమును మూర్ఛపాలుపడఁగ
[4]మొనసి పెఢిలు పెఢిల్లను మ్రోఁత వెడలఁ
బగిలెఁ గంబంబు భువన[5]కంపంబు గదుర. 81

స్తంభోద్భవ వచనము.—

అమ్మహాస్తంభంబున విజృంభమాణ జిహ్వాలవివృతవదన గహ్వరస్ఫురదసహ్యకహాకహోత్తర్జనగర్జాస్ఫూర్జితంబును వికటకఠోరఘోరదంష్ట్రాదండదారుణ దహనదందహ్యమాన దశదిశాభాగంబును విపులకపిలక్రూరతరలతారకాతరంగితో ద్వృత్తవృత్తాయతేక్షణరూక్షవదనస్ఫులింగపూరితభువన రంధ్రంబును నభంగభ్రూభంగభయదఫాలభాగప్రాంతభంగుర భ్రమరకదురవలోకంబును విశ్వధురంధరస్కంధపరిణాహ పరిణతోదగ్రకింజల్క పుంజపింజరితభాసురకేసరప్రసర [6]ప్రక్షాళితాంతరిక్షంబును హేమకమలతంతు కాంతికోమల రోమవల్లరీగహనకరాళ కర్ణకోటీసంఘటితకుండలమణిమరీచి

1. ఇక్కట్టు? 2. హద్ధతిఁ జేర్చు. 3. పటనుంబు. 4. మొనన. 5. కంబంబు. 6. విప్రక్షలితాం.

మంజరీరంజితగండస్థలోద్భాసితంబును గల్పాంతపవనకల్పా నల్ప[1]దర్పోచ్ఛ్వసితసమీరసంపాదితకంపాకులిత కులధరనిక రంబును సముత్కటోత్కటకోటికుట్టనకుంఠితకుటిలకుం తలాయమానశ్యామజీమూత సకలమనోజ్ఞమూర్ధభాగంబును శ్రీవత్సకౌస్తుభవైజయంతీ ప్రముఖనిఖిలలక్షణోల్లక్ష్యమాణ వక్షస్స్థలప్రస్థూలప్రాలంబ నిర్విలంబలక్ష్మీసమారోహణోత్స వంబును భక్తజనవచన[2]రచనవర్తనచింతనానురోధనిరవ[3]గాఢ కరుణాసుధాపూరపూరిత పుణ్యహృదయప్రదేశంబును దితిసుతవ్యపదేశపశుబంధనోపయుక్తయూపస్తంభాయితో రుయుగళంబును [4]గనత్కనకమణీమేఖలాకలాపకలితకటితటీ కాంచనవస[5]నాంచలాందోళనధగద్ధగితధామచ్ఛటాస్ఫురితజ గదండఖండంబును బహుళమాణిక్యహంసకావతంస సిత నఖాభిరామశ్రీమచ్చరణసరోరుహ [6]ప్రసభభాగ్యహాఘట్టనా గ్రహోగ్రాటోపరభస క్షుభితక్షోణివలయంబును హిరణ్యక శిపుప్రహ్లాదవిషయనిగ్రహానుగ్రహావేశవ్యతికర విషమసంరం భదుర్వారగర్వారంభభీషణాభిరూపసంస్థానంబును శృంగార వీరకరుణాద్భుతానేకరసనికరసంకులప్రకార దుర్నిరూపోప ప్లావంబును సహస్రకిరణకృశానుశశాంక సహస్రకోటితేజఃప్ర ప్రతాపకాంతిసమ్మేళన మహితోత్సాహసుసహతీవ్రసౌమ్య స్వభావభావితంబును రుద్రద్రుహిణపురుహూతాది సకల దేవతాశక్తిసభాసంభావనీయంబును సర్వైశ్వర్యసంజననం

1. దర్పోల్లసిత. 2. వచన. 3. గావాన. 4. గత్కనక. 5. నాం

బును సర్వలోకాతిరిక్తంబును సర్వజగదుద్భవకరణకారణం
బును సర్వైశ్వర్యధుర్యంబును సకలవిభవానుభావగంభీరం
బును సకలశ్రుతిస్మృతిపురాణసిద్ధాంతసిద్ధవర్ణనంబును సకల
మంత్రతంత్రయోగవినియోజ్యంబును సమస్తసమాశ్రిత
జనాభయప్రదానపరమవ్రతైకపారంగతంబును సమస్తమనో
రథఫలైకసాధనంబును సమస్తసాధుజనహృదయవ్యాపారప
రానందనిష్యందంబును [1]సమస్తతమోనిరసనప్రదీపంబును
నగు శ్రీ నరసింహరూపం బావిర్భవించిన. 82

ఉ. అక్కజమైన యీనరమృగాకృతితేజము లోకమంతటన్
బిక్కటిలంగఁ దీవ్రగతిఁ బెర్చితలిర్చినఁ దేఱిచూడలే
కెక్కడయుం జనంగఁ దెలియింప(?)నెఱుంగక దైత్యుఁ డెంత
యున్, [2]జొక్కి మనంబునన్ దిగులు [3]చొచ్చి నఁ(?) జేష్టల
దక్కె నత్తఱిన్. 83

తే. కురిసె నందనమందార కుసుమవృష్టి
మొరసె గంధర్వ[4]కరహతమురజరవము
బెరసె నారదముఖమునిబృందనుతులు
బలసె నింద్రాది నిర్జరపరికరంబు. 84

వ. ఇట్లు విజృంభించిన దేవదేవుదివ్యావతారం బాలోకించి
ప్రహ్లాదుండును భయసంభ్రమాద్భుతభక్తియుక్తం బగు
చిత్తంబుతోడ సుదాత్తధ్యానాతివందనస్తోత్రపరవశుం డగు
చు నెదుర్కొని నిశ్చేష్టితుం డగుతండ్రిఁ బేర్కొని యమ్మ
హామూర్తిని నతనికిఁ జూపి యి ట్లనియె. 85

1. సమస్తనిరసన. 2. జొక్క 3. చొచ్చె 4. కర్హా.

చ. అతులతపస్సమాధినియతాత్ములకైనను గానరాని య
ద్భుతపరమాత్మమూర్తియిదె తోఁచెఁ గృతార్థులమైతి మింక
నీ, [1]కతలను మాని యివ్విభు నగణ్యకృపానిధి నాశ్రయిం
పు దుష్కృతములకెల్ల శుద్ధియగుఁ జేకుఱు నీకు ననంత
సౌఖ్యముల్. 86

క. నీకడుపునఁ బుట్టినబుుణ
మేకరణిం బాతునో కొ యేనని పడిలిక్
గైకొనవే నాపలు కీ
పాకము దప్పాటయు భయము[2]వాటిలదు జుమీ. 87

తే. అనిన నప్పుడు దనుఁ గాల్పఁ గొనినచలము
విడువఁజాలక దైతేయవిభుఁడు రేఁగి
కేల యేల మాటల వెలపింప నన్నుఁ
[3]జూడు మెవ్వఁడు నవ లిటు చూడుమింక. 88

క. ఈవికృతరూప మిటులై
చావఁ దలఁచి తోఁచె దీని సమయించెద నా
లావున కెదురై పెనఁగఁగ
నీవిశ్వమునందుఁగలఁడె యెవ్వాఁడైనన్. 89

వ. అని పలికి యుత్సాహంబు మెఱయ బాహుబలంబు చూపు
టకు నాటోపంబునం జాపకృపాణాదిసాధనంబులు ధరియించి
యానరసింహమూర్తికి నెదురు నడచి కదనంబునకుం జొచ్చె
నసురులు నిజేశ్వరు[4]తెగువఁ జూచి యేచిసహస్ర[5]సంఖ్యలు

1. కతలును 2. వాటిల్లు. 3. జూచి యెవఁడు. 4. తెగుట. 5. సంఖ్యలు.

గూడఁబడియార్చుచు నర్చిష్మంతుమీఁదఁ బ్రచుర శస్త్రాస్త్ర
పాతంబుఁ జేయం దొడంగిరి తదనంతరంబ. 90

ఉ. వారల యేపుఁ గోపము నవారితశస్త్రఘనాస్త్రలీలలున్
వారిధిఁ జెంది డిందెడు స్రవంతికలట్లు నృసింహుతేజమున్
జేరి యడంగిపోయె విలసిల్లె జగన్నివహంబు లప్పుడున్
గోరి సుతుండు తండ్రి యతికోపము దీర్పఁగడంగె నర్మిలిన్.

ఉ. శ్రీనరసింహరూపమునఁ జెన్నుఁగఁ దోఁచె సహస్రకోటిసం
ఖ్యానము లైనబాహువులయం దొడగూడినచక్రమున్ విల
క్ష్యానుపమానశత్రునివహంబులచే నొకమాత్రలోన న
ద్దానవసేసయంతయును దగ్గఁ దదీశుఁడు బెగ్గడిల్లఁగన్? 92

వ. ఇట్లు తనచుట్టు శూన్యంబైన దైన్యంబు మొగంబున నెగయ
వెడబిగువుగ బిగియించుకొనుచుఁ జలంబు మిగుల నసురపతి
యప్రతిహతానేకదివ్యాస్త్ర ప్రయోగం బొనరించిన నది
యంతయు నయ్యనంతతేజోరాశియందు నిరాసంబు నొందె
నాసమయంబున. 93

సీ. ఈదైత్యమాత్రకు నిట్టిరౌద్రపుమూర్తి
శ్రీనాథుఁ డేటికిఁ జెందెనొక్కొ
మడిసిరి దైత్యులు మడిసినవాఁడ త
త్పతి దేవుఁ డిట మీఁదఁ దలఁగు నొక్కొ
యీయేపు చూడఁగ నీశుఁ [1]డీసంతన
కల్పాంతమును జేయఁ గడఁగు నొక్కొ

1. డీశంతన.

తక్కువయును లేని ధర్మ[1]చిత్తులఁ గర్త
కాలంబు నిండక [2]క్రాచు నొక్కొ

గీ. మనము వేఁడినఁ బ్రహ్మాదుఁ డనునయింప
నాదిదేవుండు శాంతత నందు నొక్కొ
యనుచు నింద్రాదిదివిజులు నఖిలమునులు
నద్భుతోద్వేగనిర్మగ్ను లగుచునుండ. 94

ఉ. కోఱలు గీటుచు న్నయనకోణములం దహనస్ఫులింగముల్
గాఱఁగఁ గర్ణముల్ బిగియఁగా ఘనకేసరముల్ విదుర్చు
చున్, మీఱినయుబ్బునన్ బొదలి మీఁదికి మూరెఁడు పేర్చి
కింకదై, వాఱఁగఁ బట్టె బిట్టు దితిపట్టి నృసింహుఁ డసహ్య
తీవ్రతన్. 95

సీ. పటుమృగాధిపుఁ జూడఁ [3]బాఱిమదం బేది
వడఁకు బంధురమదావళముభంగి
సుద్ధామవిహగేంద్రు నురువడి కగపడి
యదలుచు నొఱలు మహాహిపోల్కి
మెదలి కోల్పులి బిట్టు [4]పొదివినఁ బోలేక
బెగడొందు సారంగవిభునిమాడ్కిఁ
గడఁగి సాగరచరగ్రాహంబు [5]నొడుపున
జడిసి చిక్కిన[6]తీరఝషములీల

---

1. చిత్తులు. 2. కాచు. 3. బారి. 4. నఱఁగుచుఁ బోలిక. (వ్రా. ప్ర)
5. నొడపున. 6. తీవ్ర.

గీ. రౌద్ర వేగరోషరభస నిరంతర
స్ఫూర్తియగు నృసింహామూర్తి కప్పు
డగ్గమై సురారి యపగతతేజుఁడై
యడఁగి యుండె [1]మెదల మిడుకలేక. 97

వ. ఇవ్విధంబున నాగ్రహంబునకు ననువుపడిన యాకడింది యసురంబోదివిపట్టి నెట్టిన నల్పవిహగంబు [2]నొడిసినబలుడేగయుంబోలె గగనంబునకెగసి యయ్యాదిమపురుషుండు దుర్నిరీక్ష్యప్రకారుం డగుచుఁ బ్రహ్లాదముఖభక్తజనంబులును మునిదేవగంధర్వాదులును జయజయశబ్దముఖసహితులగుచునుండం గొండొకసేపు చటులనటనాటోపంబున దీపించి యనంతరంబ సముత్తుంగశృంగసంఘటితవియత్తలం బగుమహాశైలంబునకు నవతరించి యందాసీనుండై. 98

చ. దివిజులు 'హేనృసింహ! భవదీయ[3]మిదంనమ' యంచునం
చిత, స్తవములొనర్ప సన్మునులు 'సత్యమహోబలరుద్రరూప
మా, ధవభవతే నమో' యన నుదగ్రనిజాంకతలంబునందు
దైత్యవిభుని నుంచి విశ్వజనశాభయ[4]కారణఘోరవీరతన్.

చ. అలఘుతరాట్టహాసము లజాండకటాహము వ్రయ్య(?)భీషణో
జ్జ్వలవికటస్ఫురత్కులిశశాత నఖాంకురతీవ్రపాతనం
బుల నసురేంద్రు పేరురము బొల్పఱఁ జించికలంచి శోణితం
బులు దొరఁగించెఁ ద్రుంచెఁ బెనుబ్రోవులుగా బలుబ్రేవు
లుక్కునన్. 100

1. మొదల. 2. నొడసిన. 3. మిదంనతి. అని వ్రాతప్ర. మిదంనతియంచు. (ము. పా.) 4. తారణ.

చ. తొలితొలిఁ గ్రమ్ముదైత్యపతి తోరపునెత్తురు నీటిధారలం
గలియ నుదగ్రమైన నిజకాయముఁ దొప్పఁగఁ దోఁచితోఁచి
యం, దలవడ నా త్రిలోకమయుఁ డారిపుదేహముఁ [1]బాసె
రాగదు, ర్విలసితమూర్తి నప్పుడటు [2]వెల్వడినిల్చిన యాత్మఁ
డో యనన్? 101

ఉ. పెల్లుగదోయిలించుకొని భీషణదానవదేహరక్తముల్
వెల్లిగొనంగ సానువులవెంటమఱిన్నరసింహదేవుఁడుక్
జల్లఁగ నిండుఁగాలువలు సాగి [3]కరంబు భయంకరంబుగా
నెల్లెడఁ గ్రొత్తకావి సెలయేఱుల చెన్నొదగూడెనగ్గిరిన్? 102

క. దనుజేంద్ర మృత్యుకారణ
ఘన సంధ్యాసమయదీప్తిఁ గడు నొప్పిన య
వ్వినువీథితోడఁ బురుణిం
చినక్రియ మహి దైత్యరక్తసిక్తత నొప్పెన్. 103

క. నరహరి చల్లిన యసురే
శ్వరుశోణితశీకరములు వనపఙ్క్తులపైఁ
దొరిఁగి నిరంతరపల్లవ
విరచితనూతనవసంతవిభ్రమ మొసఁగెన్. 104

క. పగయింతఁ గాని పోదని.
తగదానవు మేనిశోణితపు వెల్లువనిం
పుగఁ దోఁగిరనఁగ నమరులుఁ
బ్రగుణేతరక్తాంగులైరి ప్రమదముపేర్మిన్. 105

---

1. బాసి. 2. వేల్వడి. 3. కరంపె.

తే. వీరనరసింహదేవుఁ డుద్వృత్తిఁ బెఱికి
పాఱవైచినఁ [1]బడియొప్పెఁ బగతుప్రేవు
లసురసంపద యను కాంత యఱుతనుండి
త్రెప్పి డోఁగిన హారంపుఁ దీవెలనఁగ. 106

క. శితనారసింహనఖరా
హతదైత్యమహీపసూపహారంబునఁ ద
ర్పితయయ్యె ననఁగఁ బరిశాం
తతనొందెఁ ద్రిలోకపీడ తత్క్షణమాత్రన్. 107

వ. ఆసమయంబున. 108

సీ. ఒండొండ వీడ్వడ నునిచినఁ బొలుపారు
పదములఁ బర్యంకబంధమమరఁ
దొడలపై నున్న దైత్యునిప్రేవులిరుదెసఁ
దివిచియెత్తిన కరద్వితయ మమరఁ
గమనీయ శంఖచక్రప్రభాభాసురం
బై పెఱహస్తద్వయంబు నమర
దంష్ట్రాకరాళంబు దరళజిహ్వాయునగు
వదనంబులింత ? [2]యొప్పిదముచూపఁ

గీ. దీవ్రలోచనత్రయదీప్తి దీఁటుకొనఁగ
నిభృతకర్ణకేసరకాంతి నివ్వటిల్ల
దివిజ సురముని ధ్యాననిధేయలీలఁ
దేజరిల్లె శ్రీనరసింహదేవమూర్తి. 109

1. బడియొప్పి. 2. యొప్పితము.

వ. అమ్మహామూర్తిఁ గనుంగొనుచు నాదిత్యులు నాదిమునులు ప్రహ్లాదపురస్సరంబుగా నభివందనము లొనరించుచు నంజలిపుటంబులు నిటలంబుల ఘటియించి యిట్లని వినుతించిరి.

దండకము.—

శ్రీనాథనాథా జగన్నాథ సన్మైత్రకరణాసమతా సరోజాక్ష సర్వాభివంద్యా మహానంద గోవింద నీవెందు నీవిశ్వదృశ్య ప్రపంచంబునన్ నిండియుండొండ యంతర్బహిర్వ్యాప్తి శోభిల్లు నందంబు చిందమ్ములై మ్రోసితేల్పన్ బరానందకందమ్ము లామ్నాయబృందంబు లిట్లున్న నీయున్నరూపాత్మ రూపించు దీపించు నిక్కంబులే యింకఁ జొక్కంబులై చిక్క నీచిక్కు వాపంగ నేలా గురూక్తప్రపన్నత్వనిష్ఠానుసంధానసంధూత సందేహులై యున్న నీ యున్నతస్థాన మెట్లైనఁ జేయుందునా [1]యెందు నెందున్ సురారాతిధామంబులున్ సోఁకకే రాకలం దేక యేపాకమున్ గాక లోకాతిరేకామలాలోకమై యొప్పు లోకంబు నీలోక మాలోకనీయంబె నీలోకసామాన్యధర్మావబోధానురోధంబులన్ గ్రోధకామాదులన్ దాఁకి యే చింతలన్ జెంతలన్ జేరఁగానీక యేకాంతికస్వాంతులై యుండువారుండువారందు నీదాఁక రాలేక లోలోర్మిడోలావలీకేలిలోలా జగన్మూల మూలాలవాలోల్లసత్సంవిదానంద నిష్యందసీమాసమారామరమ్యస్ఫురద్ధామ సత్యప్రకాశావకాశా గుణావేశ దేవేశ నీవిశ్రుతైశ్వర్యమో విశ్వధుర్యం బవార్యంబ [2]నార్యుల్ సమాత్సర్యులై పూని దుర్బోధబోధా

1. యందు. 2. నార్యున్.

పగాధీశులోఁగ్రుంగి పొంగారు మాయాతరంగోగ్రసంఘాత
సంఘట్టనం దూలి యే త్రోవలం దావులం బొంద కుద్రామద్రు
ప్యద్భవగ్రాహనిగ్రాహ్యులై పోదురవ్యక్త సువ్యక్త దివ్యా
కృతీ కృష్ణతృష్ణామయోద్వృత్తివేలాయితాఖర్వయోగాప
యోగా మహాయోగినిర్ణేత నీతత్త్వమాద్యంబ నాద్యంత
మత్యంత మక్షోభమక్షీబ మక్షీణమక్లీబ మక్లేశ మవ్యాజ
మాజేయనిర్వాణసర్వస్వమూలంబు మూలంబు నస్థూల
మామూల మానస్వతంత్రీభవల్లోకశోకం(?) బవేలంబ కాలంబ
కర్మంబు నిస్సీమశర్మంబు నిర్మాయధర్మంబు నిష్పంకలేశంబు
నిశ్శంకరూపంబు నిశ్శ్రేయసప్రత్యయోద్భూతిహేతుత్వ
సిద్ధంబు సిద్ధాంత సిద్ధార్థసంపాద మిట్లుండఁగా నేని నానాను
మానాదిబంధాత్ములున్ బుద్ధినైర్మల్యకల్యాణముం బొంద
కున్నారు దుశ్శాస్త్రశస్త్రక్షతత్వాము లుద్యుక్తశక్తిన్ మహా
భక్తిసంయుక్తులై సత్యసంవిత్సుధాసిక్తసూక్తుల్ భవత్పాద
పంకేరుహాభ్యర్చకై కూర్చు నీకూర్చువారై నిరాతంకకైం
కర్యసామ్రాజ్య సంపూజ్యతం బొల్చువారౌదురే యెల్ల
వారున్ ముకుందా సముద్రాంతరానందనందాత్మజానందక
క్రీడనాభ్యస్త హస్తాహతోద్వృత్త నిర్వృత్త నిర్వక్ర
చక్రానలజ్వాలికాహూతి దైతేయ సమ్రాట్పతంగా పతం
గాగ్ని కోటిప్రభాఖర్వ సర్వంకషోత్తేజ తేజోమయాకార
కారుణ్య గాధోత్తరంగా విహంగాధినాథా పరోపక్రియా
దక్షరక్షాపరత్వంబు మీపాలు మాపాలు నీపాలన ప్రౌఢి
భావంబు భావించి సేవించు భావంబు భవ్యాగమవ్రాత
చౌర్యంబు కార్యంబుగాఁ గొన్న యన్నీచుమున్నీటఁ బెన్నీటఁ

బాలాళి[1]మూలంబునఁ గిట్టి వేపట్టి చెండాడి క్రీడారసో
త్సేకపాకంబుఁ గైకొన్న యన్నిర్భరోన్మానమీనావతార
క్రియావిభ్రమంబుఁ బరిభ్రామ్యమాణస్ఫుటోత్తుంగశృంగ
క్షతాకాశకూలంబు శైలంబు కవ్వంబు గర్వోల్లసత్కాలకా
కోలకాలానలాభీలభోగంబు నాగంబు [2]వేత్రంబు చిత్రంబు
వెం[3]పొందఁ బొంగారు నుజ్జృంభితాంభోధి కుంభంబునై
నట్టి పెన్నోపుదీపెక్కి నింపెక్కి సంపద్యమానాత్మసంపత్కళా
నంద[4]తంద్రాలువై బొల్చునక్కూర్మమూర్త్యాశిల్పంబు కల్ప
క్షమోద్వృత్తతోయంబులం జెంది పొందేదియందేదియుఁ
దిక్కుదాఁగానమిం గ్రాఁగు పెన్నేల నన్నేలువాఁడిప్పుడిప్పా
టులీలం గటాక్షించునో యంచుఁ బేరాస గూరంగనారంపుఁ
ఛెర్మిం నడుంగేద నాబాలు క్రొవ్వాలుగోరం గడుం బ్రేమ
నాలింగితుం జేసి వేతెంచి యిచ్ఛానురూపస్థితిఁ మిన్ను
మన్నుంద మన్నించి నిష్పంకతాచిత్రవిద్యన్నగపల్వలక్రోడ
సంక్రీడ శీలించు నుత్తాలకోలస్వరూపావలేపంబునై పేర్చి
యుఁ [5]స్వర్భిదాకారఘోరాసురా[6]ధీశ వక్షస్స్థలోద్వేల
కీలార్కబాలార్కచేలీలఁ త్రైలోక్యచేతస్స్ఫురద్ధ్వాంత
ముం ద్రోచి[7]రోచిష్ణువై యున్న [8]యీభవ్యదివ్యావతారో
దయస్ఫూర్తి నాపూర్తమై యొప్పు నీయొప్పు మమ్మెప్పు
రక్షించు లక్ష్మీశ యీశా నృసింహా నమస్తే నమస్తే నమస్తే
నమః. 111

1. మూలంబులఁ. 2. నేత్రంబు. 3. పొందుఁ. 4. తంద్రాలువై. 5. స్వర్భిదాకార. 6. ధీర. 7. రోచిష్ణులై. 8. యాభవ్య.

చ. అని బహుభంగుల న్మునిసురావలి తన్వినుతించువాఙ్మయ
ధ్వనులు నభోదిగంతమిళితంబులుగా మదవేగవిస్ఫుర
ద్ఘఃదితిసూనుకుంజర విదారణ దారుణ ఖేలనంబునం
దన నరసింహలీల వినుతస్థితి సార్థకమై తనర్చెఁగన్. 112

తే. వీరరౌద్రభయానకవిస్మయాఖ్య
రసములను బోధ్యభంగుల నెసక మెసఁగ
నఖిలభువనహృద్యంబుగ నవ్విభుండు
నిపుణవక్త్రతానటనంబు నిర్వహించు. 113

*క. తదనంతరంబ యయ్యు
న్మదఘోరవిజృంభణంబు [1]మాని వికాసం
బొదవఁగఁ బ్రహర్షసౌము
ఖ్యదయాసౌందర్యనూతనాకారుండై. 114

క. సితకమలదళంబులకుఁ
బ్రతియగు లోచనములందుఁ బ్రబలు ప్రసాద
స్మితరుచిజాలములు దిశా
ప్రతతిఁ బూర్ణేందురుచులభంగి వెలింగెన్. 115

వ. అయ్యాదిదేవుండు ప్రహ్లాదు నాలోకించి నిజ జనకుని జననంబు భక్తివిరహితం బయ్యె, మమ్ముఁ గలయుటకు లెమ్మని యంతరంగంబుతోడ నున్న యతనియాకారం బుపలక్షించి నగుచు నిట్లనియె. 116

తే. తండ్రి యుఱక లేమికి విషాదంబు వలదు
కాలగతితోడ నతనికి మేలు గలుగుఁ

---

* ఈపద్యము వ్రాఁతప్రతిలో లేదు. 1. మాన.

బుత్రకృత్యంబు లెల్లను బూనినడపు
జనకునకుఁ దద్విభూతియు సంభవించు. 117

క. మెచ్చితి నిను నీకీపారఁ
బొచ్చెపుఁబలు కేల యింక బుధపూజిత! నీ
సచ్చరిత మించట నచ్చపు
[1]టచ్చు మదీయప్రపత్తి కఖిలమునందున్. 118

క. దైతేయరాజ్యవిభవ
ఖ్యాతి యొసఁగ నీవు పెద్దకాలము భవ భో
[2]గాతిశయ మనాసక్తుఁడ
వై తగభుజియించి పొందు మస్మత్పదమున్. 119

క. నాయెడ నసూయ చేసె
న్నీయయ్య యనంగ వలదు నిజ మితఁడును దో
షాయత్తుఁడు గాఁడు తుదిఁ
జేయుదు [3]నితనికిని బరమసిద్ధి కుమారా!. 120

ఉ. ఈవనరాసు[4] (లీకులమహీధరసప్తక) మీరవీందుతా
రావిభవంబు లీగగన మీదిశలుండెడునంతకాలముం
గోవిదకీర్తనోల్లసితఘోషణమై భవదాత్మభక్తిస
ద్భావవివేకపాకజనితం బగు ఖ్యాతి ప్రసిద్ధి నొందెడున్. 121

వ. అని ప్రహ్లాదుం డాహ్లాదంబు నొందు కృపామ
ధురవచనంబు లుపచరించుచున్న యప్పరమాత్ము పరమ
వాత్సల్యవైభవంబునకుం బొంగి మహామునులును ననిమిషు

1. టచ్చ. 2. గాతిశయము నాసక్తుఁడవై. 3. నతనికిని. 4. వ్రాత
ప్రతిలో లేదు. దీరణ మీ-అని మాత్ర మున్నది.

లును జయజయశబ్దంబుల నద్దేవు నభినందించిరి. తదనంత
రంబ యయ్యిందిరయుఁ బ్రసాదదృష్టి నాలోకించి యజ్జగదీశ్వ
రుం [illegible] ట్లనియె. ఈ మహనీయస్థానంబు పరమమంగళంబై
నన్నుం దనయందు ననుపంగోరుచున్నయది. నా హృదయం
బునకుఁ జూడ్కులు నిండం బ్రియంబు నొందెం గావున
నిమ్మహాశైలంబునంద యుండంగలవాఁడ మీరును మదీయ
బలం బహోబలశబ్దపూర్వకంబుగాఁ బ్రశంసించితిరి గావున
నీతీర్థం బహోబలనామధేయంబునఁ ద్రిభువనపావనంబై
వెలయుంగాత నాచేత నధిరూఢంబైన యిగ్గిరియును గరు
డాద్రియనం బ్రఖ్యాతివహించునని యానతిచ్చె నప్పు డగ్ర
భాగంబున. 122

ఉ. శ్రీకమనీయమూర్తి నరసింహపదాంబుజసేవఁ గోరిమం
దాకిని ధాత్రిమీఁది కవతార [1]మొనర్చె నిజాంగలీల న
స్తోకతరంగసంఘములతో సమదాలిమనోజ్ఞపంకజో
త్సేకముతో లసచ్ఛిశిరసేకమనోజ్ఞమహోత్సవంబుతోన్. 123

వ. అమ్మహానది కొలువు గైకొనియె నాదేవుండు (దాని) భవ
నాశినీసమాహ్వయం బని యభినందించె, నింద్రాదిసురలును
ప్రహ్లాదప్రముఖులును గొనియాడిరి. తదనంతరంబ తత్ప్ర
దేశంబునఁ బున్నాగ నాగకేసర సరళ రసాల తాల హిం
తాల తమాల నారికేళ నారంగ మాతులుంగ లవంగ లికుచ
క్రముక కుటజ నిచుల చందన చంపక వకుళ కురువ కాశోక
శమ్యాక శమీక మధూక మాధవీతిలక తింత్రిణీ నింబ

1. మొనర్చె.

జంబూ జంబీర పనస హరిభద్ర భద్రదారు దాడిమీ సుమనో మల్లికా మరువకతులసీ ప్రముఖ వివిధ తరు లతాల కృతంబును నిరంతర వసంతవాసభవనంబును నగువనంబునం దుండి. 124

సీ. నిండారుచందురు నెరసుఁ గొండొక జేసి
మిగులఁజెన్నొందిన నగుమొగంబు
వెలిదమ్మిరేకుల చెలువు మాయించి యు
గ్గడువుగ బెలసిన కన్నుఁగవయుఁ
*కనకకుంభములఁ జుల్కలుచేసి యెంతయుఁ
గ్రొవ్వాడి ప్రేఁగైన కుచయుగంబుఁ
గెందలిరాకులయందంబు వెసఁజించి
రంజిల్లు మెఱయు కరద్వయంబుఁ

గీ. కలిగి సర్వలక్షణశుభాకారలీల
విమల[1]భూషాంబరోజ్జ్వలవేష మమర
నాదిలక్ష్మియు సకల లోకైకమాత
యమ్మహామూర్తిఁ జేరంగ నరుగుదెంచె. 125

ఉ. శాంతియుఁ [2]దుష్టియున్ ధృతియు సన్మతియున్ మొదలైన
నెచ్చెలుల్, సంతతభక్తిఁ దన్గొలువ సంయమిదేవగణంబు
లద్భుతా, క్రాంతకుతూహలస్ఫురణఁ గన్గొనుచుండఁగ నట్లు

---

* "మెఱుఁగెక్కు పవడంబు నొఱపుఁ జీకిఁ గొన, కనుముదేటెసు పల్లవాధరంబు." అని యొకపాఠము. వ్రా. ప్ర. యం దధికముగాఁ గలదు.

1. భూమణాంబ. 2. దృష్టియున్.

వచ్చి శ్రీకాంత ముకుందుఁ డంకతటిఁ గైకొనియెన్ సవిలాస
ఖేలతన్. 126

ఉ. కోరిక లంకురింపఁ దనకూర్మి నితంబిని యూరుపీఠమున్
జేరిన మేన నెల్లెడలఁ జెన్నలరన్ బులకంబు లొక్కమై
నీరికలెత్తఁ గన్నులకు నెక్కుడుచాయలు పొంద నవ్వునిం
డారు మొగంబునం బెలయ నప్పరమేశ్వరుఁ డొప్పె[1] నెంతయున్.

క. ఆలక్ష్మీపతి యాకృతి
యాలోకంబులను నంత రాలోకములన్
గ్రోలుచు నానందాంబుధిఁ
దేలుచునుండిరి మునీంద్రదివిజప్రవరుల్. 128

వ. ఆమ్మహాలక్ష్మీనివాసం బైనయారమణీయోద్యానంబును లక్ష్మీ
వనం బను పేర సమనులచేతన్ గీర్తితంబయ్యె నాక్షణంబ
వేదంబులు నాల్గును సాకారంబులై తత్సమీపశైలంబున నవ
తరించి సవరించి చనుదెంచి లక్ష్మీనరసింహు ననేకప్రకా
రంబులన్ బ్రస్తుతించె నది కారణంబుగా మును లాశైలం
బునకు వేదాద్రి యను నభిధానం బొసరించి కొనియాడి రిట్లు
లక్ష్మీసమేతుండై యానృసింహదేవుండు తేజఃప్రసాదోల్లాస
దేదీప్యమానదేహుండగుచున్న యవసరంబున. 129

మ. సుతలక్ష్మీవనపుష్పసౌరభముల [2]వ్యాంపారి లోలోర్మి [3]సం
గతిఁ గంగద్భవనాశినీసలిలసేకస్వైరశీతాత్ముఁడై
యతులోద్యన్మృదులీల మందపవనుం డబ్జాక్షసేవాసమా
గతదేవద్విజకోటిచిత్తములకుం గావించె నాహ్లాదమున్. 130

---

1. నంతయున్. 2. న్నొప్పారి. 3. సంగత.

సీ. కిన్నరగంధర్వగీతనాదంబులు
వింతచందంబున విస్తరిల్లె
దివ్యదోఃప్రహతవాదిత్రఘోషంబులు
చిత్రరూఢంబులై చెన్నుమీఱె
నమరకాంతల లసదభినయోల్లాసంబు
లభినవన్యాసంబు లమరఁ[1]బేర్చెఁ
గల్పభూరుహపుష్ప కమనీయవృష్టి య
పూర్వసౌరభములఁ బొల్పుమిగులె

గీ. ప్రమదములు నిండెఁ బావనప్రతిభ నెఱసె
నఖిలకల్యాణభంగులు నతిశయిల్లెఁ
గరుణ నరసింహదేవుండు చిరతరముగఁ
దగిలి శ్రీమదహోబలస్థాయియైన. 131

వ. తదనంతరంబ. 132

చ. సనకసనందనాదియతిసంఘము నత్రిమరీచు లాదిగాఁ
దనరు విధాతలున్ బ్రకటధర్మతపోవ్రతనిత్యకీర్తులున్
మనువులుఁ దోడరా భువనమాన్యుఁడు పద్మజుఁ డేగుదెంచె న
వ్వనరుహనాభు భక్తజనవత్సలు భక్తి భజించు వేడుకన్. 133

వ. మఱియును మేరుమందరహిమవద్వింధ్యనిషధ హేమకూట కైలాసచక్రవాళాది శైలంబులును గంగాయమునా నర్మదా మహానదులును ప్రభాసపుష్కర ప్రయాగసాలగ్రామ గయా వటకాశ్మీర కాలంజర కేదారాది మహాతీర్థంబులును గాశీక్షేత్ర కురుక్షేత్రాది పుణ్యక్షేత్రంబులును పుష్కరారణ్యదండ

1. బేర్చె.

కారణ్య నైమిశారణ్యాద్యరణ్యంబులును లవణోదక
శుద్ధోద[1]కాదిసాగరంబులును జంబూప్లక్షశాల్మలాదిమహా
ద్వీపంబులును నగ్నిష్టోమ వాజపేయాతిరాత్ర[2]హయమే
ధాదిమహాధ్వరంబులును యమనియమాదియోగాంగంబు
లును మహాపద్మశంఖమకరకచ్ఛపాదిమహానిధులును నహో
రాత్రపక్షమాసర్త్వయనసంవత్సరాదికాల విశేషంబులును
భూలోకభువర్లోకాదిలోకంబులును దిగ్విదిగ్గగనంబులును
కమనీయాకారంబులుధరియించి యయ్యాదిదేవుంగొలువ నా
విర్భవించె. వసురుద్రమరుదశ్వి[3]విశ్వేదేవాది దేవగణంబుల
జయజయశబ్దంబులును బరమయోగీంద్రమునీంద్రనివహం
బుల సాధువాదంబులును బ్రహ్లాదనారదప్రముఖభక్తజనం
బుల నిరంతరస్తోత్రనాదంబులును బ్రహ్మేంద్రమరుత్ప్రజా
పతులమహాప్రసాదాభినందనధ్వనులును గిన్నరవీణాస్వనం
బులును భరతాదులయాతోద్యనినదంబులును గలసి
బ్రహ్మాండకటాహంబు పూరించె నివ్విధంబున నభినవస్వర్గం
బనం దగి యపరబ్రహ్మలోకంబు నా నొప్పారి ద్వితీయ
వైకుంఠం బనం బరఁగి యహోబలంబు సకలకల్యాణంబులకు
జన్మభూమియు సమస్తసంపదలకు నాస్పదంబును నఖిలధర్మం
బులకు నాధారంబును బరమభాగవతైశ్వర్యంబులకు నిత్య
నివాసంబును నై ప్రకాశించుచుండె నట్టియెడ. 134

క. తనబింబము వేఱొకటై
పెనుఁపొందినయట్లు మెఱయు వెలిగొడుగు ప్రియం

---

1. కాద్యాది. 2. హయమేధాది. 3. విశ్వధ్యాది

బునఁ బట్టెసమృత కిరణుం
డనుపమతేజున కహోబలాధీశునకున్. 135

చ. ఇరుదెస నబ్ధినాథుఁడు సమీరుఁడు కాంచనదారు[1]దండచా
మరములుదాల్చి తన్మృదులమారుతలీలఁ జతుర్భుజాంక సు
స్థిరయగునిందిరారమణి శ్రీకరకుంతలభారచారువ
ల్లరులకు నూత్ననర్తనవిలాసము లిచ్చుచునుండి రచ్చటన్.

ఉ. ముందట వైనతేయుఁడు సముజ్జ్వలనూతనపక్షమాలికా
సుందరమేరు[2]శైలమన సొంపగునున్నతిఁ బేర్చియుఁ భయా
స్పందితమానసోల్లసితభక్తిపరానతమూర్తియై జగ
ద్వందితునయ్యహోబలనివాసు భజించె నృసింహదేవునిన్.

శా. ఏకాలంబును రా నెఱుంగరు మనం బేకాంతవిజ్ఞానకే
లీకాంతంబుగ నుల్లసిల్లుదురు పాలింతుర్ జగజ్జాలముల్
వైకుంఠస్థిరవాసు లట్టి ఘనకైవల్యాఢ్యులుల్ వచ్చిరా
లోకస్వామి నహోబలేశ్వరుఁ గృపాలోలాత్ము సేవింపఁగన్.

వ. ఇట్లు పరమమహోత్సవంబై యున్న లక్ష్మీనరసింహు పేరోల
గంబున మౌనీంద్రులును యోగీంద్రులును సురేంద్రులును
సాంద్రానందసందోహసుందరాకారులును భక్తివినయసం
భావగంభీరులును గరపుటకమ్రఫాలతలస్ఫారులునగుచుండ
నఖండితైశ్వర్యధుర్యుండును ప్రసిద్ధభాషాచాతుర్యుండును
లక్ష్మీశదయాలాభోన్ముఖుండును నైన చతుర్ముఖుండు కృతాం
జలియై యాదేవదేవున కిట్లనియె. 139

---

1. చండ. 2. శైలమున.

ఉ. ఆగమతత్త్వవాచ్యుఁడ వనంతయశోబల ధర్మ*వాఙ్మయా
యోగరమాసమగ్రుఁడవు యోగిమనస్సరసీపరిస్ఫుర
ద్భోగమరాళనాథుఁడవు దుర్దమదోర్బలదారితారి వ
[1]క్షోగణితప్రదీప్తనఖశోభనమూర్తి యహోబలాధిపా! 140

క. నీకృప నీవిక్రమరస
పాకము నీకేళిలీల ప్రస్తుతిసేయన్
నాకు వశంబె దయాకర!
శ్రీకర! నరసింహా! గుణవశీకృతలోకా! 141

సీ. దైత్యుని యత్యుగ్రతపమున [2]కిచ్చిన
కొఱగామి నాయందు నెఱయఁగలదు
క్రొవ్వి యయ్యసుర యక్కొలఁదుల నిలువక
చేసిన తప్పును జెప్పఁ బెద్ద
బాములన్నియుఁ బడి నామీఁద సోలయక
యున్న వేల్పుల తాల్మి యొప్పఁ బొగడ
దిక్కెవ్వరును లేనిదీనుల సురలఁ గై
కొన్న నీకరుణకు గుఱుతుగలదె

ఆ. పగతు దునుమ నీవు పన్నిన మతములు
దలఁప నుగ్గడింపఁ దరమె దేవ!
భక్తివిభవసులభ! ప్రహ్లాదవరద! ల
క్ష్మీనృసింహా! నిగమశిఖరిసింహా! 142

చ. [3]అసురులె సంగి నప్పు డమరావళిఁ గ్రుంగిన యప్డు ధర్మముల్
వసమఱి తూలినప్పు డపవర్గము వ్రాలినయప్డు దోఃకళా

* వాఙ్మయా. 1. క్షోగణితా. 2. కించిన. 3. అసురులు వంగి నప్పు.

రసికశుభావతారములఁ బ్రస్తుతి పొందుదు విశ్వరక్షణ
వ్యసనమతిన్ జతుర్యుగములందును నీకృప యిట్లు శ్రీనిధీ!

క. ఆపదయగుచో నెందును
రూపించిన నంద [1]కలిగి రూపుగ భక్తుం
జేపట్టుదు నీ సరిగా
నోపునె యేదైవములు నహోబలనిలయా! 144

ఉ. నేరనివార మేమిటికి నిక్కము నీగుణరూపచింతనన్
న్నేరము పెద్దయున్ని యమనిష్ఠయు భక్తియుఁ బూని సల్పఁగా
నేరము మమ్ము నివ్విధము నేరమి చూడక యాశ్రితైకర
క్షారతబుద్ధివై కరుణఁగావు మహోబలతీర్థనాయకా! 145

వ. అని యిట్లు భారతీవల్లభుండు సల్లాపరూపంబుగా నభిరూ
పార్థసంస్తవంబు గావించినఁ గారుణ్యతరంగితాంతరంగుఁడై
దేవతాసింహుం డగు లక్ష్మీనరసింహుం డప్పితామహు దెస
మధురస్మితవికాసభాసురంబులుగా నాలోకించి యి ట్లనియె.

సీ. మునుల తీవ్రప్రశాపమునఁ జేసి మత్ప్రతి
హారులు దితిసూనులై జనించి
[2]రంద్రగ్రజుఁడు హిరణ్యకశిపుఁ డభిహాతుఁ
డయ్యె హిరణ్యాక్షుఁ డనుజుఁ డింక
నాదివరాహరూపాస్మదీయోగ్రతే
జంబుచేతన యుపశాంతిఁ బొందు
వినుము త్రేతాయుగంబున వీర రావణ
కుంభకర్ణాఖ్యరక్షోవరేణ్యు

---

1. కలఁగి. 2. రంద్రగ్రజుండు హిరణ్యకశిపుఁ డభిహతుఁడై.

గీ. లై సముద్భవ మందుదు ఎపుడు నేను
నవతరించి జయింతు మూఁడవయుగంబు
నందు శిశుపాలదంతవక్త్రాఖ్యఁబుట్టి
పడయుదురు వీరు మద్భావ భవ్యపదము 147

వ. అని యానతిచ్చి యిట్లను సహోబలనామధేయంబున నిమ్మహా తీర్థంబు మదీయనివాసంబై నేఁడు మొదలుగాఁ ద్రిభువన పూజనీయత్వంబునం బొగడొందు నిప్పుడు మత్సేవోత్సవం బునకుం జనుదెంచిన యిమ్మమరగణంబును నిమ్మునిసముద యంబులును సాదర ద్వీపాదివిశేషంబులునుం గూడ నిన్నియు నిచోట్టన నిరంతరంబును సన్నిధి చేసి యుండునది యిది [1]యస్మదీయాజ్ఞాపనంబు. 148

చ. సకలసురైక[2]వాసమును సర్వమునీంద్రకుయంబు విశ్వతీ ర్థకలితమున్ సమస్తసుకృతప్రభవంబును నై త్రిలోకదీ పకమగు నీయహోబలము భక్తి యెలర్ప భజించు నంచితా త్మకులకు నెల్లతీర్థములుఁ దథ్యముగా సమకూరు నెప్పుడున్.

సీ. విషువద్దినములరవిగ్రహసోమగ్ర
హణములఁ బున్నమనమవసలను
హరిదివసములఁ జయంతి బారసి వెండి
యును బేరుకల పుణ్యయుక్తతిథుల
భక్తి నేతెంచి యీభవనాశినీమహా
నదిలోన నభిషేచనంబు సల్పి

1. యస్మదీయవిజ్ఞాపనంబు. 2. వాసమగు.

గరుడాద్రికందర స్థిరమందిరంబునఁ
బొలుపారు నన్నహోబలపురీశుఁ

ఆ. గొలుచువారు పుణ్యముల కెల్లఁ గుదురైన
వారు నన్ను నెపుడు వలచువారు
వలతు నెపుడు నేను వారికివారికి
నే నొనర్చు టరయ రెట్టివారు. 150

మ. భవరోగంబుల కౌషధంబు భవపాపజ్వాలకుఁ వైరిదు
ర్భవపంక ప్రవిశోధనంబు భవభావస్ఫారతృష్ణాహరం
బవిరోధంబకలంకమతియరసోదాత్తంబు భక్తప్రియో
త్సవమెందుఁ భవనాశినీజలము నిత్యస్తుత్యమిష్టేదినిన్.

క. భవనాశిని భవనాశిని
భవనాశిని యనుచుఁబలుకు భక్తజనులకుఁ
భవనాశిని భవనాశిని
యెపుడుకు భువియందు సందియంబును గలదే. 152

ఉ. నాకరుణారసంబుభవనాశిని నాన వినాశనాకృతిఁ
శ్రీకరవాహినీ[1]తనుతఁ జేకొని నాకమనుష్యలోకద
ర్వీకరగేహగాహితపవిత్ర[2]జలౌఘమునఁ మహాజన
శ్లోకితయైతనర్చునతిలోక విలోకసుపాకభవ్యతన్. 153

సీ. అసురాంగనాకుంకుమాంగరాగంబున
నరుణోదయచ్ఛాయ నమరునెడలు
మునివర నియమనిర్ముక్తకుశాకృత
ములఁ దెట్టువలుగట్టి పొలుచునెడలు

1. తనుజ. 2. గుణౌఘమునఁ.

శబరికాశ్రవణప్రశస్తబర్హిచ్ఛద
చిత్రితోర్వుల విలసిల్లునెడలు
మదకలకాంతార మాతంగమదజలో
ద్వేలాంబువుల నిగ్గుదేలునెడలు

గీ. నగుచుఁ బ్రతిదివసంబును నతినవంపు
టొప్పిదంబులు దనుఁ[1]జెంద నుల్లసిల్లు
సకలకళ్యాణ[2]కాలీనసత్ప్రవాహ
భవ్య యీభవనాశినీపరమతటిని. 154

ఉ. ఈవనధిప్రసూతయును నేనును నింపెసలార వేడ్కమై
నీవనమధ్యభాగమున నెప్డు చరింతుము దానఁజేసి ల
క్ష్మీవననామ మివ్వనము శ్రీరమణీయము లోకపావనం
బౌవనజాప్తచంద్రవసుధాంబరసుస్థిరమిజ్జగంబులన్. 155

క. తనుఁదలఁచినఁ దనుఁజూచినఁ
దనుఁజెందిన తనుసమంచితస్తోత్రములన్
గొనియాడిన లక్ష్మీవన
మనుపమ సకలార్థసారమగు జనములకున్. 156

సీ. భవభానుతీవ్రతాపంబునఁ బడనీదు
తనతరుశాఖల[3]తనుపునీడ
దుఃఖవాసనములఁ ద్రోలఁగించుఁ దనలతా
వరపుష్పశోభితవాసములను
దనతనుగాలిసోఁకునఁజాలఁజిగురొత్తుఁ
జతురమనోజ్ఞవిజ్ఞానలతలు

---

1. జెందె. 2. కాలీన. 3. తనువు.

వనవిహంగమముల యనుఁగుటెలుంగు లా
హ్వానంబు సేయు నై నల్యఖగము
గీ. ననినఁ బొగడ నలవియగునె యహోబల
భూషణంబు సుకృతపోషణంబు
సాత్త్వికప్రియంబు సర్వాశ్రయంబు ల
క్ష్మీవనంబు భువనపావనంబు. 157

ఉ. [1]ఈవిపినంబుఁ గమ్మవిరు లిందిర[2]క్రుమ్మఁడి కీపరాగముల్
శ్రీవదనాబ్జవాసనకుఁ జెన్నగు నీవనపల్లవంబు ప
ద్మావిలసత్పదంబుగరిమంబున కెందును దాన (?) మేడి ల
క్ష్మీవనమంచు సంస్మృతులు సేయుదు రర్థిసమస్తలోకముల్.

క. ఈ వేదశైల మమరఁగ
నా వేదశిఖాగ్రవర్తి యగు నగను వి
ద్యావిభవము సాధులకుఁ
గావించుచునుండుఁ దన్నుఁ గని కొల్వంగన్. 159

క. వేదనగమఖిలకల్మష
[3]వేదవినోదమును వేదవేదాంగవిధా
వేదితము [4]నిఖిలభవని
ర్వేదాది [5]విధుతివివేక వేద్యము ధాత్రిన్. 160

ఉ. ఆగమ[6]శైలశృంగములయందు మృగేంద్ర సకృద్విభూతి నే
[7]నీగతి నొప్పుదు న్మహిమ యింపుగ శ్రీనరసింహమూర్తి లీ
లాగరిమంబునన్ దనరులాగున[8]నిట్టిద దీనిమాళి[9]యి
ట్టీగరుడాద్రి పేర్మి నుతియింపఁగశక్యమె యెట్టివారికిన్. 161

---

1. ఈవలితంపుగమ్మవిరు. 2. క్రొమ్ముడి. 3. వేదవినోదమున. 4. నిసర్గభవ. 5. విదిత. 6. శృంగశైల. 7. నేగతి. 8. నిట్టిడ. 9. య.

క. గరుడాద్రి దురితవిషధర
గరుడాకృతిసిద్ధసాధ్యగంధర్వమరు
ద్గరుడాసేవ్యం బుజ్జ్వల
గరుడాయిత మస్మదీయకరస్థితికిన్. 162

ఉ. భాసురభానుభానునిభ భావిభవుణ్ గరుడాద్రిదివ్యసిం
హాసను నన్ను నున్నతదయార్ద్రి నహోబలతీర్థనాథుల
శ్రీసము పేతుఁ జారునరసింహశరీరు భజించు నుత్తముల్
వే సకలార్థసార్థసుఖపీఠులఁ గ్రాలుదు రెల్లకాలమున్. 163

వ. మఱియు నీయహోబలంబు సమస్తతీర్థసారంబు గావున నిందుఁదీర్థంబుల విహరింపనుం దత్ఫలంబు భూషింపనుం బహుతరంబైన కాలంబు వలయుఁ గృతత్రేతాద్వాపరకలియుగంబుల నిమ్మహాతీర్థంబుమీఁదఁ దాత్పర్యంబు లేక నన్నుఁ గొల్వక యథేష్టచరితు లగుదురు భాగ్యంబున నెవ్వరేని యచ్చోటికి వచ్చి భయభక్తివిశ్వాసంబులతో మదీయసేవాసక్తులయిన వారలు సకల మనోరథంబులు సఫలంబులుం గాఁగని దివిజులకుం బడయరాని యస్మదీయలోకాభిగమనంబుఁ బడయుదురు. ఇది పరమరహస్యంబు. త్రైలోక్యహితార్థంబుగా నెఱింగించితి నని వెండియు ని ట్లనియె. 164

క. విను కలియుగమున మానవు
లనయము నాస్తికులు దృష్టమైనది దెలియం
గనుఁగొనియు నమ్మరనియే
నొనరించితి ప్రత్యయంబు లొకకొన్ని గృపన్. 165

సీ. సంతానకాంక్షులై యెంతయుఁ జింతిల్లు
కాంతలు పురుషులు గలిగిరేని

చేరి జయార్థులై బీరంబు మిగులంగఁ
కడఁగెడు రాజులు కలిగిరేని
యధికరోగార్తులై యారోగ్యసంసిద్ధి
గావింప వెజ్జులు కలిగిరేని
బహువిపన్మగ్నులై పారంబు గానక
కలఁగెడు దీనులు కలిగిరేని

గీ. వారువారువారువారును భక్తియు
నమ్మికయును నెమ్మనముల మిగుల
ననునహోబలేశు నరసింహదేవునిఁ
గొలిచి కాంతు రెల్లకోరికలును. 166

క. కన్నులు జాత్యంధునకుఁ
గన్నియకును జారుభర్త గర్భిణికి సుతుం
డున్నతవిద్య విమూఢున
కు న్నిజముగ నమ్మి నన్నుఁగొలిచిన నొదవున్. 167

క. నరహరి యహోబలేశ్వర
శరణంబగు మనుచుఁ బలుక సర్వావస్థాం
తరముల నెప్పుడు నతనికిఁ
[1]గరస్థములు భుక్తిముక్తికళ్యాణంబుల్. 168

సీ. క్షీరాబ్ధిభవనంబు శ్రీపురుషోత్తమం
బాదికేశవ మనంతాలయంబు
శ్రీకాంచిపురిహరిక్షేత్రంబు మధుర శ్రీ
ద్వారక శ్రీరంగభూరిపదము

1. కరస్థలము.

శ్రీకూర్మసదనంబు సింహాచలంబును
నాదివరాహసమాశ్రయంబు
మాధవాఖ్యంబు గదాధరనిలయంబు
బదరీవనము శార్ఙ్గపాణిగృహము

గీ. మొదలుగాఁ ద్రిలోకవిదితంబు లగు మహా
స్థానములును సుజనసంస్తవముల
నొప్పుఁగాని నా కహోబలతీర్థంబు
పగిది నధికవల్లభములు గావు. 169

ఉ. ఏదివసంబునందయిన నెమ్మెయినైనను నెవ్వఁడైన న
త్యాదరవృత్తి భక్తిమతియై చనుదెంచి యహోబలేశు న
న్నాదిమదైవతంబు గనినట్టిమహాత్ముఁడు సిద్ధసౌఖ్యస
మ్మోదమునొందు నెంతయు నమోఘము నాపలుకంబుజాసనా.

వ. విశేషించి మద్భక్తజనంబులును వసంతమహోత్సవంబు
మిగులం బాటించి కొలువం గోరుదనప్పు డేను బ్రసన్నుండనై
సేవకు మనోరథార్థంబులు నెరపుదు నమరాసురసంయమిసిద్ధ
సాధ్యగంధర్వాదులు దమ యిష్టసిద్ధ్యర్థంబు వసంతయాత్రా
ప్రసంగంబునం జనుదెంచి నన్ను నారాధించెద రాసమ
యంబున మర్త్యు లమర్త్యులను భేదంబు దోఁపక సర్వంబును
దేవతామయంబయ్యు నిష్పటిమహోత్సవం బిట్లొప్పినయట్ల
వసంతోత్సవంబు నాకు మనఃప్రియం బై యుండు. 171

చ. అమరవసంతయాత్రనఖిలావనిమండలిమధ్యవాసులుఁ
దమతమకల్మి భూజను లుదాత్తవిభూషణపత్రగంధమా

ల్యములునొనర్చువారలు నుపాయనసంచయ మిచ్చువారునై
ప్రమదముతో నొనర్తురు కృపానిధి నన్ను[1] నహోబలేశ్వరున్ ?

ఉ. అట్టివసంతయాత్రఁ గొనియాడినవానిసిరి త్త నెన్నఁదుగ్
బుట్టువు చావు నొందని ప్రభుత్వము వైష్ణవరాజ్యలీలకుగ్
గట్టుదుఁ బట్ట ముజ్జ్వలవికాసకృపాకమనీయబుద్ధి మైఁ
జుట్టలు వీరునాకు నని చూతుఁదిరంబుగ నేను వారలన్.

గీ. హేమరత్నరజతభూమికన్యాదిక
దానములును సద్వ్రతక్రియలును
[2]నొకటికోటి ఫలము నొసఁగు నహోబల
తీర్థమున నొనర్చు ధీనిధులకు. 174

క. తపములు పితృకార్యంబులు
నుపవాసంబులును నియ్యహోబలమున ని
ష్కపుభక్తి [3]ననుష్ఠింప న
నుపమంబగు తీర్థఫలము లొందఁగఁగలుగున్. 175

సీ. అనవరతంబును నస్మదీయధ్యాన
శీలురై బుద్ధిరంజిల్లువారు
చక్రాంకతులసీవిశాలసాలగ్రామ
సేవ నస్మత్ప్రీతి సేయువారు
నతిభక్తి మచ్ఛరణాగతజనులను
గొనియాడి వేడుకఁ దనరువారు
మామకదివ్యనామస్తోత్రసంసక్తి
నానందపరత నింపారువారు

1. నిన్ను. 2. నొకటి నొకటి. 3. ననుష్ఠింపఁగ.

గీ. చేరి కొల్చువారు శ్రీమదహోబల
తీర్థనాథు దేవదేవు నన్ను
వారు భుక్తిముక్తివైభవభాగులు
వారు పుణ్యధనులు వారు ఘనులు. 176

క. యతులును సాత్వికులును సా
త్వతులును చక్రాంకభాగవతులును నిత్య
వ్రతులు నహోబలతీర్థ
స్థితు నరసింహాత్ము నను భజింపఁగ నర్హుల్. 177

శా. వేదార్థప్రతిపాలనైకనిపుణుల్ విప్రోత్తముల్ సత్కథా
స్వాదప్రీతులు భూపతుల్ గుణవశుల్ వైశ్యుల్ నిజాచార
సం, వేదుల్ తక్కటివారునుం గలియుగావిర్భావకాలంబునన్
వేదాతీతు నహోబలేశు నను సేవింపంగఁ బాత్రుల్ మహిన్.

ఉ. వారలకెల్ల కల్మషనివారిణియై మహానీయసంపుటా
కారిణియై విముక్తపదకారిణియై విలసిల్లుచుండు మ
త్కారుణికత్వలీల విను కష్టపుజాతియు నన్నహోబల
స్ఫారనివాసుఁ జేరి కనుఁ బ్రాజ్ఞనిషేవితపుణ్యలోకముల్.

ఉ. మానవకోటికింక [1]ననుమానము లేల విముక్తికల్మి వి
జ్ఞానవిహీనపక్షిపశుజాతములున్ దటినీమహీధ్రముల్
మ్రానును రాయి లోనగు సమస్తచరాచరజంతుజాలమున్
బూని పునర్భవాతురత [2]బొంద నహోబలతీర్థవాసతన్. 180

1. నవమానము. 2. బొందునహోబల.

తే. విను మహోబలతీర్థపవిత్ర సేవ
యందు రుచి యెల్లవారికిఁ బొందనీను
మాయగావింతుఁ గష్టపు మానవులకు
దానఁ జెడుదురు మాత్సర్యదర్పనిరతి. 181

చ. అనితరతత్త్వశీలురగు నట్టి మహాత్ములు మాయ చేయు త్రి
ప్పునఁబడిపోక భక్తియుతభూతదయాకలితాంతరంగులై
యనఘు ననంతు నచ్యుతు ననాది నతర్క్యు నహోబలేశు న
న్ననుపమునారసింహుమహితాత్ము భజింతురు నిత్యధన్యులై.

తే. నీవు మద్భక్తుఁడవు మునిదేవసమితి
కెల్లఁ గురుఁడవు గావున నేను నీకు
నధికగోప్యంబు విబుధరూప్యంబునైన
సిద్ధమంత్రంబుఁ జెప్పెద చిత్తగింపు. 183

చ. ఇలఁగల పుణ్యతీర్థముల కెల్లనహోబల మెక్కుడగ్గతలం
పలవడఁజేయు మామకము లై చనుభూత భవద్భవిష్యద
త్యలఘుతరావతారముల కన్నిటికిన్ నరసింహమూర్తి య
గ్గలముగఁజూడు మివ్విధమ కాగనుమీశ్రుతిశాస్త్రవీథులన్.

చ. అని పరమాత్ముఁ డిట్లు పరమార్థకథారసలీల వీనులన్
దనియఁగఁ గ్రోల్చినం దగ పితామహుఁ డుద్గతసమ్మదాశ్రులో
చనుఁడుఁ బరిస్ఫురత్పులకచారుశరీరుఁడు నై సురారిభం
జను నరసింహు శ్రీరమణు సన్నతిలో నునిచెన్ దిరంబుగన్.

క. సురలు మునీంద్రులు నానం
దరసాబ్ధినిఁ దేలుచును సుదర్శనలక్ష్మీ
నరసింహమూర్తిమీఁదం
బరఁగించిరి తమ సమస్తభావము భక్తిన్. 186

వ. మఱియు సిద్ధసాధ్యచారణగంధర్వాదులును బరమరసావేశం బునం దదాకారంబు గనుంగొనుచుం గౌతుకాశ్చర్యభక్తి భరితభావంబులతోడ జయజయశబ్దతత్పరులై యుండిరి. లక్ష్మీ నరసింహదేవుండును బ్రహ్మాదు నఖిలదానవకులైశ్వర్య ధుర్యుఁగా నభిషేచనంబు చేసిన నతండును సాష్టాంగదండ ప్రణామంబులతోడ బహువిధస్తోత్రపవిత్రార్చన లొనర్చినం బ్రసాదమధురాలోకనంబు లతనిపై నొలయ నప్పరమేశ్వ రుండు వరంబడుగుమనిన నమ్మహాత్ముం డిట్లని విన్నవించె. 187

క. ఏజన్మమున జనించిన
నాజన్మమునందు నీసమంచితచరణాం
భోజంబులపై [1]విగత
వ్యాజమయిన భక్తి భక్తవత్సల! యీవే. 188

క. ఖలులకు సంసారముపైఁ
గల వేడుకఁ బాపి మోక్షగరిమము గూర్పఁగ
వెలయవలయు నీమహిమలు
దలఁపుచు ని ట్లున్న నాదు తలఁపున వరదా! 189

వ. అనినం బ్రసన్నుండై భక్తవత్సలుం డిట్లకానను గ్రహించితి నీవు యోగీంద్రులకు మద్భక్తజనంబులకునుం బ్రాజ్ఞజనంబు

1. ఒజిత.

లన్నియు (?) నీయరచేతిలోనివి మదీయసాలోక్యసారూప్య
సామీప్యసాయుజ్యసిద్ధులుఁ గ్రమంబునఁ బొందఁగలవాఁ
డవ యని యానతిచ్చి మఱియు ని ట్లనియె. 190

సీ. అధికబోధమ్మున నస్మత్పదాంబుజ
భక్తిరసంబునఁ బ్రకటమైన
నీమహానీయ వినిశ్చలచరితంబు
సంప్రీతి నేప్రొద్దు చదువువారు
వినువారు జనులకు వినిపించువారును
సకలకల్మషసముచ్చయము ద్రోచి
యాయురారోగ్యపుత్త్రార్థసమృద్ధులఁ
బొంది మద్భక్తి సొంపున వహింతు

గీ. [1]రస్యులు బడయరానియుదాత్త నిత్య
పదము బడయుదు రానందభాగులగుచు
సర్వపూజనీయం బగు సాధుహితము
వాచకంబు మన్మహిమకు వాఙ్మయంబు. 191

క. అని యానతిచ్చి త్రిజగ
జ్జనకుఁడు ప్రహ్లాదదేవుఁ జరితార్థునిగా
నొనరించి విశ్వలోకము
ననిశము రక్షించుచుండె నధికప్రీతిన్. 192

వ. [2]సమధికభక్తియుక్తుఁడయి శార్ఙ్గి భజించు నరుండు సంతత
స్థిమితయశోవిలాసుఁడయి చెన్నలరారెడు భోగభాగ్యదు

---

1. రస్యులకుఁ. 2. ఇట వ్రాఁతప్రతియందు. చం. స...అని మాత్ర
మున్నది. క్రిందిదంతయుఁ వెనుక యొరులచేఁ బూర్తిచేయఁబడినట్లున్నది.

ర్ధమ విభవంబుమై సుకృతి తద్ధయుఁగాంచుచు మర్త్యలోకని
ర్గమనమునాఁడు విష్ణుసుపకంఠము నొందు వినిశ్చలంబుగన్.

క. అనిదేవశత్రుఁ డెఱిఁగిం
చిన దివ్యక్షేత్రమహిమఁ జిత్తమెలర్పన్
విని గాలవుండు ముదమును
దనువునఁ బెనగొన నృసింహుఁ దలఁచుచునుండెన్. 194

వ. అని రోమహర్షణుఁడు వినిపించుటయు సంయమిప్రవరులు భక్తిరసావేశంబున నానందామృతధారల మునింగి యహో బలనాథు నిచ్చలు దలంచుచు యథేచ్ఛం జనిరి. 195

ఆశ్వాసాంతము

క. గర్వితదైత్యవిఖండన
దర్వీకరశయన వరసుదర్శనశార్ఙ్గా
ఖర్వాయుధమండితభుజ
గీర్వాణావనముదాత్మ కేశవ నృహరి. 196

శా. పారావారశయాన సింధుతనయాపాంగేక్షణోదార సు
స్మేరాలోకనమూర్తి దైత్యవిభవశ్రీవర్ధన వ్యత్యయా
కారుణ్యామృతవృష్టితర్పితసుభక్తవ్రాత నిత్యోదయా
రారాజచ్చరణాబ్జసంజనితగీర్వాణాపగా శ్రీహరీ! 197

మాలిని. ప్రకృతిగుణతరంగా ప్రస్తుతౌదార్యసంగా
సుకృతిజలధిభంగా సూరిచేతోబ్జభృంగా

నికృతిజనవిదూరా నిర్మలాకారమారా
వికృతిదనుజ వీరావేశసంహారకారా. 189

గద్యము. ఇది శ్రీశంకరస్వామిసంయమీశ్వరచరణసరోరుహ ధ్యానానందసౌందర్యధుర్య శ్రీసూర్యసుకవిమిత్రసంభవ శంభుదాసలక్షణాభిధేయ యెఱ్ఱయనామధేయప్రణీతంబయిన శ్రీలక్ష్మీనృసింహావతారం బను పురాణకథయందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

నృసింహపురాణము సమాప్తము.

పదములు అర్థములు

అ

*ఆకసములు 2-84 గుఱుతులు.

అంచబోదలు 2-67 అంచకూనలు.

అంతఃకరణము 4-71 అతి ప్రీతి. తెలుగువారు అంతఃకరణపరిణామమగు ప్రీతి దయ ఇష్టము మొ॥ అర్థములలో దీనిని లాక్షణికముగా ఉపయోగింతురు.

అందంద 1-80; 105. 2-14, 80, 119. 3-15, 44, 94. అచటనచట. మఱిమఱి - మిగుల - మాటిమాటికి —— ఈ మొదలగు విశేషార్థములను ఊహించునది. శ. ర. లో దీనికి గల అర్థము లన్నియుం లేవు. సూ. ని. కొన్ని అర్థము లెక్కుడు చెప్పి ప్రయోగముల నుదాహరించెను.

అకరువుల్ 2-67 కింజల్కములు. పుష్పాళ్లు? చూ. కం.

అగ్గము 2-75 అధీనము.

అచ్చు 3-14 పడియచ్చు. 'కాదు' అని ప్ర. గం డ రు వు. 4-62. 5-118. విధము, దృష్టాంతము, వరవడి.

—కట్టు 1-8. 4-62, 5-63. ఏర్పఱచు.

అచ్యుత 1-55 విష్ణువు. అ చ్యుత = జాఱని.

అజ్జ 4-184 అడుగు. ఇచట క్రింద ముందు అని లక్ష్యార్థము.

అట్టాలక 2-109 బురుజు నగరు.

అట్టె 3-6 ఈతని కూతు రట్టె? = ఈతని కూతురా?

అడంకువ 3-98 నమ్రత.

అతకరించుట 1-98, 4-93. అధఃకరించుట.

---

*ఇట్టి గుఱుతులు పెట్టిన పదముల అర్థము లింకను పరిశోధన చేయవలసి యున్నవి. వ్రాఁతప్రతులందలి కొన్ని పాఠములు అపపాఠములో సుపాఠములో భాష అంతయు బయటఁ బడనిదే తెలియదు. ఈ గ్రంథమునందు చాల అపపాఠము లున్నవి. అపపఠిత పద్యము లర్థ మగుట లేదు.

అదటు 2-90 గర్వము, మదము.

అదరు 5-97 భయమువలన చలించు.

అనుకు 2-56 పలుచన.

అనుఁగు-కోటలు, ఎలుంగు. 3-111. 5-157. మనోజ్ఞము.

అనుగలము 1-37. 3-5, 14. స్థానము అనుకూలము సమానము.

*అనుముదేలు 5-125 ఒప్పు. ఇది వ్రాఁతప్రతిలో పాఠము నందలి పదము.

అనురక్తావలోకనుఁడు 3-14 ఎఱ్ఱని చూపులు కలవాఁడు. అనురాగము తోఁ గూడిన చూపులు కలవాఁడు.

అనువు 3-14 విధము.

అన్ను 2-102, 3-89 పారవశ్యము మదము.

అపదాన పీఠి-38. గొప్పపని.

అపశరణ్య రిపుఁడు 2-3 అపగత=తన నుండి పోయిన, శరణ్యా=శరణుకల. రిపుడు=శత్రువులు కలవాఁడు.

అభిప్రాయము 3-45 ఆశయము తలఁపు. ఆస్థతో విను, చెవి యొగ్గి విను-ఈ మొ. అర్థములందు ఇచట ప్రయుక్తము.

అభియోగ్యము 2-13 ఎదిర్చి ఆక్రమింపఁదగినది.

అత్యాశితము 2-18 వెల కెక్కుడు. ఇచట ఇనుమిక్కిలి.

అర్థకరులు 5-63 పనులు చేయు వారు, భటులు.

*అఱలు 5-63 వాసగృహములు.

అఱిముఱి 1-14 సంభ్రమము త్వర క్షోభము కలఁత.

అఱువుడు 1-4 శిథిలము. అఱువుల్లో - దే. వి. బ. ...ఇత్యాది బహువచనాంతములు వృత్తియం దేకవచనాంతము లగును. 'అఱువుడు గావి' ఉ. హరి. 4-శ. ర.

అలుఁగు 4-27 ఆయుధవిశేషము.

అవధిఁబోవు 2-90 అంతము నొందు, క్షీణించు. చూ. హరి. పూ. 5-106—'తనకుఁ' దివురు దేహ దుఃఖం బెల్ల నవధిఁ బోవ ఉ. హ. 201., 7-201. కొందఱు అవిధి బోఁవు అని పఠించి 'కష్టముల పాలగు' అని అర్థము చెప్పిరి.

అవ్యక్త 3-24 మూలప్రకృతి. చూ. షడ్వింశు. 3-91. కనఁబడనిది, మసకమసక వినది.

అశేషభోగ 1-55 శేష భోగ=పాము పడగ. ఎల్ల భోగములు.

ఆ

ఆఁక 4-113 అడ్డు.

ఆకరము 1-37 గని.

ఆక్రాంత నియ త్యాపేలవుఁడు 1-10. ఆక్రమింపఁబడిన శుభాశుభ కర్మ

యెడ పలుచబడనివాఁడు. శుభముఁ కాని అశుభము కాని వచ్చినపుడు-చోక్క్ చేయనివాఁడు. సమదర్శి అని తా.

ఆట 2-90 నింద.

ఆదట 3-94 ప్రేమము.

ఆర్చు 2-86 'ఆడు'కు ప్రేరణము. ఆశించు, త్రిప్పు.

ఆర్వ్తెలుఁగులు 2-73 అఱుపులు.

ఆఱడిపోవు 2-90 వ్యర్థమగు.

ఆలరి 4-11 మూర్ఖు.

ఇ

ఇట్టలము 3-14 అధికము.

ఇఱి 5-52 నలఁగు. 'ఇఱిసిన'లో 'సిన' లోపము. ఇటులే ఇఱి గౌఁగిలి ఇఱిగౌను అని శ. ర. 'ఇఱుకైనది ఇఱుగౌఁగిలి సన్నమైనది ఇఱుగౌను' అని వావిళ్ల నిఘంటువు. ఈ పక్షమున ఇకారాదేశమొకటి అధికము. చూ. ఉఱుకౌఁగిలి. శల్య 2-46.

ఇఱియు 4-48 నలఁగు

ఈ

ఈచపడు 5-51 వంకరయగు కుష్కించు.

ఈరసము 4-26 పగ.

ఈరికలెత్తు 3-102 మొలకెత్తు.

ఉ

ఉడిచి 1-65 ఉడుగు ప్రే. ఉడిగించి. చూ. ఆది. 6-175, 6-16.

ఉడిపోవు 1-35 ఉడిగిపోవు.

ఉదరి 4-46 పూర్వముద్రణములలో ఒదరి = సంభ్రమించి. ఉదరి = విజృంభించి కోపించి చూ. సీ. హుంకారఘోరమై యుం ద రు బెబ్బులిమీస లుఱక యెవ్వాఁడు నేఁ దూఁచికొనియె, అరణ్య. 6-315 5-277. 'అదరక యుదిసూచి బెదరక డెంద మదరక, చిత్తంబు చెదరక, మనసు గలఁగక' పండి. పురా. పు. 397.

ఉన్నయము పీఠి-17 పైకెత్తుకొనుట. నన్నయ తిక్కనలు విడిచిన భాగమును.

ఉపజాపము 4-155 భేదోపాయము.

ఉరలంద్రోచు 4-94 తొలఁగఁద్రోచు. ఉరలక్ +త్రోయు = త్రోసివైచు. క. తరువం బెట్టిరబాసల, పెరువులు మను గిలకరించి పేర్చిన్నవెన్నల్, నురువు తెనఁగఁ గ్రోలి పిదప, నురలం ద్రోచుచును బోవు నుక్కివపుగతిన్. హరి. పూ. 5-203. కూలఁద్రోయు 'అక్కోట యురలం ద్రోచి' - మార్కం. 1-89.

ఉరివి 2-56 పరిహరించి. వెనుకటి అచ్చులో ఉరగి. ఇది క్త్వాంత మగు ఉరువు ధాతువు! చూ. కల్య 2-240. శాంతి 3-198.

ఉరియు 4-48 చలించు.

ఉఱక 4-135 అవలీలగా (ఉఱక వధింపఁగావలయు.) 5-177. మూటాడక వ్యర్థముగా అకారణముగా అని వావిళ్లనిఘంటువు.

ఉలక 2-56 చులుక. సీ. చులుక చౌక, యులుక యెల్లిద మన నొనరు లఘుత పేళ్లు. సాం మాన. 424.

ఉలివు 2-105 ధ్వని.

ఉగ్గడువుగ 3-88 అధికముగా.

ఉచ్చిపోక 2-47 చీలిపోవుట.

ఉత్తర్జ 2-18 తీవ్రమగు బెదరింపు గల. 'అర్శాదిభ్యోఽచ్.' చూ. ఉత్తర్జన గర్జా స్ఫూర్జితంబును 5-82.

ఉత్తాన 1-57, 4-168 లోఁతు లేనిది. వెలికిలినది. హరి. ఉ. 9.205 '...ఉత్తానకఠోరధార మగు దారుణ వజ్రము ..'

ఉప్పతిలు 3-38 పుట్టు.

2-75 ఊష్మము, ఉబ్బు.

ఊ

ఊఁకించు 3-75 ఉంకించు, త్రివిష్టపములకుఁ గెల్వఁగ నూఁకింతు. కర్ణ. 3-130.

ఊఁదుకొను 4-178 నాటుకొను. చూ. హరి. ఉ. 7-155, 9-231. ఆముక్త. 5-137. ఊఁదునకు స్వార్థమున కొను అని సూ. ని. పేర్చి శైలంబులు పెటికి శైలములపై నూఁదుకొనఁగ నొండొంటి వైప. హరి. ఉ. 7-156. ఇత్యాదులందు (గు)చ్చుకొనిపోవు మొ. అర్థములు చెప్పవలెను.

ఎ

ఎండకన్ను 3-75 ఎండచూపు.

ఎడకొను 4-57 సందు చేసికొను.

ఎడదు 3-75 చోటు, అవకాశము, నడిమిభాగము.

ఎడము 1-69 కాష్ఠ, అవధి.

ఎదురెదుర 2-56. ఎట్టయెదుట.

ఎరియు 4-48, 80 నశించు, మండు.

ఎఱమంటలు 2-14 ఎఱ్ఱని మంటలు. ఇటులే ఎఱగందు ఎఱగత్తులు ఎఱసంజ మొ. చూ. హరి. పూ. 2-67. 4-113, 5-150.

ఎలయు 3-14 ప్రతిబింబించు.

ఎలరారు 1-58, 2-67 అతిశయించు. చూ. హరి. పూ. 6-105 ఆతపవారణంబు లెలరారఁగ, హరి. ఉ. 3-184, 4-70, 110, 227. 7-36. 'ఎలరు = సన్న గాలి. ఎలరారు = సన్నగాలికిఁ గదలు' అని మా. రామకృష్ణకవి గారు. స్వముద్రిత కు మా ర. 127-వ పుట.

ఎలర్చు 2-64 విచ్చు.

ఎక్కటి 2-3 ఒక్కటి.

ఎమ్ములు 2-124 ఎముకలు.

ఎల్ల-నాఁడు 1-35 ప్రతిదినము.

—వెంటలకు 1-54 అన్ని పనులకు.

ఏ

ఏ-చు 5-44 కాజించు.

ఏచు 2-70 అతిశయించు.

ఏడుగడయుం 2-14 అవ్య ఎల్ల. గీ. ఎనయుం సర్వపదార్థమై యేడు గడయుం నాఁగ. ఆం. భా. 3-79. క. గురుఁడును దల్లియుఁ దండ్రి యుఁ, బురుషుఁడు విద్యయును దైవమును దాత యునాఁ, బొరి నేడుగడయుఁ దానై, హరి నను రక్షించుఁగాత ననవరతంబున్. వా. 1. ఆ.

ఏలకో 1-93 ఏల+కో?

ఒ

ఒండొండ 2-61, 4-182, 5-111 మొ. ఒండు+ఒండు+అ (ఒకదాని తరువాత ఒకటిగా) క్రమముగా మొ.

ఒకరుల మాటలం 5-56 ఒకళ్ల మాటలు. ఒకఁడుకు. బ. వ.

ఒక్క-మరి 1-67 ఒక్క-తడవ-వారము 'ఒక, మరి గోష్ఠినిరతి నుండి మను జాధిశా!' అను. 2. ఆ.

ఒడిసి 2-119, 5-93 ఒడుపువేసి తిగిచి.

ఒడుపు 5-96 గుఱి పెట్టి దాఁటిన దాఁటు.

ఒఱలువారు 4-28 విలపించువారు. చూ. క్రో. 1-267. కర్ణ. 1-88. శల్య. 1-363.

ఒలయు 4-64, 79 ప్రవేశించు చూ. హరి. పూ. 2-31. 'క, వారిజనాభుని తేజం । బారాజోత్తముని యాత్మయందొల యఁగ.' । వ్యాపించు. మొ.

ఒజ్జ 4-3 ఉపాధ్యాయుఁడు.

ఒడ్డారించు 4-28 ఎదురు తిరుగు.

ఓ

ఓగితము 2-90 (యుక్తమ్) తగు,

పాలుపడు, వా. ని. పాత్రము. పరులనింద పడుటకు పాత్రము అని తా. సూ. ని. చూ.

ఓజ 1-8 క్రమముగా.

—పఱచు. 1-70. 2-130. 3-14. 4-56 సిద్ధముచేయు, అలపఱచు.

ఓడికల్ 3-33 ప్రవాహములు.

ఓర్తె 3-98 ఒకరితె.

ఓలంబు నొందు 2-50, భేద మొందు.

ఓలాడు 1-25 మునుగు.

ఓలి మై 3-141. వరుసగా. 'ఒగి వరుస యోలి సోరిది నా నోజ నాఁగ క్రమమునకు నాఖ్యలు. ఆం. శే. 16.

ఔ

ఔడు 4-37 (ఓష్ఠ) పెదవి. దంతము. అలరు దంతంబు పే రౌడనంగ. ఆం. శే, 47.

ఔదల 2-99 తల (ముందల అను నర్థమున ఔదల. సీ. ఔదలఁ జదలేటి లేఁదరఁగలు బాలుఁ డగు చందమామ నుయ్యాల లూఁప. (హరి. ఉ. 6-38.)

ఔపచారిక దృష్టి 4-185 అప్రధానదృష్టి. ఆత్మభావము ప్రధానము. జీవభావ మప్రధానము.

మనసు కొంత వెలికిఁ గొనివచ్చి తాను ప్రహ్లాదుఁడాయెను. వెలికిఁ గొనిరాకున్నచో ప్రహ్లాద మే అనఁగా ఆనందమే యగును.

ఔపనిషదుల్ 3-28 ఉపనిషన్మతము ననుసరించువారు, రామానుజాదు లందఱును ఔపనిషదులేయైనను ఇచట అద్వైతులు అని అర్థము. అద్వైతులును ఔపనిషదులేగదా.

క

కందు 3-14 నలుపు.

కందువ 1-37 ఏకాంత స్థలము. ప్రదేశము. జాడ. చూ. ఆర. 5-399.

కజ్జలము 3-113 కాటుక, చీఁకటి.

కటికి 2-3 అధికము.

కడలు - చేతులు 1-34 అలలు అను చేతులు.

—ఒత్తు 2-81 వ్యాపించు, చూ. కరమూలముల జిగి కడలొత్తి హరి. పూ. 8-168.

—వడి 1-70 అలలవలె అయి. తరంగితమై.

కడి 2-5 ముద్ద.

కడిఁది 4-24. కఠినము. అనుపమముల్ రతిస్మరులకూట కు నర్హము లంచుఁ గట్టిపెట్టిన పువు బంగు

లీసతి కడింది చనుంగవ కళా-7. చూ. శ. ర.?

—కనలు 5-26, 98 తీక్ష్ణ. మగు కోపము.

కనలు 2-3 మండు.

4-24 కోపము.

—అగ్ని 4-178 మండు నిప్పు.

కనుపుగొట్టు 5-31 ఖండించు, భంగపఱచు.

కన్ను 2-21. శేకు, కన్ను (శ్లే).

*కప్పుబడి 3-50. ఆచ్ఛాదింపఁబడి.

కమలా, కర కమల 1-55. లక్ష్మీ హస్త కమలములు.

కమలాకర, కమల చెఱువులలోని, కమలములు. (శ్లే).

కమియు 3-70 కవియు.

*కమ్మలు 2-66? ఇది శుద్ధపాఠమై యుండదు.

కర 1-42 ఒడ్డు

కరపటము 3-80 బరణి.

కరాళ 3-96 భయంకరము. రాహు వదనము 4-184 ఎత్తైనశైలము. చూ. కరాళో దంతురే తుంగే కరాళో భీషణే పిచ.' విశ్వః.

కఱతలు 4-135 చేష్టలు దుశ్చేష్టలు.

కల్పతరు పాకము పీఠి-28 కల్పతరువు పంట.

కలితనంబు 2-21 సామర్థ్యము.

కలుచపడి 5-4 కలఁతపడి.

కల్ల 2-69 కల్లి.

కల్ల 2-5 ముద్దలు. కడి ఏకవచనము. 'కడి మాడ సేయఁగుడుచు.' క్రీడా.

కల్లోల 3-3 తరంగము.

కల్మి 1-7. కలుగుట; సంపద.

కవణము 2-127 గుఱ్ఱములు మొదానికి పెట్టు ఉలవలు మొదాణా.

కష్టుఁడు 4-25 పాపి.

కాకుచేయు 2-119 తిరస్కరించు.

కాదిలి 4-40, 79 ప్రేమమ్ము ప్రియభార్య. శ. ర. లో కాపవము గాదిలిగా గ్రహింపఁబడెను. చూ. నన్నె చోడుని కుమార సంభవము 2-28.

కానుపు 4-157 కనుట; చూచుట. 'అది కలలోనికాను పయి' పారి. ఉ. 7-99.

కావలము 4-58. దురాచారము; పాపము.

కావులు 3-68 కాషాయవస్త్రములు.

కిఱుకు 4-28 (క్రిక్కురా) ఇదుమ్ము.

కీలించు పీఠి- 3 ఉంచు. గీ. పెట్టె గిలించె నాఁగను వెలయుం చూడు, నుంచె ననువల్కునకు. ఆం. భా. 3-130.

కున్న 5-17 కూన, శిశువు, కున్నఁడు, కున్నె - రూపాంతరములు. ఇది కుణశబ్దభవము. 'కున్నఁడ నినుఁ బాసి వెడమాయ కోవిల । కున్నల కులుకులు గులికేనిపుడు' అన్న. శ్రుం. 116. 'ఓరి గన్న!' అని వాడుక.

కూడఁబడు 2-133, 5-90. చేరు. స్వార్థమున పడు చూ. 'గొల్లలెల్లఁ గూడఁబడిరి' హరి. పూ. 5-246.

కృతంబులు 4-54 హింసలు. ఈ పద్యమున 3 పాదమునందలి కీడునకును దీనికిని పొత్తుకలదు.

కృష్ణ 1-10 పాపము. (నలుపు పాపము తమస్సు మొ. వానికిని తెలుపు పుణ్యము సత్త్వము మొదలగు వానికిని లక్షణము.)

కెడయించు 4-178 కూల్చు పడ వయిచు

కేతు 1-43 టెక్కెము

కొంకరవోవు 4-108 వంపు వోవు.

కొంకవోరె 2-75, 119. భయపడరే, వెనుదీయరే.

కొండిక ప్రాయము 2-61 చిఱుత ప్రాయము.

కొఱకు 4-86 నీచుఁడు.

కొఱగామి 5-142 అకార్యము.

*కొలమే 5-45? కులమువాఁడా - అని తాత్పర్యము.

కొలుపు-పెడక్కులు 1-78 పుట్టఁజేయు. 4-103 కొలుచుట. సేవించుట.

కొలఁదులు 5-142 మేరలు, పరిమితులు.

కొలుపు 4-103 - సేవ.

కొనలు 4-170 (కన్ను) కొనలు.

కోర 3-94 కల్లుత్రాగెడు గిన్నె. చషకము.

కోరి చెండాడు 4-121 కోరాడు, పినఁగు లోనగునవి కొమ్ములతోఁ బొడిచి దుమ్ము ఎత్తి పైకిఁజల్లు. దీనికి గ్రంథములయందు కోరాడు అనియే ప్రయోగమని శ. ర. ఈ పైప్రయోగము నాచార్యులవారు గమనించి యుండరు.

కోఱడము 4-11 ప్రతికూలపు పలుకు.

కోలు 1-72 పెద్ద.

—మసఁగి 4-170 మిక్కిలి విజృంభించి

క్రందుగ 1-78, 2-64. తఱుచుగ.

క్రందుకొను 4-132 మూఁగు, గుమిగూడు. చూ. 'పొడఁగన పేళయిచ్చెనని పొంగి కళింగ శకాంగ ముఖ్యు లయ్యెడ గడ యూక క్రందుకొని.' వసు. 1-147.

క్రాఁగు 4-130 ఉడుకు 4-144 నశించు. ప్రే. క్రాఁచు 2-49, 5-94. నశింపఁజేయు.

క్రించు 3-19 అల్పుఁడు, మిమ్ము నీ క్రించుల యాదవాన్వయుల హరి. ఉ 1-108.

క్రుమ్మడి 2-85 (క్రుంగు+మడి, క్రుఱు+మడి అని కొందఱు) అందమగు ముడి అని తా. 5-158-'24 సం. ప్రతిలో క్రొమ్ముడి అని కలదు. బసవపురాణ పీఠికలో శ్రీ ప్రభాకరశాస్త్రిగారు క్రుమ్ముడి యను పదమేకాని క్రొమ్ముడి యను పదము లేదని వ్రాసిరి.

క్రుయ్యఁగఁబాఱు 3-67 కృశించు. వెనుదీయు.

క్రొవ్విదము 3-75 క్రొవ్వు.

క్రోడాడు 4-47 కోరాడు.

క్రోల్చు 1-7, 5-185 క్రోలఁజేయు. (క్రోలు+ప్రేరణము)

క్షోద 3-65 రేణువు.

5-40 ఒరగంటిపై నూఱుట.

ఖ

ఖలుడెందము 2-56. కలుడెందము - శ. ర. పాఠము. కలు=రాతియొక్క (డెందము).

గ

గంటి 5-12 గాయము చేయు (గంటు క్త్వా.) 4-114 వి. గాయము.

గరుడాచల 3-1 వేదాద్రి చూ. 5-99, 5-122, 5-129.

గరువంపు టేఱులు 5-54 విరివియగు ఏఱులు లేక, పెద్దయేఱులు.

—దిట్టలు 1-50 'గరువం బగు తత్పరిబోధము. హరి. పూ. 2-217. గరువంపు విచారము లేల నీయెదన్. అరణ్య. 6-405.

—సూత్రధారి 3-78.

—ఁదపంబు [విక్ర] 6-51.

—నిట్టూర్పు (కాశీ) 4-69.

—ఁగోటారులు (మను) 3-89.

గాఁడితూపులు (పలు) 2-74 పెక్కుగాఁడులు కల బాణములు.

గాంగేయ భవన 1-55 బంగారు టిండ్లు, భీష్ముని ఉనికి.

గాథలు త్రవ్వ 1-9 మిట్టలు త్రవ్వ. (శ.ర.) అనఁగా మిగుల శ్రమపడు. 'గొఱియల వార్తలు గూడునే త్రవ్వ' బసవ. 5-339 పు. వావిళ్ల ప్రతి.

గాసట బీసట (చదివి) 1-9 సలక్షణము కాని చదువు. 'గాసట =

గాథా సప్తశతి, బీసట = బేతాల పంచవింశతి అనఁగా ఆధ్యాత్మిక దృష్టిలేని చదువు' అని శ్రీ నిడుదవోలు వెంకటరావుగారు. చూ. భారతి. 26సం. 1 భా. 13 పుట. గ్రామ్యలక్షణము అనుశీర్షికలో—
క. తీసడములు గోరడములు, గాసరబీసరలు నైన కట్టిఁడి పలుకుల్, భాసిల్లు గ్రామ్యములు నా, హాస్యోక్తులఁ దెగడుచోట నవియొను నొప్పున్. కావ్యాలంకార చూడామణి. ౯. ఉల్లాసము. ౭౦.

గినుము 4-99 వంచన.

గిరిశ పీఠి-18 శివుఁడు (గిరి=కొండపై, శేతే = నిద్రించు వాఁడు).

గిఱుపు 1-54 కదలించు ఇక్కడ నక్కడ నూఁడఁజూచి మే గిఱుపఁగ నిర్వ. 7. దువ్వు - సవరించు (సూ. ని.) చూ. భా. ఆది. 5-168. గిఱుపు చెడ.

గీటు 5-95 (కోఱలు, దౌడలు) కొఱుకు.

గీఱుచు 1-95 ఛేదించుచు. 'నాటుట' అని అప్పకవి. ఆ. 2 ఆ. చూ.

గుబ్బునన్ 4-8 ఒక్కుమ్మడిగా.

గురువులు వాఱు 2-67 పరుగువాఱు. అతిశయించు.

గుఱిగొను 5-77 యత్నించు.

గుఱుతు 5-142 మేర. పరిమితి. సూ. ని. క. ఖలుఁడు మనుల యాశ్రమములు । గల యన్ని యుఁ జొచ్చి చెఱిచెఁ గ్రతువులు ధర్మ, స్ఖలనం బొనర్చె సాధుల, యలజడి కది 'గుఱుతుకోలఁది' యన లేదన ఘా! హరి. 4-118.

గొనయము 2-74 వింటినారి.

గోత్ర 3-14 కొండ కులము. (శ్లే)

గ్రక్కదలు (గ్రక్కు+అదలు) కంపించు, అదరు.

ఘు

ఘుటికము 2-127 గుళిక. రసమణి లోనగునది. చూ. 3-34 సుధామయ ఘుటికలు.
చ. ఇట క్రీగమెన్ని తోయముల నిందుముఖీ ముఖ సేవమద్యమున్, గుటుకునఁ గ్రోల నీ కుటిలకుంతల యొంగిటి మాధ్వీఁగల్లు విస్ఫుట మధురత్వ వాసనలు చూడరు గాక దివౌకసుల్ సుధా,ఘుటికలలోని మేలు మఱి కోరుదురే యిది క్రోలఁగల్గినన్. (ప్రబోధ) 3-56.

చ

చక్ర 1-53 చక్రవాకము, చక్రము. (శ్లే)

చక్రాంక 5-176 చక్ర చిహ్నము. ఈ చిహ్నము తాల్చుటయు ఒక సేవ.

—భాగవతులు 5-77 చూ.

క. శ్రీకర చక్రాంకితులగు, లోకులు శుద్ధులును బుణ్యులును నగుదురు వా, రీక్రియలు లేకయుండిన, బ్రాకృతులనఁ బతితు లనఁగఁ బడు గురుజగతిన్. పద్మపురాణము 321.

చట్టులు 1-3 శిష్యులు.

*చదుస్థ 2-84 చదురుకు బహువ. చతురోక్తులు.

చల్మరి 3-58 చలువ.

చవికాటు 2-66 చవికొఱుకు కఱచు.

చాఁగిలి 2-93 దండాకారముగా నేలకు వ్రాలు.

చింబిలి కుందిలి 2-53 చెదరినది, చెడినది.

చిట్టులు 4-181 ఓంత.

చిదుపలు 4-31 తునియలు.

చివ్వ 2-68 యుద్ధము. చివ్వలనీన యుద్ధములు కలిగింపగా.

చీఁకిఁ గైకొనరు 2-102, 3-126. లేశమయినను లక్ష్యము చేయరు.

చుఱచు 4-41 మండుటయందలి ధ్వనికి అనుకరణము.

చూడ్కిరేకలు 2-67 చూపులు అను పు రేకలు.

చూఱాడు-చూఱలాడు 2-67, 35, 177. కొల్లపెట్టు.

చెనకు 1-5 తాఁకు, ఎదిరించు.

చెనయు 2-135 ,,

చెరలు పట్టి 2-117 నిర్బంధము చేసి పట్టి.

చేయలంతి 4-77 సమీపము.

చొక్కు 2-66 పారవశ్యము.

చోద్యపు మూల్యములు 1-46 వింత వెల కలవి. చోదనా మూల్యములు అని అర్థాంతరము.

జ

జాకెలు 2-84, 4-44, 6-108 బెదరింపులు.

జాంత్రము 4-123 సూత్రపు బొమ్మ. ఇచట వెనుకపాదము నందలి మాయమే యీజాంత్రము. ఇది 'ఒక అద్భుత కర్మ.' చూ. సూ. ని.

జడిగొనియుండు 2-135 నిరంతర మగు.

జతి 2-32 యతి. ఆటకు పాటకు తగిన స్వరసంగతి.

జవరము 2-50 సాంద్రము. ఇది శ. ర. పాఠము.

జయంతి 5-150 కృష్ణజయంతి నృసింహాజయంతి మొ.

జలాశ్రయ 1-53 జలము, జడము అని శ్లేష 'లడయో రభేదః.'

జోదుకొను - పీఠి-22 కలుగు. ఉద్భవించు. (జోడు-జాతిః) సీ. ఎలమిఁ గోరిక లీరిక లెత్తిన, పరణి మేఁ పులకలు జాదుకొనఁగ. విక్ర. 1-122.

జాఱి 3-108 జాఱినను అని సూ. ని. పాఠము. కడచినను, గతించినను.

డ

డ(ద)క్కఁగ నేలుదు 2-8 అనుభవయోగ్యముగా పాలింతును.

డిందు 2-16 ఇంకు.

డిందుపఱుపనేరక 2-44 కుదురుపడఁజేయఁజాలక.

డెక్కొను 2-81 డెక్క+కొను సెలకొను. డెక్క+కొను-డెక్క వట్టు? 'సీ. చివురెల్లఁ గసి నొత్తి తోవరాకుగుత్తుక, డెక్కొని కోయిల వెక్కుచుండు' కుమా. 5-162.

డొంకు 3-110 ఇంకు.

డోలు 2-67 'డోలు. రూ' జంటలు. చూ. 'కుత్రచిన్ను లోవ క్ష్ప.' అహోబ.

త

తక్కఁద 5-7 తప్పద, తొలఁగద.

తగులు 5-131 నిత్యనివాసముచేయుఁ, అంటిపెట్టుకొని యుండు.

తటవట 4-172 'తటవట. రూ' కలఁత నొందినది.

తట్టాడు 3-147 మట్టాడు. తప్పటడుగులు వేయుచు తిరుగు.

తత్ప్రకారంబు 1-101 ఆరీతి. ప్రక్రియ - క్రియ-పని.

తనుగాలి 3-73, 5-157 (తనుపు - గాలి) చల్లగాలి.

తపోగ్రత 2-21 తపము నందలి ఉగ్రత. సకారాంతశబ్దములు అకారాంతములు నగు నను మతమూని యిట్లు ప్రయోగించెఁగావలయుం.

తరతరంబ 1-24 క్రమముగా, పరంపరగా.

తరి = మంథాచలము.

తరితాల్పు 1-54 శంఖము తాల్చినవాఁడు-విష్ణువు.

తఱికిన 1-91, 5-4. తఱిగిన.

తఱియు 3-57, 5-9. సమీపించు, దాఁటు.

తఱులు 1-4, 3-14. అలలు,వళులు.

తర్పిత 5-107 తృప్తిచేయఁబడినది.

తలఁకు 2-21 భయపడు.

తలకొను 1-22, 3-90.

తలఁగు 4-97 తొలఁగు. ఈ పదము ఇచట అతుకదు. ఇది 'తగిలి'యై యుండునా?

తలఁపు 3-189 హృదయము.

తానకము 1-37 స్థానము.

*తాలని 2-71 చూ. శాం తి. 1-249.

తాళగించు 2-81 తాళము వేయు.

తిలకించు 1-6, 70. 2-61, 63. 3-14, 97. ప్రకాశించు, ప్రసన్నత నొందు. కనఁబడు, పొడచూపు. 'క. కల నీలకంఠ కేలా, హాలలీలలు సెలఁగె రాజహంస కులములం, దిలకించె సప్తపర్ణావళి విగళిత కుసుమ కుటజ వాటికల గెడన్. ఆరణ్య. 4-145. చూచు అను నర్థము ఆదికవుల ప్రయోగములందు కానఁబడదు అని శ. ర. కాని ఇందు 'అసూయాసౌందర్యంబునం దిలకించు నిందిరకు' 3-14 అనుచోట చూచు అను నర్థము, కనఁబడు, పొడచూపు అను నర్థములకంటె సుసంగతము. 'శా. కోరం జేతులు రెండు గ్రుక్కి కొనుచున్ మో మెల్ల బాష్పాంబుజన స్మేరంబై తిలకింప నేడ్చుచు.' హరి. పూ. 5-171. గీ. సరస కింశుక కోరక సంచయంబు చెలువు తిలకించె..."నృసిం. 2-63' అను నీరెండు తావులను, అ. క్రి. కనఁబడు, పొడచూపు అను నర్థములం సూ. ని. చెప్పెను. చూచు అను నర్థమున— '...ప్రియముగఁ దిలకింపుము మత్, ప్రియుఁడవు మత్ప్రియమునందుఁ బ్రియ మొందఁ దగన్' హరివంశ. ఉ. 7-27.

తివుట 2-47 కోరిక.

తీర్చు 5-12 చక్కఁబఱచు.

తుప్పరఁదూలిపోవు 1-67 తుప్పరవలె తొలఁగిపోవు. కడు చలించు. భాస్కరరామాయణము, కుమారసంభవములందలి 'తుప్పలుదూలు (బాల. 32) తుప్పలఁదూలఁగ 1-3 మొదలగు ప్రయోగములను జూచి శబ్దసామ్యమును శబ్ద తత్త్వమును గమనించునది.

తుఱఁగలి 2-14 ప్రకాశము.

తూపరము 2-57 చిల్లి. భ్రష్టమై అని యిచట తాత్పర్యము. చూ. సూ. ని.

తూఱఁబోడుచు 4-121 చొరఁబడు నటులు పొడుచు.

తెట్టిన 5-3 తెట్టగా పెట్టిన. 'తెట్టు ధాతువు శ. ర. లో లేదు. సూ. ని. లో కలదు.

తెట్టువలు 1-40, 4-109. నీటియందు గాలి కొక ప్రక్క చేరిన తృణాది సమూహము.

తెప్పలఁదేలు 1-84 ఆనందించు. కీల లాడు, ఈఁదులాడు. ప్రవాహము

(నీరు) ఎక్కుడై నీరు పొంగినపుడు తెప్పలు తేలును. ఇది వాచ్యార్థము. కాంతిలో తన చూపులు తెప్పలు తేలు ననఁగా కాంతి యొక్క అధిక్యమును, అందు చూపులు తెప్ప లనుటలో వాని ఆనందాద్యతిశయమును ధ్వన్యర్థము. (సాగరకన్య కాంతిలో అని మూలపాఠమై యుండును.)

తెరలు క్రి. 3-36, 4-44. మొ. కలఁగు. చూ. అరణ్య. 5-180.

...పర్వ 2-72 పొంగిపొరలు.

...పొదువ 2-18 కలఁగునటులు పొదువు. [లేచు

.. ఎత్తు 4-176 అలలు పైకి

*తెలియింపు 5-83.

తేటవాండు 1-18 నిర్మల మగు, కలఁక దేఱు.

తెలుపు 4-103 ప్రార్థన. 'తెల్పర్ త్రిలోకంబులన్.' హరి. చూ. తెలుచు. శ. ర. (నమస్కారము సూ. ని.)

తెలుపువాఱు 3-131 తెల్ల నగు.

తెల్ల పీఠి-9 విశదము - స్పష్టము-నిస్సందేహము.

తేప 1-42, 4-73 తెప్ప.

తేఁకజను 2-90 వృథా యగు.

తొంగలి రెప్పలు 3-14 దట్టమగు వెంట్రుకలు కల రెప్పలు.

తొక్కుచు 3-148 అణఁచుచు.

తొడఁగి 1-29.2-105 ప్రారంభించి. 'ఆటకుందొడఁగి.'హరి.పూ.7-92; ...ఒదవఁదొడఁగి. 4-162. మరగఁదొడఁగి.సూ.ని. తొడగుధాత్వనుబంధము లేకున్నను 'ఒదవు'నకు మరగు అను అర్థము. హరి. ఉ. ౯-౪౪. కనఁబడును. 'క. చదువక పెద్దలగోష్ఠికి, నొదవక ధర్మంబు తెఱుఁగ కూరక మిగులన్, జదివిన వారై యెఱుకలు, పదివేలు నటింతురిర్వఁ బండితమానుల్.' 'యుక్తమగు' అని శ. ర. చూ.

తొడఁగు 4-161 చదువుదము. ఒదవు - చూ. హరి. పూ 7-112.

తొడరు 1-20, 97 కలుగు. 2-142 ఎదిరించు.

తొడవు 3-33 భూషణము.

తొడిఁబడు 2-35 తొట్రుపడు, చలించు, బెదరు.

తొప్పఁగదోఁగు 4-183 మిగుల మునుఁగు.

...'దోఁచి 5-101 మిక్కిలి మునిఁగించి, క్షాళనచేసి అని తాత్పర్యము. [పడు.

తొఱఁగు 2-47, 5-104 విడుచు. క్వచి దేకస్యైవ లఘుత్వం గురుత్వం చాప్యస్తి. 'లఘుర్భవే ద్గురుః క్వచి ద్గురు శ్చ లఘు స్తథా ఉచ్చారణస్యకల్ప్యత్వా న్నిదానం తత్ర సర్వచః' ఇత్యథర్వణ వచనాత్. సీ. పరమాత్మ పదములఁ దొరఁగి పాఱునీటి, తరఁగలపై లీల దాటి దాటి, 1-54. గీ. పొగడమ్రాకుల మొదలను బుష్ప రసము. దొరఁగి నెత్తావి యందున నెరయఁ గప్పె' ఇతి నృసింహ పురాణే ప్రయోగః 'మ్రాఁకులు, తొఱఁగి, నెఱయ శ. ర. ఘాతాంతరములు.

తొరగు 1-54, 3-14 స్రవించు - ప్రవహించు - పడు - తొరుగు. రూ. తొఱఁగు తొరుగుల విభేదమునకు శ్రీ. వే. ప్రభాకర శాస్త్రిగారి బసవపురాణ పీఠికయందు Journal of Sri Venkateswara Oriental institute Vol. IV- No. I. లో పండితారాధ్య చరిత్రము అనువ్యాసమును చూచునది.

తోఁగు 1-11 మునుఁగు.

తోఁపుఁబెంబరం 3-78 ఎఱ్ఱని పెద్ద తెర.

తోలితొప్పులఁబెట్టు 2-74 తఱిమి బాధపెట్టు.

తోలు 4-43 చర్మము. 'క. అవిరళ విషఫణి దంష్ట్రలు పవనజు వజ్రమయ తనువునను తోలును.' భా ఆది. 5-176 అను నెడ తనువు తోలుల భేదమువలె నీ పద్యమున కాయము తోలుల భేద మారయుందది.

త్రచ్చియాడు 3-5 మథించు.

త్రవ్వికండము 2-117 అసంఖ్యాము.

త్రిప్పు 2-121 తప్పు, తగ్గు.

త్రిప్పు 5-182 తిరుగుడు భ్రాంతి.

త్రిప్పుకొను 3-90, తిరుగుడుపడు.

త్రెవ్వు 2-119 తెగు.

త్రొక్కు 3-35 పాదముచే అణఁచు.

ద

దంటకెంపు 4-8 జంట యొఱపు. 'హరివంశముచందు తఱచు దట్ట కెంపు' కనఁబడుచు. ఆపాతమున మిక్కిలి ఎఱుపు అని అర్థము.

దండియ 1-81 వీణ, కిన్నెర.

దందడి 1-36, 4-31- హాని. హూ. 164 అధికము. రాయిండి తఱచు. చూ. ఆక్రమ 2-35 చూ. దొందడి. ద్రో 4-129.

దట్టించు 4-59 అదలించు.

దడియంగఁబడు 1-90 దడియు క్రిక్కిఱిసి యుండు. సూ. ని. 'పణఁకు' అని శ. ర.

దళము (గ) 2-69, 71 దట్టముగా, అధికముగా.

...ఎక్కి 3-88 ఆధిక్యముపడసి.

...కొను 3-90 ,, పడయు.

దశ 3-113 అవస్థ, వర్తి. (శ్లో)

దర్శన 1-55 చూచుట-దర్శనములు.

దాఁటు 2-68 లంఘించు.

3-88 సమూహము.

దాడికాఁడు 2-60 వేగులవాఁడు.

*దిష్మదివురు 2-67

దీటు 2-86 చక్కఁబఱచు.

...కొను 5-109 నిండు.

...కొలుపు 1-175 నిండించు.

...గట్టుకొని 2-68 నిండుకొని.

దెస 1-68 ఇచట పక్షముగనుండుట క. కొండ వడ దాఁకి వాఁడి యొకొండును దెస లేక యేడ్చుకోమలతనునా, ఖండలసముఁ డగుశిశువును, నిండిన కృపఁ గౌరి చేర నెఱి నంబుదముల్, హరి. ఉ. 9-10. ?-103 కాపు, ప్రాపు. 'అరయ దెస లేక నీధనం బడవిలోనఁ జెల్లచెదరయ్యె' హరి. పూ. 7. 4-64 ఇట దెసల అను నది సరియగు పాఠమగుచో 'దశలు'కు తద్భవ మనవలయును.

4-114 ప్రదేశము.

దుద్దు 2-67 కర్ణిక.

దుఃఖపడి 4-152 కష్టపడి.

†దూఁదుకొను 2-14 ఎగురు. చూ. అరణ్య. 4-384. వ......వాని వదన నిశ్వాసపవనంబు......భూనభోంతరం బెల్లను నిరంతర సికతారజఃపటలంబు దూఁటుకొనం జేయు.'

దొంతులు 4-141 వరుసలు.

దృష్టము 5-38, 165 చూడఁబడినది. అనఁగా ప్రత్యక్షము 'భూనుత యది నీకు దృష్టముగ నెఱిఁగింతున్.' అరణ్య. 5-113.
'ప్రత్యక్షం మమయో ధర్మ స్తం పశ్య ద్విజసత్తమ. అరణ్య. 177-3 శ్లో. ఉదాహరణము.
'వినుము నేఁ గైలాసమునకు నేఁగుటకు, జనులకు నెల్ల దృష్టముగ నీయున్న' బసవ. 7. పు. 219.

దైవాఱు 5-95 అతిశయించు.

ధ

ధట్టము 2-104 సేన.

5-31 సమూహము.

ధారాళ 2-92 అడ్డపాటులేనిది.

ధ్రువ 1-55 ధ్రువుఁడు. చలనము లే (శ్లో.)

చాగ్ని సాధనమనియు పేరు. 'గ్రీష్మే పంచతపాస్తు స్యాద్వర్షా స్వభ్రావకాశికః ఆర్ద్రవాసా స్తుహేమంతే క్రమశో వర్ధయం స్తపః' మను. 6-23

పచరించు 1-1 అలంకరించు 1-34. ఒప్పు చేయు. 3-14 ప్రసరింపఁజేయు. చూ. హరి-పూ. 7-189. విహంగ రాజు...అప్పద్మనాభు మీఁదఁ బచరించె బీఁటెండ మెఱయకుండ.

*పటల 5-81 ఇది 'పటహా'మై యుండునా?

పడితిఁ 5-87 శ్రమము నొందితిని.

పణిహారులు 1-80 ద్వారపాలకులు.

పతాక 1-43 టెక్కెపుఁగంబము.

పత్త్రకము 1-2 రేకు

పసఁగు 4-64 విశద మగు. 'కాంత కనుఁగొనఁ బసఁగుఁ' శ. ర. చూ. హరి. 8-21.

పసిక 2-3 పస.స్వార్థమున ఇఁక ప్రత్యయము.

పసిఁడినీరు 1-75 బంగారునీరు.

పదార్థపంచకము 3-26 మలము కర్మ మాయ రోధశక్తి బిందువు అని పదార్థములు ఐదు. ఇవియే పాశములు. "మిథ్యాజ్ఞానము అధర్మము శక్తిహేతువు (విషయసన్నిధానాదికము) చ్యుతి (సదాచరణభ్రంశము) పశుత్వమూలము (ఆసాది సంస్కారము) అని మలమయిదు విధములు, కర్మ ధర్మాధర్మరూపము. మాయ సర్వమునకును మూలకారణము. ఇదియే అవిద్య. ప్రధానము ప్రకృతి. ఇచ్ఛాశక్తిని క్రియాశక్తిని అవరోధించు మలసామర్థ్యము రోధశక్తి. బిందు వనఁగా మాయాత్మకమగు శివతత్త్వము. మిగిలిన నాలుగు పాశములను విడిచి యీ యొక్క పాశము చేతనే బద్ధుఁడగువానికి శివపదప్రాప్తిరూపమగు ముఖ్యమోక్షము లేకున్నను గౌణమగు అపరమోక్షము కలదు. కేవలమగు నీ పాశము విద్యేశ్వరాదిపదవీ ప్రాపకము. మిగిలిన పాశములవంటిదికాకపోవుటచే దీనిని పాశమనిఅనరు. దాన పాశములు నాలుగనియు ఐదనియును వ్యవహారము. చూ. సర్వదర్శన సంగ్రహ.

పరపు 2-86 విరివి.

పరిపాటి 1-1, 1-12 అనుక్రమము, పోరిది.

పరివేయి 3-72 వేష్టనము, చుట్టుకొనుట. పరి చనుదెంచె నంటే కాలరుల వచ్చె ననుట. ఇది రేఫ యుయు

ప్రవర్తించును. [విరాట. 4-68. శాంతి 3-69] చూ. అని కవి సంశయవిచ్ఛేదము.

పలిపలి 4-43 పీడితము, నుగ్గునుగ్గు.

పలుపనోల్లఁడు 2-124 పాటుపడఁజేయఁడు.

పలక 4-116 కేడెము అను ఆయుధము.

పాటి 2-101 న్యాయము.

పాపఁడు 4-5 బాలుఁడు.

పావలు -8 4 పావకోళ్లు పాదుకలు.

పిండలి 3-182 ముద్ద.

పింపిళ్లుగూయు 2-67 బాలురును బాలికలును పెదవిమీఁదుగా ఒక విధమయిన ధ్వని కలిగించుచు నర్తించు. ఇచటఝుంఝుమ్మని తిరుగు.

పితామహుఁడు 3-14 తాత, బ్రహ్మ.

పినుఁగు 4-115 శోభి, పాడు పిశాచము అని తా.

పిలుసనక 2-114 వెనుకకు పోక.

పిశాచి 4-115 పిశాచము. మహాదమహాన్మహతీసాంకర్యము వాడు కనుబట్టి మహాకవులు చేసిరి. అసారమేయము నడచిన నది యలుచుచు' ఆది. 1-83 'ముసలావె యే వివేకి?' వైజ—

పీతాంబర 1-55 పచ్చని ఆకాశము. పచ్చని వలువ, విష్ణువు.

పుండరీకాక్షుఁడు 3-14 తెల్ల తామరల వంటి కనులు గలవాఁడు, విష్ణువు.

పుక్కిటిబంటి 2-20 పుక్కిటికోలఁది. అనఁగా పుక్కిలి మునుఁగునంత.

పుయిలోడక 4-154 వెనుదీయక. సంకోచింపక.

పురుడు 1-40 సామ్యము.

పురుణించిన క్రియ 5-103 పోలిన రీతి.

పురుషాధీశ్వర 3-14 జీవులకు ఏలిక.

పురుషోత్తము 3-14 ఉత్తముఁడగు పురుషుఁడు, 'ఉత్తమ శ్చాసౌ పురుష శ్చ' పురుషోత్తమః. రాజదంతాదులలోని దగుట పరనిపాతము. చూ. 'ఉత్తమః పురుషస్త్వన్యః పరమాత్మే త్యుదాహృతః' లేక 'పురుషాణాం ఉత్తమః' అని శేష షష్ఠీకో సమాసము. చూ. శబ్దేందుశేఖరము. 'న నిర్ధారణే.'

పెదమోముపడు 1-116 వెలమొగమగు.

పెంపు 2-60 వృద్ధి, మహాత్మ్యము.

పెఱలన్ 4-56 ఇతరులను.

పెల్కుఱు 2-46 విలవిలలాడు. విహ్వలించు.

పేదఱికంబు 5-12 పిఱికితనము, అశక్తత.

పేరణి 1-40, 2-84 పెరవణి-రూ. కుండయెక్కి-చేయునృత్యము. 'శివుఁ డాళము లుగ్గడింపుచోఁ దిరుచో వింతగాఁ బేరణివిధ మొకర్తు' ఉ. రా. ౬-౧౩౯.

పేర్చు 2-111 అతిశయించు, వృద్ధియగు.

పేర్మి 4-129, 2-14 మొ. గౌరవము. 'మదము పేర్మి = మదాతిశయము 5-105.

ప్రేంఖత్ 2-18, 5-161 ప్ర-ఇఖి= గతౌ శతృ' మ్రోఁగుచున్న.

పైపడు 1-32 చూ. కుమార1-119.

పొదవు 4-178 ఎత్తగుచోటు.

పొడవు 1-37, 3-84, 5-76 స్వరూపము. [మగు.

పొడవుఁజేయు 1-65 రూపము కల్పించును.

పొడవున 2-50 పొడుపున (రూ) శ. ర.

పొనుంగుపడు 1-33, 2-107 నిస్తేజ

పొలయు 5-77 పొందు.

పొలము 4-157 మొ. ప్రదేశము లక్ష్యము.

పొలపంబు 2-79 ప్రకాశము. 'పొలపములు లేవు కనువంకబొమలయందు' క్రీడా ఈ మొ. చోటుల భ్రూప్రతర్జనము మొ. అర్థములు గోచరించును.

పొల్లు 5-37 గింజపట్టని ధాన్యము.

పోఁగు 1-8 క్రమము.

పోరామి 4-34 స్నేహము, ఆప్తత. 'పోరామి యైనప్డు పోరుటొప్పు' హరి. పూ. 2-175. 3-208, 9-109 మొ. చూ.

ప్రకార 1-22, 2-34 భేదము, సాదృశ్యము. 'ప్రకారా భేద సాదృశ్యే' అమర.

ప్రకృతిపురుష 3-14-3-153 మహావిష్ణువు, బౌద్ధుల అవలోకితేశ్వరుఁడు, తాంత్రికుల సదాశివుఁడు, మాంత్రికుల నాదశక్తి. 'ప్రకృతిపురుషస్థాన మమలమ్' (షట్చక్ర.) అధికారపురుషుఁ డనియుం అర్థము కలదు. 'ప్రకృతిపురుషం కామరూపం మఘోనః' మేఘ.

ప్రతిహార 1-56 వాకిలి 1-94 వాకిలి, కావలివాఁడు.

*ప్రద్యోతకేళి 3-3 ఇట ఈ పద మతుకదు, 'ప్రత్యూషకేళిఁ' యా?

ప్రప 1-37 చలివేంద్ర.

ప్రపాసీము 1-37 చలివేంద్ర పట్టు.

ప్రబ్బు 4-120 వ్యాపించు.

ప్రల్లదము 2-3,90 పరుషము, పారుష్యము.

ప్రశాస్తి 4-14 గొప్ప ఒజ్జ. ఇది ప్రశాస్త కానోపు.

ప్రసన్న 1-6 ప్రసాదగుణముతోఁ గూడిన 'ఇది వాఙ్మయమునకు విశేషణము. చూ. 'ప్రసన్నకథాకలితార్థయుక్తి' ఆది. 1-25

ప్రెగ్గడలు 5-4. (పేరు+కడ) మంత్రులు, ప్రధానపురుషులు. D. says ప్రగ్గడ, ప్రాపకుడు OG. says ప్రగ్గడ, తీర్పరి. ప్రగ్గడకత్తె or గ్గ-n. s. A maid servant. పనికత్తె. S. I. 369. జయకేతనుని వార్త సారె విచారించి, వచ్చి ప్రగ్గడకత్తె లెచ్చరింప 'అని. బ్రౌ. (పార్శ్వము అను అర్థము కల పజ్జ గడ,) (పార్శ్వవర్తి-ప్రగ్గడ) పరగడుపు— పరము+కడుపు, ఈమొ. పదముల సంబంధ మారయునది.

*ప్రేఫులు 1-32 ఊపులు అనుదానికి ప్రేపులు పూర్వరూపమా? ఈపదము పూర్వ ముద్రణముఁ దక్క నా యొఱిఁగిన ముద్రితగ్రంథములం దెందును గానరాలేదు.

ప్రేలిపడు 4-40, 5-81 వేఁగిపడు.

ప్రొద్దువోకలు 2-127 కాలక్షేపము.

ప్రోక 4-70 ప్రోఁగు.

ప్రోఁగులు 1-8, 1-40 పోఁగులు. 'ప్రోఁవులు రూ. హరి. పూ. 1-49 ..

ప్రోది 1-54 పోషణము.

ప్రోపు 4-72, 159 పోషణము, పుష్టి.

ప్రోవు 4-159 (జడతత్త్వ) రాశి లేక సముదాయము. 'సీ. ప్రకృతియుం గుణములు ప్రకృతి జన్యం బగు, వికృతిసప్తకమును వివు వికారములు పదియాఱు నై కలిగిన యీ ప్రోవు' హరి. ఉ. 6-75.

ప్లవన 2-92 'ప్ల-ప్లవనే' తేలాడుట.

బ

బగళ్లపై (నిలుఁడు) 1-80 తొలఁగి నిలువుఁడు.

*బచ్చులు 3-71.

బడిన్ 3-34 వెంబడి.

బత్తడిక 2-74 అంఖులపొది.

బమ్మరించు 3-54 భ్రమించు.

బలవంతపు వెట్టి 5-74 బలాత్కరించి పట్టుకొన్న పిచ్చి. లేక పెద్దపిచ్చి. తెలుగువారు నన్ను బలవంత పెట్టకు 'బలవంతపు బ్రాహ్మణార్థము' అని యీ మొదలుగా పలురీతుల వాడుదురు. దీనికి బలాత్కారము, నిర్బంధము మొదలగునవి అర్థము. 1901 సం. ఆనందముద్రణాలయోమున అచ్చయిన భారతమున 'క. బలవంతము జూదమునకు. బిలువం

బడి మగుడనగు నె పెక్కులు పలు
కుల్. అని కలదు. 1915 సం.
వవరు ముద్రణాలయముననే అచ్చ
యిన భారతమున 'క. బలవద్ధ్యా
తార్థముగా' అని ప్రధాన పాఠము
గాను, 'బలవంతము జూదమునకు'
అని పాఠాంతరముగాను చూపఁ
బడినది. అసలు మొదటి పాఠమే
'బలవంతపు' అనుదానికి మార్పు.
పిదప బలవద్ధ్యాత పాఠము 'బల
వంతము' అను తెలుగువారి జీవ
త్పదమును నలిమివైచెను.

బలసె 5-84 పరివేష్టించె.

బలువిడి 2-121 బలువగు పరా
క్రమము.

బాడుగల 2-116 'బాడు - తలఁ
గించు' బాడు=ముసుఁగు తొలగిం
చుట. అనఁగా అవమానించుట.

బాడుదలవట్టు (శ్రీ గిడుగు రామమూర్తి
పంతులుగారును, నేనును దీనికి
కొన్నాళ్లు తల పట్టుకొంటిమి.)
చం... బాహుదర్ప మేర్పడ నమ
రేంద్రు బాడుదల వట్టెనే (భాస్క
రామా. యు. 448) అనుచో
చెఱవట్టు అని అర్థము. క. బాడు
వల వట్టి కొలమునఁ, గూడని చెడు
గంచుఁ బెట్టుకొనఁ జూచియుంఁ జే,

ర్పాడక విడిచిన ...(కవిక. 2)
గీతగీచిన భాగము చెఱపట్టు అను
అర్థమునకు సాక్షి.

బారిసమరి 2-121 5-36 హింసించు.

బారసి-ద్వాదసి 'బారా - పంద్రెండవ
తిథి.' ఇటులే తేరసి=త్రయోదశి.

బిమ్మిటి 3-96 వివశత.

బుజ్జవములు 2-84 బుజ్జగింపులు.

బెండుచేసి 2-119 నిస్సారము చేసి.

బెట్టుగ 5-12 అత్యంతము.

బెరయు 2-85, 5-84 వ్యాపించు.

బెలయు 2-81, 3-130 వృద్ధి
పొందు. 5-127 వ్యాపించు.

బొక్కనియులు 2-127 బొక్కెనలు.

బ్రాఁతి 3-73 ప్రియము.

బ్రుంగు 4-155 మఱుఁగు మునుఁగు.

భ

భవనాశనీరాగాగత సాధు జన 1-55
భవనాశని అను నదిమీఁది, రాగ=
భక్తిచేత, ఆగత = వచ్చిన, సాధు
జనులు = మంచివారు, భవనాశ=
నశించిన సంసారము కలట్టియు,
నీరాగ = రాగాదులు లేనట్టియు,
ఆగత = వచ్చిన, సాధుజనులు =
సాధువులు.

భవ, ప్రియుఁడు 3-14 సంసారము
నందు, ప్రీతి కలవాఁడు. శివుని
మీఁద ప్రీతి కలవాఁడు.

భృతి 1-68 కూలి, వెల.

శ్రమరక 5-82 కనుబొమలు.

మ

మతములు 5-142 అభిప్రాయములు- మార్గములు.

మదురువు 2-119 మద్యము, మత్తు.

మనస్కరించి 3-51 మనసుంచి.

*ముసిముట్టక 5-4 మసి అంటక. పారి. పూ. 8-117 లో 'మసిముట్టక' అని కలదు. ముసిముట్టక అనునది తప్పు కానోపు.

మూఁగవాఱు 2-10 మలినమగు, మాయు.

మాత 5-61 (మాఙ్+తృచ్.) ఫలమునకు, ప్రమాణమైనవాఁడు.

మానికంపు టాకులు 2-36 చెవ్వాకు. కర్ణభూషావిశేషము.

మాపటికడ 3-75 సాయంకాలమున.

మాఱుమలయు 2-119, 25 ఎదిరించు.

మాసరంబులు 3-14 వ్యాప్తములు, దీర్ఘములు. ఇచట వ్యాప్తి అని చెప్పవలెను.

మిడుకు 4-159 బ్రతుకు, కదలు.

మిడుఁగుఱు 4-159-178 మిడుఁగుఱు పుర్వు, అగ్నికణము.

మిట్టుగట్టు 1-40 ఎత్తు నేలగా నగు.

మిసిమింతుఁడు 4-42 అలసినవాఁడు.

ముందల 2-117 (మును+తల) శిరోగ్రము.

ముడుఁగు 2-90 ముడుచుకొనిపోవు.

ముడుఁగఁద్రోయు 2-136 చేష్ట లుడుగఁజేయు.

మునమున 4-54 మున్నుమున్ను.

మునిమండల 1-55 మునులగుంపు, సప్తర్షిమండలము. మరీచి అత్రి పులహుఁడు పులస్త్యుఁడు క్రతువు అంగిరుఁడు వసిష్ఠుఁడు. శతపథ బ్రాహ్మణాదులలో— 'కశ్యపుఁడు అత్రి భరద్వాజుఁడు విశ్వామిత్రుఁడు గౌతముఁడు జమదగ్ని వసిష్ఠుఁడు అని కలదు. పూర్వభాగమున మరీచి పిదప వసిష్ఠుఁడు పిదప అంగిరుఁడు పిదప అత్రి అతని ప్రక్క పులస్త్యుఁడు వాని ప్రక్క పులహుఁడు వాని ప్రక్క క్రతు వని వరాహమిహిరుఁడు.

మురియు 4-48 విఱుగు.

మెచ్చిన 4-6 లక్ష్యపెట్టిన.

మెఱము 5-4 సాటిన శల్యాదికమును అటు ఇటు మెదల్చు.

మేవడి 5-7 అనుకూలము. చూ. మైపడి. గీ. మేఁతకైపోవు కదుపుల మెయివడిన క్రిందకన్యాకటంబుల నిందునందు,నాడుచును బాడుచును పల్లవాన్వితముగ, నరిగె బలదేవుఁ-

వ

వడియు 3-33 జాఱు - ప్రవహించు.

వదర 4-37 వదరుఁబోతు. క. పదు నాలుగు లోకంబులు । బొదలింపం ద్రుంపవలసి పొడవులు రెండై । తుదిఁ దా రొక్కటి యగుదురు । వదరలఁ జేయుదురు భేదవాదుల నెల్లన్. ఉ. హరి. 2-69.

వనట 2-26 వగపు.

వనవాసి 3-14 అడవిలో నుండు వాఁడు. నీరిలో నుండువాఁడు.

వలను 3-76 దిక్కు.

*వలిగప్పులు 2-50 చల్లని మాఁతలు, లేక వలువులు.

వలిపము 3-63 పరిశుద్ధము, తెల్లనయి నది. వృత్తిలో ముఖోపము. వలిప వెన్నెల. వలిప చెంగావిపావడ.

వాసనములు 5-157 సంస్కారములు,అనుభూతి సంస్కారములు.

విగతబంధు 3-14 పోయిన బంధుగులు కలవాఁడు. వి = గరుడుని, గత = పొందిన బంధ = బంధము వాత్సల్యము కలవాడు.

విచ్చిన 3-89 విరియఁబఱచిన.

3-111 మాతులు విచ్చు = వికసించు.

,, నెమళుల యొఱకల పొదులు విచ్చి = 'పే' విచ్చునటులు చేసి.

విమాన 1-57 ఏడంతస్థుల మేడ. రాజసౌధము. చూ. 'యద్విమానాగ్ర భూమిషు' మేఘ.

62 ఆకాశయానము.

విరవాది 2-68 విరవాజి విరజాజి.

విరియు 4-48 విచ్చిపోవు, పగులు. నరిసెక్. క. ర. పాఠము. 'నరియు.' చూ.

వివాహ 3-14 పెండ్లి. వి. పక్షి అనఁగా ఇట గరుత్మంతుడు. అను వాహ = వాహనము. శ్లే.

విలాసిని 1-55 వేశ్య, ఆఁడుది.

విషువద్దినములు 5-150 రేయుఁ బవలును సమమగు కాలము కల దినములు.

విష్ణుపద 1-55 ఆకాశము, విష్ణువు పాదములు. [ఇటు దటు పెట్టు.

వీడ్వడ నునుచు 5-109 అటుదిటు

వెంటలు 1-54 పనులు 4-179 ఒండొకవెంట.

వెంబడి 4-45 వెంట, పిమ్మట.

వెగ్గలము 1-8, 2-3 మిక్కుటము.

వెన్నకల్లు 3-98 కల్లు=రాయి. ఇచట వెన్నముద్ద యని తా.

వెమ్మ 2-21 తప్తమగు.

వెరఁజు 2-121 చేతులతో కుప్పచేసి రొత్తు.

వెఱచఱచు 5-31 భయపడు.

వెల్లి 3-10 ప్రవాహము.
వెలరువాఱు 3-131 తెల్లనగు.
వెలఁకఁబాఱు 1-70 వెల్లఁబాఱు.
వేఁదురు 5-12 పిచ్చి. [ఖాడించు.
వ్రచ్చి వందఱలాడు 2-126 చీల్చి
వ్రేఁకని శూలము 4-113 బరువగు
శూలము. [తుంటి,
వ్రేల్మిడి 2-139 'వ్రేలు-మిడి' చిటిక,

శ

శంఖచక్ర 1-53 శంఖము, సర్పవిశేషము, చక్రవాకము చక్రము. (శ్లే)
శర 1-109 ఉదకము.
శిక్షించు 1-53 4-59 చదివించు.
శిఖండి 1-55 నెమలి, శిఖండి. (శ్లే)
శేషభోగ 1-55 శేషుని పడగ, శేషించిన భోగములు.

ష

షడ్వింశుఁడు 3-24 ఇరువది యాఱవ వాఁడు.
జీవేశ్వరులకు భేదము కల్పించునెడ ౨౬ తత్త్వములు. జీవేశ్వరులిరువురును చిద్రూపు లగుట విలక్షణులు కారను మతమున ౨౫ తత్త్వములు. చూ. భాగ-౧౧-వ స్క-౧౧, ౧౨ శ్లో.

స

సంకు 2-91 శంఖము.
సందుకట్టు 3-81 మధ్యకాలము.
సంస్సృతి శాలము 1-1 సంసార క్షేత్రము. [వచ్చి ఉండి.
సన్నిధిచేసి 5-148 సమీపమునకు
సర్వమంగళాలంకృతము 1-55 పార్వతిచే అలంకరింపఁబడినది ఎల్లశుభములచేఁ గూడినది. (శ్లే)
సవరించి 5-12 ఇది యిచ్చుట అకర్మకముగా కనఁబడుచున్నది. చక్కనయి అని తోఁచుచున్నది. సకర్మకమేయగుచో 'తమ్ము' అని అధ్యాహార్యము.
సవరించిన 1-50. చక్కఁబఱచిన.
సాకతంబు 4-107 ఊఱడింపు. అనుగ్రహము. ఇది స్వాగతభవము.
సాత్వతులు 5-177. ఒకానొక సంప్రదాయమునకు చెందిన విష్ణుభక్తులు. చూ. సాత్వతతంత్ర.
సామీప్య (సిద్ధి) 5-190. భగవంతుని బ్రోల సేవకునివలె ఉనికి.
సాయుజ్య... జ్యేష్ఠపుత్రునివలె ఉనికి.
సారూప్య... తమ్మునివలె ఉనికి.
సాలోక్య... పౌరునివలె ఉనికి. [వాఁడు.
సాహసికుఁడు 5-25 సాహసము కల
సిద్ధరసాంబువాహిని 1-39 గంగ.
సుకవి ముఖ 1-55 మంచి కవులు మొ. వారు. గరుడుఁడు మొ. వారు. [చుట్టుకొను.

సుడియు 2-14 చుట్టి చుట్టి వీచు లేక 4-84 రోగకతిచేత 'క్షీణించు.' అనిఅర్థమై యుండును. చూ. హరి. ఉ. 8-47 'క. నీ కోడలు కొడుకు నకై శోకం బుడిగింపలేక సుడిసిన యది.' = చిక్కిపోయినది.

సూరెల 1-73 పార్శ్వముల.

సెజ్జ 1-37 శయ్య.

సేస ముత్తియములు 2-85 అలంకార మునకు తలపైఁదాల్చు ముత్తెములు.

సోగయు 3-108 సొక్కు. హరి. ఉ. 7-64 '...బ్రహ్మానుభవముగని సోగయుఁగలిన్.' (యద్దనపూడి సంజీవయ్యగారి ముద్రణము, 'సోగి యుఁగలిన్' వావిళ్లవారిముద్రణము సోగసి యున్నట్లు వో. తె. ద్రో. 1-136. క. ఘనదండ కాష్ఠ కృష్ణా, జినములు సోగయింప సొక్కజినముని చనుదెంచె ననఁగ సమయవిరోధం, బని కవులకుఁ జెల్వొఁ గవిజనాశ్రయుఁడొనరన్. కవిజనాశ్రయము - దోషాధికారము. 32.

సోగయించు 1-2,3-108 సుఖించు. 'గోవిందు సరస్థలంబ యరవింద ముగా సోగియించియున్నయ నిలువు గోత య్యిందిర.' చూ. శ. ర. 1-70 రాజమరాళంబులు విమలకమలాకరంబుల విహారణ కళాకౌశలంబులు 'సోగియింప'? 'ఇచట పై అర్థము కుదురదు. 'కౌశలంబుల' అని యుండునో? 'సత్యభామ చెన్నగు గోష్ఠిన్ సోగి యించు జెడ' హరి. ఉ. 4-204. 'బిగియారు కౌఁగిట సోగయించి = 'చొక్కఁజేసి' హరి. ఉ. 7-96 'అచ్యుతుండు చొక్కిన సోగి యించి పవ్వళించు హరి. ఉ. 9-151 దివ్యభోగములు తమకుఁ జొబ్బనచూఱలై సోగియింపవా రుండ. (హరి. పూ.) 2-204 చొక్కఁజేయ 'సోగయింప' అని యే ఉభయముద్రణముల పాఠము.

సౌమ్ముగ 1-21. స్వమ్ముగా, ఆత్మీయ [ముగా.

సొరగు 2-15 లీనమగు.

సోలయక 1-87, 5-141; 142, 187 వైరస్యము నొందక. 'ని శ్చుంభితుఁడగుఁగాక వీఁడు సోల యకయింకన్.' హరి. ఉ.7-253 వెనుదీయక, వైముఖ్యము పొందక.

*సోగి 2-93

సోమించు 5-19 పరాక్రమించు.

స్థైరణ 1-36 ఓర్పు

స్కంధావార 5-65 దండు విడిసిన చోటు, దండు.

స్నేహ 3-213 మైత్రి, చమురు.

హ

హరి 1-55 విష్ణువు, సింహము. (శ్లో)

హరిభద్ర 5-124 కూతురు బుడమ?

హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షులు 2-2.
'పురాణాంతరే హిరణ్యాక్ష స్య శ్యేష్ఠత్వకథనం కల్పభేదాభిప్రాయ మ్' హరివంశ వ్యాఖ్యాయాం. భవిష్యపర్వ 48-13.

హిరణ్యకశిపవే స్వాహా 2-128
హిరణ్యకశిపునకే హవి అర్పితము. ఇతని పరిపాలనలో దేవతలకు బదులు హిరణ్యకశిపునకే హవి యివ్వవలసి వచ్చెను. అది యే 'హిరణ్యకశిపవే స్వాహా' స్వాహా దేవహవిర్దానే శ్రౌష డ్వౌష డ్వషట్ స్వధా' అమర. చూ. 'స్వాహా స్వధా మతి ర్మేధాశ్రుతి స్మృతి రనుత్తమా' అను లలితా సహస్ర సౌభాగ్యభాస్కరవ్యాఖ్య

హిరణ్య కశిపు హీనులు 3-49
బంగారము, అన్నము, లేనివారు.

శ. ర. శబ్దరత్నాకరము.
సూ. ని. సూర్యారాయనిఘంటువు.
వా. ని. వావిళ్లనిఘంటువు.

నిఘంటువులందును అప్పకవీయమునందును కనఁబడు పాఠభేదములు

ఆశ్వా. పద్య.			
1- 15	పేరమ	ప్రేకమ - వీరేశలింగముగారి పాఠము.	
2- 14	సురిఁగిన	సుడిసిన.	అప్ప. 2. ఆ.
,,	ప్రిదులనీక	వదలనీక.	,,
2- 16	డిందు	డించె.	శ. ర.
2- 37	రత్న సూత్న రుచి	నూతనార్క రుచి.	,,
2- 53	మీ రటు ఖని	మీరిటుఁ ఖని.	,,
,,	దక్క	తక్క.	,,
2- 69	మ్రాకుల - దొరఁగి	మ్రాఁకులు - తొఱఁగి.	,,
	సెరయ	సెఱయ.	,,
,,	భూచకోఱకునై యుండ్న	భూచకోఱకును మున్న ౦౦౦ (మున్న నిం)	అప్ప. 2.
,,	యున్న	మున్న.	సూ. ని.
2- 76	ఇట్టి...నందు... సెఱకం	అట్టి...నందు... సెరపం.	,,
2- 82	సరి తాళించ	జలి తాళింప.	శ. ర.
	పారగతుల	పారిగతుల	,,
2- 84	జంకెలు బుజ్జవములఁనుం గింకలు	సంకులుఁ జదుల్ల కరముల యంకనముల.	సూ. ని.
2-119	రాచి	దాఁచి(హరివంశ పాఠము.పూ4-155)	
	కోటుల	గణముల.	
	ముడుఁగఁద్రోచి	మడుగఁద్రోచి	

ఆశ్వా. పద్య.		
2-116 పేర్చుచు	ప్రేల్చుచు	శ. ర.
2- — అడఁచి	అడిచి	శ. ర.
3-25 విభేదమై	అవిభేదమై. పూర్వముద్రణములు. (ఇదియ ఒప్పు)	
3-69 తే. అదరిపాటునవేసవి పొదవి కొనినఁ । గలఁగి తలఁగి పో నేరక మలయ పవనుఁ। డిందుఁదల దూర్చికొనియె నా నింపొనర్చె।నమరు తాలవృంతముల మందానిలంబు.	...వెన విచ్చి... । దొలఁగిపోవఁగఁ గూడక... । కొనియెనో యిప్పు డనఁగ। నమరుఁ దాళవృంతముల మందానిలంబు.	అప్ప. 2.
3-80 యుండు	యెండి	శ. ర.
పొదలి - దిశలు - గ్రుక్కినట్టి	పొదవి-దెసలు-క్రుక్కినట్లు.	అప్ప. 2.
3-81 సందికట్టునకా	సందుకట్టునన్.	శ. ర.
3-97 మ్రుచ్ఛిలించి చెచ్చెర	మ్రుచ్ఛిలింపఁ జెచ్చెర.	"
వడంకు చాడ్పునకా	వడంకుకై వడిన్.	అప్ప. 1.
3-123 దిగిచికొనుచు వేగ చనియె నని	దిగిడికొనుచు సరభసముగఁ జనియె నవి.	శ. ర. & బ్రౌన్.
3-131 కాంతియ వెలిఁబేర్చినా	దా వెలిఁ బేర్చినా.	శ. ర.
3-134 అంబుధియందు శయించు దేవు	అంబుధియందుదయించు దేవు	ప్రాథ.
4-28 పావ మడసె	పావ మడిసె.	సూ. ని.

ఆశ్వా. పద్య.			
4- 32	మదినునిచిన యుత్తమముని	మది నుంచుకొన్న వానిని.	అప్ప. 2.
4-133	అప్రమేయలు ఘనమాయలధిప	అప్రమేయముల్ ఘనమాయలధిప	ప్రౌఢ.
5- 7	మేవడి	మైవడి.	శ. ర.
5- 77	పొఱయుందగఁ దతఁడు	పొఱయుఁగ ద వ్వతఁడు.	,,

పద్యకావ్యములు

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
అచ్చ తెనుఁగురామాయణము	...	2	8
అనంతునిఛందము, (ఛందోదర్పణము)	...	2	0
అనిరుద్ధచరిత్రము, అబ్బయామాత్యునిది	...	1	0
అనుభవసారము, పాలకురికి సోమనాథప్రణీతము	...	1	0
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక	...	0	8
ఆముక్తమాల్యద, (విష్ణుచిత్తీయము) సటీక	...	8	8
ఆంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము	...	0	4
అన్యవాదకోలాహలము, ద్విపద, లఘుటీక	...	0	12
ఆంధ్రమహాభారతము:—			
ఆదిపర్వము, టీక (పాతది)	...	8	0
ఆదిపంచకము	...	11	4
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వం	...	7	8
శాంతిసప్తకము	...	7	8
ఆరణ్యపర్వము	...	4	0
భీష్మద్రోణపర్వములు	...	4	0
విరాటోద్యోగపర్వములు	...	4	0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	...	4	0
శాంతిపర్వము	...	4	0
ఆది సభాపర్వములు	...	4	0
అనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు	...	4	0
ఆనందరంగరాట్ఛందము	...	3	4

	రు.	అ.
ఆంధ్రనామ సంగ్రహము, మూలము	0	0
,, టీకతో	0	10
ఆంధ్రచంద్రాలోకము, సటీక	1	8
కవికంఠోక్తి	0	4
కవిజనాశ్రయము	1	0
కవిసంశయవిచ్ఛేదము, అడిదము సూరకవి	1	4
కవిజనరంజనము	0	12
కళాపూర్ణోదయము, సూరనార్యునిది	4	0
డిటో టీకతో	6	0
కవిగజాంకుశము	0	4
క్రీడాభిరామము, శ్రీవల్లభరాయప్రణీతం	1	8
గణికాగుణప్రవర్తనతారావళి	0	4
గయోపాఖ్యానము, ద్విపద (కృష్ణార్జునసంవాదము) గోపమంత్రిది	0	4
ఛందోదర్పణము (అనంతునిఛందస్సు)	2	0
జైమినిభారతము	2	8
తెనుఁగుసమస్యలు	0	3
దసరాపద్యములు	0	3
దేశింగురాజుకథ (జంగంకథ)	0	8
ధనాభిరామము	0	12
ధ్రువోపాఖ్యానము, సటీక	0	12
నలోపాఖ్యానము, సటీక	1	0
నలచరిత్ర, ద్విపద, క్యాలికో బైండు	2	4
నరసభూపాలీయము, సటీక (కావ్యాలంకార సంగ్రహము)	3	0
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	2	8
నిరంకుశోపాఖ్యానము	0	12

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
నీతిపద్యసంగ్రహము, సటిప్పణము	...	0	6
నీలాసుందరీపరిణయము	...	0	12
నృసింహపురాణము, ఎఱ్ఱాప్రగడది	...	2	8
పంచతంత్రము, నారాయణకవిది	...	2	8
డిటో వెంకటనాథరాజకవికృతము	...	2	8
పల్నాటివీర చరిత్రము	...	3	8
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము, పింగళిసూరన	...	2	8
పరమయోగివిలాసము, ద్విపద, తాళ్లపాక తిరువేంగళనాథుడు		2	8
పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు	...	1	8
,, సాంధ్రటీకాతాత్పర్యము	...	5	0
బ్రహ్మోత్తరఖండము	...	3	0
బసవపురాణము, ద్విపద, చిన్నసైజు	...	4	8
బిల్హణీయము	...	1	4
బేరీజుపద్యములు	...	0	4
భగవద్గీతా కందార్థములు	...	1	8
భారతసావిత్రి	...	0	4
భీమేశ్వరపురాణము శ్రీనాథునిది	...	3	0
భోగినీదండకము	...	0	4
భోజరాజీయము, అనంతామాత్యకృతము	...	4	0
మల్లభూపాలీయము, నీతిశతకము, ఎలకూచి బాలసరస్వతి, వేదము లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి టీకతో	...	1	8
మార్కండేయపురాణము, మారనకృతము	...	4	0
మొల్లరామాయణము	...	1	8
యయాతిచరిత్ర, పొన్నిగంటి తెలగనార్య	...	2	0
డిటో ఆకొండి వ్యాసమూర్తిగారిది	...	0	8